

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 27 ноември 2025 г.
(OR. en)

15277/25

SOC 769
EMPL 507
EDUC 434
ECOFIN 1504

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 25 ноември 2025 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2025) 958 final

Относно: ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА СЪВМЕСТЕН ДОКЛАД ЗА ЗАЕТОСТТА ОТ
КОМИСИЯТА И СЪВЕТА

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2025) 958 final.

Приложение: COM(2025) 958 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Страсбург, 25.11.2025 г.
COM(2025) 958 final

**ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА СЪВМЕСТЕН ДОКЛАД ЗА ЗАЕТОСТТА ОТ КОМИСИЯТА
И СЪВЕТА**

Съдържание

ОСНОВНИ ПОСЛАНИЯ	3
ГЛАВА 1. ТЕНДЕНЦИИ НА ПАЗАРА НА ТРУДА И В СОЦИАЛНАТА СФЕРА В ЕС	33
ГЛАВА 2. ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНИ РЕФОРМИ — РЕЗУЛТАТИ И ДЕЙСТВИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ.....	38
2.1 Насока 5: Насърчаване на търсенето на работна ръка.....	38
2.1.1 Основни показатели	38
2.1.2 Мерки, предприети от държавите членки	56
2.2. Насока 6 — Подобряване на предлагането на работна ръка и достъпа до заетост, придобиване на умения и компетентности през целия живот.....	59
2.2.1 Основни показатели	59
2.2.2 Мерки, предприети от държавите членки	98
2.3 Насока 7: Подобряване на функционирането на пазарите на труда и ефективността на социалния диалог	106
2.3.1 Основни показатели	106
2.3.2 Мерки, предприети от държавите членки	131
2.4 Насока 8: Насърчаване на равните възможности за всички, насърчаване на социалното приобщаване и борбата с бедността	137
2.4.1 Основни показатели	138
2.4.2 Мерки, предприети от държавите членки	166
ГЛАВА 3. АНАЛИЗ НА ПЪРВИЯ ЕТАП СЪГЛАСНО РАМКАТА ЗА СОЦИАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ.....	174
3.1 Ключови хоризонтални характеристики.....	174
3.2 Специфичен за всяка държава анализ на първия етап.....	183
Белгия.....	183
България	185
Чехия.....	187
Дания.....	189
Германия.....	191
Естония	193
Ирландия	195
Гърция.....	197
Испания	199
Франция	201
Хърватия.....	203

Италия.....	205
Кипър.....	207
Латвия.....	209
Литва.....	211
Люксембург.....	213
Унгария.....	215
Малта.....	217
Нидерландия.....	219
Австрия.....	221
Полша.....	223
Португалия.....	225
Румъния.....	227
Словения.....	229
Словакия.....	231
Финландия.....	233
Швеция.....	235

ОСНОВНИ ПОСЛАНИЯ

Със своя съвместен доклад за заетостта (СДЗ) Европейската комисия и Съветът проследяват състоянието на заетостта и общественото положение в Съюза и прилагането на насоките за заетостта¹ в съответствие с член 148 от ДФЕС. В доклада се представя и преглед на неотдавнашните мерки на политиката на пазара на труда и социалната сфера и се посочват свързаните с това основни приоритетни области за предприемането на мерки на политиките. В него продължава да се обръща голямо внимание на прилагането на Европейския стълб на социалните права.

В глава 1 от доклада се представя кратък преглед на най-важните тенденции в областта на заетостта и в социалната сфера. В глава 2 се анализират предизвикателствата и възможностите за справяне с тях, очертани в политиките на държавите членки за всяка от четирите насоки за заетостта. В главата се представя и напредъкът по отношение на водещите цели на ЕС за 2030 г. и националните цели. В глава 3 се представят хоризонтални констатации и анализ за всяка държава членка въз основа на принципите на Рамката за социална конвергенция (РСК)². С анализа се изпълняват и изискванията на Регламент (ЕС) 2024/1263, съгласно които наблюдението от страна на Комисията в рамките на Европейския семестър включва рамка за определяне на рисковете за социалната конвергенция³.

С преодоляването на посочените в настоящия доклад предизвикателства се подкрепя възходящата социална конвергенция. С него също така се подкрепя постигането на целите за устойчиво развитие и прилагането на стратегиите на Съюза на равенство⁴. Окончателният доклад ще бъде приет от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси (EPSCO) въз основа на предложението на Комисията и след обмен на мнения в консултативни комитети на Съвета.

В СДЗ се проследява напредъкът към постигането на водещите цели на ЕС и на националните цели за 2030 г. в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността (вж. каретата с цели в глава 2)⁵:

¹ Последната актуализация на насоките за заетостта беше приета от Съвета на Европейския съюз на 27 октомври 2025 г., [ОБ L 2025/2254](#), 7.11.2025 г.

² След обсъжданията в Съвета EPSCO през юни 2023 г. относно Рамката за социална конвергенция (РСК) и [основните послания на Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила](#), основани на [работата, извършена от специалната съвместна работна група на Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила](#) в периода от октомври 2022 г. до май 2023 г.

³ Вж. член 3, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2024/1263 за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение. Освен това в съображение 8 от същия регламент се посочва, че *[к]ато част от интегрирания си анализ на развитието на заетостта и социалната сфера в контекста на европейския семестър, Комисията оценява рисковете за възходящата социална конвергенция в държавите членки и следи напредъка в прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права въз основа на набора от социални показатели и принципите на рамката за социална конвергенция.*

⁴ Стратегията за равенство между половете за периода 2020—2025 г., плана за действие на ЕС за борба с расизма за периода 2020—2025 г., стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите за периода 2020—2030 г., стратегията за равнопоставеност на ЛГБТИК за периода 2026—2030 г., стратегията за правата на хората с увреждания за периода 2021—2030 г.

⁵ Водещите цели на ЕС за 2030 г. бяха приветствани от лидерите на ЕС на социалната среща на върха в Порто през май 2021 г. и от Европейския съвет през юни 2021 г.

- **Понастоящем ЕС е на път да постигне водещата си цел за равнището на заетост до 2030 г.** Това се случва въпреки скромния (макар и ускоряващ се) растеж на БВП и намаляването на интензивността на растежа на работните места от високите равнища през 2024 г.⁶ През 2024 г. равнището на заетост в ЕС достигна 75,8 %, което е с 0,5 процентни пункта повече от 2023 г. и само с 2,2 процентни пункта от целта от 78 % до 2030 г. През 2024 г. повечето държави членки отбелязаха по-нататъшен напредък към постигането на националните си цели в областта на заетостта, а седем от тях вече ги постигнаха или надхвърлиха.
- **За да се постигне целта на ЕС в областта на уменията, са необходими значителни допълнителни усилия.** В дела на възрастните, участващи в учебни дейности, всяка година беше отбелязан само ограничен напредък в ЕС (въз основа на изследването на образованието за възрастни (AES)). Той се увеличи от 37,4 % през 2016 г. до 39,5 % през 2022 г., но остава с повече от 20 процентни пункта под водещата цел на ЕС до 2030 г. от 60 %. Данните от наблюдението на работната сила (LFS) сочат общо увеличение на участието на възрастните в учебни дейности в периода между 2022 г. и 2024 г. Повечето държави членки изостанаха в изпълнението на националните си цели. Това е ключът към постигане на амбицията на Европа да остане конкурентоспособна, иновативна и приобщаваща, като се вземат предвид и демографските тенденции. С оглед на укрепването на стратегическата независимост на Съюза особено наложително е да се предприемат повече мерки на политиката.
- **Въпреки забележимия напредък са необходими повече усилия за постигане на целта за намаляване на бедността.** Броят на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване, беше с около 2,9 милиона души по-малък в ЕС през 2024 г. в сравнение с 2019 г. Това е забележителен успех, предвид кризата с COVID-19, високите цени на енергията и инфлацията. Значителното увеличение на индекса на реалния брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението през 2024 г. на равнището на ЕС може да помогне допълнително за това. Това е далеч от водещата цел на ЕС за намаляване на техния брой с поне 15 милиона до 2030 г. Макар че през 2024 г. в две държави членки бяха постигнати националните им цели, а други 14 постигнаха известен напредък от 2019 г. насам, в 11 държави членки броят на лицата, изложени на риск, е бил по-висок през 2024 г., отколкото през 2019 г.⁷ Това налага усилията да се ускорят значително през останалата част от десетилетието. Това е от съществено значение с оглед на амбицията за премахване на бедността в Съюза до 2050 г.⁸

⁶ Вж. [Европейска икономическа прогноза — есен 2025 г., Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.](#)

⁷ Двете държави членки, които са постигнали своите национални цели, са Швеция и Ирландия. 14-те държави членки, които са постигнали известен напредък от 2019 г. насам, са: Португалия, Гърция, България, Полша, Италия, Румъния, Унгария, Хърватия, Чехия, Нидерландия, Белгия, Кипър, Естония и Латвия. 11-те държави членки, в които броят на лицата, изложени на риск, е бил по-висок през 2024 г., отколкото през 2019 г., са: Франция, Германия, Испания, Словакия, Финландия, Австрия, Дания, Литва, Словения, Люксембург и Малта.

⁸ Вж. Реч за състоянието на Съюза на председателя на Европейската комисия Фон дер Лайен от 2025 г. от 10 септември 2025 г.

Европейските политики предоставят значителна подкрепа за приобщаващ и устойчив икономически растеж, устойчивост, както и за икономическо, социално и териториално сближаване. За тази цел Комисията изпълнява редица специални инициативи, включително пътната карта за качествени работни места, Съюза на уменията, плана за жилища на достъпни цени и стратегията за борба с бедността. Като част от компаса за конкурентоспособността Комисията предложи насърчаването на умения и качествени работни места като един от петте хоризонтални стратегически инструмента, необходими за укрепване на конкурентоспособността във всички сектори. Съгласно настоящата многогодишна финансова рамка Европейският социален фонд плюс е основният инструмент за европейско финансиране в социалната област, допълнен от други инструменти като Еразъм+. Що се отнася до инфраструктурата, финансирането се допълва от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Механизма за свързване на Европа (МСЕ) и Фонда за справедлив преход (ФСП). Механизмът за възстановяване и устойчивост (МВУ) насърчава и социалното сближаване чрез подкрепа за реформи и инвестиции, с които се подобряват конкурентоспособността и устойчивостта на държавите членки⁹. Всички тези инструменти за финансиране от Съюза допринасят за Европейския стълб на социалните права.

Анализът на първия етап съгласно Рамката за социална конвергенция показва:

- i. **резултати на пазара на труда с продължаваща възходяща конвергенция в държавите членки през 2024 г.** Все пак е необходимо допълнително подобряване на резултатите в областта на заетостта на някои недостатъчно представени групи, при които не се наблюдава ясна тенденция на възходяща конвергенция между държавите (например за младежите и хората с увреждания).
- ii. **Известни подобрения на равнище ЕС по отношение на уменията, въпреки че в тази област продължават да съществуват рискове за възходящата конвергенция;** Наблюдава се сравнително голям брой критични фактори, например по отношение на преждевременното напускане на училище, участието на възрастните в учебни дейности и равнищата на цифрови умения.
- iii. **Слабо подобрение на дела на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване, неравенство по отношение на доходите и реалния брутен располагаем доход на домакинствата на глава от населението на равнището на ЕС, но без признаци на възходяща конвергенция между държавите членки в тази област.**

⁹ Европейският стълб на социалните права разполага с бюджет (2020—2027 г.) в размер на около 142 милиарда евро, включително национално съфинансиране. Това включва в общи линии инвестиции в областите на политиката, обхванати от насоките за заетостта. Допълнителна подкрепа, съсредоточена върху инфраструктурата, се получава от ЕФРР и от ФСП. За социалните разходи допринасят общо около 163,7 милиарда евро, отпуснати на държавите членки по линия на МВУ, което представлява около 25 % от общите прогнозни разходи (към 13 ноември 2025 г.). Категориите на социалните разходи са определени и се прилагат въз основа на методиката, приета от Комисията след консултации с Европейския парламент и с държавите членки с Делегиран регламент 2021/2105.

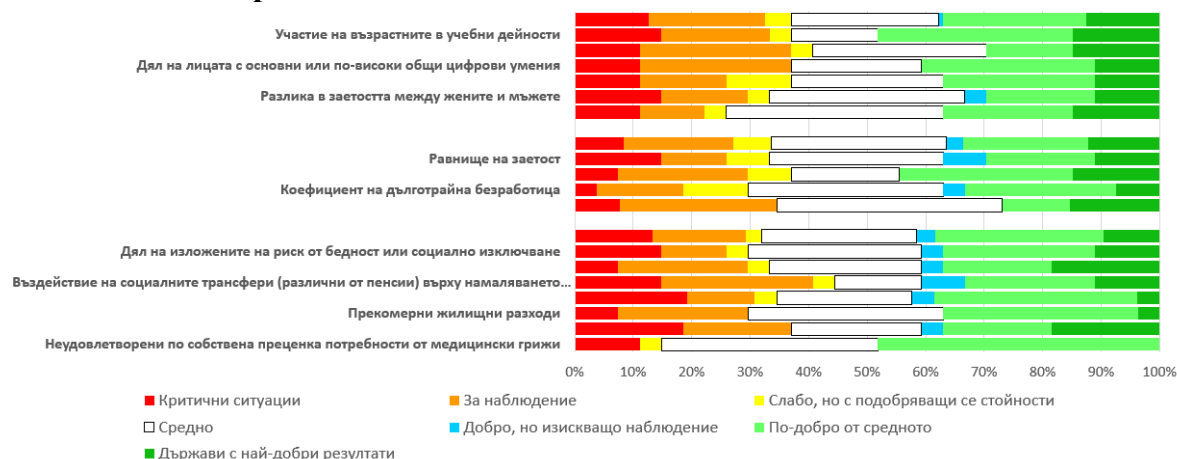
Хоризонталният и специфичен за всяка държава анализ на възходящата социална конвергенция, който води до тези основни констатации, се основава на принципите на Рамката за социална конвергенция (РСК). Пазарът на труда, уменията и социалните предизвикателства на държавите членки се анализират, за да се установят потенциалните рискове за възходящата социална конвергенция. Анализът се основава на договорените с държавите членки аналитични инструменти (набора от социални показатели и договорената методика на цветни кодове в рамките на СДЗ).

Девет държави членки ще бъдат подложени на анализа на втория етап съгласно Рамката за социална конвергенция. Те включват България, Гърция, Испания, Италия, Литва, Люксембург и Румъния, които и миналата година бяха анализирани на втория етап. Освен това за пръв път през тази година в групата попадат Латвия и Финландия¹⁰. Тази година не участват Хърватия, Естония и Унгария, които миналата година бяха анализирани на втория етап¹¹. По отношение на тези държави, за които са установени потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, службите на Комисията ще извършат по-подробен анализ на втория етап (като използват по-широк набор от количествени и качествени данни).

¹⁰ За Латвия това се дължи на увеличаването на дела на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите, както и на коефициентите на безработица и дълготрайна безработица. Това е свързано и с ниското и намаляващо въздействие на социалните трансфери (с изключение на пенсиите) върху намаляването на бедността и рязкото влошаване на дела на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца. За Финландия установените рискове, подлежащи на анализ на втория етап, са свързани главно с относителното влошаване на коефициентите на безработица и дълготрайна безработица.

¹¹ Естония, Унгария и Хърватия, които миналата година също бяха анализирани на втория етап, през тази година не са подложени на анализ. В Естония не се наблюдават подобренията, регистрирани при неравенството по отношение на доходите, разполагаемия доход на домакинствата, дела на ИРБИ, въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността и неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи. Унгария също не е анализирана на втория етап, тъй като последните данни показват подобрения по отношение на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението, дела на ИРБИ (общ и за децата), разликата в заетостта при хората с увреждания и коефициента на дълготрайна безработица. За Хърватия през 2024 г. е налице прекъсване във времевите редове за всички социални показатели, базирани на статистически данни на Общността за доходите и условията на живот (EU-SILC), което не позволява смислено тълкуване на промените. По-специално структурният срив е в основата на ситуацията „за наблюдение“ по отношение на ИРБИ — като цяло и за децата.

Заетост, умения и социални трудности в държавите —членки на ЕС, по водещи показатели в набора от социални показатели

Забележка: за някои държави липсват данни по някои показатели — вж. таблица 3.1.1 в раздел 3.1. Дължината на сегментите с различен цвят в рамките на една лента е пропорционална на дела на държавите членки със съответната категоризация. Обяснение на елементите на легендите е дадено в приложение 6.

Въпреки нарастващата икономическа и геополитическа несигурност пазарът на труда в ЕС остана устойчив през 2024 г. и началото на 2025 г., а заетостта продължава да отбелязва умерен, но все още стабилен растеж. През 2024 г. общата заетост в ЕС се увеличи като цяло с 1,7 милиона души до 219,4 милиона души. Равнището на заетостта (за възрастовата група 20—64 години) достигна 75,8 % през 2024 г., като през второто тримесечие на 2025 г. се увеличи допълнително до рекордно високо равнище от 76,2 %. Въпреки забавения годишен темп на растеж, положителният растеж беше отражение на устойчивостта на пазара на труда в условията на несигурност. В същото време коефициентът на безработица в ЕС (за възрастовата група 15—74 години) намалю до рекордно ниските 5,9 % през 2024 г.

Регистрираният през 2024 г. растеж на заетостта се дължи най-вече на по-високия коефициент на икономическа активност и в много по-малка степен на по-ниската безработица. Създаването на работни места е съсредоточено в областта на услугите и в публичния сектор. Самостоятелната заетост (като дял от общата заетост) в ЕС бележи постоянен спад, като са налице разлики по сектори и държави. Като цяло се наблюдава постепенна възходяща конвергенция по отношение на равнищата на заетост в държавите — членки на ЕС. В същото време продължават да са налице значителни регионални различия както между държавите, така и в рамките на самите държави. Много от регионите с относително ниски равнища на заетост са селски, слабо населени или периферни региони.

Устойчив пазар на труда въпреки икономическата и геополитическата несигурност

76,2 %

равнище на заетост (лица на възраст 20—64 години) през второто тримесечие на 2025 г. (+0,5 процентни пункта на годишна основа)

80,8 %

коэффициент на икономическа активност (лица на възраст 20—64 години) през второто тримесечие на 2025 г. (+0,5 процентни пункта на годишна основа)

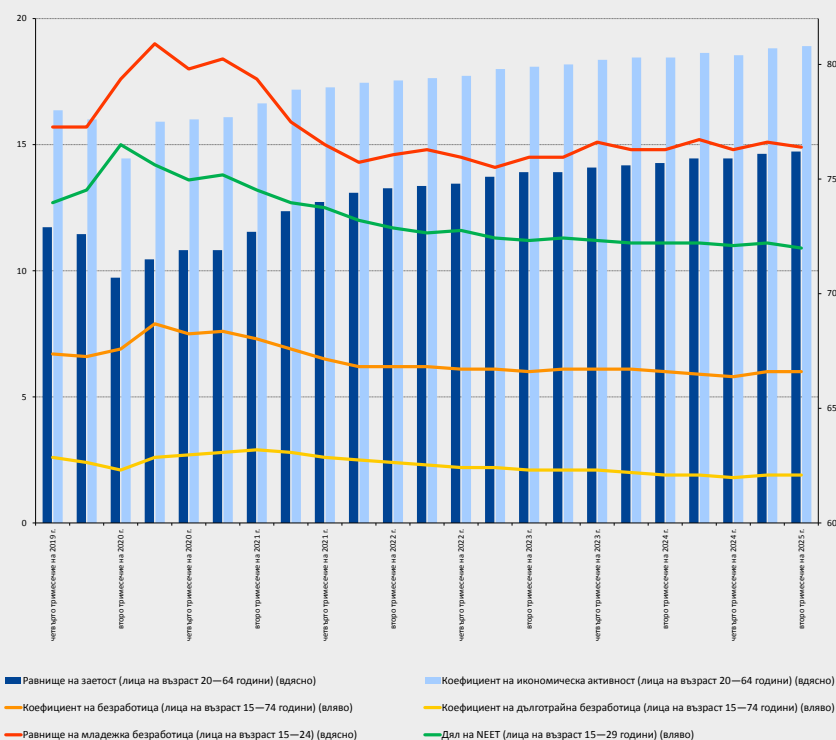
6,0 %

коэффициент на безработицата (лица на възраст 15—74 години) през второто тримесечие на 2025 г. (без промяна на годишна основа)

14,9 %

равнище на младежка безработица (лица на възраст 15—24 години) през второто тримесечие на 2025 г. (+0,1 процентни пункта на годишна основа)

Основни показатели относно пазара на труда в ЕС-27 (% на тримесечна основа)

Източник: Евростат [[lfsi_emp_q](#)], [[une_rt_q](#)], [[une_ltu_q](#)] and [[lfsi_neet_q](#)]. Сезонно изгладени, а не календарно изгладени данни.

Бавният растеж на производителността на труда е предизвикателство за конкурентоспособността на ЕС и за социалното сближаване, както е посочено и в

доклада на Марио Драги¹². Това важи с още по-голяма сила в контекста на неблагоприятни демографски промени, които имат последици за потенциала за растеж на Съюза, капацитета за създаване на работни места и жизнения стандарт на гражданите на ЕС. През последните две десетилетия и половина растежът на производителността непрекъснато се забавя¹³. През 2024 г. производителността на труда на час се увеличи едва с 0,2 %, след спад от 0,8 % година по-рано. Прогнозите предвиждат подобрения през 2025 г., 2026 г. и 2027 г., с които в повечето държави членки биха могли да се компенсират загубите от 2023 г. насам¹⁴. С цел да засили конкурентоспособността и стратегическата си автономност, ЕС трябва да повиши своя иновационен капацитет, включително чрез подобряване на човешкия си капитал в съответствие с променящите се нужди. Това е ясно изтъкнато в компаса за конкурентоспособност на Комисията¹⁵, инициативата „Съюз на уменията“¹⁶, както и в плана за действие „Континент на ИИ“¹⁷ и Стратегията за използването на ИИ¹⁸. Увеличените частни инвестиции, подкрепени от по-задълбочен съюз на капиталовите пазари, също могат да помогнат за подобряване на производителността на труда.

Ниският растеж на производителността на труда представлява предизвикателство за конкурентоспособността на ЕС

¹² Докладът на Марио Драги: A competitiveness strategy for Europe (Стратегия за конкурентоспособност за Европа), 9 септември 2024 г.

¹³ Средно е бил 1,7 % годишно през периода 2000—07 г., след което е спаднал до 1,2 % през периода 2010—2019 г. и едва до 0,1 % през периода 2021—2024 г.

¹⁴ Вж.: [Европейска икономическа прогноза — есен 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹⁵ Съобщение на Европейската комисия — Компас за конкурентоспособността на ЕС (COM(2025) 30 final, 29.1.2025 г.)

¹⁶ Съобщение на Европейската комисия — Съюз на уменията (COM(2025) 90 final, 5.3.2025 г.)

¹⁷ Съобщение на Европейската комисия — План за действие „Континент на ИИ“ (COM(2025) 165 final, 9.4.2025 г.)

¹⁸ Съобщение на Европейската комисия — Стратегия за използването на ИИ (COM(2025) 723 final, 8.10.2025 г.)

Въпреки спада от най-високите им равнища през 2022 г., недостигът на работна ръка и умения се запазва висок. Справянето с тях е от решаващо значение за повишаване на конкурентоспособността, програмата на ЕС за по-голяма стратегическа автономност, както и за устойчив растеж. Процентът на свободните работни места в ЕС спадна от 3,1 % през второто тримесечие на 2022 г. до 2,1 % през второто тримесечие на 2025 г., като остава над средното равнище от 1,7 % преди пандемията (2013—2019 г.). Въз основа на този процент се наблюдаваше особено силно изразен недостиг в областта на административните и спомагателните услуги; професионалните, научните и техническите дейности; транспорта; хотелиерството и ресторантьорството; строителството; и информацията и комуникацията. При скорошен анализ са установени цели 24 професии, свързани с екологичния преход, заедно с недостига на работна ръка в множество държави членки¹⁹.

Недостигът в някои сектори вероятно ще се поддържа от структурни фактори. Те включват демографската промяна и изискванията по отношение на уменията, произтичащи от екологичния и цифровия преход, както и лошите условия на труд в някои сектори. Секторната мобилност остава ограничена, като само 1,8—3,9 % от работниците сменят сектора годишно, а от 2016 г. насам този процент остава като цяло непроменен²⁰. Справянето с тези недостатъци е от съществено значение за подкрепата на растежа, производителността и двойния преход. През 2024 г. Комисията представи план за действие за справяне с недостига на работна ръка и умения в Съюза, изготвен в тясно сътрудничество със социалните партньори²¹. В този план за действие се очертава значението на активизирането на недостатъчно представените групи, по-решителното повишаване на квалификацията и преквалификацията, засиленото използване на определянето на необходимите умения, по-добрите условия на труд, както и подобрената трудова мобилност за справяне с недостига. Като част от Съюза на уменията Комисията представя нова препоръка за препоръка на Съвета относно човешкия капитал.

¹⁹ Дадена професия се класифицира като изправена пред „широко разпространен недостиг“, ако поне пет държави членки съобщават за недостиг в нея. Това е ключов показател за изпълнението на Пакта за чиста промишленост.

²⁰ Fulvimari A. et al., *Estimating labour market transition costs and social investment needs of the green transition – a new approach [Оценка на разходите за преход на пазара на труда и нуждите от социални инвестиции при екологичния преход — нов подход]*, Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

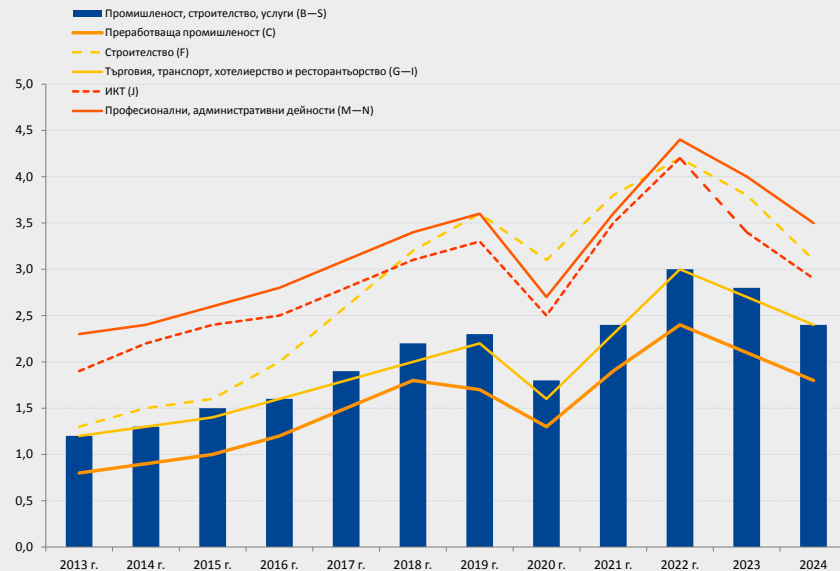
²¹ Съобщение на Европейската комисия — [Недостиг на работна ръка и умения в ЕС: план за действие, COM\(2024\) 131 final от 20.3.2024 г.](#)

Въпреки спада от най-високите му равнища през 2022 г. недостигът на работна ръка в Съюза се запазва висок

Процент на свободните работни места в ЕС по икономически дейности (% , годишни данни)

Процент на свободните работни места през 2024 г. от 2,9 % или повече в областта на административните и спомагателните услуги; професионалните, научните и техническите дейности; хотелиерството и ресторантьорството; строителството; информацията и комуникацията през 2024 г.

С 5 % по-висок недостиг на работна ръка през 2024 г. в сравнение с 2019 г.

Забележка: Дейности по NACE 2, B—S (промишленост, строителство и услуги (без дейности на домакинства като работодатели и екстериториални организации и служби), C (преработваща промишленост), F (строителство), G—I (търговия на едро и дребно, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство), J (информация и далекосъобщения), M—N (професионални дейности и научни изследвания).

Източник: Евростат [[jvs_a_rate_r2](#)]

Насърчаването на качеството на работните места е от ключово значение за една конкурентна социална пазарна икономика с висока производителност и по-голямо социално сближаване. Намалването на разликите в областта на иновациите и изпълнението на хоризонталните стратегически инструменти,²² посочени в компаса за конкурентоспособността, са от съществено значение за насърчаването на висококачествени работни места. От своя страна институциите на пазара на труда също играят важна роля. Както е посочено в становището на Комитета по заетостта за заседанието на EPSCO от юни 2025 г.,²³ качеството на работните места обхваща измерения като *адекватни трудови възнаграждения и справедливи възнаграждения, сигурност на работното място и кариерата, и развитие на умения и напредване в кариерата*. Това са взаимозависими елементи, чието комбиниране може да създаде благотворен цикъл на лични възможности, производителност и икономически растеж. В същото време *безопасността и здравето на работното място*, комбиниран с *благополучието на работното място*, оптималната организация на работното време,

²² Тези хоризонтални стратегически инструменти включват опростяване на регулаторната среда, намаляване на тежестта и насърчаване на бързината и гъвкавостта; пълноценно използване на предимствата от мащаба, предлагани от единния пазар, чрез премахване на пречките; финансиране чрез съюз на спестяванията и инвестициите и пренасочен бюджет на ЕС; насърчаване на уменията и качествените работни места, като същевременно се гарантира социална справедливост; и по-добро координиране на политиките на равнището на ЕС и на национално равнище.

²³ Вж. [Становище на Комитета по заетостта относно измеренията на качеството на работните места](#), представено на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси през юни 2025 г.

равновесието между професионалния и личния живот и автономията на работното място, могат да положат основите за личен, професионален и организационен успех. Това може да е резултат например от по-големи творчески заряд и отчетност, по-високи мотивация и производителност, както и от по-рядка проява на синдрома на професионалното изчерпване.

Достъпът до социална закрила е неразделна част от качеството на работните места. Също така *колективното представителство и организиране на интереси, равенството между половете и еднаквите възможности*, както и усилията за насърчаване на *прехода от недеklarиран/недостатъчно декларирани труд към формална заетост* са ключови стратегически инструменти за изграждане на справедлив и приобщаващ пазар на труда. Подобряването на резултатите във всички тези измерения на качеството на работните места е от ключово значение, за да се гарантира, че създаването на работни места е свързано и с качеството, а не само с количеството. Качеството на работните места е повлияно и от структурните промени на пазара на труда. Те включват все по-голямата цифровизация на труда, екологизирането на икономиката, развитието на трудовите договори и формите на труд, развиващите се култури на работното място и по-широки обществени ценности и цели, като например недискриминацията и еднаквите възможности.

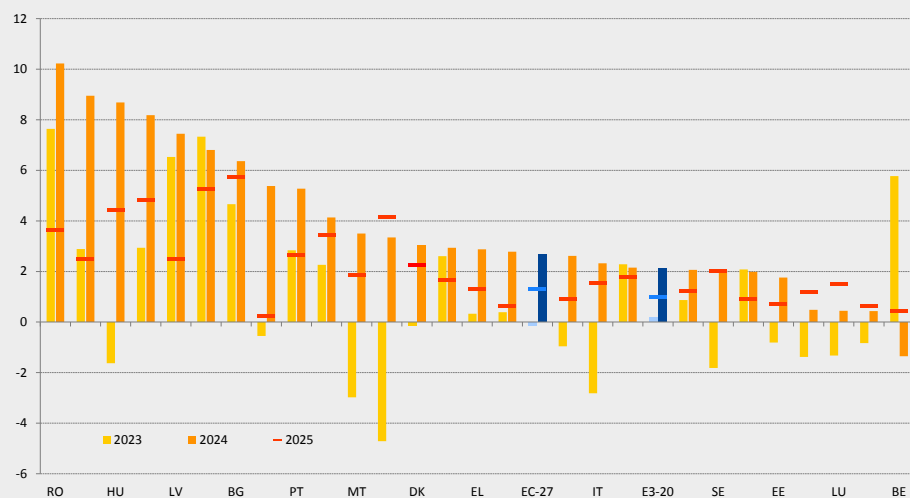
Реалните заплати се връщат към предишните си равнища, но не са се възстановили от загубите през предходните години

Реална брутна работна заплата на наето лице

(годишно изменение в %; 2023 г., 2024 г. и 2025 г.)

Номиналното възнаграждение на наето лице се увеличи с **5,1 %** през 2024 г., и с **4,2 %** през 2025 г. (прогноза)

Реалните заплати се увеличиха с **2,7 %** през 2024 г., и се увеличиха с **1,3 %** през 2025 г. (прогноза)

Източник: Европейска комисия, база данни на АМЕСО, Номинална брутна работна заплата на наето лице [hwwdw], дефлатор: Хармонизиран индекс на потребителските цени [АМЕСО 5000 ZCPIH]. Обща заетост (национално понятие) [namq_10_a10_e]. Данните за 2025 г. отразяват прогнозите, изчислени въз основа на Европейски пролетни икономически прогнози на Комисията за 2025 г. Актуализацията на брутна работна заплата на наето лице [код на АМЕСО: hwwdw] с есенната прогноза не беше на разположение на 19 ноември, когато беше възможна последната актуализация.

Растежът на заплатите в ЕС остана стабилен през 2024 г., но продължи да се различава значително в отделните държави членки. Годишният растеж на номиналната компенсация на едно наето лице възлизаше на 5,1 %, което представляваше спад от рекордните 6,1 % през 2023 г. През 2024 г. ръстът на реалната работна заплата беше възстановен на 2,7 %. Това беше подкрепено главно от

намаляването на инфлацията и силния номинален растеж на заплатите. В повечето държави членки реалните заплати надхвърлиха равнищата отпреди пандемията. Те остават под тези равнища в няколко големи икономики (Германия, Франция, Нидерландия и Италия) на фона на слаба производителност и икономически растеж. Поради това през 2024 г. средните реални заплати в ЕС все още бяха малко под равнищата преди пандемията, но се предвижда да ги надхвърлят през 2025 г. В същото време увеличаването на законоустановената минимална заплата до голяма степен компенсира в повечето държави членки загубата на покупателна способност на лицата, получаващи минимална работна заплата.

В държавите с колективно договорени минимални работни заплати ръстът на заплатите е подпомогнал повишената покупателна способност през 2024 г., особено за тези, които работят на нископлатени работни места. Правилното прилагане на Директивата относно адекватните минимални работни заплати²⁴ е от съществено значение за запазване на покупателната способност на работниците с ниски заплати и за превенция и борба с рисковете от бедност сред заетите лица, като същевременно се увеличават стимулите за работа. Директивата включва и мерки, насочени към насърчаване на колективното договаряне, както и към подобряване на механизмите за прилагане и надзор в държавите членки.

Макар че адекватните трудови възнаграждения са ключово измерение на качеството на работните места,²⁵ почти един на всеки дванадесет работещи е бил изложен на риск от бедност през 2024 г. Това е още по-забележимо при работниците в нестандартни форми на заетост. Делът на наетите лица (на възраст 18—64 години), изложени на риск от бедност, намаля леко през 2024 г. до 8,2 %. Тези, които работят в нестандартни форми на работа, бяха по-засегнати, тъй като често имат по-ниски годишни възнаграждения и по-нисък интензитет на икономическа активност. Например сред домакинствата с висок интензитет на икономическа активност, делът на бедността сред работещите хора е по-малък от една трета в сравнение с този при нисък интензитет на икономическа активност. Освен това делът на бедността сред работещите остава по-висок сред родените извън ЕС, работниците с ниска образователна степен и домакинствата с деца на издръжка. При мъжете вероятността да бъдат изложени на риск от бедност беше по-голяма, в сравнение с жените. За преодоляването на тези предизвикателства може да помогне както прилагането на директивата за минималната работна заплата, така и по-строгото изпълнение на препоръката на Съвета от 2019 г. относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила.

²⁴ Директива 2022/2041 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 г. относно адекватните минимални работни заплати в Европейския съюз (ОВ L 275, 25.10.2022 г., стр. 33).

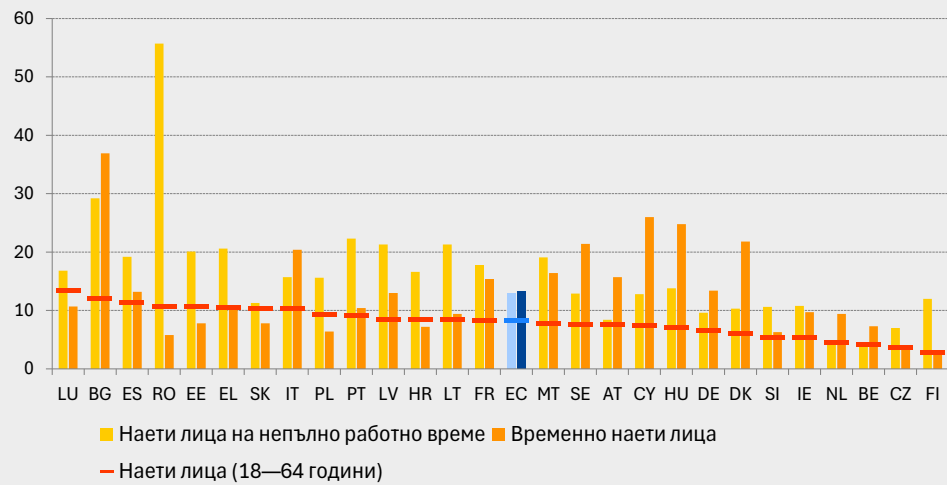
²⁵ Вж. [Становище на Комитета по заетостта относно измеренията на качеството на работните места](#), представено на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси през юни 2025 г.

Делът на хората, живеещи в условията на рискове от бедност, докато същевременно работят, се различава по вида на договора

Равнища на бедност сред работещите по вид на договора (в %, 2024 г.)

През 2024 г. в ЕС:

- **8,2 %** от всички работници бяха работещи бедни
- **12,9 %** от работниците на непълно работен ден бяха работещи бедни
- **13,3 %** от временно наетите работници бяха работещи бедни

Забележка: Прекъсване в динамичните редове за Хърватия и предварителни данни за Литва.
Източник: Евростат, [tespm070], [ilc_iw05], [ilc_iw07], статистически данни на Общността за доходите и условията на живот 1

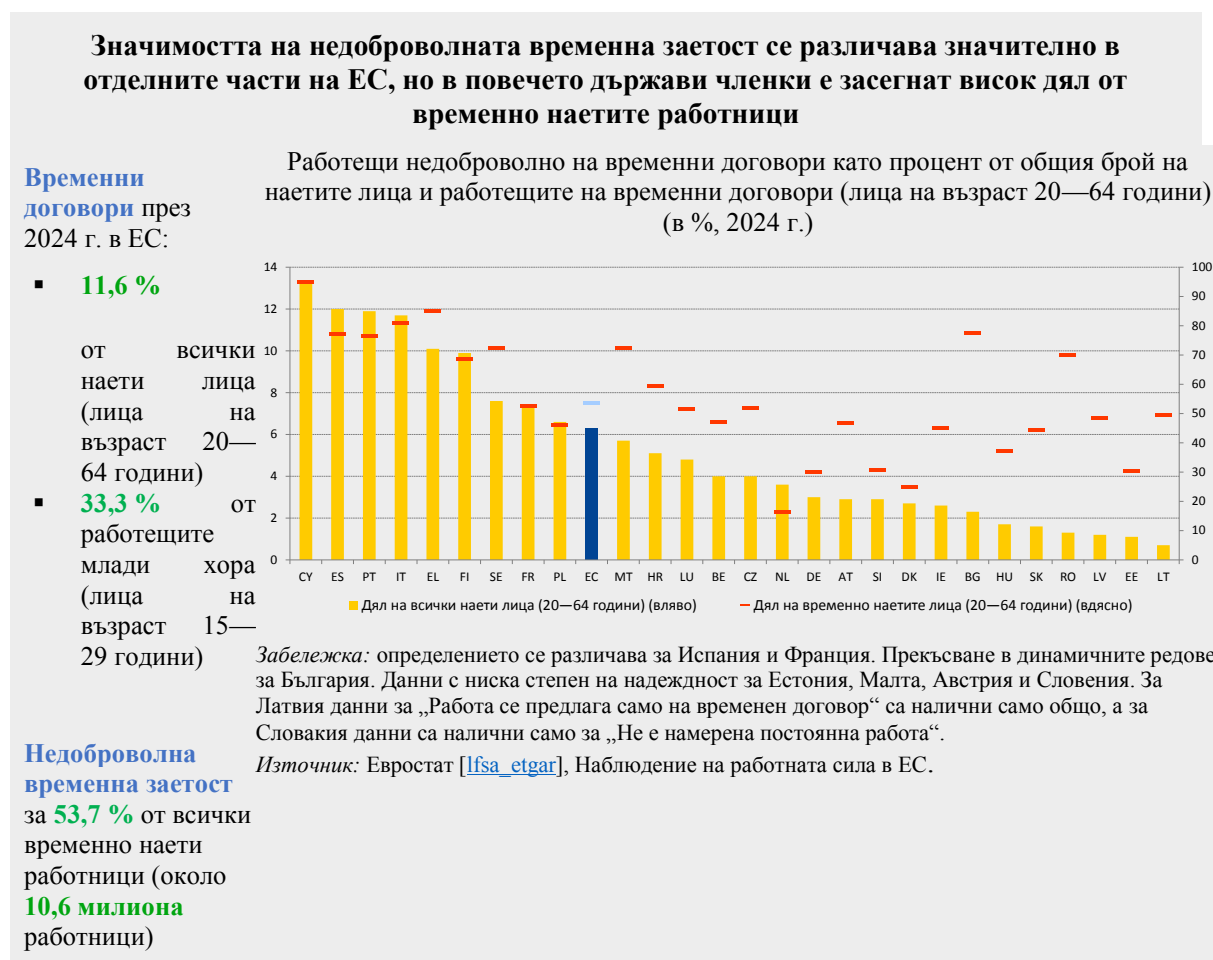
Гъвкавите договорни споразумения могат да помогнат за задоволяване на търсенето на пазара на труда, но също така могат да допринесат за по-голяма сегментация на пазара на труда и да окажат влияние върху качеството на работните места. Нестандартните форми на работа, като например временната работа и работата на непълно работно време, могат да осигурят по-голяма гъвкавост както за работодателите, така и за наетите лица. Те могат да послужат и като „стъпала“ към стабилна заетост и по-добри условия на труд, когато процентът на преход е достатъчно висок. В някои случаи обаче те ограничават възходящата социална мобилност, удължават нестабилността и са свързани с лоши условия на труд, по-ниски доходи и ограничен достъп до социална закрила, обучение и представителство²⁶. В контекста на нарастващите равнища на заетост делът на временно наетите работници сред всички наети лица продължи да намалява и достигна 11,6 % в ЕС през 2024 г. Различията между държавите членки останаха значителни.

Въпреки леките подобрения, временните договори са почти три пъти по-често срещани сред младите хора и са по-разпространени сред жените, отколкото сред мъжете. Също така, в някои държави членки делът на временните договори е сравнително висок при нисък процент на преход към постоянни договори. Това сочи

²⁶ Вж. Eurofound, [Сегментация на пазара на труда](#), Европейски речник по колективни трудови правоотношения, 2019 г.

към предизвикателства в ролята на временните договори като „стъпала“ към постоянна заетост.

През 2024 г. едно от всеки две временно наети лица е работило недоброволно на временен договор, което представлява 6,4 % от всички служители. Накратко, недоброволната временна заетост (лица на възраст 15—64 години) продължава да засяга значителен дял от икономически активното население, въпреки намалението с 0,5 процентни пункта от 2023 г. насам. Съществуват значителни различия между държавите членки, като те отново се срещат по-често сред младите хора и жените. При заетостта на непълно работно време също има недоброволен компонент, който остава значителен в някои държави членки, въпреки общия спад на равнището на ЕС. Активните политики на пазара на труда и ефективните служби по заетостта, които насърчават прехода към по-висококачествени работни места, стимулите за работодателите да наемат на пълен работен ден и на постоянна основа, заедно с адекватен достъп до социална закрила и възможности за обучение, могат да помогнат за намаляване на сегментацията на пазара на труда и подобряване на качеството на работните места.

Цифровата трансформация преобразява европейските пазари на труда, като един на всеки десет работници в ЕС използва генеративен изкуствен интелект²⁷. Изкуственият интелект (ИИ) предлага мощни инструменти за стимулиране на

²⁷ Вж. Eurofound, [Европейско проучване на условията на труд за 2024 г.: първи констатации](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г.

иновациите, повишаване на производителността и укрепване на глобалната конкурентоспособност на Европа. Използването на цифрово наблюдение на работното място и алгоритмичното управление на работните процеси трансформират начина, по който работата се организира, координира, наблюдава и управлява²⁸. Когато е отговорно проектирано и внедрено, използването на изкуствен интелект и системи за алгоритмично управление на работното място може да повиши ефективността, да рационализира набирането на персонал, да намали предубежденията и да подобри качеството на работата²⁹. Тези инструменти обаче трябва да бъдат управлявани по подходящ начин, за да се разсеят надлежно опасенията относно повишеното напрежение на работното място, постоянното наблюдение, потенциалните предубеждения и рисковете за защитата на данните на работниците. В това отношение в Акта за изкуствения интелект се определя ясен набор от основни на риска правила за разработчиците и внедрителите на ИИ. Те обхващат специфични приложения на ИИ, като се гарантират безопасността, основните права и ориентирания към човека ИИ, като същевременно се засилва усвояването, инвестициите и иновациите в областта на ИИ в целия ЕС³⁰. Освен това в стратегията за използването на ИИ, с която се насърчава приемането на ИИ в 10 отрасли на ЕС и публичния сектор, се признава значението на отговорното и полезно използване на ИИ на работното място.

Правилното определяне на трудовия статус и насърчаването на прозрачността, справедливостта, човешкия надзор, безопасността и отчетността при алгоритмичното управление са от ключово значение за работниците през платформа и за подобряване на качеството на работните места. Отправната точка е Директивата за работа през платформа³¹. През 2025 г. се очаква 43 милиона работници да работят през една или повече цифрови трудови платформи в Европейския съюз. Работата през платформа предлага гъвкавост и допълнителен или дори основен доход. С нея също така може да се намалят пречките за навлизане на пазара на труда за младежи, мигранти или хора с увреждания. Работата през платформа обаче е свързана и с несигурност, ниски доходи, ограничен достъп до социална закрила и предизвикателства, свързани с непрозрачното алгоритмично управление. Освен това, тъй като по-голямата част от работата през цифрови платформи се извършва онлайн, трансграничните работни процеси са трудни за проследяване и в много случаи са скрити. По-голямата част от хората, работещи през платформи в ЕС, се считат за самостоятелно заети лица, макар че в действителност се смята, че до 5,5 милиона души са погрешно класифицирани като такива³².

Приблизително 55 % от работниците през платформа печелят по-малко от минималната работна заплата. С цел да се подобрят условията на труд при работа през платформа през декември 2024 г. влезе в сила Директивата за работа през

²⁸ През 2024 г. 37 % от работниците в ЕС са били цифрово наблюдавани във връзка с работното време, а 36 % за движенията при влизане/излизане. Данните от проучване показват и че 24 % от работниците в ЕС имат автоматично разпределено работно време.

²⁹ Вж. проучването „Евробарометър“ от 2025 г.

³⁰ Вж. [Регламент \(ЕС\) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект](#).

³¹ Директива на Европейския парламент и на Съвета относно подобряването на условията на труд при работата през платформа. Вж. Европейски съвет, [Работници през платформа: Съветът приема нови правила за подобряване на техните условия на труд — Съвет](#).

³² Европейска комисия, [Резюме на доклада за оценката на въздействието, придружаваш Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно подобряването на условията на труд при работата през платформа](#), 2021 г.

платформа и държавите членки разполагат с две години, за да я транспонират в националното си законодателство. В директивата се разглеждат въпроси като неправилно класифициране на трудовия статус, алгоритмично управление и прозрачност, свързана с трансграничната работа. Целта ѝ е да се осигурят достойни условия на труд и качество на работните места при работата през платформа, като същевременно се подкрепя устойчивият растеж на цифровите трудови платформи в ЕС.

Цифровите иновации крият потенциал за по-продуктивни и по-качествени работни места, но могат да доведат и до засилване на интензивността на труда и размиване на границите с личния живот. Например цифровите технологии дадоха възможност за разрастването на работата от разстоянието. През 2024 г. около 20 % от наетите лица са работили от вкъщи поне за известно време. Според проучване на Eurofound от 2025 г., през 2024 г. повече от 50 % от анкетиранияте са изразили предпочитание да работят от вкъщи няколко пъти седмично, докато 24 % са изразили желание да работят изключително от вкъщи.

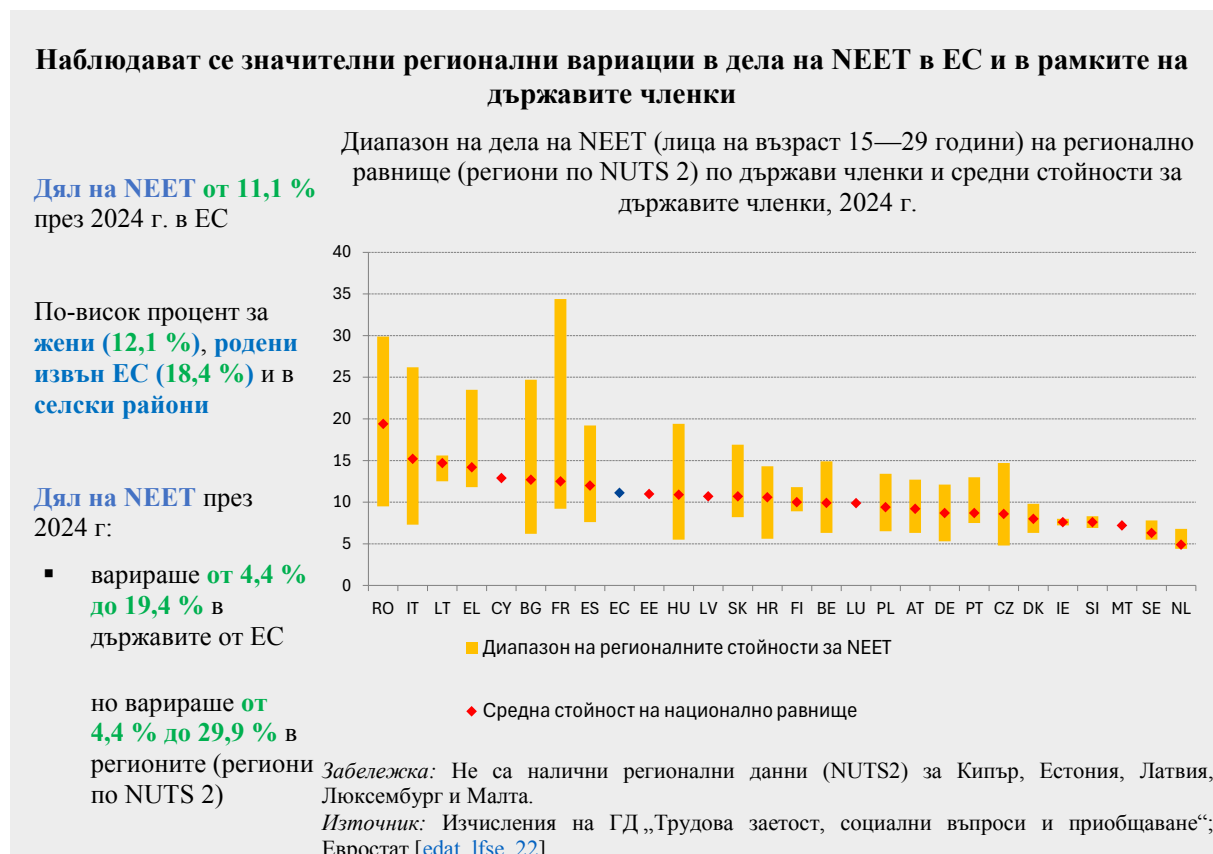
Технологичният напредък и свързаните с него дистанционни и хибридни модели на работа също могат да окажат въздействие върху моделите на работно време. Като цяло в ЕС се наблюдава подобрение на графици на работното време, при които е налице отклонение от обичайното работно време на пълен работен ден, което може да повлияе отрицателно на качеството на работните места. През 2024 г. 6,6 % от всички заети лица (на възраст 20—64 години) са работили повече часове в сравнение със 7,1 % през 2023 г. Делът на работещите на нетипично работно време обаче остана висок — 33,6 % от общата заетост (лица на възраст 20—64 години). След неуспешните преговори на европейските междуотраслови социални партньори относно актуализирането на Рамковото споразумение за работа от разстояние от 2002 г., както и Резолюцията на Европейския парламент от 2021 г. относно правото на откъсване от работната среда³³, Европейската комисия проведе официална двуетапна консултация със социалните партньори относно правото на откъсване от работната среда и работата от разстояние.

Достъпът до адекватна социална закрила във всички видове договори и статуси в заетостта продължава да бъде предизвикателство, особено за нестандартните работници и самостоятелно заетите лица. Достъпът до социална закрила е друга ключова характеристика на качеството на работните места. В осемнадесет държави членки са наблюдавани пропуски в официалното покритие за поне една група нестандартни работници, особено по отношение на обезщетенията за безработица, болест и майчинство или бащинство. По отношение на самостоятелно заетите лица пропуски в покритието са открити в деветнадесет държави членки, като те са най-силно забележими в областта на безработицата, трудовите злоупотреби и професионалните болести. Освен това достъпът за някои групи работници или самостоятелно заети лица е само доброволен (схеми за доброволно участие), с много неравномерно разпространение в държавите членки.

В около една четвърт от държавите от ЕС, нуждаещите се от социална закрила нестандартни работници са по-малко склонни да получават социални обезщетения, отколкото тези със стандартна заетост. При самостоятелно заетите

³³ Европейски парламент, [Резолюция на Европейския парламент от 21 януари 2021 г. с препоръки към Комисията относно правото на откъсване от работната среда](#), 2021 г.

лица вероятността за получаване на социални обезщетения продължи да бъде най-малка сред всички групи. Паричната бедност беше значително по-разпространена сред наетите на временни договори (13,4 %) и работещите на непълен работен ден (13,8 %), както и сред самостоятелно заетите лица (20,9 %), в сравнение с постоянно наетите лица (6,3 %). Изпълнението на препоръката на Съвета от 2019 г. относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила е от ключово значение за преодоляване на оставащите пропуски в покритието и за насърчаване на адекватни и прозрачни системи.

Делът на незаетите с работа, учене или обучение сред младежите продължи да намалява в ЕС. През 2024 г. той намаля от 11,3 % на 11,1 %. Делът на NEET (лица на възраст 15—29 години) обаче продължава да бъде по-висок сред жените, отколкото сред мъжете, и сред родените извън ЕС в сравнение с родените в рамките на ЕС, както и в селските райони в сравнение с градовете, малките градове и предградията. От друга страна, след стабилното възстановяване след COVID-19, равнището на младежка безработица (лица на възраст 15—24 години) се увеличи леко до 14,9 % през 2024 г. и продължава да е повече от два пъти по-високо от общия коефициент на безработица. То е особено високо и сред младежите с по-ниски степен на квалификация, както и сред родените извън ЕС. През 2024 г. равнището на заетост на наскоро завършилите професионално образование и висше образование (на възраст 20—34 години) в ЕС намаля (съответно до 80,0 % и 86,7 %), което вероятно показва по-големи трудности при навлизането им на пазара на труда. Ситуацията подчертава необходимостта от продължаващи действия за справяне със структурните предизвикателства, които възпрепятстват навлизането на младежите на пазара на труда, предвид загубения потенциал и дългосрочните рискове пред перспективите им за професионална реализация. По линия на укрепената гаранция за младежта се предоставя подкрепа за NEET, като им се предлагат качествена заетост и възможности за продължаващо

образование, чиракуване или стаж в рамките на четири месеца, след като са останали без работа или са напуснали системата на формалното образование³⁴.

По-дългият трудов живот допринася за активния живот на възрастните хора, намаляване на недостига на работна ръка и умения и увеличаване на капацитета за поддържане на силни системи за социална закрила. През 2024 г. равнището на заетост сред хората на възраст 55—64 г. се увеличи на 65,2 %. В отделните държави членки продължават да съществуват значителни различия. От 2030 г. се прогнозира регистриране в ЕС на годишно намаление на населението в трудоспособна възраст с 1,2 милиона души до 2050 г. Очаква се коефициентът на възрастова зависимост да се увеличи от 36 % през 2022 г. на 55 % до 2050 г. и допълнително до 59 % до 2070 г. Важни определящи фактори включват пенсионни стимули, здравословни проблеми и условия като негъвкави работни места и основана на възрастта дискриминация. По отношение на първото с наскоро приетия Допълнителен пенсионен пакет се цели увеличаване на участието и икономите в професионални и лични пенсионни схеми и подобряване на приноса на пенсионните фондове към финансирането на иновативни и продуктивни инвестиции.

Възрастните жени са по-склонни да бъдат извън икономически активното население, отколкото мъжете, често поради ранно пенсиониране и дългосрочни отсъствия, причинени от задължения за полагане на грижи. Хората на възраст 55—64 години съставляват значителна част (28,1 %) от населението в трудоспособна възраст извън икономически активното население, въпреки постигнатия напредък през последното десетилетие. За преодоляването на тези предизвикателства е необходим всеобхватен набор от политики, включително пенсионни реформи, инициативи за активизиране и обучение. ЕС предприе стъпки, като например приемането на Директива 2000/78/ЕО³⁵ за борба с трудовата дискриминация и разработването на инструментариум за демографията. Освен това през юни 2025 г. Съветът призова държавите членки и Комисията да предприемат стъпки в подкрепа на възрастните хора, за да останат активни и да достигнат пълния си потенциал на пазара на труда и в обществото³⁶. В контекста на настоящите и прогнозираните демографски развития и значителния недостиг на работна ръка и умения, оползотворяването на потенциала на по-възрастните работници е от ключово значение за подкрепа на потенциала за растеж и социалния модел на ЕС.

Продължаващите разлики в заетостта и заплащането между жените и мъжете изискват повече усилия за преодоляване на трайно съществуващите несъразмерности на пазара на труда. Като се вземе предвид по-голямото разпространение на работата на непълно работно време сред жените, разликата се увеличава още повече. Разликата в заетостта между жените и мъжете в ЕС намалее леко през последните години, което отразява по-голямо увеличение на заетостта сред жените. Въпреки това тя остава значителна (на 10,0 процентни пункта през 2024 г.). Това показва големи разлики между държавите членки и регионите, което е отражение на това, че в някои части на ЕС неотложността е по-голяма. Разликите в заетостта

³⁴ [Препоръка на Съвета](#) от 30 октомври 2020 г. относно „Мост към работни места — Укрепване на гаранцията за младежта“, и за замяна на Препоръката на Съвета от 22 април 2013 г. за създаване на гаранция за младежта, 2020/C 372/01 (ОВ С 372, 4.11.2020 г., стр. 1).

³⁵ Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите, ОВ L 303, 2.12.2000 г., стр. 16—22.

³⁶ [Заклучения на Съвета относно подкрепата на възрастните хора за постигане на пълния им потенциал на пазара на труда и в обществото.](#)

между жените и мъжете са по-големи за жените с деца. Положението е още по-критично в контекста на недостига на работна ръка и умения, както и на застаряването на населението.

Разликата в заплащането между половете в ЕС е значителна — 12,0 % (през 2023 г.). През последното десетилетие тя е намаляла с 4 процентни пункта. Разликите в заплащането са обусловени от различията между половете в икономическите дейности и професиите, от недостатъчния дял на жените на висши длъжности, от твърде високия им дял сред работещите на непълно работно време и в непостоянни форми на заетост, от трудностите при съчетаването на работата с отговорностите за полагане на грижи, както и от дискриминацията и непрозрачната структура на работните заплати. Тези разлики в доходите водят и до значителни разлики в пенсиите между половете на по-късен етап в живота.

Съществува възможност за продължаване на мерките на политиката за преодоляване на пречките пред участието на жените на пазара на труда в съответствие с европейската стратегия за равенство между половете за периода 2020—25 г.³⁷ Това би могло да включва подобряване на предоставянето и достъпността на качествено и финансово приемливо образование и грижи в ранна детска възраст и дългосрочни грижи. Освен това целенасочените реформи на данъчната система биха могли да създадат по-добри стимули за жените да работят. Такива действия биха били в съответствие с препоръките на Съвета относно образованието и грижите в ранна детска възраст (включително новите цели от Барселона) и относно достъпа до финансово приемливи висококачествени дългосрочни грижи³⁸.

Преодоляването на пречките пред интеграцията на пазара на труда на хора, родени извън ЕС, може да допринесе за намаляване на недостига на работна ръка и умения, за справяне с демографската промяна и за насърчаване на социалното сближаване. Родените извън ЕС хора съставляват повече от една десета от икономически активното население на ЕС. В сравнение в други групи обаче участието коефициентът им на икономическа активност и равнището им на заетост остават пониски. В резултат на това 7,4 милиона от тях, които са в трудоспособна възраст, се намират извън икономически активното население на ЕС. Това се наблюдава въпреки преобладаващия недостиг. Този недостиг се дължи на няколко пречки, свързани със статуса им на пазара на труда и социалната интеграция. Те включват ниска образователна степен и езикови познания, дискриминация, както и влошено здравословно състояние. Мигрантите с висше образование (около една трета от тях) имат по-добри перспективи за заетост, но трудностите с признаването на квалификациите им остават основна пречка, която често ги тласка към понискоквалифицирани работни места. Увеличаването на интеграцията на мигрантите на пазара на труда може допълнително да допринесе за намаляване на разликите в заетостта между жените и мъжете чрез запълване на недостига в сектора на грижите.

³⁷ [Съюз на равенство: Стратегия за равенство между половете \(2020 —2025 г.\)](#), COM(2020) 152 final.

³⁸ [Препоръка на Съвета от 8 декември 2022 г. относно образованието и грижите в ранна детска възраст: целите от Барселона за 2030 г.](#), 2022/C 484/01, ОВ С 484, 20.12.2022 г., стр. 1—12, и [Препоръка на Съвета от 8 декември 2022 г. относно достъпа до финансово приемливи висококачествени дългосрочни грижи](#) 2022/C 476/01, ОВ С 476, 15.12.2022 г., стр. 1—11.

Образователните неравенства нарастват, като през последното десетилетие се наблюдава относително влошаване на равнищата на основните умения сред учениците в неравностойно положение

Делът на учениците с добри резултати от семейства в неравностойно положение намаля:

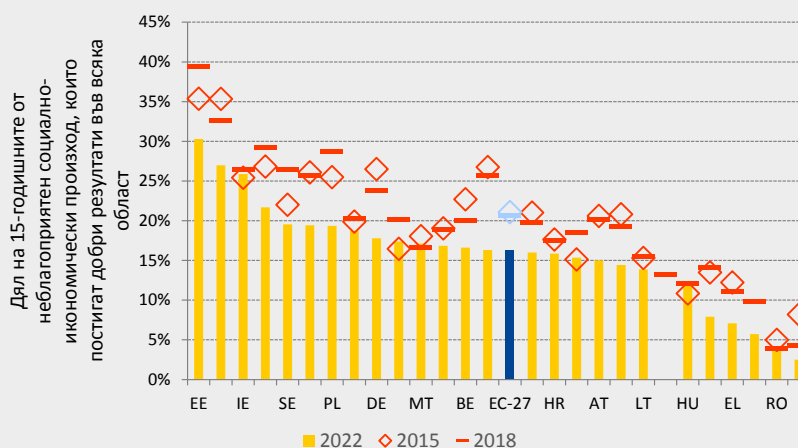
- от 21,1 % през 2015 г.
- и 20,8 % през 2018 г.
- на 16,3 % през 2022 г.

спрямо 59,0 % за деца от по-благоприятна среда

Почти всички държави членки са показали влошаване през последното десетилетие

В държавите от ЕС се запазват големи разлики

Дял на 15-годишните от неблагоприятен социално-икономически произход, които постигат добри резултати по четене, математика или природни науки (2022 г., 2018 г., 2015 г.)

Забележка: Резултатите за Дания, Ирландия, Латвия и Нидерландия за 2022 г. трябва да се тълкуват с повишено внимание, тъй като не са спазени един или повече от стандартите за извадка на PISA. Люксембург участва само в PISA за 2018 г.

Източник: Европейска комисия (2024 г.).

Резкият спад в основните умения сред учащите се показва неотложната необходимост от действия в нашите системи за образование и обучение за справяне с тази отрицателна тенденция. Въз основа на проучването на PISA за 2022 г. резкият спад в основните умения на учащите се доказва от значителното увеличение на дела на учениците с ниски резултати (29,5 % в сравнение с 22,9 % през 2018 г. по математика). Данните показват спад и в дела на учениците с най-добри резултати (намаление от 11 % на 7,9 % през 2018 г. в същата област). Освен това през 2022 г. само 16,3 % от учащите от неблагоприятен социално-икономически произход са показали добри основни умения³⁹, в сравнение с 59,0 % от учениците от благоприятен произход. Липсата на основни умения е основна пречка пред повишаване на квалификацията на по-късен етап в живота и възпрепятства растежа на производителността.

Ниските нива на цифрова грамотност, включително грамотност в областта на ИИ, и граждански компетентности сред учащите са причини за безпокойство, особено в контекста на нарастващи случаи на манипулиране на информация и дезинформация. Само 63 % от учащите имат адекватни граждански познания (ICCS 2022), а 43 % нямат основни цифрови умения (ICILS 2023). Слабите цифрови умения нарушават способността на учащите да се справят в цифровата ера, да се ориентират в технологичните промени, да се противопоставят на дезинформацията и да

³⁹ Достигане поне на ниво 4 по скалата PISA на ОИСП във всяка от областите четене, математика или природни науки.

взаимодействат безопасно с нововъзникващи технологии като ИИ. Цифровите умения са от съществено значение и за цифровото благополучие, като помагат на учащите се да разработят по-здравословни и по-балансиранни връзки с технологията. С цел подобряване на цифровите умения на младежите и учителите, Комисията изпълнява плана за действие в областта на цифровото образование за периода 2021—2027 г. и понастоящем подготвя пътна карта за бъдещето на цифровото образование и умения. В рамките на Съюза на уменията Комисията стартира план за действие за основните умения⁴⁰, включващ широк кръг от инициативи, насочени към преодоляване на пропуските в основните умения.

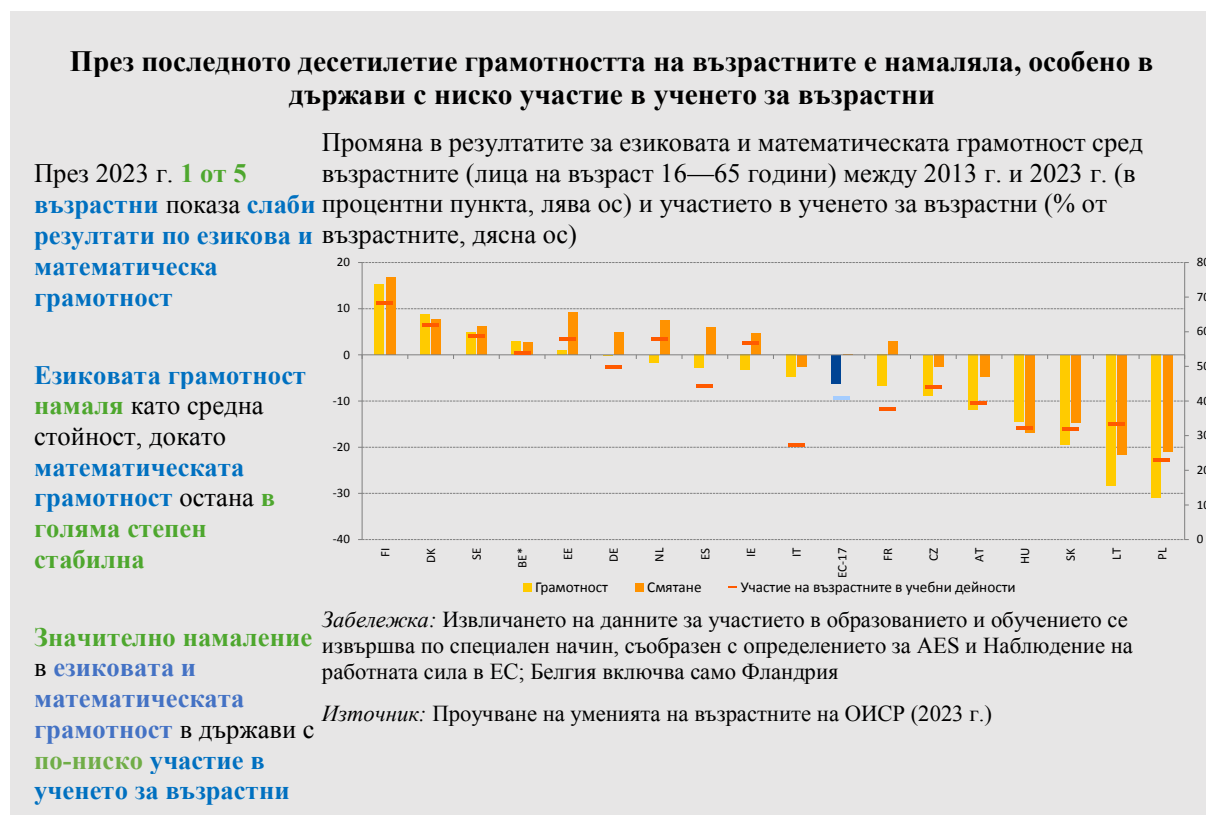
Положително обстоятелство е, че преждевременното напускане на системата на образованието и обучението намалява, а броят на завършилите висше образование се увеличава. До 2024 г. процентът на преждеременно напускане на системата на образованието и обучението в ЕС е намалял почти наполовина (9,4 % сред лицата на възраст 18—24 години) в сравнение с 2002 г. Все още обаче 3,1 милиона млади хора завършват само прогимназиално образование или по-ниско, като хората с увреждания, гражданите на трети държави и ромите са непропорционално представени в групата. Това води до по-ниски равнища на заетост и по-ниски равнища на участие в допълнително обучение. То също така излага на риск способността на физическите лица да оползотворят потенциала си. Също така това предполага увеличение с течение на времето на свързаните с него публични разходи и намаляване на публичните приходи. Диплома за професионално образование и обучение (ПОО) или степен за висше образование може значително да подобри перспективите на хората на пазара на труда. В областта на ПОО това е особено вярно за наскоро завършилите, които са имали опит с ученето в процеса на работа. В Съюза се наблюдава значително увеличение на младежите с висше образование (от 36,5 % на 44,1 % за лица на възраст 25—34 години между 2015 г. и 2023 г.), стимулирано от по-широкия достъп до университети, нарастващото търсене на висококвалифицирани специалисти на пазара на труда, перспективите за по-ниска безработица и по-високи доходи.

Все още е налице недостиг от завършили с необходимите умения за работа в стратегически сектори. По-специално все още се наблюдава недостиг на умения в специфични области като науки, технологии, инженерство и математика (НТИМ). Тези умения са особено необходими за успешен екологичен преход и в други стратегически сектори като сигурност и киберсигурност, отбрана и космос, изкуствен интелект, чисти технологии, модерно производство, биотехнологии и здравеопазване. Освен това те са от ключово значение за технологичния суверенитет на ЕС, включително цифровото му лидерство. В този контекст Комисията предложи цели на ЕС до 2030 г. за най-малко 32 % и 45 % от учащите, записани съответно в областите на НТИМ, във висшето образование и в началното професионално образование и обучение със средна степен на професионална квалификация. Като част от Съюза на уменията стратегическият план за образованието по НТИМ⁴¹ цели да се увеличи броят на записаните, да се подпомогне развитието на умения и да се преодолее неравнопоставеността между половете в НТИМ. Освен това предстоящата Стратегия на ЕС за професионално образование и обучение има за цел да направи професионалното образование и

⁴⁰ Съобщение на Комисията — План за действие за основните умения (COM(2025) 88 final, 5.3.2025 г.)

⁴¹ Съобщение на Комисията — Стратегически план за образование в областта на НТИМ: умения за конкурентоспособност и иновации, COM(2025) 89 final, 5.3.2025 г.

обучение по-привлекателно, приобщаващо и адаптивно. Накрая, Европейският алианс за професионална подготовка допринася за развитието на чиракуване за момичета и жени в областите на НТИМ, като целта е привличането им към обучения по НТИМ и задържането им на пазара на труда.

През 2023 г. приблизително всеки пети възрастен в ЕС се счита, че е показал ниски резултати както по езикова, така и по математическа грамотност⁴². Значителни намаления в уменията по езикова и математическа грамотност на възрастните са регистрирани точно в държавите с по-ниски проценти на участие в ученето за възрастни. Големи разлики се наблюдават в участието в ученето за възрастни и между различните групи от населението (за висококвалифицираните спрямо нискоквалифицираните или заетите спрямо безработните и тези извън икономически активното население), както и по професия⁴³. Различната степен на участие в различните групи предполага продължаващо наличие на пречки. Бюджетите за лично обучение, като например индивидуални сметки за обучение (ILA)⁴⁴, са важни за стимулиране на търсенето на обучение. С цел да се увеличат възможностите за обучение Съюзът на уменията включва инициативи като ILA, разширяване на обхвата

⁴² Вж. ОИСР, [Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023 \[Притежават ли възрастните уменията, от които се нуждаят, за да се развият в променящия се свят?. Преглед на уменията на възрастните за 2023 г.\]](#), Проучване на ОИСР за уменията, OECD Publishing, Париж, 2024 г.

⁴³ Макар че 60,9 % от ръководителите, специалистите, техниците и приложните специалисти са участвали в учебни дейности през 2022 г., много по-ниско участие е регистрирано при работните места, свързани с чиновническа дейност, използване на физически труд и неизискващи квалификация.

⁴⁴ Вж. [Препоръката на Съвета относно индивидуални сметки за обучени](#) от май 2022 г.

на микроуверенията⁴⁵ и иновативни пространства за учене в общността, особено за нискоквалифицираните лица. Като цяло Съюзът на уменията представя широкообхватен подход за повишаване на равнищата на участие на възрастните и за осигуряване на бъдещи подходящи умения на икономически активното население в ЕС.

Насърчаването на участието на възрастните в обучението е ключово за справяне с недостига, повишаване на производителността, конкурентоспособността и социалното сближаване. Данните за 2022 г. от изследването на образованието за възрастни (AES) сочат слабо повишаване на участието в ученето за възрастни (с изключение на целенасочено обучение на работното място⁴⁶) през последните 12 месеца в ЕС — от 37,4 % през 2016 г. на 39,5 % през 2022 г. Данните от наблюдението на работната сила (НРС) между 2022 г. и 2024 г. предполагат по-нататъшно възможно увеличаване. Въпреки това равнището остава твърде ниско предвид големите трансформации, пред които е изправена Европа, а разликите между държавите членки остават твърде големи.

През 2024 г. доходите на домакинствата се увеличиха значително, а делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване, леко намаля в ЕС, без ясни признаци за възходяща конвергенция в последния случай. Индексът на реалния брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) се увеличи значително на равнището на ЕС през 2024 г. до 141,3, т.е. с 2,5 пункта повече отколкото през 2023 г., главно поради растежа на възнагражденията на наетите лица. Това е най-голямото увеличение от 2021—2022 г. насам и продължи и през първата половина на 2025 г. Общият брой на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ) намаля с около 2,9 милиона в сравнение с 2019 г. (спрямо целта за 2030 г. от поне 15 милиона). Това предполага, че всеки пети човек в ЕС е продължил да бъде изложен на риск от бедност или социално изключване през 2024 г. Рисковете от бедност се различават в различните групи от населението, като по-засегнати са децата, възрастните хора, хората с увреждания, нискоквалифицираните, родените извън ЕС и ромите. Различията са налице както между държавите членки, така и в рамките на държавите членки (както между регионите, така и между селските и градските райони). Липсата на работа продължава да бъде основен фактор за бедността, а социалните плащания не достигат до всички нуждаещи се домакинства.

⁴⁵ Вж. [Препоръка на Съвета относно европейски подход към микроуверенията с цел стимулиране на ученето през целия живот и пригодността за заетост](#) от юни 2022 г.

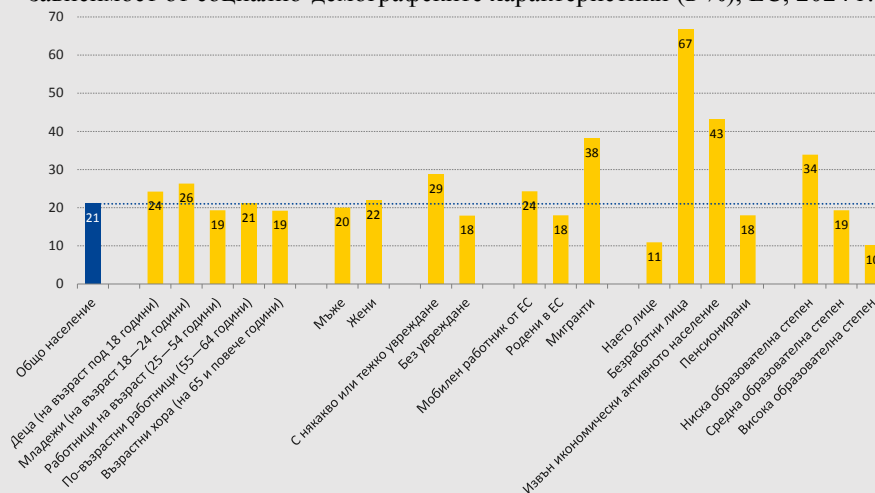
⁴⁶ Тези данни са от специално извлечение за AES, с изключение на целенасочено обучение на работното място, използвано за наблюдение на напредъка към целта за учене за възрастни до 2030 г. (вж. също приложение 2).

Процентът на бедност или социално изключване се различава значително в зависимост от социално-демографските характеристики

Всеки пети човек и всяко четвърто дете в ЕС са били изложени на риск от бедност или социално изключване през 2024 г.

Освен децата са засегнати и **възрастни хора, безработни, нискоквалифицирани, хора с увреждания, родени извън ЕС и роми**

Делът на изложените на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), в зависимост от социално-демографските характеристики (в %), ЕС, 2024 г.

Забележки: Стойностите за 2024 г. се отнасят до доходите от 2023 г. за всички държави членки. Определението се различава за дела на ИРБИ за хората на възраст под и над 65 години, тъй като последното изключва компонента „Много нисък интензитет на икономическа активност“.

Източник: Евростат [[ilc_peps01n](#)] [[ilc_peps06n](#)] [[ilc_peps02n](#)] [[ilc_peps04n](#)] [[hlth_dpe010](#)].

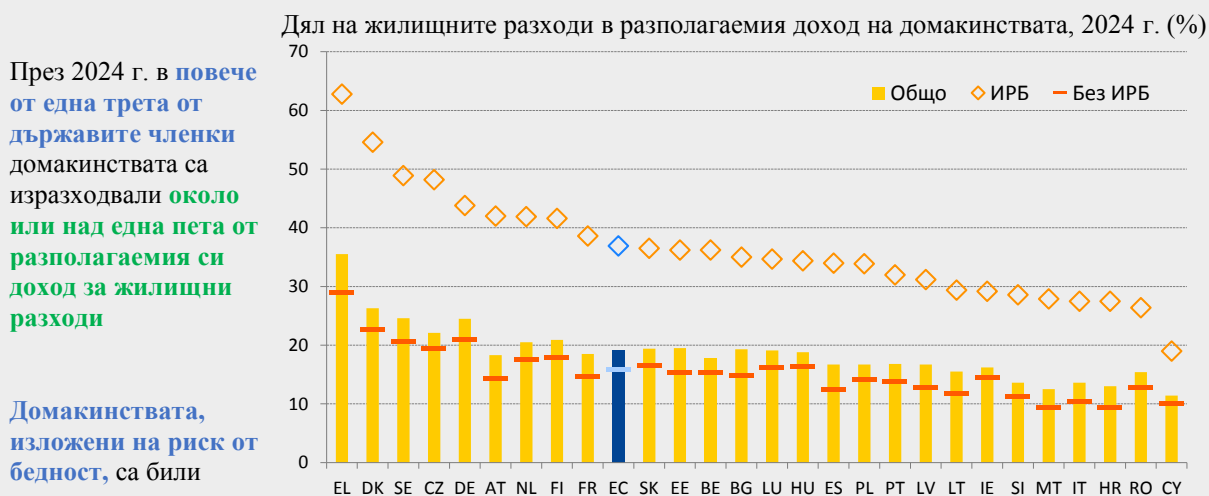
Въпреки последните подобрения подкрепата за осигуряване на минимален доход не е достатъчна, за да се изведат хората от бедността, в почти всички държави членки. През 2024 г. се очаква разходите за обезщетения за социална закрила да са се увеличили в реално изражение в почти всички държави членки. Наскоро бяха предложени реформи за засилване на ролята на обезщетенията за гарантиране на минимален доход в подкрепа на получателите, така че да участват в мерки по линия на активната политика по заетостта (АПЗ) и активно да търсят работа. В същото време въздействието на социалните трансфери (с изключение на пенсиите) върху намаляването на бедността отбеляза лек спад средно в ЕС през 2024 г. (което отразява намаляването на разходите за социална закрила в реално изражение през 2023 г.), със значителни намаления в някои държави членки с високи равнища. Енергийната бедност (измерена чрез показателя „дял на хората, които не са в състояние да поддържат дома си достатъчно топъл“) намаля през 2024 г. за първи път от 2022 г. насам, което отразява комбинация от фактори, включително намаляващите цени на дребно на газа и електроенергията, комбинация от мерки за енергийна ефективност, както и други мерки за подкрепа. Въпреки това тя остана значително по-висока за хората, живеещи в риск от бедност или социално изключване. Оценките на разпределението на въздействието на реформите и инвестициите продължават да са особено важни, за да се отчете въздействието върху рисковете от бедност и неравенството по отношение на доходите и да се осигури по подходящ начин предварителна информация за разработването на политики.

Делът на децата в ЕС, изложени на риск от бедност или социално изключване, намаля слабо, но остана по-висок от този на цялото население. Броят на децата (на възраст 0—17 години), изложени на риск от бедност или социално изключване, намаля от 19,96 милиона през 2023 г. на 19,52 милиона през 2024 г. (24,2 % средно в ЕС). Въпреки че 2024 г. е втората поредна година на намаление в абсолютни стойности, разпространението на детската бедност все още е с 3,2 процентни пункта повече,

отколкото при цялото население. Като цяло почти всяко от четири деца в ЕС е било изложено на риск от бедност или социално изключване през 2024 г. Преодоляването на бедността и социалното изключване сред децата е от съществена важност, за да им се помогне да реализират пълния си потенциал в обществото и на пазара на труда и да се прекъсне предаването на бедността между поколенията. Прилагането на Европейската гаранция за децата⁴⁷ във всички държави членки е от ключово значение в това отношение.

Делът на възрастните хора (на възраст над 65 години), изложени на риск от бедност или социално изключване, продължава да намалява в ЕС от 2024 г. насам. Ситуацията обаче остава много различна в отделните държави членки. Намалението до 19,4 % се дължи на подобрене при жените (които въпреки това продължават да са изправени пред значително по-високи рискове от мъжете). Спадът отразява и намалената парична бедност и тежките материални или социални лишения сред възрастните хора. През 2024 г. общият коефициент на заместване на дохода при пенсиите остана стабилен на равнището на ЕС. Въпреки това, ситуацията по отношение на бедността в напреднала възраст и заместването на доходите остана много различна в различните държави членки. В някои държави рискът от бедност по отношение на доходите за хората над 65 години е бил дори два пъти по-висок, отколкото за населението в трудоспособна възраст.

Домакинствата, живеещи в бедност, отделят значителен дял от разполагаемите си доходи за жилищни разходи, като разликите между отделните държави членки са големи

Домакинствата, изложени на риск от бедност, са били изправени два пъти по-често пред прекомерно високи жилищни разходи в почти всички държави членки

Достъпността на жилищата продължава да е важно предизвикателство, което непропорционално засяга лицата, изложени на риск от бедност. През последното десетилетие цените на жилищата в ЕС се покачиха средно с около 10 % по-бързо от

⁴⁷ [Препоръка \(ЕС\) 2021/1004 на Съвета от 14 юни 2021 г. за създаване на Европейска гаранция за децата \(ОВ L 223, 22.6.2021 г., стр. 14—23\).](#)

доходите, което намали достъпността им⁴⁸. Въпреки това съществуват значителни разлики между държавите членки и регионите/големите градски центрове. Цели 8,2 % от населението на ЕС живееше в домакинство, в което общите жилищни разходи възлизаха на над 40 % от общия разполагаем доход на домакинството, т.е. беше изправено пред прекомерно високи жилищни разходи⁴⁹. Този дял достигна 31,1 % за лицата, изложени на риск от бедност, в сравнение с 3,8 % за останалата част от населението. Макар че социалните жилища са неравномерно развити в държавите членки на ЕС, определенията, доставчиците, критериите за допустимост и механизмите за разпределение се различават. По-нататъшното им развитие може да допринесе за подобряване на достъпа до жилища⁵⁰. Повишените разходи за строителство, земя и финансиране често се посочват като предизвикателства пред осигуряването на социални жилища. Въпреки че разликите в определенията и методите за събиране на данни възпрепятстват съпоставимостта между държавите, в много държави членки се наблюдава нарастваща тенденция по отношение на бездомничеството.

В договорите напълно се признава ключовата роля на социалния диалог в социалната пазарна икономика на ЕС. Значението на социалния диалог е залегнало и в Европейския стълб на социалните права и в насоките за заетостта. Въз основа на декларацията на социалните партньори от Вал Дюшес от 2024 г.⁵¹, през март 2025 г. Комисията и европейските междуотраслови социални партньори подписаха пакт за европейски социален диалог⁵². Като част от подновен ангажимент за укрепване на социалния диалог във време на глобална трансформация, с пакта се определят действия, които да бъдат предприети от Комисията и социалните партньори, за да се стимулират и създадат подходящи условия за мобилизиране на пълния потенциал на социалния диалог на всички равнища. В този контекст с пакта се цели предлагането на рамка за просперитет на социалния диалог на всички равнища, включително национално и европейско, междусекторно и секторно.

В Препоръката на Съвета от 2023 г. относно укрепването на социалния диалог в ЕС се предоставят насоки на държавите членки за най-добрия начин за насърчаване на социалния диалог и за укрепване на колективното договаряне⁵³. Наред с другото, Комисията работи съвместно със социалните партньори по пътна карта за качествени работни места. Тя се ангажира да се консултира с тях и по политически инициативи, които не попадат в обхвата на членове 153 и 154 от ДФЕС,⁵⁴ но са от особено значение за тях. На равнището на ЕС както социалните партньори, така и организациите на гражданското общество участват активно в европейския семестър, като редовно обменят мнения и провеждат тематични дискусии в области от

⁴⁸ Вж. Cousin G., Frayne C., Dias Martins V. и B. Vasicek (2025 г.), [Housing in the European Union: Market Developments, Underlying Drivers, and Policies \(Жилища в Европейския съюз: развития на пазара, основни фактори и политики\)](#), Документ за обсъждане на европейската икономика 228/октомври 2025 г.

⁴⁹ Както разходите за жилище, така и доходите от тях са с приспаднати провизии. Вж. повече подробности относно показателя в приложение 2.

⁵⁰ Процесът на деинституционализация на хората с увреждания е в застой поради липса, наред с други причини, на решения за достъпно жилищно настаняване.

⁵¹ [Тристранна декларация за процъфтяващ европейски социален диалог.](#)

⁵² [Пакт за европейски социален диалог.](#)

⁵³ ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА от 12 юни 2023 г. относно укрепването на социалния диалог в Европейския съюз (C/2023/1389)

⁵⁴ В член 154 от ДФЕС се предвижда двуетапна консултация с европейските социални партньори по редица въпроси на социалната политика, посочени в член 153 от Договора, като например условията на труд и здравословните и безопасни условия на труд.

особено значение. Участието и консултациите както със социалните партньори, така и с организациите на гражданското общество са от ключово значение за създаването на политики и за осъществяването на устойчива и приобщаваща промяна.

Държавите членки следва да предприемат действия за преодоляване на трудностите в сферата на заетостта, уменията и социалната политика, установени в рамките на настоящия съвместен доклад за заетостта. По-специално в съответствие с насоките за заетостта:

- да подобряват повишаването на квалификацията и преквалификацията на възрастните през целия живот, за да гарантират конкурентоспособност, да се справят с недостига на работна ръка и умения, да се адаптират към променящата се ситуация и перспективите на пазара на труда, както и да насърчават справедливия екологичен и цифров преход в съответствие със Съюза на уменията. Това включва интегриране на използването на инструменти за анализ на уменията; да укрепват предоставянето на индивидуални права на обучение, като индивидуални сметки за обучение; и да насърчават разработването, внедряването и признаването на микроудоверенията съобразно националните обстоятелства — в съответствие с препоръките на Съвета относно индивидуалните сметки за обучение и относно европейски подход към микроудоверенията.
- да укрепват активните политики по заетостта и капацитета и ефективността на публичните служби по заетостта — включително чрез инвестиране в цифрови инфраструктура и услуги, подобро кариерно ориентиране през целия живот, консултантски услуги, определяне на необходимите умения и обучение на персонала — с оглед увеличаване на участието на пазара на труда, особено на слабо представените групи, осигуряването на подкрепа за създаване на качествени работни места, мобилността и осъществяване на прехода;
- да насърчават справедливата мобилност в рамките на ЕС и да разгледат възможността за привличането и запазването на квалифицирани работници от трети държави. Освен това да предприемат мерки за улесняване на законната миграция на граждани на трети държави в професии с недостиг на кадри или области на обучение в стратегически сектори, като същевременно се гарантират зачитането и прилагането на трудовите и социалните права, подкрепени от ефективна интеграционна политика, в допълнение към по-доброто използване на предлагането на икономически активно население и умения в рамките на Съюза;
- да гарантират наличието на схеми за подкрепа на запазването на работни места, като резервен инструмент за спешни случаи, разработени по начин, който позволява запазване на работните места (и предприятия) в случай на криза, включително реструктуриране, и допълнително развитие на човешкия капитал чрез свързано с това повишаване на квалификацията и преквалификация;
- да осигуряват подходяща подкрепа на работниците и домакинствата, които са най-засегнати от икономическите и социални въздействия на адаптацията към изменението на климата и новите екологични и цифрови технологии, по-специално на уязвимите работници и домакинства, включително чрез ефективни служби по заетостта и програми за заетост, наемане и стимули за преход; адекватна сигурност на доходите с подход на активно приобщаване защита на правата на работниците срещу рисковете, свързани с ИИ, алгоритмичното

управление и изменението на климата; и насърчаване на предприемачеството в съответствие с Препоръката на Съвета относно гарантирането на справедлив преход към неутралност по отношение на климата;

- в съответствие с националните закони и/или практики и при пълно зачитане на ролята и автономността на социалните партньори да насърчават промени в заплатите, с които се подпомага възходящата социална конвергенция при отчитане на развитието на производителността, създаването на качествени работни места и запазването на конкурентоспособността;
- Да адаптират нормативната уредба на пазара на труда и данъчните и осигурителните системи, за да се намалят сегментацията на пазара на труда и неравнопоставеността между половете на пазара на труда и да се насърчи създаването на качествени работни места, включително чрез евентуално намаляване на данъчно-осигурителната тежест, особено за хората с ниски доходи, без да се възпрепятства преходът към по-високо платени работни места и изместването на данъчното облагане от труда към други източници, които подкрепят в по-голяма степен заетостта и приобщаващия растеж.
- да осигуряват здравословна, безопасна и добре приспособена работна среда като ключово измерение за качеството на работните места;
- да насърчават колективното договаряне и социалния диалог в съответствие с препоръката на Съвета относно укрепването на социалния диалог и пакта за европейски социален диалог, както и навременното и съдържателно участие на социалните партньори в създаването на съответните политики на равнище ЕС и на национално равнище, също с оглед на подобряване на качеството на работните места и включително във връзка с изпълнението на плановете за възстановяване и устойчивост на държавите членки и в контекста на европейския семестър;
- да осигуряват подходяща и устойчива социална закрила за всички в съответствие с препоръката на Съвета относно достъпа до социална закрила; да подобряват закрилата на лицата, които не са обхванати в достатъчна степен, като работниците в нестандартни форми на заетост, включително работа през платформи, както и на самостоятелно заетите лица, също като ключово измерение за качеството на работните места; в по-общ план да повишават адекватността на обезщетенията, прехвърляемостта на правата и достъпа до качествени услуги, като същевременно гарантират устойчивостта на публичните финанси; и ефективно да подпомагат интеграцията на трудоспособните лица на пазара на труда;
- да подобряват перспективите на младите хора на пазара на труда, включително чрез предоставяне на приобщаващо и качествено професионално образование и обучение и висше образование; предлагане на целенасочена подкрепа от службите за заетост (в това число наставничество, професионално ориентиране и консултиране) и качествени възможности за чиракуване и стажове в съответствие с укрепената гаранция за младежта и Европейския алианс за професионална подготовка;
- да приемат всеобхватни мерки за подобряване на основните умения и в по-широк план — за развитието на ключови компетентности (включително трансверсални умения) на учениците, както и за справяне със структурните предизвикателства, свързани с резултатите и равенството на системите за образование и обучение, включително чрез ефективни подходи за преподаване, учене и оценяване. Да подкрепят изготвянето на плановете за подобряване на основните умения на

училищно равнище, като се обръща специално внимание на програмите за инструктиране и наставничество, персонализираната подкрепа и продължаващото професионално развитие на учителите. Да насърчават отличното владеене на основните умения чрез диференцирано преподаване и учене;

- да насърчават високите постижения и да подобряват приложимостта на професионалното образование и обучение и на висшето образование на пазара на труда чрез по-силно сътрудничество с отрасъла, връзки със системи за определяне на необходимите умения и по-широко използване на микроудостоверения. Да подобряват процедурите за взаимно признаване на професионалните квалификации с цел преодоляване на недостига на умения и несъответствията. Да подобряват достъпа до висше образование за завършилите професионално образование и образование и за слабо представените групи;
- да увеличават броя на завършилите дисциплини в областта на НТИМ, по-специално в областта на ИКТ (включително ИИ), в области със значителен недостиг на работна ръка и в стратегически области, да намалят неравнопоставеността между половете и да засилят сътрудничеството с бизнеса, доставчиците на ПОО и университетите, за да се превърнат в участници в промяната в рамките на екологичния и цифровия преход. Да подобряват обучението на учителите по предмети в областта на НТИМ с цел справяне с недостига;
- да повишават цифровите умения на учениците и на възрастните от всички възрастови групи, включително медийната и цифровата грамотност (както и ИИ), да подобряват критичното мислене и да осигуряват повече талантиливи специалисти по цифрови технологии за пазара на труда чрез разработване на екосистеми за цифрово образование и обучение, подкрепени от ключови фактори като високоскоростна свързаност за училищата, оборудване и обучение на учители; и да подпомагат институциите с ноу-хау в областта на цифровизацията със специално внимание върху приобщаването и намаляването на цифровото разделение; следва да се обмисли и повишаването на знанията и уменията за финансова грамотност на учениците и възрастните от всички възрастови групи;
- да укрепват началното и продължаващото обучение на учителите с акцент върху преподаването на основни умения, в партньорство с доставчиците на обучение на учителите. Да намаляват недостига на учители и да повишават привлекателността на учителската професия чрез подобряване на условията на труд, предлагане на атрактивни пътища за професионално развитие, наставничество на начинаещи учители, привличане на опитни учители в училища в неравностойно положение чрез стимули и подкрепа; както и чрез навлизане в професията;
- да гарантират недопускането на дискриминация, да насърчават равенството между половете, да подобрят интегрирането на принципа на равенство и да укрепват участието на пазара на труда на жените и на групите в неравностойно положение чрез насърчаване на равните възможности и напредването в кариерата, гарантиране на равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд, осигуряване на прозрачност в структурите на заплащане и насърчаване на съвместяването на професионалния, семейния и личния живот, включително чрез достъп до финансово достъпни и висококачествени грижи (образование и грижи в ранна детска възраст и дългосрочни грижи), както и достъп на родителите и на други лица с отговорности за полагане на грижи до подходящи отпуски по семейни причини и гъвкави схеми на работа в съответствие с европейската

стратегия за грижите, както и чрез гарантиране на достъпност на работното място;

- да осигурят на всички деца, изложени на риск от бедност или социално изключване, достъп до безплатно и ефективно здравеопазване, образование и грижи в ранна детска възраст, и образование, обучение и дейности в училище, както и ефективен достъп до здравословно хранене и подходящо жилищно настаняване, в съответствие с Европейската гаранция за децата и свързаните с нея национални планове за действие;
- да насърчават равните възможности за децата, за да се справят с високите равнища на детска бедност и да използват по най-добрия начин ресурсите на ЕС и националните ресурси; да ускорят прилагането на Европейската гаранция за децата, включително чрез предоставяне на финансово достъпни и висококачествени възможности за образование и грижи в ранна детска възраст и чрез преодоляване на преждевременното напускане на системата на образованието и обучението; да подпомагат достъпа до качествено образование на деца и младежи от групи в неравностойно положение и от отдалечени райони, да подобряват резултатите от ученето и да насърчават обучението на всички квалификационни равнища;
- да осигуряват и, при необходимост, да укрепват схеми за минимален доход, които гарантират подходяща подкрепа и разчитат на подхода на активното приобщаване, в съответствие с препоръката на Съвета относно адекватния минимален доход, гарантиращ активно приобщаване и интеграция на трудоспособните лица на пазара на труда; и да насърчават достъпа до услуги за подпомагане и основни услуги, включително енергия, особено за уязвимите домакинства и тези с ниски доходи;
- да оценяват разпределителното въздействие на реформите и инвестициите върху доходите на различни групи от населението в съответствие със съобщението относно по-добро оценяване на разпределителното въздействие на политиките на държавите членки;
- да подкрепят достатъчното предлагане на жилища, за да се отговори на търсенето, и достъпа до жилища на достъпни цени, социални жилища и/или адекватна помощ за жилищно настаняване, когато е уместно; да предотвратяват и да се справят с бездомничеството като най-крайната форма на бедност и справяне със социалното изключване чрез интегрирани, ориентирани към личността и водени от жилищното настаняване стратегически подходи; да насърчават обновяването на жилищни сгради и социални жилища;
- да инвестират в капацитета на здравната система, включително по отношение на превенцията и първичните грижи, включително в капацитета на общественото здравеопазване, координацията на грижите, здравния персонал и използването на електронното здравеопазване и изкуствения интелект; да намалят преките плащания, когато е уместно; да подобрят покритието на здравното обслужване и да насърчават по-добри условия на труд, както и повишаване на квалификацията и преквалификация на здравните работници;
- да укрепват предоставянето на висококачествени, финансово достъпни и устойчиви услуги за дългосрочни грижи в съответствие с препоръката на Съвета относно достъпа до финансово приемливи висококачествени дългосрочни грижи;

- да осигуряват приобщаващи и устойчиви пенсионни системи, включително чрез разработване на допълнителни пенсии, които осигуряват доходи в напреднала възраст и справедливост между поколенията в контекста на демографското застаряване.

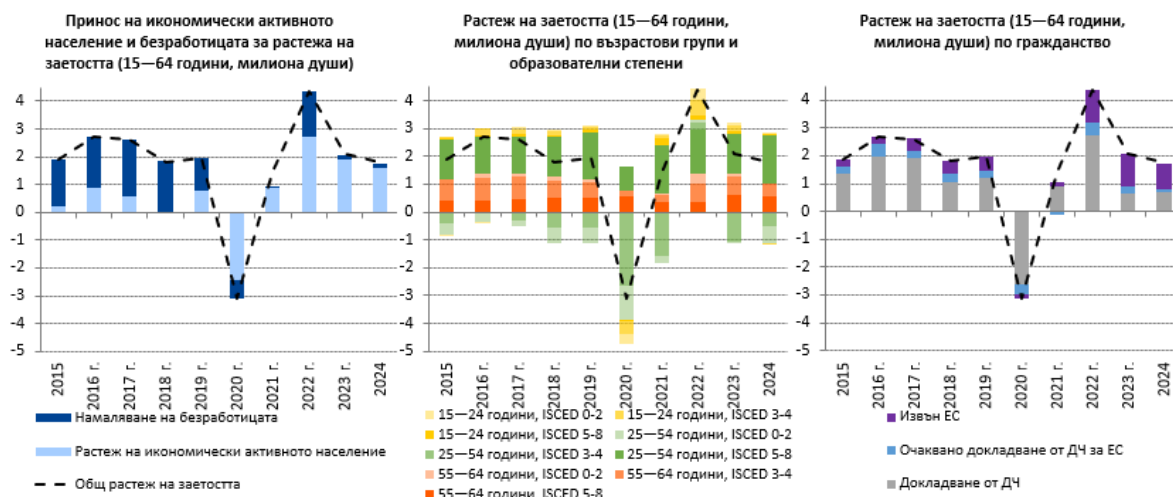
Финансирането от ЕС за допустимите инвестиции и реформи, включително чрез ЕСФ+, МВУ, ЕФРР, ФСП, Еразъм+, ИТП, както и Социалния фонд за климата, помага на държавите членки да активизират мерките на политиката в тези области.

ГЛАВА 1. ТЕНДЕНЦИИ НА ПАЗАРА НА ТРУДА И В СОЦИАЛНАТА СФЕРА В ЕС

Растежът на заетостта остана стабилен през 2024 г., с исторически ниския коефициент на безработица, въпреки засилената икономическа и геополитическа несигурност. Общата заетост се увеличи с 1,7 милиона души до 219,4 милиона души, което предполага донякъде забавящ се, но стабилен годишен темп на растеж от 0,8 % и равнище на заетост от 75,8 % (с 0,5 процентни пункта повече отколкото през 2023 г., вж. също каре с цели в раздел 2.1.1). Енергийният сектор заемаше водеща позиция при увеличението с ръст от 7,4 %, следван от минното дело (4,3 %), управлението на водите и отпадъците (4,2 %), изкуствата и развлеченията (4,1 %), хотелиерството и ресторантьорството (3,5 %) и информационните и комуникационните технологии (2,9 %). С изключение на минното дело, тези сектори са сред най-бързо развиващите се през последното десетилетие. Подобно на 2023 г. увеличаването на икономически активното население е отговорно за 92 % от растежа на заетостта сред лицата на възраст 15—64 години, докато намаляването на безработицата е допринесло само с 8 %, в контекста на исторически ниския коефициент на безработица от 5,9 %. През 2024 г. краткосрочните очаквания относно заетостта (за следващите 3 месеца) намаляха под дългосрочната си средна стойност и продължиха да намаляват, особено в областта на услугите, докато в строителния сектор се повишиха и бяха много по-положителни. Прогнозира се общият растеж на заетостта да се забави допълнително до 0,5 % през 2025 г. и 2026 г., след което до 0,4 % през 2027 г.⁵⁵

Фигура 1.1: Растежът на заетостта през 2024 г. беше обусловен от увеличаване на участието на граждани от трети държави и възрастни хора и беше концентриран сред работниците с висше образование

Растеж на заетостта (при лица на възраст 15—64 години), разделен на растеж на икономически активното население и намаляване на безработицата, и допълнително разбит по възрастова група, образователна степен и гражданство

Забележка: прекъсване на динамичните редове в серията за заетите лица по гражданство през 2021 г.

Източник: Собствени изчисления въз основа на Евростат [[lfsa_agan](#)], [[lfsa_ugan](#)], [[lfsa_egaed](#)], [[lfsa_egan](#)].

⁵⁵ Вж.: [Европейска икономическа прогноза — есен 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

Гражданите на трети държави и възрастните хора продължиха да бъдат движеща сила на растежа на заетостта, докато резултатите за младежите, нискоквалифицираните работници и хората с увреждания показаха признаци на застой или влошаване. Подобно на 2023 г. през 2024 г. две трети (68,0 %) от увеличението на икономически активното население, както и повече от половината (54,2 %) от растежа на заетостта във възрастовата група 15—64 години се дължеше на граждани на трети държави. В периода между 2022 г. и 2024 г. техният дял в икономически активното население се увеличи от 5,5 % на 6,5 %, а през 2024 г. 29,9 % са имали диплома за висше образование, в сравнение с 20,6 % десетилетие по-рано. Тяхното равнище на заетост достигна 64,3 %, но остана ниско и се характеризира с високо равнище на заетостта на непълно работно време и с голяма неравнопоставеност между половете и в двата случая. Жените продължават да са по-слабо представени на пазара на труда като цяло, но резултатите им продължиха да се подобряват, като общата разлика в заетостта между жените и мъжете намаля за първи път до 10 процентни пункта. Най-високият процентен ръст в заетостта и коефициентът на икономическа активност на всички възрастови групи продължи да се отчита при възрастните хора (на възраст 55—64 години), като равнището им на заетост се повиши допълнително до 65,2 %, а коефициентът им на безработица (за лица на възраст 55—74 години) намаля до 4,1 % през 2024 г., което е най-ниската стойност сред всички възрастови групи. Предвид нарастващия им дял в населението и увеличаващата се продължителност на живота съществува възможност за по-нататъшно увеличаване на участието им на пазара на труда. От друга страна, подобрението в дела на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите (на възраст 15—29 години) се забави значително, като намаля само с 0,4 процентни пункта (до 10,9 %) от началото на 2023 г. Това се случи въпреки нарастващото участие в образованието и обучението, съобразено с по-ниския процент на преждевременно напускане на системата на образование и обучение и по-високия брой записани във висше образование. През 2024 г. равнището на младежка безработица за хора на възраст 15—24 години се повиши на 14,9 %, което е първото годишно увеличение от повече от десетилетие (с изключение на свързаното с COVID-19 увеличение през 2020 г.). Освен това за младите работници е два пъти по-вероятно да работят недоброволно на временни договори (13,0 %) и договори на непълно работно време (6,4 %) от средностатистическите работници, като през 2024 г. близо две трети от временните им договори са с продължителност по-малко от 18 месеца. Равнището на риска от бедност сред работещите при тях е повишено (10,9 % спрямо 8,2 % за всички работници). Във всички възрастови групи растежът на заетостта продължава да е концентриран сред работниците с висше образование. От друга страна, нискоквалифицираната заетост се е увеличила само сред лицата на възраст 15—24 години, а разликата в заетостта между нискоквалифицираните и висококвалифицираните хора (на възраст 25—64 години) остава голяма — 28,7 процентни пункта. Освен това хората с увреждания също отбелязаха рязко увеличение на разликата в заетостта през 2024 г. — от 21,4 процентни пункта на 24,0 процентни пункта, което я доближава до върховата ѝ стойност за минали периоди от 24,4 процентни пункта, регистрирана през 2019 г. и 2020 г.

Недостигът на работна ръка и умения намаля, но по-нататъшният напредък остава ограничен от структурни фактори. Делът на работодателите, които съобщават за недостиг на работна ръка, намаля до 18,2 % през второто тримесечие на

2025 г. след върховите стойности от 27,8 % през второто тримесечие на 2022 г.⁵⁶ Процентът на свободните работни места също продължи да намалява във всички сектори през 2024 г. и намаля под равнищата отпреди пандемията за първи път през второто тримесечие на 2025 г. (2,1 % спрямо 2,2 % през четвъртото тримесечие на 2019 г.), но остава висок в административните и помощните услуги (3,0 %). Тези подобрения отразяват до голяма степен по-слабите очаквания за заетост и стопанска дейност, умереното задържане на излишна работна сила⁵⁷ и продължаващия приток на граждани на трети държави. Намаляващите несъответствия, свързани с образованието (измерени чрез макроикономически несъответствия между уменията и изискванията на пазара на труда⁵⁸ и равнищата на свръхквалификация), и секторните несъответствия (измерени чрез дисперсията на секторните проценти на свободните работни места) също може да са допринесли, което е в съответствие с по-ниското съотношение между свободните работни места и безработните. Дългосрочните структурни предизвикателства продължават обаче да съществуват, включително демографската промяна, променящите се нужди на пазара на труда, свързани с екологичния и цифровия преход, и опасенията за качеството на работните места⁵⁹.

През 2024 г. реалните заплати започнаха да се покачват, което представлява подкрепа за покупателната способност на домакинствата и води до намаляване на неравенството, но равнището им беше под това отпреди пандемията. След като стигна положителни стойности през втората половина на 2023 г., ръстът на реалните заплати се увеличи през 2024 г. до 2,7 % на годишна база, което допринася за стабилния ръст на реалния брутен разполагаем доход на домакинствата от 2,3 %. През 2024 г. покупателната способност не се върна до равнищата от 2019 г. Прогнозира се растежът на реалните заплати да се забави до 1,3 % през 2025 г. и до 1,1 % през 2026 г. поради това, че е възпрепятстван от икономическата несигурност⁶⁰. Бедността сред работещите намаля до 8,2 % през 2024 г., след като значителното увеличение на минималната работна заплата през последните години спомогна да се противодейства на въздействието на инфлацията върху работниците с ниски доходи. Неравенството по отношение на доходите (измерено с коефициента S80/S20) също намаля до 4,66 през 2024 г. в съответствие с общата тенденция през последните десет години.

⁵⁶ [Европейски проучвания на бизнеса и потребителите](#)

⁵⁷ [Европейски проучвания на бизнеса и потребителите](#). Показателят отразява дела на предприятията, които очакват производството им да намалее, но заетостта им да се увеличи или да остане непроменена.

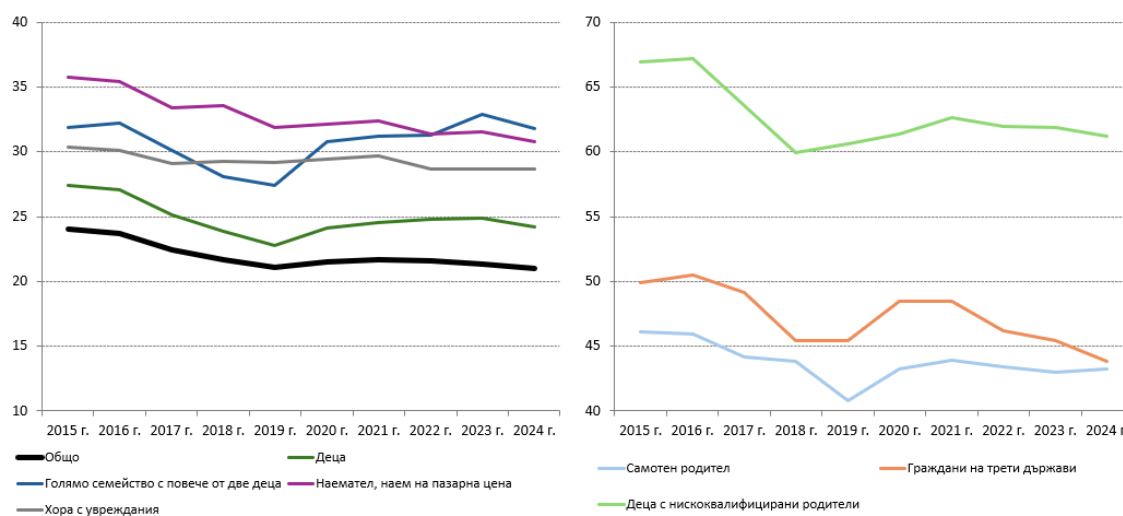
⁵⁸ Вж. Европейска комисия (2015 г.), [Analytical web note — Measuring skills mismatch \(Подробна паметна записка — Измерване на несъответствието между уменията и изискванията на пазара на труда\)](#) — 7/2015, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

⁵⁹ [Eurofound, 2025 г.: Living and Working in Europe \(„Живот и работа в Европа“\), 2024 г., глава 2](#)

⁶⁰ Въз основа на прогнозата на Европейската комисия от пролетта.

Фигура 1.2: Делът на изложените на риск от бедност и социално изключване продължава да е висок, по-специално за уязвимите групи

Дял на изложените на риск от бедност или социално изключване, за цялото население и уязвимите групи (%)

Източник: Евростат [[ilc_peps01n](#)], [[ilc_peps03n](#)], [[ilc_peps05n](#)], [[ilc_peps07n](#)], [[ilc_peps60n](#)] [[hlth_dpe010](#)].

Делът на изложените на риск от бедност и социално изключване намаля умерено, но остава висок, особено сред уязвимите групи. Делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намаля под равнищата отпреди пандемията за първи път през 2024 г. (до 21,0 %, спрямо 21,1 % през 2019 г.), след спад от 0,3 процентни пункта, дължащ се главно на мащабно намаление на тежките материални и социални лишения (ТМСЛ) във всички възрастови групи⁶¹. Рискът от детска бедност обаче продължава да е висок: делът на ИРБИ сред децата възлизаше на 24,2 %, което е все още с 1,4 процентни пункта над равнищата преди COVID-19, въпреки подобрието с 0,7 процентни пункта от 2023 г. и силното въздействие на социалните трансфери за тази възрастова група. Рискът от бедност или социално изключване при децата с родители с ниска образователна степен е близо шест пъти по-голям, отколкото при тези с високообразовани родители (61,2 % спрямо 11,0 %), докато домакинствата с един родител са изправени пред най-високия риск от всички видове домакинства (43,2 %). Делът на ИРБИ е по-голям и сред хората с увреждания (28,7 %) и гражданите на трети държави (43,8 %) (вж. фигура 1.2). Макар че показателите за последните се подобряват бързо от 2021 г. насам, резултатите за хората с увреждания са в застой, а ромите⁶² продължават да са изправени пред много висок риск от бедност. Дълбочината на бедността (разликата в риска от бедност) намаля слабо през 2024 г., освен при възрастните хора (на възраст над 65 години). В стратегията на ЕС за борба с бедността (вж. тематично каре 8) се призовава за значителни допълнителни усилия с оглед на постигане на целта на ЕС за намаляване на

⁶¹ Всички данни в този параграф се основават на доходите от референтния период за доходите, който е годината на проучването за Ирландия, и годината преди това за всички останали държави членки. Експресните оценки на Евростат по отношение на доходите за 2024 г. показват, че делът на ИРБ е останал стабилен средно в ЕС и в повечето държави членки (вж. Евростат, [Експертни оценки на неравенствата по отношение на доходите и показателите за бедност за 2024 г. \(FE 2024\), Експериментални резултати](#), версия 1 — юни 2025 г.).

⁶² Вж.: Агенция на ЕС за основните права, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries \(Права на ромите и пътуващите в 13 европейски държави\), 2024 г.](#)

бедността до 2030 г., включително подцелта за намаляване на детската бедност (вж. тематичното каре в раздел 2.4.1), и за изкореняване на бедността до 2050 г.

През последното десетилетие ръстът на цените на жилищата надвиши ръста на доходите, което поставя под натиск достъпността на жилищата. През този период цените на жилищата в ЕС нараснаха средно с около 10 % по-бързо от доходите, което намали достъпността им, особено в контекста на по-високите лихвени проценти в края на периода. В същото време слаборазвитите пазари на жилища под наем често не успяваха да предложат ефективни алтернативи. Делът на лицата, изправени пред прекомерни разходи за жилища в ЕС, намаля донякъде през 2024 г. на фона на забавящия се растеж на цените на енергията и комуналните услуги, но все още беше около осем пъти по-висок за живеещите в домакинства, изложени на риск от бедност или социално изключване (31,1 %), отколкото за тези, живеещи в други домакинства (3,8 %). Пренаселеността се влоши за първи път от началото на наблюдението (с изключение на 2020 г.), като достигна 16,9 %. От друга страна, делът на домакинствата, които не са в състояние да поддържат домовете си достатъчно топли, е намалял до 9,2 %, обусловен от намаляване на разходите, свързани с енергията, но е останал значително над равнището си от 2021 г. (6,9 %). Освен това бездомничеството нараства в целия ЕС, което представлява нарастващо социално предизвикателство.

ГЛАВА 2. ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНИ РЕФОРМИ — РЕЗУЛТАТИ И ДЕЙСТВИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

2.1 Насока 5: Насърчаване на търсенето на работна ръка

В настоящия раздел е разгледано прилагането на насока № 5 в областта на заетостта, която съдържа препоръки държавите членки да осигуряват условия за насърчаване на търсенето на работна ръка и създаването на работни места в съответствие с четвъртия и шестия принцип на Европейския стълб на социалните права (съответно активна подкрепа за заетостта и работни заплати). В раздел 2.1.1 се обръща внимание на основните промени на пазара на труда, като се отчитат и последиците от тях за конкурентоспособността и въздействието на неотдавнашното увеличение на икономическата несигурност. Раздел 2.1.2 от доклада се отнася до мерките, прилагани от държавите членки в тези области, като се набляга по-специално върху политиките, насочени към увеличаване на заетостта и подпомагане на създаването на работни места в условията на недостиг на работна ръка и умения.

2.1.1 Основни показатели

Пазарът на труда в ЕС остана устойчив през 2024 г. и началото на 2025 г., а заетостта продължава да отбелязва умерен, но все още стабилен растеж и се наблюдава известна възходяща конвергенция в държавите членки. През второто тримесечие на 2025 г. броят на наетите на работа се увеличи с над 900 000 в сравнение с второто тримесечие на 2024 г. и заетостта достигна общо 220,1 милиона. Равнището на заетостта (за възрастовата група 20—64 години) достигна 75,8 % през 2024 г. (с 0,5 процентни пункта повече от 2023 г.) и до рекордно високо равнище от 76,2 % през второто тримесечие на 2025 г. Поради това водещата цел на ЕС за поне 78 % заетост до 2030 г. е постижима⁶³ — вж. каре с цели 1. Макар че растежът на заетостта се забави допълнително (от 1,2 % през 2023 г. до 0,8 % през 2024 г.), той остана положителен, с което се подчертава устойчивостта на пазара на труда през последните години, въпреки засилената икономическа и геополитическа несигурност. Равнището на заетост се увеличи в 21 държави членки, в най-голяма степен в Хърватия, Гърция и Малта — вж. фигура 2.1.1. От друга страна, беше регистриран спад във Финландия, Швеция, Люксембург, Естония и Латвия. Италия, Румъния, Испания и Белгия се намират в „критична ситуация“ със сравнително ниско равнище на заетост (под 72,5 %) и подобрения под средното равнище (Белгия). Ситуацията във Франция, Люксембург и Финландия е „за наблюдение“ поради сравнително ниско равнище, в което е постигнато едва леко подобрение над средното (Франция) или поради спад в равнища вече под средното (Люксембург) и до равнища под средното (Финландия). От друга страна, Нидерландия, Малта и Чехия са държави „с най-добри резултати“, с равнище на заетост над 82 %. Като цяло се наблюдава постепенно сближаване на равнището на заетост в държавите членки. Разликата в заетостта между жените и мъжете намалва допълнително с 0,2 процентни пункта между 2023 г. и 2024 г., като процентът при жените се увеличи малко по-бързо, отколкото при мъжете (съответно от 70,2 % на 70,8 % спрямо от 80,4 % на 80,8 %).

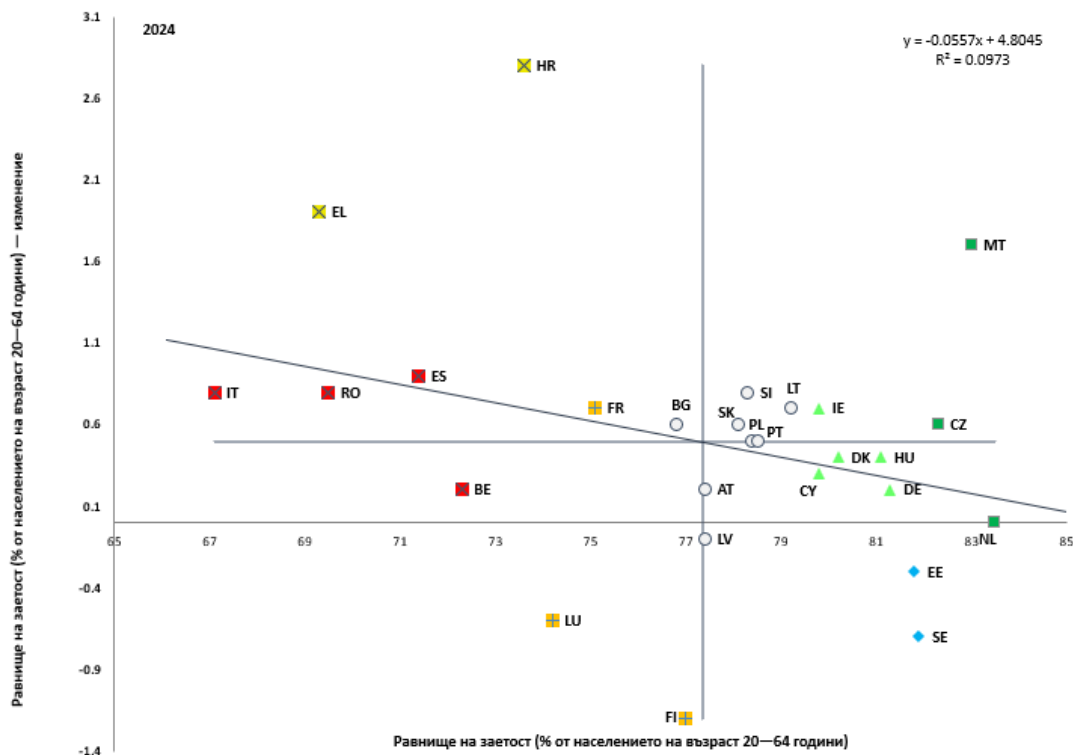
Растежът на заетостта беше обусловен от нарастващия коефициент на икономическа активност и намаляването на безработицата, като създаването на

⁶³ Вж. Европейска комисия, [Декларация от Порто и цели](#), 2021 г.

работни места беше концентрирано в областта на услугите и публичния сектор. През 2024 г. населението в трудоспособна възраст (20—64 години) в ЕС беше 259,8 милиона, което е практически непроменено спрямо 2023 г. Съгласно данните от наблюдението на работната сила коефициентът на икономическа активност (сред лицата на възраст 20—64 години) се е увеличил на 81,5 % през 2024 г. (от 81,1 % през 2023 г.). През 2024 г., според данни от националните сметки, в частния сектор са създадени 0,94 милиона работни места, най-вече в секторите на търговията на едро, на дребно, хотелиерството, транспорта и информационните технологии⁶⁴. Публичният сектор също допринесе значително.

Фигура 2.1.1: През 2024 г. заетостта продължи да се увеличава в повечето държави членки

Равнище на заетост (лица на възраст 20—64 години), стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (%), водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България.

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Значителни регионални различия продължават да съществуват както между държавите членки, така и в рамките на самите тях, включително в най-отдалечените региони. На равнището на NUTS 2 най-високите равнища на заетост през 2024 г. са регистрирани във финландския регион Оланд (86,4 %) и полския столичен регион *Warszawski stołeczny* (86,2 %), докато най-ниските равнища са наблюдавани в южните италиански региони Кампания (49,4 %) и Калабрия (48,5 %). Много от регионите с относително ниски равнища на заетост са селски, слабо населени

⁶⁴ Европейска комисия (2025 г.), „Европейска икономическа прогноза: от пролетта на 2025 г.“, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

или периферни региони, особено в Южна Испания и Италия, голяма част от Гърция, части от Румъния и най-отдалечените региони на Франция. Тези райони обикновено страдат от ограничени възможности за заетост, особено за хора със средни и високи равнища на умения⁶⁵. Резултатите по отношение на заетостта също се различават в държавите членки. Най-голяма е разликата в балтийските и централноевропейските страни, а най-малка в южната част на ЕС (с изключение на България, Кипър и Малта) (вж. фигура 5 в приложение 5). През 2024 г. всички източни държави, както и Литва, Дания, Ирландия, Португалия и Испания, отчетоха най-високите си равнища на заетост в столичните си региони. От друга страна, столичните региони в Белгия, Германия и Австрия докладваха някои от най-ниските си равнища на заетост. Най-отдалечените региони на Испания и Франция имат равнища на заетост под 67,3 %, като в Гвиана това са едва 51,1 %. От друга страна, най-отдалечените региони на Португалия имат равнища на заетост около средните за ЕС.

Карта с цели 1: Напредък спрямо целта за равнища на заетост за 2030 г.

Растежът на заетостта се забави през 2024 г., но понастоящем ЕС продължава да поддържа курса към постигане на водещата си цел в областта на заетостта до 2030 г. През 2024 г. равнището на заетост в ЕС се увеличи с по-бавни темпове, отколкото през 2023 г., с увеличение от 0,5 процентни пункта до 75,8 %, с което разликата до целта от 78 % остана само 2,2 процентни пункта, като остават шест години. Въз основа на последните демографски прогнози на Евростат, средният годишен темп на растеж на заетостта от 0,35 % между 2024 г. и 2030 г. би бил достатъчен за постигане на целта. За сравнение, заетостта е нараствала средно с 1,1 % годишно през периода преди пандемията (2013—19 г.; вж. фигурата по-долу). Според прогнозата на Комисията от есента на 2025 г. се очаква заетостта да се увеличи с над необходимия темп през прогнозния период, т.е. с 0,5 % както през 2025 г., така и през 2026 г. и с 0,4 % през 2027 г. Като цяло ЕС отбелязва добър напредък към постигането на целта си в областта на заетостта до 2030 г.

ЕС е на път да постигне водещата си цел в областта на заетостта до 2030 г.

Равнища на заетост в ЕС-27 и свързаната с него водеща цел на ЕС за 2030 г. (лица на възраст 20—64 години, % от населението)

Забележка: Стойностите за 2025 г., 2026 г. и 2027 г. се основават на прогнозния растеж на заетостта от прогнозата на Комисията от есента на 2025 г., както и на прогнозирания ръст на населението и на хората в трудоспособна възраст от прогнозите на Евростат за населението за 2023 г.

⁶⁵ [Статистика за пазара на труда на регионално равнище — Статистиката в достъпна форма — Евростат](#)

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)]; прогноза за растеж на заетостта, [прогноза на Европейската комисия от есента на 2025 г.](#); [данни на Евростат, прогнози за населението „Eurogor 2023“](#).

През 2024 г. повечето държави членки отбелязаха по-нататъшен напредък към постигането на националните си цели в областта на заетостта⁶⁶. В седем държави — Словакия, Ирландия, Нидерландия, Естония, Дания, Полша и Чехия — равнището на заетост през 2024 г. беше вече по-високо от съответната цел за 2030 г. (вж. фигурата по-горе), докато в Швеция намаля малко под целта ѝ. 16 от 20-те държави, които все още изоставаха, успяха да наваксат през 2024 г., а 14 са понастоящем на 3 процентни пункта от своите цели. Най-големите оставащи разлики са в Белгия (7,7 процентни пункта), Италия (5,9 процентни пункта), Румъния (5,2 процентни пункта) и Испания (4,6 процентни пункта). В три четвърти от държавите членки заетостта нарастваше с по-ниски темпове от средните за периода преди пандемията (2013-19 г.; вж. фигурата по-долу)⁶⁷, на фона на по-високо равнище на заетост и намаляване на населението в трудоспособна възраст. Въпреки това в 19 държави членки годишният растеж на заетостта следва или изпреварва темпът, необходим за постигане на националната цел⁶⁸. Само в Люксембург, Финландия, Швеция, Белгия, България, Унгария и Латвия докладваният растеж през 2024 г. изостава както от средния темп преди пандемията, така и от темпът, необходим за постигане на целта, въпреки че Швеция много близо до целта си.

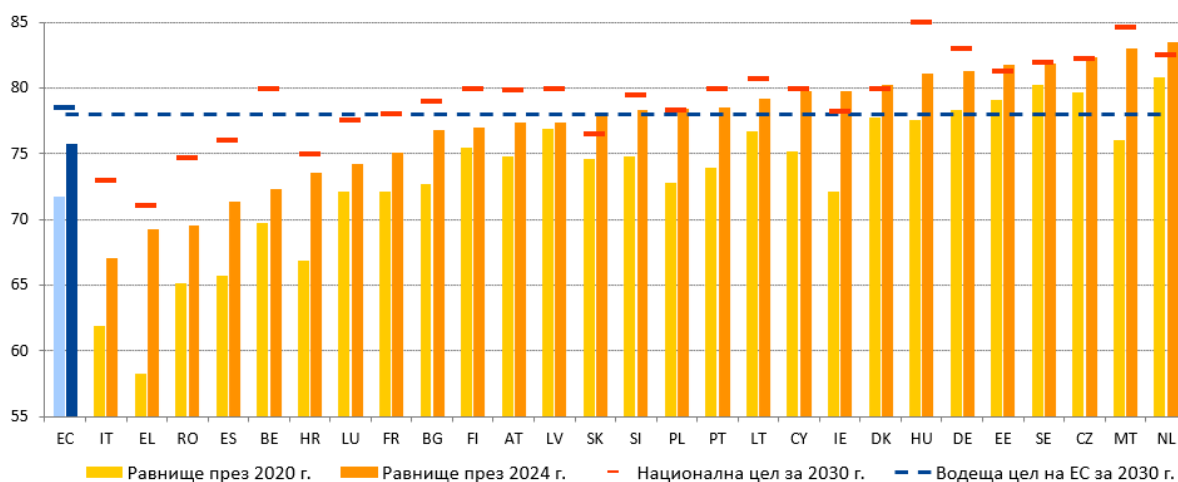
⁶⁶ През октомври 2022 г. Постоянната група по показателите и критериите на Комитета по заетостта постигна съгласие относно методически подход за наблюдение на напредъка към постигане на националните цели за заетостта в контекста на европейския семестър. Настоящият раздел е изготвен на базата на съгласуваната методика. Вж. Годишния доклад за [резултатите в областта на заетостта за 2025 г. на Комитета по заетостта](#) и [Инструмента за наблюдение на резултатите в областта на заетостта за 2025 г.](#)

⁶⁷ Поради намаляването на населението е установено, че за постигане на националните си цели повечето държави членки се нуждаят от по-нисък минимален годишен растеж на заетостта в сравнение с периода преди кризата. Вж. [Годишния доклад за резултатите в областта на заетостта за 2025 г.](#) на Комитета по заетостта.

⁶⁸ За някои държави членки този минимален необходим растеж на заетостта е отрицателен, като това отразява прогнозирано намаляване на населението в трудоспособна възраст и/или факта, че техните национални цели вече са постигнати.

Една четвърт от държавите членки надхвърлиха националните си цели през 2024 г., а половината бяха в рамките на 3 процентни пункта

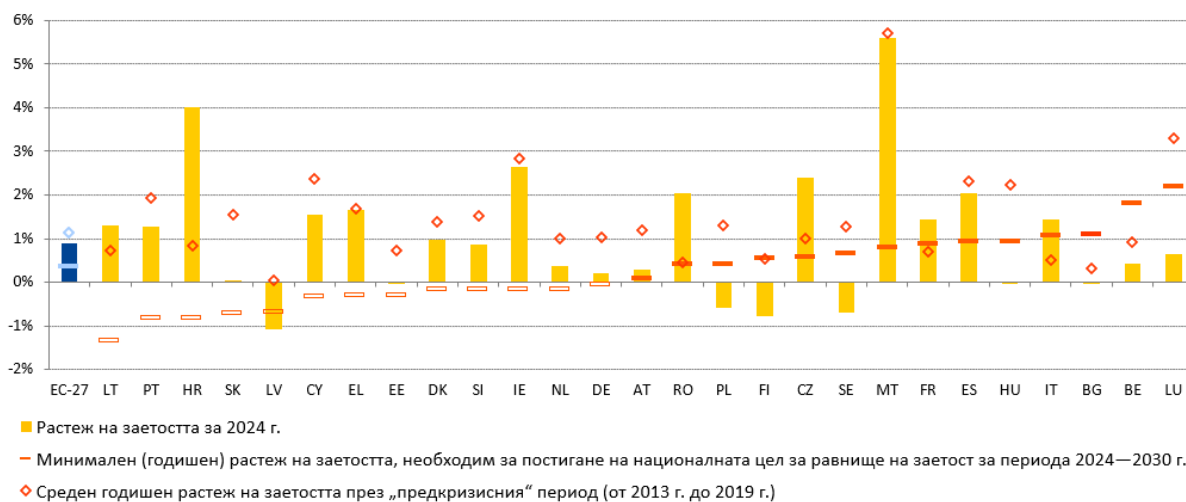
Равнище на заетост (2020 г. и 2024 г., лица на възраст 20—64 години, % от населението); национални цели и цели на ЕС до 2030 г.

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)] и таблица на националните цели за 2030 г., включена в приложение 1.

През 2024 г. заетостта нарастваше с необходимите темпове за постигане на националната цел за 2030 г. в над две трети от държавите членки

Растеж на заетостта през 2024 г. (лица на възраст 20—64 години, годишно изменение в %) спрямо средния годишен растеж на заетостта в периода 2013—19 г. и минималния годишен растеж на заетостта, необходим за постигане на националната цел за равнището на заетост за 2030 г.

Забележка: определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България през 2024 г. Държавите членки, които вече са постигнали или надхвърлили националните си цели или се очаква да ги достигнат (при сценарий „без промяна в политиката“), главно поради намаляващото население в трудоспособна възраст, са посочени с нулев необходим минимален годишен растеж на заетостта.

Източник: Изчисленията на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ се основават на данни на Евростат [[lfsi_emp_a](#)] и [Europop 2023](#).

Общият брой отработени часове се увеличи с почти същия темп като заетостта през 2024 г., като средният брой отработени часове на служител е с дългосрочна низходяща тенденция. През 2024 г. отработените часове надхвърлиха равнищата от 2019 г. (равнищата преди COVID-19) във всички държави членки с изключение на

Германия, Латвия, Унгария, Австрия и Словакия. При все това, тъй като през последните години заетостта се увеличи без съответно увеличение на общия брой отработени часове, в повечето държави средният брой часове на служител остава под равнищата от 2019 г. (преди COVID-19). През 2024 г. имаше намаление от 0,2 часа при работата на пълен работен ден (38,8 часа) и увеличение от 0,1 часа при работата на непълен работен ден (21,8 часа)⁶⁹. През 2024 г. 6,6 % от служителите са работили дълги часове (повече от 49 часа/седмица), с 0,5 процентни пункта по-малко отколкото през 2023 г., а това отразява структурни промени, като например нарастващия дял на жените сред наетите лица, които са по-малко склонни да работят дълги часове⁷⁰. Нарастващите опасения относно качеството на работните места (вж. раздел 2.3.1), включително психосоциалните рискове, благополучието, равновесието между професионалния и личния живот, цифровизацията и интензивната работа, също могат да играят роля.

Ниският растеж на производителността на труда остава предизвикателство в средносрочен план. През 2024 г. производителността на труда на час се увеличи с 0,3 % (спрямо ръст на БВП на глава от населението от 0,7 %), след спад от 0,7 % през 2023 г.⁷¹ През последните две десетилетия и половина растежът на производителността на труда непрекъснато се забавя, като през периода 2000—07 г. е средно 1,5 % годишно, 1,2 % през 2010—19 г. и 0,1 % през 2021—2024 г. Прогнозите предвиждат подобрения през 2025 г., 2026 г. и 2027 г., с които в повечето държави членки биха могли да се компенсират загубите от 2023 г. насам. Структурно ниската производителност на труда обаче представлява риск за конкурентоспособността, особено в контекста на застаряването на населението, с последици за растежа, създаването на работни места и жизнения стандарт⁷². От 2018 г. насам делът на добавената стойност на производството намалява по-бързо от дела му в заетостта, което води до по-нисък растеж на производителността в сравнение с останалата част от икономиката. Това е забележителна промяна спрямо историческите модели и от своя страна е увеличила зависимостта от сектора на услугите за поддържане на растежа на производителността. Справянето с ниския растеж на производителността изисква по-бързото внедряване на технологии и поставянето на по-силен акцент върху иновациите и дейностите, основани на знания⁷³. Както се подчертава в доклада на Драги, адаптирането на системите за образование и обучение към променящите се нужди от умения, особено за двойния преход, и отдаването на приоритет на образованието и обучението на възрастни и на професионалното образование и обучение, е от съществено значение и за повишаване на конкурентоспособността. Намаляването на административните пречки, насърчаването на иновациите и подпомагането на ефективното колективно договаряне могат да способстват за осигуряване на по-висока производителност, като същевременно се запази растежът на заплатите и конкурентоспособността.

⁶⁹ Вж. [Европейска комисия, Заетост и социално развитие в Европа през 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

⁷⁰ Евростат [[lfsa_qoe_3a2](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

⁷¹ Евростат [[nama_10_pl_ulc](#)], национални сметки.

⁷² Вж.: [Европейска икономическа прогноза — есен 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

⁷³ Европейска комисия, [Пазар на труда и развитие в областта на трудовите възнаграждения в Европа — годишен преглед за 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

Макар и недостигът на работна ръка да се забавя от пика си през периода след пандемията, той остава висок и продължава да ограничава активността на предприятията в ключови сектори. Процентът на свободните работни места в ЕС намаля от 3,1 % през второто тримесечие на 2022 г. на 2,1 % през второто тримесечие на 2025 г. Макар че този процент е под средния за тримесечие от 2,9 % за периода 2022—2023 г., той остава над средното равнище от 1,7 % преди пандемията, регистрирано в периода между 2013 г. и 2019 г. През второто тримесечие на 2025 г. Нидерландия, Белгия и Австрия имаха най-високи проценти на свободните работни места (над 3,4 %), докато Испания, Полша и Румъния имаха най-ниските (под 0,8 %). Значителен дял от ръководителите съобщават, че недостигът на работна ръка продължава да ограничава производството, като се наблюдава само леко подобрение в сравнение с предходната година⁷⁴. Най-засегнатите от недостига сектори включват настаняване, административни и помощни услуги, професионални, научни и технически дейности, строителство и информация и комуникации⁷⁵. Структурните фактори — включително демографската промяна и търсенето на нови умения, произтичащи от екологичния и цифровия преход — вероятно ще поддържат недостига в определени сектори⁷⁶. Въпреки спада в началото на 2025 г., задържането на излишна работна сила — ситуация, при която предприятията задържат повече служители, отколкото са необходими за текущите равнища на производство — остава на високо равнище от 2023 г. насам, което потенциално забавя бъдещия растеж на заетостта, въпреки че постоянният недостиг в сектори с висок растеж, включително ИКТ и полагането на грижи, предполага продължаващ потенциал за създаване на работни места, при условие че се осигурят добри условия на труд.

Тематично каре 1: Междинен преглед на плана за действие за социалната икономика

Социалната икономика е важен фактор за модела на социална пазарна икономика на ЕС и за устойчив просперитет. Основната цел на социалната икономика е да даде приоритет на социалните и екологичните цели пред печалбата. Поради това по-голямата част от печалбите се реинвестират в добри каузи, служещи на колективния интерес, и се следва демократично или основано на участието управление. В ЕС⁷⁷ екосистемата на социалната икономика е съставена от повече от 4,3 милиона субекти в ЕС. Субектите от сферата на социалната икономика имат различни бизнес и организационни модели и осъществяват дейност в различни сектори, включително селско стопанство, строителство, търговия, енергетика, ИКТ, финанси, здравеопазване, образование, социални услуги и култура. Такива субекти могат да помогнат за запълване на недостига в областта на услугите и да предложат иновативни решения, съобразени с конкретните нужди, например в сферата на

⁷⁴ [Проучване на Европейската комисия сред предприятията и потребителите](#). Дяловете на ръководителите в секторите на строителството, услугите и промишлеността, които отчитат недостига на работна ръка като ограничение, са съответно 27,4 %, 23 % и 18,2 % през второто тримесечие на 2025 г.

⁷⁵ Статистическа класификация на NACE Rev. 2, категории В—S.

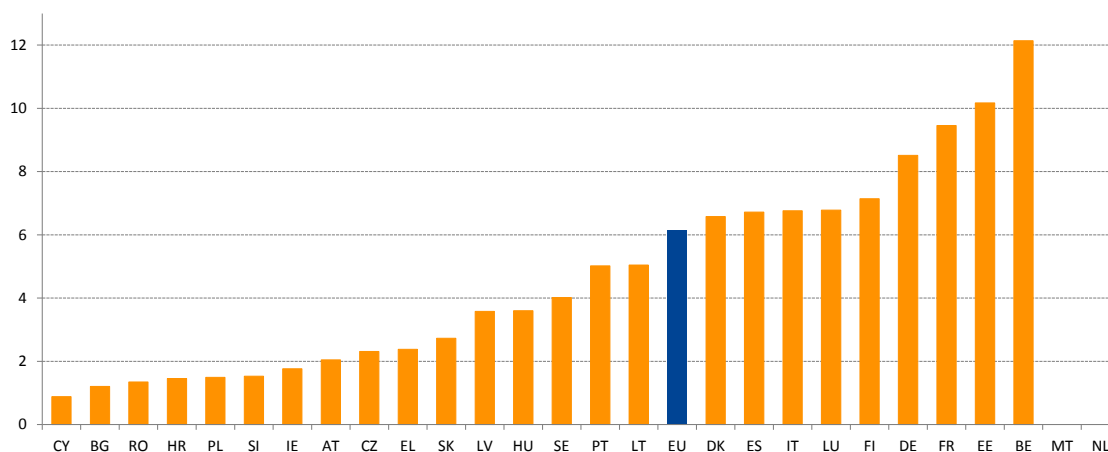
⁷⁶ Вж.: [Европейска икономическа прогноза — есен 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

⁷⁷ Вж. Европейска комисия и др., [Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy — Improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem \(Сравнителен анализ на социално-икономическите резултати на социалната икономика в ЕС — подобряване на социално-икономическите знания за екосистемата на близостта и социалната икономика\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

здравеопазването и социалните грижи (където работят 3,3 милиона от 11,5 милиона заети лица в социалната икономика на ЕС). С цел да подпомогне развитието на екосистемата през 2021 г. Европейската комисия прие план за действие за социалната икономика с три основни цели: i) създаване на подходящи рамкови условия, ii) разкриване на възможности (включително достъп до финансиране) и подкрепа за изграждане на капацитет, iii) повишаване на признанието на социалната икономика и нейния потенциал⁷⁸.

Делът на наетите лица в социалната икономика се различава в отделните държави — членки на ЕС

Делът на наетите лица в субектите в сферата на социалната икономика в ЕС (% от общата заетост), 2023 г.

Забележки: Не са налични данни за Малта и Нидерландия. Данните следва да се разглеждат като минимални стойности, тъй като малко държави членки предоставят национална статистика, посветена на социалната икономика. Различните национални определения и равнища на признаване на социалната икономика водят до трудности при установяването на всички организации на социалната икономика в данните.

Източник: Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy (Сравнителен анализ на социално-икономическите резултати на социалната икономика в ЕС)

Необходими са повече усилия, за да се мобилизира пълният потенциал на социалната икономика. Признанието, с което се ползва социалната икономика, рамковите условия за нейното функциониране и достъпът до финансиране се различават в отделните държави членки. През 2023 г. в областта на социалната икономика работеше около 6,3 % от заетото население на ЕС. Наблюдават се значителни разлики в дела на хората, работещи в областта на социалната икономика. В Белгия и Естония този дял беше над 10 %, докато в седем други държави членки (Кипър, България, Румъния, Хърватия, Полша, Словения, Ирландия) беше по-нисък от 2 % (вж. фигурата по-горе). Това показва неравномерното развитие на социалната икономика в целия ЕС, но също така и нейния неизползван потенциал за растеж и създаване на работни места в много държави членки и региони, който би могъл да бъде активизиран, ако бъде подкрепен с адекватни мерки.

През 2026 г. Европейската комисия ще извърши междинен преглед на плана за действие за социалната икономика, за да оцени постигнатия напредък и да отговори на новите предизвикателства. Повечето от 63-те действия на равнището на ЕС, включени в плана за действие, вече са изпълнени или са в процес на изпълнение.

⁷⁸ Вж.: [План за действие за социалната икономика](#).

Ключов етап беше препоръката на Съвета относно рамковите условия за социалната икономика от 2023 г., с която се оказва подкрепа за държавите членки при насърчаването на социалната икономика във всички области на политиката. Порталът на ЕС за социалната икономика започна да функционира като единно звено за контакт за съответната информация и ресурси. От 2022 г. насам са внедрени множество финансови продукти по линия на компонента „Социални инвестиции и умения“ (SISW) на InvestEU. Поради силното търсене (до края на 2024 г. са одобрени 1,54 милиарда евро от гаранцията по SISW) гаранцията на ЕС беше увеличена през 2025 г.⁷⁹ При междинния преглед ще се направи равносметка на всички постижения и планът ще се приведе в съответствие с новите предизвикателства, като се запази хоризонтът до 2030 г.

Наскоро няколко държави членки предприеха стъпки за приемане на законодателни рамки или стратегии за социалната икономика. В Чехия през януари 2025 г. влезе в сила Законът за социалните предприятия за интеграция на работното място, а през юли 2025 г. правителството одобри Рамковата стратегия за социално предприемачество за периода 2026—2030 г. През юли 2024 г. **Ирландия** прие Trading for Impact, the National Social Enterprise Policy 2024-27 („Бизнес за социални резултати“ — национална политика за социалните предприятия за периода 2024—2027 г.) В **Белгия** Фландрия търси инвестиции, които да дадат възможност за създаването на 1 000 допълнителни субсидирани работни места в областта на социалната икономика до края на парламентарния мандат за периода 2024—2029 г. **Испания** измени своя Закон за кооперациите, за да се пояснят видовете субекти в сектора и да се актуализират целите за подкрепа в рамките на публичната политика. През юни 2024 г. тя стартира и фонда за социално въздействие на стойност 400 милиона евро в подкрепа на социалните и екологосъобразните инвестиции, включително в субекти от сферата на социалната икономика. **Полша** предложи да измени Закона за социалната икономика, за да разшири определението за социална икономика, да облекчи правилата за социалните предприятия, да подобри инструментите за подкрепа и да засили усилията за реинтеграция и координация. През април 2025 г. **Румъния** стартира проект по линия на ЕСФ+ озаглавен „Насърчаване на наблюдението и оценка на развитието на социалната икономика и социалното предприемачество“, чиято цел е развитието на национална стратегия за социалната икономика.

Схемите за подпомагане на работата на непълно работно време, подкрепени по линия на SURE, предоставят ценни идеи за справяне с бъдещи икономически сътресения. Според окончателната оценка на Европейския инструмент за временна подкрепа с цел смекчаване на рисковете от безработица при извънредни обстоятелства (SURE)⁸⁰ е изчислено, че схемите за запазване на работни места — включително финансираните по линия на SURE — са спасили между 1,03 милиона и 1,66 милиона работни места през 2020 г. в държавите членки, ползващи се от механизма. Оценките показват, че подобни схеми са защитили еквивалента на 13,3 % и 1,1 % от заетостта съответно през 2020 г. и 2021 г.⁸¹ В настоящия контекст на растяща

⁷⁹ Вж. [показатели на InvestEU](#).

⁸⁰ Вж. [SWD\(2025\) 47 final](#).

⁸¹ Европейска комисия, [Пазар на труда и развитие в областта на трудовите възнаграждения в Европа — годишен преглед за 2021 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2021 г. и Eurofound, [Преодоляване на кризата: как схемите за запазване на работните места запазиха заетостта и доходите по време на пандемията](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

несигурност, породена от геополитическо напрежение, и планирани съкращения на работни места в ключови сектори, няколко държави членки увеличиха зависимостта си от схеми за подпомагане на работата на непълно работно време. Позоваването на разнообразните стратегии, използвани по време на пандемията, е от съществено значение за усъвършенстване на структурата и ефективността на подобни програми в целия ЕС. Данните сочат, че схемите за подпомагане на работата на непълно работно време са най-ефективни по време на временни кризи, като се дава приоритет на уязвимите предприятия и работници и същевременно се избягва подкрепа за нежизнеспособни работни места в дългосрочен план⁸².

Самостоятелната заетост в ЕС бележи постоянен спад, като са налице разлики по сектори и държави. Делът на самостоятелно заетите лица в общата заетост (на възраст 20—64 години) намаля от 13,2 % през 2010 г. на 10,6 % през 2024 г. Той намаля най-много в областта на селското стопанство, горското стопанство и рибарството, както и при търговията на едро и дребно, докато се увеличи значително в публичния и почти публичния сектор (включително държавната администрация, образованието и здравеопазването), както и в ИКТ. Профилът на уменията на самостоятелно заетите лица също се промени, като 40 % от тях бяха с висше образование през 2024 г., в сравнение с 28 % през 2010 г. Рискът от бедност обаче продължава да е значителен: делът на изложените на риск от бедност (на възраст 18—64 години) сред самостоятелно заетите лица (22,3 %) е повече от два пъти по-висок от този сред наетите лица (9,2 %) (вж. раздел 2.3.1). Разликите в дела на самостоятелно заетите лица между отделните държави са значителни, като са в диапазона от около 20 % в Италия и Гърция до под 9 % в Дания, Германия, Кипър, Люксембург и Швеция. Между 2014 г. и 2024 г. делът на лицата, работещи за собствена сметка (приблизително 70 % от самостоятелно заетите лица в повечето държави членки), в общата заетост е намалял от 10,0 % на 8,9 % поради по-малкия брой на по-младите лица, започнали самостоятелна заетост, който е недостатъчен, за да се компенсира напускането на по-възрастните работници.

Безработицата, която вече е на рекордно ниски равнища, намаля допълнително през 2024 г. и началото на 2025 г. и показва признаци на възходяща конвергенция в различните държави членки. Средният коефициент на безработица в ЕС (лица на възраст 15—74 години) намаля от 6,1 % през 2023 г. до 5,9 % през 2024 г., отбелязвайки най-ниското си регистрирано равнище. През септември 2025 г. коефициентът на безработица възлизаше на 6,0 %. Най-големите годишни спадове (с или над 1 процентен пункт) бяха регистрирани в Италия, Хърватия и Гърция, докато Дания, Естония, Финландия, Люксембург и Швеция регистрираха покачвания с над 0,7 процентни пункта — вж. фигура 2.1.2. Финландия и Швеция са изправени пред „критична ситуация“ поради високия коефициент на безработица и значителното ѝ увеличение от 2023 г. насам, докато Франция, Литва, Латвия, Дания, Люксембург и Естония са държави „за наблюдение“ поради високия коефициент на безработица и напредък под средното равнище. Испания (11,4 %) и Гърция (10,1 %) продължават да са „слаби, но с подобряващи се стойности“, с подобрения значително над средното равнище, но все още с висок коефициент на безработица. Чехия, Полша, Германия и Малта са държави „с най-добри резултати“, с равнище на безработица между 2,6 % и 3,4 %. Макар и все още да са големи, разликите между отделните държави намаляват,

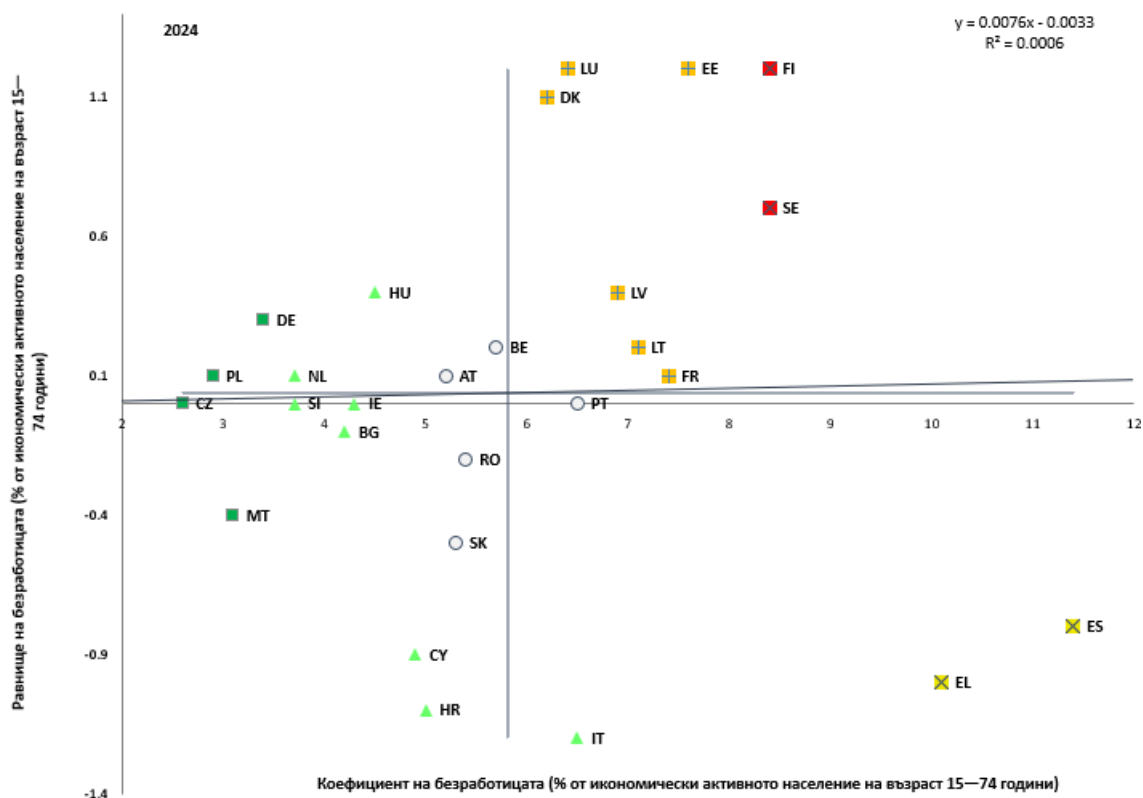
⁸² Европейска комисия, [Пазар на труда и развитие в областта на трудовите възнаграждения в Европа — годишен преглед за 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

тъй като държавите с висок коефициент на безработица — като Испания или Гърция — регистрират по-значителни подобрения.

При коефициента на безработица се наблюдава значителна разлика по пол и на регионално равнище⁸³. Безработицата при жените (6,2 % през 2024 г.) продължава да е по-висока от тази при мъжете (5,7 %). Регионалните различия продължават да съществуват: През 2024 г. селските райони (5,1 %) са имали най-ниски равнища, следвани от малките градове/малките предградия (5,6 %) и големите градове (6,7 %). Разликите между регионите по NUTS 2 отразяват тези в равнищата на заетост (вж. по-горе), с изключение на Швеция, която се представя по-неблагоприятно по отношение на безработицата (вж. фигура 6 в приложение 5). Някои от най-отдалечените региони — Гваделупа, Мартиника, Гвиана, Реюнион, Майот и Канарските острови — имат сред най-високите коефициенти на безработица в ЕС.

Фигура 2.1.2: През 2024 г. безработицата намаля в почти половината от държавите членки

Равнище на безработица (лица на възраст 15—74 години), стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (%), водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. определеното се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България.

Източник: Евростат [une_rt_a], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Делът на екологосъобразните професии се увеличава в целия ЕС, като някои от тези професии са изправени пред недостиг на работна ръка поради новите

⁸³ По-подробен анализ на разликите между половете в заетостта и други измерения на регионално равнище е наличен в [Регионалният монитор за равенство между половете в ЕС](#) на Съвместния изследователски център.

изисквания, свързани с уменията. Заетостта в екологичната индустрия се увеличи от 2,2 % през 2015 г. на 3,1 % през 2022 г., със значителна разлика в дела на заетостта в този сектор в различните държави през 2022 г. (от 1 % в Унгария до 5,7 % в Люксембург)⁸⁴. Алтернативни оценки показват, че екологичните работни места биха могли вече да представляват до 11,3 % от икономически активното население в ЕС⁸⁵. В същото време секторите с висок интензитет на емисиите⁸⁶ все още наемат 3,1 % от работниците в ЕС (вариращи от 0,9 % в Кипър до 7,1 % в Чехия). При скорошен анализ⁸⁷ са установени 24 професии, свързани с екологичния преход, заедно с недостига на работна ръка в множество държави членки. Професиите, които са от значение за екологичния преход и където недостигът на работна ръка е най-разпространен в различните държави, включват водопроводчици и тръбопроводчици (20 държави членки), работници по изолации, строителни инженери и механици на климатични и охладителни инсталации (14), строителни техници (12) и работници по изграждане и ремонт на покриви (11). Тези професии изискват висококвалифицирани технически и ръчни умения, които са от съществено значение за екологичния преход.

Справедливите и приобщаващи политики за преход, насочени към тези, които са особено засегнати от екологичния преход, могат да подкрепят мобилността на работниците, да облекчат недостига на работна ръка и да гарантират, че ползите от екологичния преход са широко разпространени. Преминаването към кръгова икономика с ниски емисии на въглероден диоксид изисква преквалификация на работници от отраслите, свързани с изкопаеми горива, в разрастващи се сектори като отраслите с нулеви нетни емисии, производството на енергия от възобновяеми източници, строителството, управлението на отпадъци и производството, докато електрификацията и нарастващото търсене на суровини също стимулират заетостта в електроенергийните и енергоемките сектори. През 2023 г. около 30 % от всички работници в ЕС (включително 30 милиона в производството, 15 милиона в строителството, 10 милиона в транспорта и складирането) бяха заети в секторите в преход⁸⁸. И все пак секторната мобилност остава ограничена, като само 1,8—3,9 % от работниците сменят сектора годишно, а от 2016 г. насам този процент остава като цяло непроменен. Продължаващият недостиг при свързаните с климата професии подчертава необходимостта от политики, които да помагат на работниците да се

⁸⁴ Евростат [[env_ac_egss1](#)], [[nama_10_a10_e](#)].

⁸⁵ Въз основа на изчисленията на Съвместния изследователски център, направени в рамките на проекта GreenJobs, след операционализирането на основания на задачите подход на Информационната мрежа в областта на труда (ONET), предложен от Gili, Verdolini и Vona (2020 г.), за измерване на заетостта на екологични работни места в ЕС.

⁸⁶ Отраслите с висок интензитет на емисиите на парникови газове в този контекст са миннодобивната промишленост (код по NACE: B), производството на химикали и химически продукти (C20), производството на други неметални минерални продукти (C23), производството на основни метали (C24) и производството на моторни превозни средства, ремаркета и полуремаркета и друго транспортно оборудване (C29).

⁸⁷ Дадена професия се класифицира като изправена пред „широко разпространен недостиг“, ако поне пет държави членки съобщават за недостиг в нея. Това е ключов показател за изпълнението на Пакта за чиста промишленост.

⁸⁸ Fulvimari A. et al., [Estimating labour market transition costs and social investment needs of the green transition – a new approach](#) (Оценка на разходите за преход на пазара на труда и нуждите от социални инвестиции при екологичния преход — нов подход), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г. „Секторите в преход“ включват избора на сектори, които i) са ключови за прехода към неутралност по отношение на климата поради ролята им в изпълнението на климатичните цели, или ii) се очаква да претърпят значителни промени, свързани със заетостта, поради декарбонизация, или iii) и двете.

адаптират към променящите се изисквания по отношение на уменията или към преходните сектори. Екологичният преход предоставя и възможности за подобряване на качеството на работните места, тъй като новите и нововъзникващи екологосъобразни професии (например инженери в областта на енергията от възобновяеми източници и ръководители по планиране на екологосъобразни политики) обикновено предлагат по-високи заплати и по-стабилни договори⁸⁹. Обезщетенията обаче са неравнопоставени и са предназначени предимно за висококвалифицирани работни места⁹⁰. По-голямото търсене на технически позиции и позиции, свързани с използване на физически труд⁹¹ (например електроинженери и машинни инженери, работници по инсталиране и ремонт на електропроводни линии) може да бъде съпроводено с по-високи физически рискове и по-нисък достъп до ресурси на работното място и автономност. За да станат тези работни места по-привлекателни, политиките следва да са насочени към решаване на проблеми, свързани с качеството на работните места, по-специално свързани с условията на труд, заплащането и достъпа до ресурси. Активните политики на пазара на труда, включително развитието на умения, стимулите за заетост и подкрепата за търсене на работа, играят ключова роля в подкрепата на работниците при преходи между работни места по време на икономически промени.

Цифровият преход продължава да променя икономиките и пазарите на труда, като създава нови възможности и същевременно засилва необходимостта от повишаване на квалификацията и преквалификация. От 2013 г. насам броят на специалистите по ИКТ в ЕС непрекъснато нараства (с 59,3 %), като през 2024 г. достигна над 10,3 милиона души⁹². Жените обаче остават значително по-слабо представени, като съставляваха само 19,5 % от специалистите по ИКТ. При сегашните темпове броят на специалистите по ИКТ ще достигне около 12 милиона до 2030 г., което е доста под целта на ЕС от 20 милиона, на фона на засилващата се конкуренция за таланти в областта на цифровите технологии и квалифицирани таланти (вж. раздел 2.2.1)⁹³. Според проведено наскоро проучване на Евробарометър⁹⁴, повечето анкетирани разглеждат цифровите технологии, включително изкуствения интелект (ИИ), като оказващи положително въздействие върху работата им, икономиката, обществото и качеството на живот. Освен това 62 % от анкетираните гледат положително на роботите и ИИ на работното място, а 70 % считат, че те подобряват производителността. Опасенията обаче се запазват: 84 % от анкетираните смятат, че ИИ изисква внимателно управление с цел да се защити поверителността и да се осигури прозрачност на работното място. . Между 2012 г. и 2023 г. заетостта се измести значително от нископлатени към високоплатени работни места, съпроводено с

⁸⁹ ОИСР, [Employment Outlook 2024: The Net-Zero Transition and the Labour Market \(Перспективи за заетостта: преходът към нулеви нетни емисии и пазарът на труда\)](#), Париж, 2024 г.

⁹⁰ Eurofound, [Job quality side of climate change, Working conditions and sustainable work series \(Качество на работните места като аспект на изменението на климата, серия „Условия на труд и устойчива работа“\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2024 г.

⁹¹ Работни места, при които ще се наблюдава нарастващо търсене на работна ръка поради увеличеното търсене на екологични продукти и услуги, но не е задължително да се променя съдържанието на задачите.

⁹² [Towards Digital Decade targets for Europe \(Към целите на Цифровото десетилетие за Европа\) — Статистиката в достъпна форма — Евростат.](#)

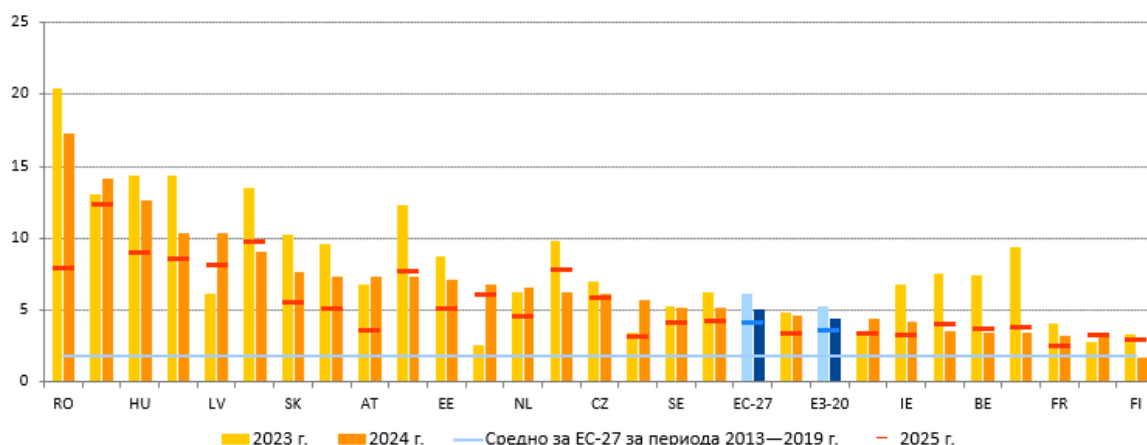
⁹³ [Цифровото десетилетие на Европа: цели за 2030 г. | Европейска комисия.](#)

⁹⁴ [Artificial Intelligence and the future of work \(Изкуственият интелект и бъдещето на труда\) — февруари, 2025 г. — проучване „Евробарометър“.](#)

увеличение на дела на заетостта в сектора с нисък растеж на производителността⁹⁵. Изглежда тази промяна се дължи главно на приемането на нови технологии и автоматизация, тъй като секторите с висок растеж на производителността изискват по-малко работници, за да поддържат производството, което води до постепенно преразпределение на заетостта към сектори с нисък растеж на производителността. Наличните доказателства относно въздействието на ИИ върху пазара на труда все още не са убедителни.

Фигура 2.1.3: Заплатите продължават да нарастват през 2024 г. със значителни разлики между държавите

Номинално възнаграждение на наето лице, годишно процентно изменение

Забележка: Забележка: ЕА-20 означава еврозона-20, т.е. 20-те държави, които са въвели еврото. Номиналното възнаграждение на наето лице се изчислява, като общото възнаграждение на наетото лице се раздели на общия брой на наетите лица. Номиналното възнаграждение включва освен брутната заплата и вноските на работодателя. Данните за 2025 г. отразяват прогнозите, изчислени въз основа на Европейски есенни икономически прогнози на Комисията за 2025 г.

Източник: База данни АМЕСО [[HWCDW](#)] и Евростат, национални сметки [[namq_10_gdp](#)], [[namq_10_a10_e](#)].

Растежът на заплатите в ЕС остана стабилен през 2024 г., но развитието се различаваше значително в отделните държави членки. Годишният растеж на номиналното възнаграждение на наето лице достигна 5,1 % след исторически високото си равнище от 6,1 % през 2023 г. в условията на намаляваща инфлация и все още свити, макар и в по-малка степен, пазари на труда⁹⁶. Най-големи увеличения (на годишна база) бяха наблюдавани в държавите членки от Централна и Източна Европа, надхвърлящи 10 % в България, Румъния, Унгария, Полша и Латвия, и в диапазона между 7,0 % и 10,0 % в Хърватия, Словакия, Португалия, Австрия, Литва и Естония — вж. фигура 2.1.3. В много от тези държави членки инфлацията остана относително висока, по-специално в Румъния, Хърватия, Полша и Унгария. От друга страна, растежът на заплатите беше по-умерен — между 3,0 % и 5,0 % в Белгия, Кипър, Дания,

⁹⁵ Европейска комисия, [Пазар на труда и развитие в областта на трудовите възнаграждения в Европа — годишен преглед за 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

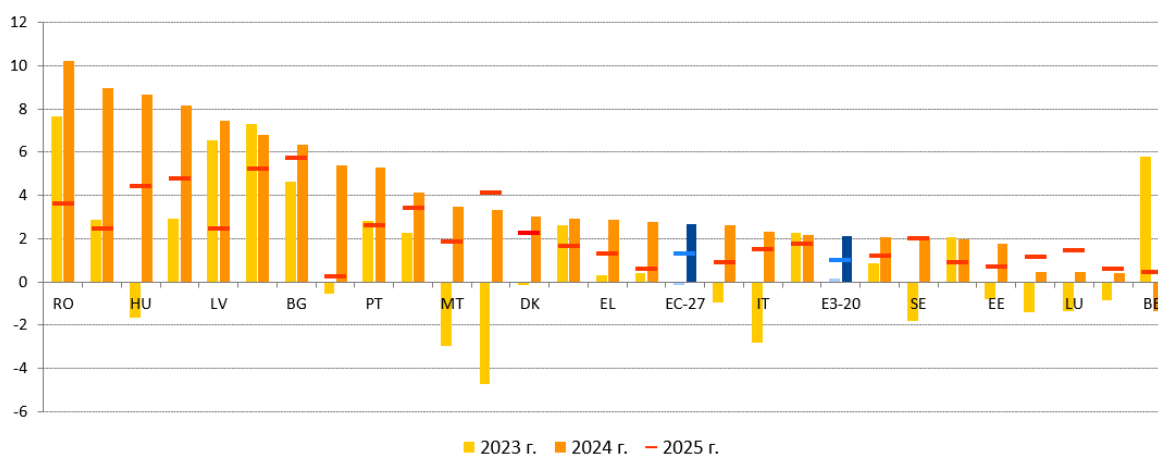
⁹⁶ Инфлацията в ЕС спадна от 6,4 % през 2023 г. на 2,6 % през 2024 г., с прогнози от 2,5 % за 2025 г. и 2,1 % за 2026 г. Вж.: [Европейска икономическа прогноза — есен 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

Франция, Ирландия, Италия, Люксембург и Испания, където инфлацията беше по-ниска. Във Финландия тя беше под 2,0 %.

Растежът на договорените заплати е стабилен от средата на 2023 г., като отразява усилията за възстановяване на загубите на реални доходи, но се появяват признаци на забавяне⁹⁷. В еврозоната растежът на договорените заплати достигна върховата си стойност от 5,4 % (на годишна база) през третото тримесечие на 2024 г., обусловен от засилената активност в колективното договаряне, тъй като синдикалните организации се стремяха да компенсират по-ранния спад в покупателната способност от края на 2021 г. насам⁹⁸. Растежът на договорените заплати започна да се забавя през 2025 г., в съответствие с намаляването на инфлационния натиск.

Фигура 2.1.4.: През 2024 г. реалните заплати се възстановиха в повечето държави членки

Реална брутна работна заплата на наето лице, годишно изменение в %

Забележка: ЕА означава еврозона-20, т.е. 20-те държави, които са въвели еврото. Реалните заплати са изчислени, като за дефлатор е използван хармонизиранят индекс на потребителските цени. Данните за 2025 г. отразяват прогнозите, изчислени въз основа на Европейски пролетни икономически прогнози на Комисията за 2025 г.

Източник: Европейска комисия, база данни на АМЕСО, Номинална брутна работна заплата на наето лице [hwwdw], дефлатор: Хармонизиран индекс на потребителските цени [АМЕСО 5000 ZCPIH]. Обща заетост (национално понятие) [namq_10_a10_e]. Актуализацията на брутната работна заплата на наето лице [код на АМЕСО: hwwdw] с есенната прогноза не беше на разположение на 19 ноември, когато беше възможна последната актуализация.

Реалните заплати се възстановяват, подкрепени от намаляването на инфлацията и устойчивия растеж на номиналните заплати, но темпът на възстановяване се различава в отделните държави членки. След значителен спад с 3,7 % през 2022 г. и по-умерен спад с 0,1 % през 2023 г., реалните заплати се възстановиха през 2024 г.,

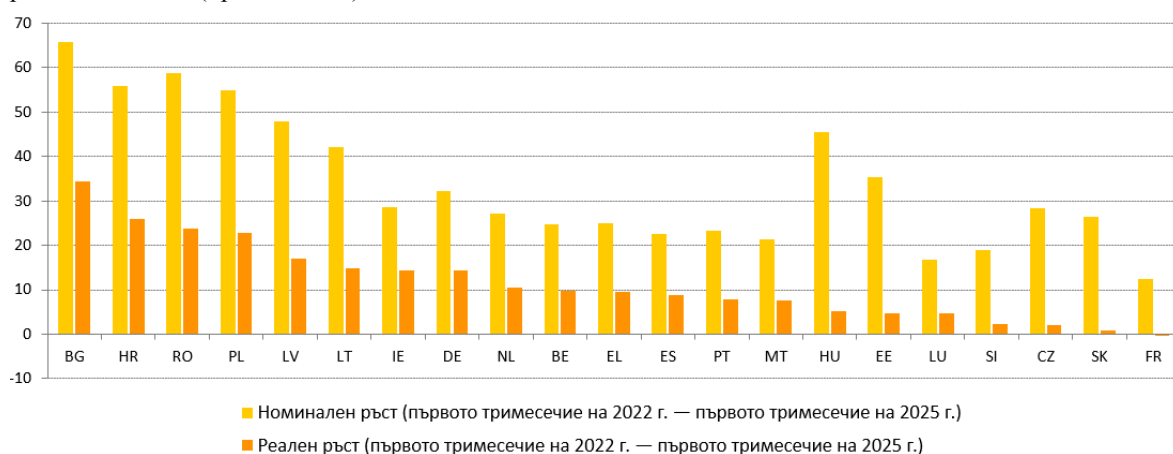
⁹⁷ Растежът на договорените заплати представлява пряк резултат от колективното договаряне на заплатите между социалните партньори. Включват се както новодоговорените, така и преди това договорените заплати. По правило се изключват премиите, заплащането за извънреден труд и други индивидуални възнаграждения, които не са свързани с колективното договаряне. За разлика от изплащаните заплати, договорените заплати също така не се влияят от броя отработени часове (тъй като се определят на базата на пълно работно време) и представляват минималната работна заплата в някои сектори.

⁹⁸ Европейска комисия, [Пазар на труда и развитие в областта на трудовите възнаграждения в Европа — годишен преглед за 2021 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2021 г. и Eurofound, [Преодоляване на кризата: как схемите за запазване на работните места запазиха заетостта и доходите по време на пандемията](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

като се повишиха с 2,7 %⁹⁹. Това възстановяване се дължеше главно на намаляващата инфлация и стабилното нарастване на номиналните заплати. Възстановяването беше най-голямо (над 8 %) в Румъния, Полша, Унгария и Литва, както и (над 6 %) в Латвия, Хърватия и България — вж. фигура 2.1.4. В Белгия реалните заплати намаляха с 1,3 % през 2024 г. През 2024 г. реалните заплати в ЕС останаха средно с 0,7 % под равнищата си от 2019 г., като имаше големи разлики между отделните държави, отразяващи различната динамика на номиналните заплати и инфлацията. През 2025 г. реалните заплати в ЕС като цяло възстановиха равнищата си отпреди пандемията, но в Чехия, Германия, Италия, Финландия и Франция те ще останат под тях.

Фигура 2.1.5: Увеличаването на законоустановените минимални заплати помогна да се компенсира загубата на покупателна способност на лицата, получаващи минимална работна заплата

Развитие на минималните работни заплати в държавите членки със законоустановена минимална работна заплата (промяна в %)

Забележка: Не е включен Кипър, тъй като там законоустановената минимална заплата беше въведена през 2023 г.
Източник: Eurofound и Евростат [[earn_mw_cur](#), [prc_hicp_midx](#)].

Неотдавнашното увеличение на минималната работна заплата в ЕС спомогна да се противодейства на въздействието на инфлацията върху работниците с ниски доходи. Между януари 2022 г. и януари 2025 г. законоустановените минимални работни заплати нараснаха с повече от 20 % във всички държави членки, в които са въведени такива заплати¹⁰⁰, с изключение на Франция, Люксембург и Словения. Увеличенията варираха от 12,4 % във Франция до 65,7 % в България и надхвърлиха 40 % в шест други държави членки (Румъния, Хърватия, Полша, Латвия, Унгария и Литва)¹⁰¹ — вж. фигура 2.1.5. В реално изражение в тези държави съществуваше тенденция и за регистриране на най-голямо увеличение въпреки повишената инфлация. От друга страна, реалните минимални заплати нараснаха с по-малко от 5 % в Люксембург, Чехия, Словакия, Естония и Словения и отбелязаха лек спад във

⁹⁹ Реалните заплати се изчисляват, като за дефлатор се използва хармонизиранят индекс на потребителските цени.

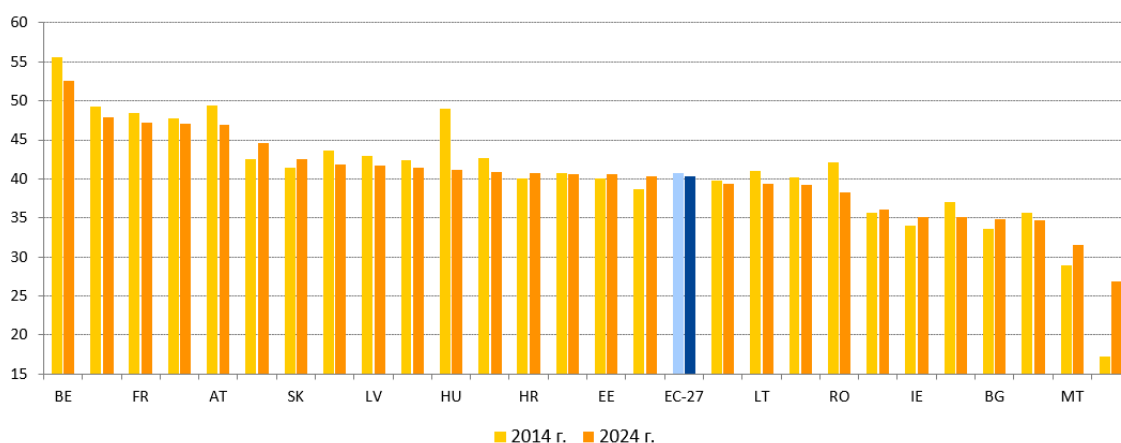
¹⁰⁰ В 22 държави членки има законоустановена минимална работна заплата: Белгия, България, Германия, Гърция, Естония, Ирландия, Испания, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Франция, Хърватия и Чехия.

¹⁰¹ Минималните работни заплати често се актуализират всяка година в началото на годината. Между януари 2022 г. и януари 2025 г. най-голямо увеличение е регистрирано в Полша (49 %), България (44 %), Латвия (40 %) и Хърватия (34 %). В Белгия, Германия, Естония, Ирландия, Литва, Унгария, Нидерландия и Румъния те са се увеличили с между 20 и 30 %.

Франция. Междувременно, в държавите, където минималните заплати се определят чрез колективни трудови договори, ръстът на реалните заплати през 2024 г. подпомогна също и покупателната способност, особено в нископлатените сектори¹⁰². Неотдавнашните изследвания показват, че увеличението на законоустановената минимална работна заплата стимулира общия растеж на заплатите, подкрепя колективното договаряне и води до вдигане на минималната работна заплата в нископлатените сектори¹⁰³.

Фигура 2.1.6: През 2024 г. данъчно-осигурителната тежест за несемейно лице, получаващо средната работна заплата, беше по-малка, отколкото десет години по-рано в повечето държави членки.

Данъчно-осигурителна тежест за несемейно лице, получаващо средната работна заплата (%)

Източник: Европейска комисия, ГД „Икономически и финансови въпроси“, база данни „Данъци и обезщетения“, въз основа на модела „Данъци/обезщетения“ на ОИСР (актуализация от май 2025 г.).

Данъчното облагане на труда продължава да оказва въздействие върху стимулите за полагане на труд и наемане на работа в ЕС. Данъчно-осигурителната тежест — определена като разликата между разходите за труд на работодателите и нетното възнаграждение на наетите лица, изразена като процент от общите разходи за труд — засяга както предлагането, така и търсенето на работна ръка, по-специално за групи като втори работещ (член на домакинство), чието предлагане на работна ръка е по-чувствително към данъчното облагане. От 2014 г. насам данъчно-осигурителната тежест за несемейно лице, получаващо средната работна заплата, е намаляла с 0,4 процентни пункта в ЕС, достигайки 40,3 % през 2024 г., което все още е доста над средната за ОИСР — 34,9 % — вж. фигура 2.1.6¹⁰⁴. Тя намаля с повече от 1 процентен пункт в 11 държави членки, като най-голямо беше намалението в Унгария (-7,9 процентни пункта), Румъния (-3,8 процентни пункта) и Белгия (-3,0 процентни пункта). За разлика от това, през същия период данъчно-осигурителната тежест за

¹⁰² Eurofound, Industrial relations and social dialogue (Индустриални отношения и социален диалог). [Минимални работни заплати през 2025 г.: годишен преглед](#) за 2025 г.

¹⁰³ Емпиричните резултати показват, че увеличение на минималната работна заплата с 1 % води до повишаване с 0,31 % на заплатите на 25-те процента лица с най-ниски доходи. Вж.: Eurofound, [Impact of national minimum wages on collective bargaining and wages for low-paid workers \(Въздействие на законоустановените минимални работни заплати върху колективното договаряне и заплатите за нископлатените работници\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г.

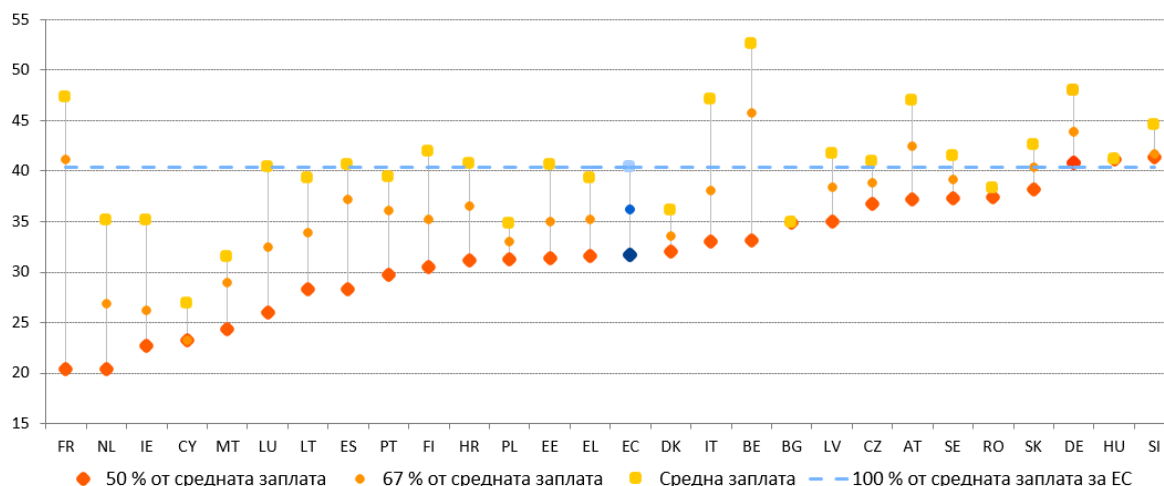
¹⁰⁴ ОИСР, [Taxing Wages 2025: Decomposition of Personal Income Taxes and the Role of Tax Reliefs \(Данъчно облагане на заплатите за 2025 г.: разбивка на данъците върху доходите на физическите лица и ролята на данъчните облекчения\)](#), OECD Publishing, Париж, 2025 г.

лица, получаващи средната работна заплата, се увеличи в 10 държави, по-специално в Кипър (+9,5 процентни пункта), Малта (+2,5 процентни пункта) и Люксембург (+1,7 процентни пункта) (за повече подробности вж. 2.2.1). За лицата с по-ниски доходи (50 % от средната работна заплата) средната данъчно-осигурителната тежест в ЕС за несемейно лице възлизаше на 31,8 % през 2024 г., което е увеличението с 0,3 процентни пункта от 2023 г., но бележи спад с 2,2 процентни пункта от 2014 г. насам.

Системите за данъчно облагане на доходите на физическите лица обикновено са прогресивни, с по-ниска данъчна тежест за тези, които получават по-ниски възнаграждения. Прогресивността е особено силно изразена в държави като Франция, Белгия, Нидерландия, Люксембург и Италия, докато в България и Унгария се прилагат системи за облагане с плосък данък — вж. фигура 2.1.7. По-малката данъчна тежест за лицата с ниски доходи намалява изкривяванията на пазара на труда и подкрепя заетостта на нискоквалифицирани работници, но данъчните системи следва да бъдат структурирани така, че да не се обезкуражава преходът към по-високоплатени работни места.

Фигура 2.1.7: Данъчно-осигурителната тежест е по-ниска за лицата, които получават ниска работна заплата

Данъчно-осигурителната тежест за едно наето лице с ниска заплата (50 % и 67 % от средната заплата) в сравнение със средната заплата през 2024 г.

Забележки: Държавите членки са подредени в низходящ ред по равнище на прогресивност (данъчно-осигурителна тежест, средна работна заплата — данъчно-осигурителна тежест 50 % от средната работна заплата).

Източник: Европейска комисия, ГД „Икономически и финансови въпроси“, база данни „Данъци и обезщетения“, въз основа на модела „Данъци/обезщетения“ на ОИСР (актуализация от май 2025 г.).

Инфлацията може да породи изкривявания в данъчните системи, което се отразява както на прогресивността, така и на справедливостта. Покачващите се цени могат да нарушат фиксираните номинални прагове — като доходните интервали и данъчните кредити — което често води до т. нар. постепенно увеличаване на доходните интервали в системите за прогресивно данъчно облагане, в резултат на което данъкоплатците преминават към по-високи данъчни ставки и реалната стойност на данъчните облекчения и кредитите намалява. Подобни ефекти могат да намалят разполагаемия доход и да увеличат риска от бедност. Тези изкривявания могат да бъдат намалени чрез корекции — автоматично индексирание или дискреционни актуализации. През периода 2024—25 г. много държави членки преразгледаха своите

системи за данъчно облагане на доходите на физическите лица, за да противодействат на изкривяванията, причинени от инфлацията — вж. раздел 2.1.2.

Прехвърлянето на данъчната тежест от труда към екологични данъци може да засили стимулите на пазара на труда, справедливостта и свързаните с климата цели. В неотдавнашния План за действие за енергия на достъпни цени¹⁰⁵ се призовава за завършване на преразглеждането на Директивата за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията (обсъждана от 2021 г. насам), като се гарантира, че най-замърсяващите горива ще бъдат облагани с най-високи данъци и същевременно се постига напредък в декарбонизацията. Аналогично, с Пакта за чиста промишленост¹⁰⁶ се насърчават данъчни реформи, с които се подкрепят електрификацията и постепенното премахване на субсидиите за изкопаеми горива. В препоръката на Съвета за справедлив преход към неутралност по отношение на климата от 2022 г.¹⁰⁷ се призовава и за намаляване на данъчната тежест върху труда, особено за групите с ниски и средни доходи, и преминаване към източници на доходи, и пренасочване на приходите към екологично устойчиви източници. Въпреки че данъците върху въглеродните емисии могат да имат регресивен ефект, този ефект може да бъдат смекчен чрез внимателно разработени компенсаторни мерки. Екологичните данъци обаче представляват едва 5,2 % от общите данъчни приходи в ЕС (2023 г.) — с 1,5 процентни пункта по-ниско, отколкото през 2013 г. — като дяловете са над 10 % само в България (11,2 %) и Гърция (10,6 %), а в 9 държави са под 5 %. Само в Белгия, България и Румъния са отбелязали увеличение на дела на екологичните данъци от 2013 г. насам. Мерки като данъчни стимули за икономии на енергия и за намаляване на потреблението на изкопаеми горива могат да помогнат за съгласуване на целите в областта на климата и справедливостта.

2.1.2 Мерки, предприети от държавите членки

Няколко държави членки са въвели или са разширили обхвата на стимулите за наемане на работа и субсидии за насърчаването на заетостта, насочени към групите в неравностойно положение. В Полша с приетия през март 2025 г. нов закон се предоставят субсидии за работодатели, които наемат старши служители, покриващи до половината от минималната работна заплата на старшия служител за 12 месеца (за работници на възраст 50—65 години) или един месец (старши служители в пенсионна възраст, с възможност за подновяване). След края на периода на субсидията, работодателите трябва да изплатят пълната заплата и да продължат да наемат лицето съответно за шест месеца или един месец. В Италия със Закона за бюджета за 2025 г. данъчното облекчение за предприятия и самостоятелно заети лица, наемащи персонал на постоянни договори, беше удължено до 2025 г. и 2026 г. С него се въведе и временно освобождаване от данъчно облагане за плащаните от работодателя разходи за жилище (наем и поддръжка) в размер до 5 000 EUR годишно през първите две години от заетостта за работници на постоянни договори с доходи до 35 000 EUR, като

¹⁰⁵ [План за действие за енергия на достъпни цени: Отключване на истинската стойност на нашия енергиен съюз за осигуряване на финансово достъпна, ефективно произвеждана и чиста енергия за всички европейци — Европейска комисия.](#)

¹⁰⁶ [Пакт за чиста промишленост — Европейска комисия](#)

¹⁰⁷ Препоръка на Съвета относно гарантирането на справедлив преход към неутралност по отношение на климата (2022/C 243/04).

същевременно те остават обект на разходи за обществено осигуряване. Програмата „Employment + Talent“ (Заетост + Талант) на **Португалия** предоставя финансови стимули на работодатели, които наемат, при минимална заплата от 1 442,57 EUR, безработни младежи с висше образование (на възраст 18—35 години), регистрирани в Института за заетост и професионално обучение (IEFP), или такива, които се завръщат от чужбина след поне 12 месеца. В **Гърция** в края на 2024 г. стартира субсидирана програма за заетост с продължителност 18 месеца, в която, с подкрепата по линия на МВУ, се предвижда наемането на 1 000 лица с увреждания в органите на местното самоуправление, като се покриват 75 % от заплатата и осигуровките (до 13 500 EUR на човек), за да се насърчи интеграцията им на пазара на труда.

Схемите за подпомагане на работата на непълно работно време бяха допълнително развити, за да се повиши устойчивостта на пазара на труда и да се защити заетостта по време на икономически сътресения. Например, през януари 2024 г. **Нидерландия** стартира временна схема за запазване на работни места („Crisisregeling Personeelsbehoud“), която ще остане в сила до декември 2025 г. Със схемата се субсидира намалено работно време за предприятия, изправени пред сътресения при търсенето, за да се запазят работните места и да се подкрепят доходите на домакинствата. През юни 2025 г., като част от своя ПВУ, **Словения** прие законодателство за установяване на постоянна програма за работа на непълно работно време, която да се използва в случай на извънредни непредвидени обстоятелства, включително подкрепя за временно наети работници на непълно работно време и подобрен достъп до образование и обучение за повишаване на пригодността за заетост в условията на цифровизация и автоматизация.

Рамките на минималната работна заплата бяха актуализирани в ЕС, за да гарантира, че корекциите на работната заплата отразяват по-добре икономическите условия. През декември 2024 г. **Гърция** прие правна рамка за въвеждане от 2028 г. на нова методика за определяне на законоустановената минимална работна заплата, като използва формула, базирана на промените в годишния индекс на потребителските цени (CPI) за 20 % от домакинствата с най-ниски доходи и индекса на покупателната способност на работната заплата¹⁰⁸. Консултативните комитети ще могат да предлагат отклонения от това автоматично индексирание, при спазване на набор от критерии и референтна стойност от 60 % от брутната средна работна заплата. В **Латвия** нова разпоредба за минималната работна заплата, която е в сила от ноември 2024 г., свързва годишните корекции на минималната работна заплата с фактори, включително средната национална работна заплата, макроикономическите прогнози, данъчните промени, индексите на разходите за труд и праговете на бедността. В **Румъния** по линия на МВУ се подкрепя нова рамка за определяне на минималната работна заплата, която също е в сила от февруари 2025 г. и с която се въвежда формула за годишна корекция, базирана на показателите за инфлация, производителност и заплати, придружена от годишни оценки на адекватността и тристранни консултации. В **Люксембург** законопроект, представен през декември 2024 г., има за цел да се укрепи рамката за законоустановената минимална работна заплата чрез по-ясни критерии за адекватност, двугодишни прегледи и консултативен орган, съставен от социални партньори, който да предоставя съвети относно годишните корекции. В **Португалия** в тристранно

¹⁰⁸ Периодът от 2025 г. до 2027 г. се счита за преходен и се предвижда продължаване на прилагането на същата система за определяне на минималната работна заплата, както през 2024 г.

споразумение, обхващащо периода 2025—28 г., се определят цели за повишаване на минималната и средната работна заплата и се предвижда бонуси за производителност и резултати на работниците, разпределение на печалбата, както и мерки за подкрепа на работещите млади хора. В него също се предлага и стимули за дружествата за повишаване на работните заплати и пенсионните спестявания на работниците.

Няколко държави членки въведоха мерки за преразглеждане на рамките си за колективни трудови договори с цел подобряване на обхвата, гъвкавостта и прозрачността. В Италия Закона за бюджета от 2025 г. включва разпоредби за подновяване на колективните трудови договори в областта на публичната администрация, с целенасочени увеличения на заплатите и специфични за сектора стимули, например в сферата на здравеопазването и образованието. В началото на 2025 г. Полша предложи проект на закон за колективните трудови договори, с който работодателите с повече от 50 служители са задължени да преговарят със синдикалните организации на всеки две години, разширява се обхватът на колективните трудови договори, за да включват съвременните проблеми на работното място, и се въвеждат цифрови процедури и национален регистър за колективните трудови договори. Във Финландия ново законодателство, в сила от януари 2025 г., има за цел да се увеличат възможностите за договаряне на равнището на предприятията, включително за дружества, които не са свързани с организации на работодателите или такива без представители на работниците. След реформата дерогации от общоприложимите колективни трудови договори ще бъдат възможни за всички дружества, с определени проверки, за да се гарантира представително договаряне на местно равнище.

Въвеждат се реформи в данъчното облагане на труда, за да се подобри прогресивността и справедливостта. Литва реформира системата си за данък върху доходите, за да я направи по-прогресивна, като замени фиксираната ставка на данъка върху доходите на физическите лица от 15 % с три ставки от 20 %, 25 % и 32 %, като по-високите ставки се прилагат за по-високи доходи, приложими и за някои самостоятелно заети лица. В Ирландия като част от бюджета за 2025 г. правителството преразгледа данъчните кредити и диапазони за данъка върху доходите. Диапазона на стандартната данъчна ставка беше увеличен с 2 000 EUR на 44 000 EUR за несемейно лице, с пропорционално увеличение за семейни двойки и регистрирани партньори. Ставката от 4 % на универсалния социален данък (USC) беше намалена на 3 % от януари 2025 г., заедно с по-високи данъчни кредити за групите в неравностойно положение.

Параметрите на данъка върху доходите на физическите лица бяха коригирани в няколко държави членки, за да се намали породеното от инфлацията постепенно увеличаване на доходните интервали и допълнително да се подобри справедливостта¹⁰⁹. В Латвия размерът на необлагаемия доход за пенсионерите беше увеличен на 510 EUR на месец (6 120 EUR годишно) и на 1 000 EUR на месец (12 000 EUR годишно). Увеличени бяха и данъчните облекчения за образование, медицински разходи и дарения, а също така беше въведена нова данъчна ставка от 3 % върху дивиденди и други капиталови доходи над 200 000 EUR годишно. Финландия увеличи основната надбавка, докато Ирландия увеличи данъчния кредит върху доходите на физическите лица, данъчния кредит върху дохода, данъчния кредит

¹⁰⁹ Вж.: Европейска комисия, [Доклад относно данъчното облагане за 2024 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

за наети лица и данъчния кредит за наем за несемейни лица и съвместно облагаеми двойки. За да противодействат на инфлацията и да подобрят данъчната справедливост, **Люксембург** и **Нидерландия** коригираха своите данъчни ставки върху доходите на физическите лица. **Унгария** удвои семейните данъчни облекчения (с 50 % от юли 2025 г. и с допълнителни 50 % от януари 2026 г.).

2.2. Насока 6 — Подобряване на предлагането на работна ръка и достъпа до заетост, придобиване на умения и компетентности през целия живот

В настоящия раздел се разглежда прилагането на насока за заетост 6, в която се препоръчва на държавите членки да създадат условия за увеличаване на предлагането на работна сила, стимулиране на придобиването на умения и компетентности от хората през целия им живот, насърчаване на равните възможности за всички, премахване на пречките пред участието на пазара на труда и предоставяне на стимули за работа в съответствие с принципи 1 (образование, обучение и учене през целия живот), 2 (равенство между половете), 3 (равни възможности), 4 (активна подкрепа за заетостта), 9 (равновесие между професионалния и личния живот), 11 (грижи и подкрепа за децата) и 17 (интеграция на хората с увреждания) на Европейския стълб на социалните права. В раздел 2.2.1 се анализират промените в областта на образованието — от образование и грижи в ранна детска възраст, резултати на учащи се и професионално образование и обучение, до висше образование и преждевременно напускане на системата на образование и обучение. В главата се разглежда недостигът на работна ръка и умения, несъответствията между уменията и изискванията на пазара на труда и развитието на умения сред възрастните, включително цифровите компетентности. Освен това в нея се предоставя анализ на условията на пазара на труда за младежите, по-възрастните работници, мигрантите и хората с увреждания. В раздел 2.2.2 се докладва за мерките на политиката на държавите членки в тези области на политиката.

2.2.1 Основни показатели

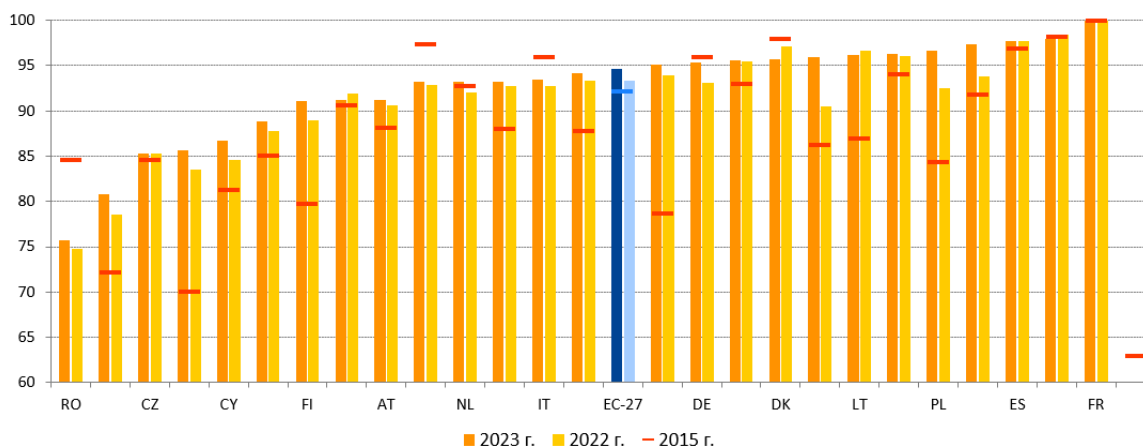
Участието в образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ) на деца на възраст между 3 години и започването на начално образование продължава да нараства в ЕС, като между държавите членки се запазва голяма разлика. През 2023 г. са участвали 94,6 %, което е само с 1,4 процентни пункта под целта на равнището на ЕС за 2030 г., определена на 96 %. Към днешна дата осем държави членки са постигнали тази цел, докато повечето държави са надхвърлили 90 %. Държавите с най-добри показатели са Франция (100 %), Белгия (98 %) и Испания (97,7 %). Румъния (75,7 %), Словакия (80,8 %) и Чехия (85,3 %) се класират най-ниско — вж. фигура 2.2.1. Средната стойност за ЕС се е увеличила с 1,3 процентни пункта спрямо предходната година, макар че е наблюдаван спад в четири държави между 2022 г. и 2023 г., особено сред държавите членки със сравнително високо участие. Напредък в увеличаването на участието, по-специално сред 3-годишните, е постигнат в почти всички държави членки, като процентът достигна 90,6 % през 2023 г. (+5,4 процентни пункта от 2015 г.)¹¹⁰. Увеличаването на участието сред 3-

¹¹⁰ Евростат [[educ_uoe_enrp07](#)].

годишните обаче остава предизвикателство в някои от тях, като процентите са особено ниски в Румъния (68,1 %) и Словакия (68,9 %). Финансовата достъпност и недостигът на капацитет, включително на персонал, остават пречки пред достъпа, особено за по-малките деца и тези в неравностойно положение. По-специално, само 53 % от ромските деца участват в ОГРДВ, което все още е далеч под средното за ЕС равнище за всички деца, въпреки подобрието от около 11 процентни пункта между 2016 г. и 2023 г.¹¹¹

Фигура 2.2.1: Участието в ОГРДВ продължава да се увеличава на равнището на ЕС, но има големи различия между държавите членки

Участие в ОГРДВ на децата на възраст между 3 години и възрастта за започване на задължителното начално образование (%)

Забележка: Данните за Франция през 2023 г. и Полша през 2022 г. и 2023 г. са предварителни. Прекъсване в динамичните редове за Унгария през 2023 г. Няма налични данни за Гърция през 2022 г. и 2023 г. Определението се различава за Белгия и Гърция през 2015 г., Унгария през 2023 г. и Португалия през 2015 г., 2022 г. и 2023 г.

Източник: Евростат, [[educ_uoe_enra21](#)].

Преждевременното напускане на системата на образованието и обучението намалява в целия ЕС, но остава предизвикателство. През 2024 г. 9,4 % от младежите на възраст 18—24 години са напуснали преждевременно системата на образованието или обучението, което е с 0,2 процентни пункта по-малко, отколкото през 2023 г. Това е с 1,7 процентни пункта по-малко в сравнение с предходното десетилетие, като пет държави (Италия, Гърция, Малта, Испания и Португалия) са постигнали намаление с повече от 5 процентни пункта през този период. Това обаче все още се изразява в приблизително 3,1 милиона души на възраст 18—24 години в ЕС, които продължават да са изключени от образование и обучение, без да са завършили поне средно образование¹¹². Макар че 17 държави членки вече са постигнали целта на европейското пространство за образование (ЕПО) за намаляване на преждевременно напускане на системата на образование и обучение до под 9 % до 2030 г., в някои държави членки е необходимо постигането на по-голям напредък. В Румъния, Испания и Германия, където процентът остава над 12 процентни пункта, беше отбелязан малък напредък или не беше отбелязан такъв спрямо предходната година, което означава, че и трите държави остават в „критична ситуация“ — вж. фигура 2.2.2. Литва регистрира

¹¹¹ Вж.: Агенция на ЕС за основните права, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries \(Права на ромите и пътуващите в 13 европейски държави\), 2024 г.](#)

¹¹² Изчисления на ГД „Образование, младеж, спорт и култура“ Вж. Европейска комисия, [Обзор на образованието и обучението за 2025 г.](#) По-късни препратки към изчисленията на ГД „Образование, младеж, спорт и култура“

най-голямо влошаване през 2024 г. (с 2,0 процентни пункта), следвана от Словакия, Люксембург, Естония и Кипър, където делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението се увеличи с най-малко 0,9 процентни пункта. Ситуацията в тези случаи е „за наблюдение“, заедно със ситуацията в Дания и Италия, където равнищата остават твърде високи, въпреки липсата на промяна или намаление. От друга страна Хърватия, Ирландия, Гърция и Полша бяха държави „с най-добри резултати“. Въпреки леко положителната тенденция като цяло няма признаци на възходяща конвергенция между държавите членки.

Процентът на преждевременно напускане на системата на образованието и обучението се различава значително в отделните групи и е особено висок сред хората, родени извън ЕС, ромите и хората с увреждания. Макар процентът на младите жени и младите мъже, напускащи преждевременно системата на образованието и обучението, да намалю с 1,7 процентни пункта през предходното десетилетие, за младите мъже е все още много по-вероятно да напуснат преждевременно образованието или обучението преждевременно (11,0 %), отколкото младите жени (7,7 %). Много по-вероятно е младежите, родени извън ЕС или в друга държава членка (съответно 20,1 % и 18,6 %) да напуснат преждевременно системата на образованието и обучението, отколкото родените във въпросната държава членка (8,2 %) ¹¹³. Ситуацията е особено тревожна за младите роми (на възраст 18—24 години), като през 2024 г. почти две трети (64 %) от тях са напуснали системата на образованието и обучението, преди да достигнат гимназиалния етап на средното образование ¹¹⁴. Положението на младите хора с увреждания от същата възрастова група също е тревожно, като през 2023 г. процентът на преждевременно напускащите училище беше 19 % ¹¹⁵. Най-големите предизвикателства могат да се наблюдават в Румъния и Унгария, където са регистрирани най-високи равнища (съответно 33 % и 46 %), и в по-малка степен в Италия (27 %).

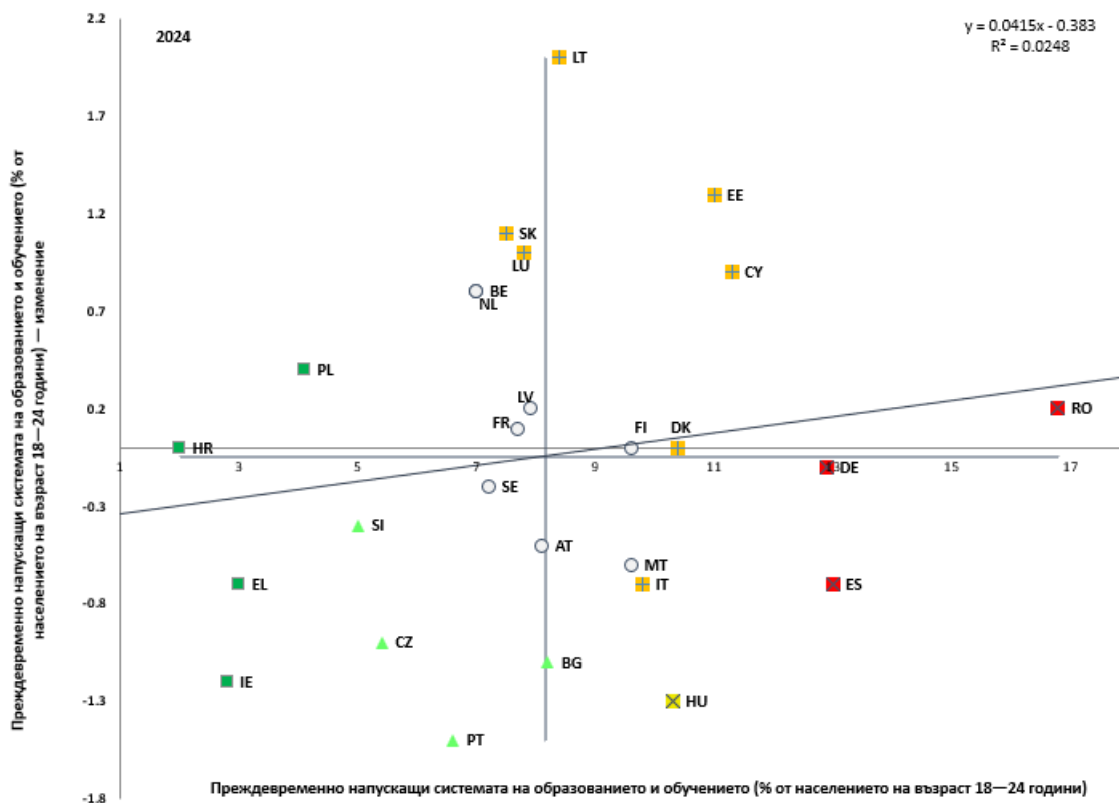
¹¹³ Евростат [[edat lfse 02](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

¹¹⁴ Вж.: Агенция на ЕС за основните права, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries \(Права на ромите и пътуващите общности \(Travellers\) в 13 европейски държави\), 2024 г.](#)

¹¹⁵ Европейска комисия, Статистически доклад за 2025 г. на Европейската експертиза за хората с увреждания (предстои да бъде публикуван).

Фигура 2.2.2: Делът на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението продължава бавно да намалява, със значителни разлики между държавите членки

Дял на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението (на възраст 18—24 години), стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (% , водещ показател в набора от социални показатели)

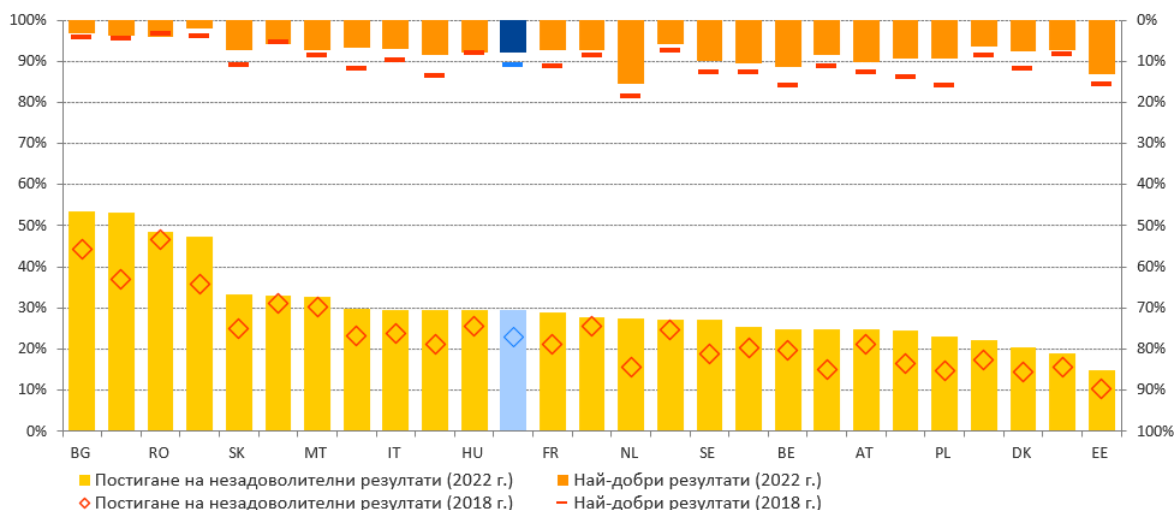
Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Прекъсване в динамичните редове за Белгия, България, Германия, Гърция и Ирландия. Ниска степен на надеждност на данните за Унгария и Люксембург.

Източник: Евростат [edat lfse 14], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Регионалните различия при преждевременното напускане на системата на образованието и обучението са значителни както в рамките на държавите членки, така и между тях. В целия ЕС регионалният процент варира от 1,2 % (в Kentriki Makedonia в Гърция) до 26,2 % (в Югоизточна Румъния), което подчертава големите различия, прикрити от данните на равнището на държавите членки. Съществуват и значителни различия между регионите в рамките на една и съща държава членка, например в България, Франция, Унгария, Португалия, Румъния и Испания (вж. фигура 1 в приложение 5), включително най-отдалечените региони. Най-широкият диапазон между регионите в рамките на една държава членка е от 5,0 % до 26,0 %. От друга страна, на равнището на държава членка диапазонът варира от 2,0 % до 16,8 %. Малък брой държави членки имат равнища под целта на равнището на ЕС от 9 % във всички региони. В държавите членки, които се представят добре като цяло, все още обаче има възможност за намаляване на регионалните различия. Освен това местоположението играе роля, като живеещите в градовете младежи са по-малко склонни да напуснат рано града (8,3 %), отколкото тези, живеещи в малки градове и предградия (10,3 %) и в селски райони (10,1 %).

Фигура 2.2.3.: Постигането на незадоволителни резултати по математика се увеличи значително във всички държави членки, докато най-добрите резултати намаляха

Учащите, които не са постигнали ниво 2 по математика (лява ос), но са постигнали поне ниво 5 (дясна ос) през 2018 г. и 2022 г. (%)

Забележка: Резултатите за Дания, Ирландия, Латвия и Нидерландия за 2022 г. трябва да се тълкуват с повишено внимание, тъй като не са спазени един или повече от стандартите за извадка на PISA.

Източник: ОИСР, PISA за 2018 г., 2022 г.; Изчисления на ГД „Образование, младеж, спорт и култура“.

Постигането на незадоволителни резултати по отношение на основните умения се е увеличило в целия ЕС, като се наблюдават тревожни тенденции при резултатите на учащите по математика Според резултатите от последната Програма за международно оценяване на учениците (PISA) на ОИСР, между 2018 г. и 2022 г. делът на 15-годишните със слаби резултати по математика се е увеличил с 6,6 процентни пункта, достигайки рекордното равнище от 29,5 % — вж. фигура 2.2.3. Този процент е по-висок от регистрирания при четенето — 26,2 %, и 24,2 % при природните науки, които са нараснали съответно с 3,7 и 2 процентни пункта. Разликата в резултатите между държавите членки е голяма. Повече от 45 % от учащите в България, Кипър, Румъния и Гърция показаха по-слаби резултати по математика. Само Естония вече е постигнала целта на равнището на ЕС за 2030 г. за поддържане на незадоволителните резултати под 15 %. Най-високите резултати по математика също намаляха по-рязко, отколкото по четене или природни науки. През 2018 г. 11 % от учащите от ЕС достигнаха най-високите нива на PISA по математика, но този дял е спаднал до 7,9 % през 2022 г. Понастоящем диапазонът варира от само 2,0 % в Гърция до 15,4 % в Нидерландия. При четенето спадът не беше толкова голям (от 8,1 % на 6,5 %), докато най-добрите резултати по природните науки леко нараснаха. Спадът в представянето на учащите поражда опасения относно достатъчната им подготовка за последващо обучение и пазара на труда.

Съобщава се за постоянни трудности по отношение на езиковата и математическата грамотност при възрастните. Според данни, събрани в 17-те държави членки, участвали в Програмата на ОИСР за международно оценяване на компетентностите на възрастни (PIAAC) през 2013 г. и 2023 г., нивото на разбиране при четене сред възрастните е намаляло през последното десетилетие. Макар че уменията по математика останаха стабилни, през 2023 г. приблизително всеки пети възрастен се счита, че е показал ниски резултати както по езикова, така и по математическа грамотност. Математическите умения са важни за бъдещата

конкурентоспособност и иновационния капацитет на Европа. Постиженията по математика на училищно равнище са важна стъпка към изучаването на предмети в областта на НТИМ на по-високо равнище и за справяне с недостига в ключови сектори в областта на НТИМ — вж. тематично каре 2. Тези резултати изтъкват необходимостта от подобряване на основните умения във всички възрастови групи.

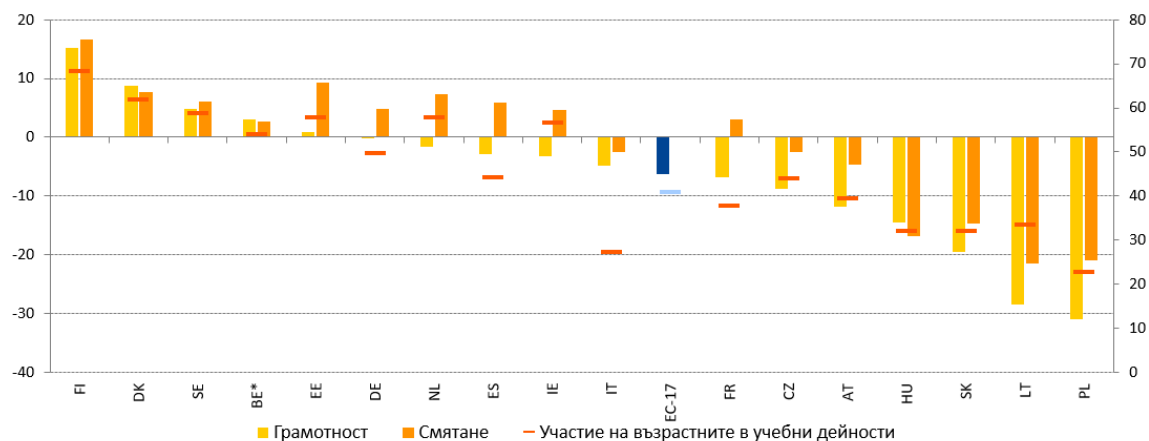
Тематично каре 2: Съюзът на уменията на фокус — Изграждане на умения, повишаване на квалификацията и преквалификация на възрастни

Уменията са от ключово значение за подготовката и предоставянето на възможности на икономически активното население и са основен фактор за производителността, иновациите, конкурентоспособността и устойчивостта, но въпреки това държавите членки са изправени пред общи предизвикателства при намирането на хора с необходимите умения. Недостигът на работна ръка и умения се обуславя от различни фактори, включително демографски промени, нужди от нови умения, свързани с технологичното развитие и декарбонизацията на икономиката, както и лоши условия на труд в някои сектори и професии¹¹⁶. Освен това се очаква настоящите геополитически промени, включително все по-големите нужди от отбрана и сигурност, както и индустриалната трансформация, да окажат допълнителен натиск. С цел да се преодолеят тези предизвикателства Европейската комисия пое ангажимента да разработи допълнително всеобхватна стратегия за уменията на равнището на ЕС в рамките на Съюза на уменията. Един от основните ѝ стълбове е съсредоточен върху повишаване на квалификацията и преквалификация. Наред с други цели, тя е насочена към подпомагане на допълнителните индивидуални сметки за обучение през целия живот (PLA) — личен бюджет за обучение за всички възрастни с цел да се разшири използването на микроудостоверения и да се въведе пилотна гаранция за умения, която да помогне на работниците да преминават от западащи към развиващи се сектори, а също и като следствие от цифровия и екологичния преход. Едно от действията — дейности за взаимно обучение в иновативни учебни пространства — е пряко насочено към развиване на основни умения като основа за по-нататъшно обучение.

¹¹⁶ През 2024 г. най-разпространените професии с недостиг на кадри са били в областта на търговията, здравеопазването и хотелиерството. Вж. Европейски орган по труда, [EURES. Доклад относно недостига и излишъка на работна ръка за 2024 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г. и свързани документи.

Грамотността сред възрастните е намаляла, докато математическите им умения са останали до голяма степен стабилни, като по-големи спадове има в държави с ниско участие в ученето за възрастни

Промяна в резултатите за езиковата и математическата грамотност сред възрастните (16—65 години) между 2013 г. и 2023 г. (в процентни пункта, лява ос) и участието в ученето за възрастни (% от възрастните, дясна ос)

Източник: Проучване на уменията на възрастните на ОИСР (2023 г.)

Забележки: Извличането на данните за участието в образованието и обучението се извършва по специален начин, съобразен с определението за AES и Наблюдение на работната сила в ЕС; Белгия включва само Фландрия

Основните умения на възрастните в ЕС намаляват, което се отразява отрицателно на недостига на умения и на способността на работниците да се адаптират към нуждите на пазара на труда чрез повишаване на квалификацията и преквалификация. Участието на възрастните в учебни дейности е от ключово значение, за да се гарантира, че застаряващото население и в по-широк план, икономически активното население, могат да се справят с бързо променящия се пазар на труда. Ето защо държавите — членки на ЕС са поели ангажимента до 2030 г. поне 60 % от възрастните да участват ежегодно в обученията. Това е от особено значение, тъй като данните показват тенденция на спад в основните умения сред възрастното население (вж. фигурата)¹¹⁷. През последното десетилетие грамотността сред възрастните в 17-те държави членки на ЕС, участвали в проучването, е намаляла, докато математическите умения са останали до голяма степен стабилни. В резултат на това през 2023 г. приблизително всеки пети възрастен в ЕС се счита, че е показал ниски резултати както по езикова, така и по математическа грамотност. Жените постигнаха по-високи резултати в грамотността, докато мъжете постигнаха по-високи резултати в математиката и адаптивното решаване на проблеми. Освен това участието в ученето за възрастни е по-ниско в държави, където се наблюдава значително намаление в уменията им по езикова и математическа грамотност¹¹⁸.

¹¹⁷ Вж. ОИСР, [Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023 \[Притежават ли възрастните уменията, от които се нуждаят, за да се развият в променящия се свят?. Преглед на уменията на възрастните за 2023 г.\]](#), Проучване на ОИСР за уменията, OECD Publishing, Париж, 2024 г.

¹¹⁸ Вж. ОИСР, [Trends in Adult Learning: New Data from the 2023 Survey of Adult Skills \(Тенденции в ученето за възрастни: нови данни от проучването на уменията на възрастните от 2023 г.\)](#), Getting Skills Right (Постигане на правилните умения), OECD Publishing, Париж, 2025 г.

Със Съюзът на уменията се подчертава значението на справянето с липсата на умения сред възрастните и се определят мерки за подкрепа и стимулиране на повишаването на квалификацията и преквалификацията. Няколко държави членки въвеждат пилотни ПА като ориентиран към търсенето подход по отношение на обучението. **Латвия** предлага финансирани ПА в размер до 500 евро и единен онлайн портал за подобряване на достъпа до обучение. Микроудостоверенията се очертават като гъвкави възможности за продължаващо обучение. **Люксембург** стартира пилотна национална рамка за микроудостоверения на университетско равнище за продължаващо обучение, в сътрудничество с нидерландско-фламандската агенция за акредитация. За да съобразят уменията с нуждите на пазара на труда, няколко държави подобряват своите процеси за оценяване и признаване на знания и умения, както и за анализ на уменията. **България** актуализира списъка си с професии с акцент върху екологичните и цифровите умения в контекста на по-широка реформа на ПОО като част от ПВУ, докато **Германия** вече предоставя възможност за сертифицирането на неформално придобити професионални умения съгласно своя Закон за ПОО.

Въпреки значителните усилия от страна на държавите членки, образователните неравенства се увеличават, тъй като постиженията сред учениците в неравностойно социално-икономическо положение са намалели. Макар че системите за образование и обучение следва да насърчават социалната мобилност между поколенията чрез отделяне на образователните постижения от социално-икономическия произход, резултатите от проучването на PISA за 2022 г. потвърдиха някои тревожни тенденции. Социално-икономическият произход остава съществен показател за образователните резултати в ЕС, като постигането на незадоволителни резултати е много по-често срещано сред учащите в неравностойно положение, отколкото сред техните връстници в по-благоприятно положение¹¹⁹. Освен това делът на учащите от неблагоприятен социално-икономически произход, които се представят добре в основните умения (т.е. достигат поне ниво 4 по скалата на PISA във всяка от областите четене, математика или природни науки), беше само 16,3 % през 2022 г., в сравнение с 20,8 % през 2018 г. и 21,1 % през 2015 г. — вж. фигура 2.2.4¹²⁰. Този дял е намалял в почти всички държави членки през този период. В държавите с най-добри резултати — Естония, Финландия и Ирландия — делът на учащите от неблагоприятен произход, които се представят добре, не беше много по-висок от 25 % през 2022 г. За сравнение, 59,0 % от учащите в ЕС от благоприятен произход показаха добри резултати по основните умения. За да се проследи напредъкът по отношение на структурните неравенства, Комисията предложи нов показател за равенство и цел за 2030 г., основани на добрите постижения на учащите в неравностойно положение при теста на PISA. Целта на равнището на ЕС е поне 25 % от учащите в неравностойно положение да са постигнали ниво 4 или по-високо в една област¹²¹.

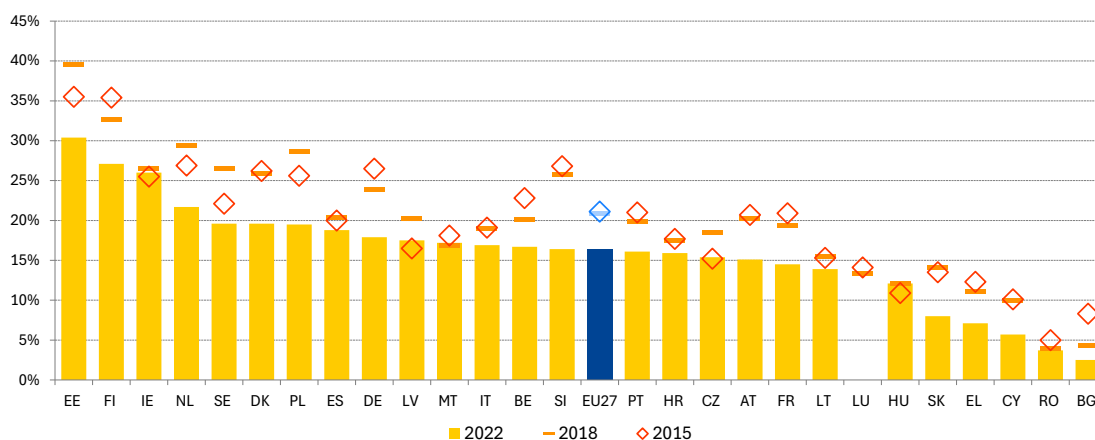
¹¹⁹ Европейска комисия, [Двойното предизвикателство на равенството и отличното владене на основни умения](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

¹²⁰ В PISA това се улавя от индекса за икономически, социален и културен статус (ИСКС). Категорията „благоприятен социално-икономически произход“ включва 25 % от всички ученици с най-висока оценка по ИСКС в дадена държава, а категорията „неблагоприятен социално-икономически произход“ — 25 % от всички ученици с най-ниска оценка по ИСКС.

¹²¹ Европейска комисия: Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“, [Междинна оценка на стратегическата рамка на Европейското икономическо пространство за периода 2021—2030 г. — Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

Фигура 2.2.4: Основните умения сред учениците в неравностойно положение са намалели през последното десетилетие

Учащите от семейства от неблагоприятен произход, постигнали ниво 4 или по-високо по четене, математика или природни науки (%)

Забележка: Резултатите за Дания, Ирландия, Латвия и Нидерландия за 2022 г. трябва да се тълкуват с повишено внимание, тъй като не са спазени един или повече от стандартите за извадка на PISA.

Люксембург участва само в PISA за 2018 г.

Източник: ОИСР, PISA за 2015 г., 2018 г. 2022 г.; Изчисления на ГД „Образование, младеж, спорт и култура“.

Ниските нива на цифрова грамотност и граждански компетентности сред учащите са причини за безпокойство, особено в контекста на разпространяващата се дезинформация. ЕС пое ангажимента да намали дела на учениците в осми клас (на възраст 13—14 години), постигащи незадоволителни резултати в областта на цифровите компетентности до под 15 % до 2030 г. В 22-те държави от ЕС, участвали в международното проучване за компютърна и информационна грамотност (ICILS) през 2023 г., 42,5 % от учениците са постигнали резултати под минималния праг на владеене на компютърна и информационна грамотност. Някои държави, като Чехия (28,0 %) и Дания (32,2 %), се приближават до целта, докато други, като Румъния (74,0 %) и Гърция (60,4 %), изостават значително. Заради бързия технологичен напредък, като генеративния ИИ, съчетан с нарастващата поляризация и разпространението на дезинформация и невярна информация, развиването на граждански умения отрано е по-важно от всякога. През 2022 г. 63,1 % от осмокласниците в общообразователните училища са демонстрирали средно адекватно равнище на гражданска компетентност сред държавите членки, участващи в международното проучване относно гражданско образование (ICCS)¹²², като някои държави членки отчитат, че над 70 % от учениците са достигнали адекватно равнище на гражданска компетентност, а други — под 50 %. Учащите, придобиващи подходящото равнище, разбират демократичните институции, системи, принципи и практики за участие. Това им позволява да разсъждават по граждански въпроси и да участват активно в демократичния живот.

Професионалното образование и обучение (ПОО) има за цел да подготви учащите се за пазара на труда, макар че равнището на заетост на наскоро завършилите е намалял за първи път от 2020 г. ПОО осигурява обучение за много професии, които

¹²² Участниците бяха: България, Дания, Германия, Естония, Испания, Франция, Хърватия, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Нидерландия, Полша, Румъния, Словакия, Швеция.

изпитват постоянен недостиг и са ключови за конкурентоспособността и подготвеността на Европа — вж. също тематично каре 3. През 2024 г. близо две трети (65,2 %) от скоро завършилите професионалното образование и обучение със средна степен на професионална квалификация (на възраст 20—34 години) в ЕС са имали като част от учебната си програма опит в ученето в процеса на работа¹²³. Този процент надвишава целта на равнището на ЕС за 2025 г. от поне 60 %¹²⁴. Между отделните държави обаче са налице големи и постоянни разлики. Почти всички завършили (над 90 %) участват в учене в процеса на работа в Германия, Нидерландия и Испания. Обратно, в Румъния, Чехия или Гърция много малка част от завършилите ПОО имат опит в ученето в процеса на работа като част от курса си на ПОО¹²⁵. Равнището на заетост сред завършилите наскоро ПОО намаля от 80,9 % през 2023 г. на 80,0 % през 2024 г. Това представлява пречка с оглед на целта за постигане на поне 82 % до 2025 г.¹²⁶ Спадът е по-голям при завършилите среден етап на образование с обща насоченост (от 67,8 % на 62,8 %) и при тези, които са напуснали образованието си преди завършване на гимназиален етап (от 61,9 % на 52,1 %), като и двата показателя се характеризират със значителна разлика между държавите членки. Завършилите наскоро ПОО, които имат опит в ученето в процеса на работа, е много по-вероятно да бъдат заети (84,4 %), отколкото тези, които нямат такъв опит (67,9 %).

В Европа се наблюдава голям ръст на броя на младежите с висше образование, обусловен от по-широкия достъп до университети и нарастващото търсене на висококвалифицирани умения на пазара на труда. През последното десетилетие средният дял на лицата на възраст 25—34 години с висше образование се е увеличил значително до 44,1 %, като само през последната година е регистрирано увеличение от 1 процентен пункт — вж. фигура 2.2.5. Очакваната норма на възвръщаемост в образованието е критичен фактор при вземането на решение относно следването на висше образование и този фактор остава стабилен през последното десетилетие, въпреки значителното увеличение на броя на високообразованите хора¹²⁷. През 2024 г. равнището на безработица сред хората на възраст 25—34 години с висше образование беше 5,2 %, в сравнение с 6,7 % сред тези със завършено средно образование и 15,3 % сред тези с по-ниска образователна степен. Освен това работниците с висше образование печелят 52 % повече от тези завършили горната степен на средно образование. Макар че хората с висше образование се радват на по-високи равнища на заетост, сред наскоро завършилите висше образование беше отбелязан спад в равнищата на заетост, като те намаляха от 87,6 % през 2023 г. до 86,7 % през 2024 г. Този спад може да се наблюдава във всички образователни степени и може да сочи към намаляване на наемането на служители позиции в началото на кариерата.

¹²³ Евростат [[tps00215](#)].

¹²⁴ Целта беше определена в Препоръка на Съвета от 24 ноември 2020 г. относно професионалното образование и обучение (ПОО) за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост.

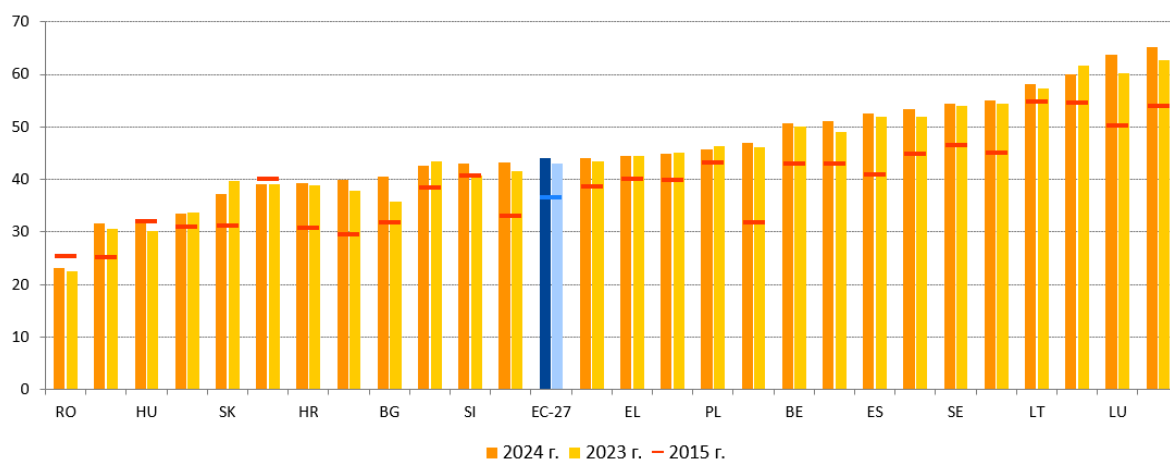
¹²⁵ Данни, обозначени „с ниска степен на надеждност“ за Германия, Латвия, Малта, Полша и Финландия.

¹²⁶ Целта беше определена в Препоръка на Съвета от 24 ноември 2020 г. относно професионалното образование и обучение (ПОО) за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост.

¹²⁷ Вж. [Обзор на образованието и обучението 2025](#), Служба за публикации на Европейския съюз.

Фигура 2.2.5 Делът на младите хора с висше образование се е увеличил през последното десетилетие

Дял на хората (на възраст 25—34 години) с висше образование (нива 5—8 съгласно ISCED)

Забележки: Прекъсване в динамичните редове за България през 2024 г., за Словения през 2023 г. и за Люксембург през 2015 г.

Източник: Евростат, [edat lfse 03].

Насърчаването на мобилността на студентите и завършилите висше образование остава ключов приоритет за подобряване на уменията и разширяване на хоризонтите, но през последните години тя намалява. Между 2020 г. и 2023 г. процентът на външната мобилност намаля с 2,3 процентни пункта¹²⁸. Само 11,2 % от 4-те милиона завършили висше образование с произход от държави от ЕС са преминали през 2023 г. през някаква форма на учебна мобилност, като 4,5 % са се насочили към пълно обучение в чужбина, а около 6,6 % са се насочили към мобилност за придобиване на кредити¹²⁹. Поради това средната външна мобилност на завършилите в ЕС остава далеч под целта от 23 %, определена за 2030 г. Продължават да съществуват обаче множество ограничения, свързани с данните, което може да доведе до подценяване на напредъка към постигане на целта, като например непълно отчитане относно мобилността за по-малко от три месеца¹³⁰. Като част от Съюза на уменията пилотната инициатива „Изберете Европа за наука“ подпомага интернационализацията на висшите училища, като подкрепя академични и неакадемични организации при набирането на изследователи с докторска степен.

Нарастващият недостиг на квалифицирани работници в Европа се очерта като основна заплаха за просперитета и конкурентоспособността. Недостигът на квалифициран персонал се превърна в една от основните пречки пред инвестициите през 2024 г., като 77 % от предприятията го посочват като ограничение¹³¹. Проблемът е особено силно изразен в областта на строителството и производството, където пречките през пазара на труда засягат както капацитета на ЕС да ускори екологичния

¹²⁸ Процентът на външна мобилност на една държава представлява броят на мобилните учащи, завършващи образователна степен и придобиващи кредити от тази държава, разделен на броя на завършващите с произход от държавата.

¹²⁹ Изчисления на ГД „Образование, младеж, спорт и култура“

¹³⁰ Вж. стр. 61 от [Обзор на образованието и обучението 2024](#), Служба за публикации на Европейския съюз.

¹³¹ Въз основа на Инвестиционно проучване на ЕИБ. Отчетените от предприятията данни са по-високи само по отношение на „несигурността относно бъдещето“ — 79 % и „разходите за енергия“ — 77 %.

преход, така и потенциала за растеж. Стратегическото значение на уменията за просперитета и конкурентоспособността на Европа беше подчертано както в доклада на Енрико Лета относно бъдещето на единния пазар, така и в доклада на Марио Драги за бъдещето на европейската конкурентоспособност¹³². Преодоляването на това предизвикателство изисква широкомащабни усилия за повишаване на квалификацията и преквалификация на цялото икономически активно население в ЕС. Това е ключов елемент на Съюза на уменията — всеобхватна стратегия за уменията, приета през март 2025 г. като част от компаса за конкурентоспособността на ЕС.

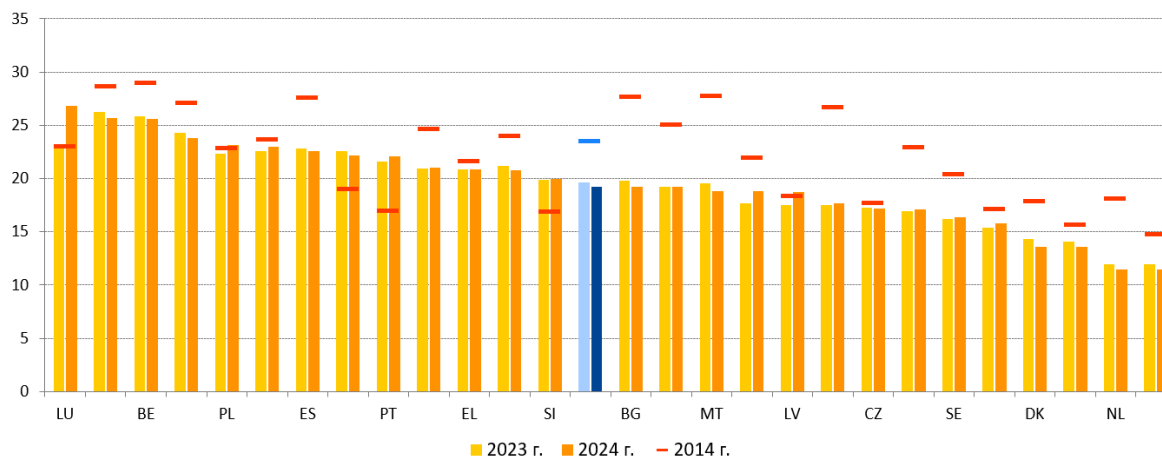
Продължава намаляването в ЕС на несъответствията между уменията и изискванията на пазара на труда на макроикономическо равнище, но се наблюдава разлика между държавите членки. Показателят за макроикономическото несъответствие между уменията и изискванията на пазара на труда отразява несъответствие между уменията и изискванията на пазара на труда сред икономически активното население¹³³. Това по-специално подчертава относителната трудност за хората с различни образователни степени при навлизането на пазара на труда. От 2014 г. насам показателят намалява в повечето държави членки, което се дължи главно на повишаващите се образователни степени. През 2024 г. обаче макроикономическите несъответствия между уменията и изискванията на пазара на труда останаха обаче високи (над 23 %) в някои държави, включително Италия, Белгия, Хърватия и Полша, което е доста над средното за ЕС равнище от 19,2 % — вж. фигура 2.2.6. Обратно, Австрия, Дания, Германия и Нидерландия показват най-ниските равнища — под 15 %. Като цяло недостигът на умения и несъответствията между уменията и изискванията на пазара на труда могат да бъдат свързани с предизвикателства по отношение на качеството, равенството и приложимостта на системите за образование и обучение на пазара на труда, както и с постоянен недостиг на работна ръка. Насърчаването на завършването на висше образование и засилването на подкрепата за повишаване на квалификацията и преквалификация биха могли да съгласуват по-добре предлагането на умения с търсенето на пазара на труда.

¹³² [More Than A Market \(„Много повече от пазар“\)](#), Енрико Лета, април 2024 г.; [Бъдещето на европейската конкурентоспособност](#), Марио Драги, септември 2024 г.

¹³³ С показателя за макроикономически несъответствия между уменията и изискванията на пазара на труда се измерва относителната дисперсия на равнищата на заетост на работниците с различна образователна степен (ниска, средна и висока), претеглени с дела на всяка група в цялото население в трудоспособна възраст (възрастова група 20—64 години). Вж. Европейска комисия, [Analytical web note — Measuring skills mismatch \(Подробна паметна записка — Измерване на несъответствието между уменията и изискванията на пазара на труда\)](#). 7/2015, Служба за публикации на Европейския съюз, 2015 г.

Фигура 2.2.6: Продължава намаляването в ЕС на несъответствията между уменията и изискванията на пазара на труда на макроикономическо равнище, но се различава между отделните държави членки

Относителна дисперсия на равнищата на заетост на работниците с различна образователна степен, претеглени с дела на всяка група в цялото население в трудоспособна възраст (на възраст 20—64 години)

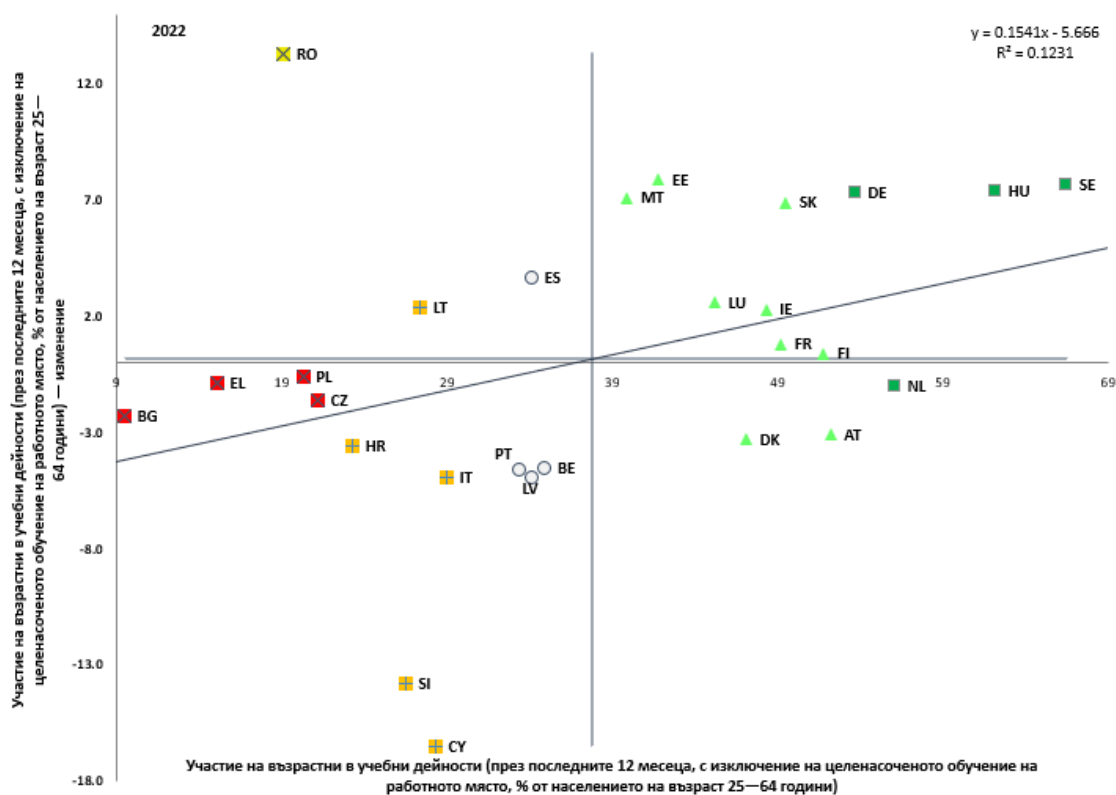
Забележка: Този показател разкрива относително по-голямата трудност на ниско- и средноквалифицираните работници при навлизане на пазара на труда в сравнение с висококвалифицираните.

Източник: изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ въз основа на данни на Евростат, [[lfsq_egaed](#); [lfsq_pgaed](#); [lfsq_agaed](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Участието на възрастните в учебни дейности е сравнително ниско и се различава значително в отделните държави членки. Последните данни от изследването на образованието за възрастни (AES) сочат леко увеличаване на дела на възрастните в ЕС, участващи в учебни дейности (с изключение на целенасочено обучение на работното място), от 37,4 % през 2016 г. на 39,5 % през 2022 г., което е доста под водещата цел на ЕС за 2030 г. от 60 % — вж. тематично каре 2 относно уменията — със значителни разлики между отделните държави членки. Най-високо равнище на участие е отчетено в Швеция, Унгария, Нидерландия и Германия, благодарение на което те са държавите „с най-добри резултати“ — вж. фигура 2.2.7. Между 2016 г. и 2022 г. във всички тези държави е регистрирано увеличение с над 6,8 процентни пункта, с изключение на Нидерландия, където участието е намаляло с 1 процентен пункт. За разлика от това, особено ниски равнища на участие, които показват разликите в рамките на ЕС, са наблюдавани в България, Гърция, Румъния, Полша и Чехия, като всички те се намират в „критична ситуация“. Равнището е под 30 % и „за наблюдение“ и в Хърватия, Кипър, Литва, Италия и Словения.

Фигура 2.2.7. Ученето за възрастни се е увеличило съвсем леко от 2016 г. насам, като между отделните държави членки има големи разлики

Участие на възрастни в учебни дейности през последните 12 месеца (на възраст 25—64 години), равнища и промени през 2022 г. спрямо 2016 г. (%), водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. През септември 2024 г. Постоянната група по показателите и критериите на Комитета по заетостта постигна предварително съгласие относно рамката за наблюдение на целта за уменията, като се използват данните от AES, с изключение на целенасоченото обучение на работното място. Вж. също [Годишния доклад за резултатите в областта на заетостта за 2024 г.](#) Промяната до 2022 г. се изчислява спрямо стойността за 2016 г. — последната, налична преди 2022 г. Прекъсване в динамичните редове през 2022 г. за Франция, Италия и Румъния.

Източник: Специална извадка на Евростат [от изследването на образованието за възрастни, дела на участие на възрастните в учебни дейности през последните 12 месеца, без целенасочено обучение на работното място \(GOJT\)](#).

Каре с цели 2: Напредък към постигането на целта за обучение на възрастни за 2030 г.

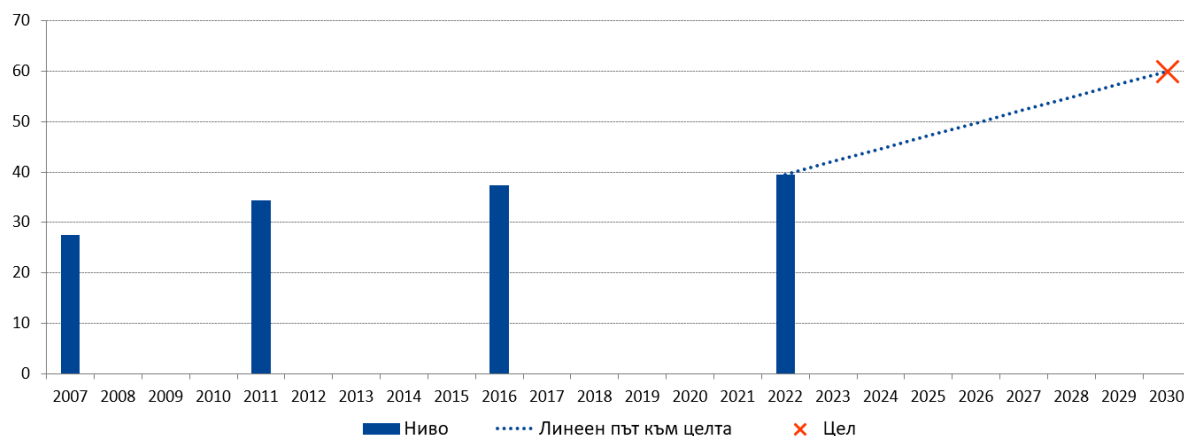
Участието на възрастните в учебни дейности се е увеличило незначително, поради което все още са необходими значителни усилия за постигане на водещата цел на ЕС до 2030 г. Съгласно изследването на образованието за възрастни (AES) процентът на участие в ЕС (с изключение на обучението на работното място) се повиши от 37,4 % през 2016 г. на 39,5 % през 2022 г. (вж. фигурата по-долу)¹³⁴. Данните от наблюдението на работната сила (LFS) сочат общо увеличение на участието на възрастните в учебни

¹³⁴ През септември 2024 г. Постоянната група по показателите и критериите на Комитета по заетостта постигна предварително съгласие относно рамката за наблюдение на целта за уменията, като се използват данните от AES, с изключение на целенасоченото обучение на работното място. Вж. също [Годишния доклад за резултатите в областта на заетостта за 2024 г.](#)

дейности в периода между 2022 г. и 2024 г. Тази слаба тенденция е недостатъчна за постигане на водещата цел на ЕС за участие на 60 % от възрастните в учебни дейности всяка година до 2030 г. Ускореният напредък е от решаващо значение за подготовката на икономически активното население за променящите се нужди от умения, намаляването на недостига на работна ръка и умения и запазването на конкурентоспособността и приобщаването.

Напредъкът в ученето за възрастни е недостатъчен за постигане на водещата цел на ЕС за 2030 г.

Участие на възрастни в учебни дейности през последните 12 месеца в ЕС-27 и водещата цел на ЕС за 2030 г. (лица на възраст 25—64 години, %)

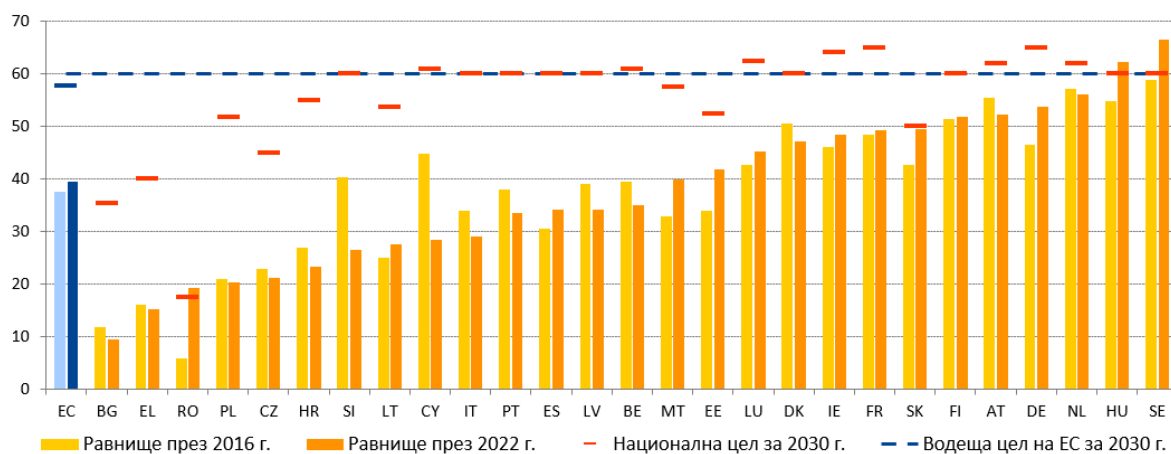
Забележка: AES, осъществено през 2007 г., е пилотно изследване с голяма извадка, проведено на доброволна основа във всички държави членки, с изключение на Ирландия и Люксембург, в периода 2005—2008 г. На тази основа при следващата вълна бяха извършени корекции. От 2011 г. насам AES е подплатено с правен акт на ЕС и вече се извършва задължително във всички държави членки¹³⁵. Прекъсване в динамичните редове през 2011 г. за ЕС, Франция и Унгария, през 2016 г. за Ирландия, Люксембург и Швеция и през 2022 г. за Франция, Италия и Румъния.

Източник: Специална извадка на Евростат [от изследването на образованието за възрастни, дела на участие на възрастните в учебни дейности през последните 12 месеца, без целенасочено обучение на работното място \(GOJT\)](#).

¹³⁵ С Регламент (ЕС) № [823/2010](#) на Комисията се определят мерките за прилагане на основния правен акт (Регламент (ЕО) № [452/2008](#) на Европейския парламент и на Съвета) за AES за 2011 г.

Повечето държави членки трябва да положат значителни усилия, за да постигнат националните си цели до 2030 г.

Участие на възрастни в учебни дейности през последните 12 месеца в ЕС-27 и национални цели на държавите членки за 2030 г. (лица на възраст 25—64 години, %)

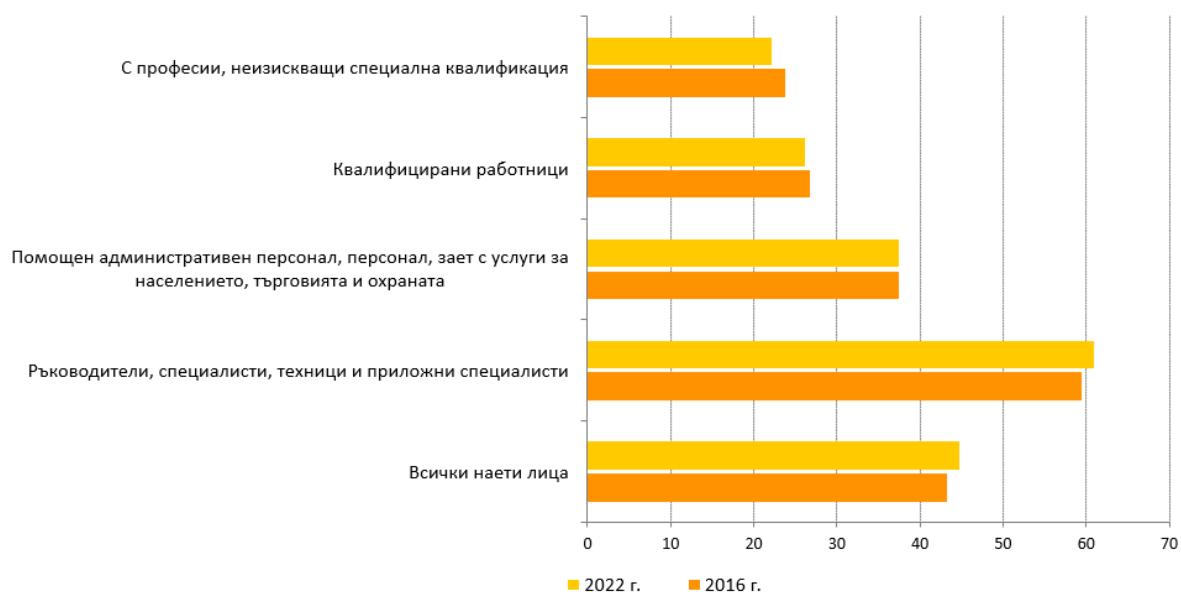
Забележка: Прекъсвания в динамичните редове през 2016 г. за Ирландия, Люксембург и Швеция и през 2022 г. за Франция, Италия и Румъния.

Източник: Специална извадка на Евростат [от изследване на образованието за възрастни, дял на участието на възрастни в учебни дейности през последните 12 месеца, без целенасочено обучение на работното място \(GOJT\)](#), и таблица относно националните цели за 2030 г. в приложение 1.

Повечето държави членки изостават по отношение на националните си цели за учене за възрастни, въпреки забележителния напредък в няколко случая. До 2022 г. Швеция, Унгария и Румъния бяха надминали своите цели, а Словакия се приближи до целта си (вж. фигурата по-горе). Румъния регистрира най-силно увеличение от относително ниска база, въпреки че прекъсването на динамичните редове усложнява сравненията. Сред 24-те държави, които все още не са постигнали целта, само малка част от държавите са отбелязали значителен напредък.

Фигура 2.2.8: Работниците от професии с по-ниска квалификация са много по-малко склонни да участват в учене за възрастни

Равнище на участие на възрастни в учебни дейности през последните 12 месеца по класове професии (лица на възраст 25—64, %)

Забележка: Прекъсвания в динамичните редове през 2016 г. за Ирландия, Люксембург и Швеция и през 2022 г. за Франция, Италия и Румъния.

Източник: Специална извадка на Евростат [от изследването на образованието за възрастни, дела на участие на възрастните в учебни дейности през последните 12 месеца, включително обучение на работното място \(GOJT\)](#).

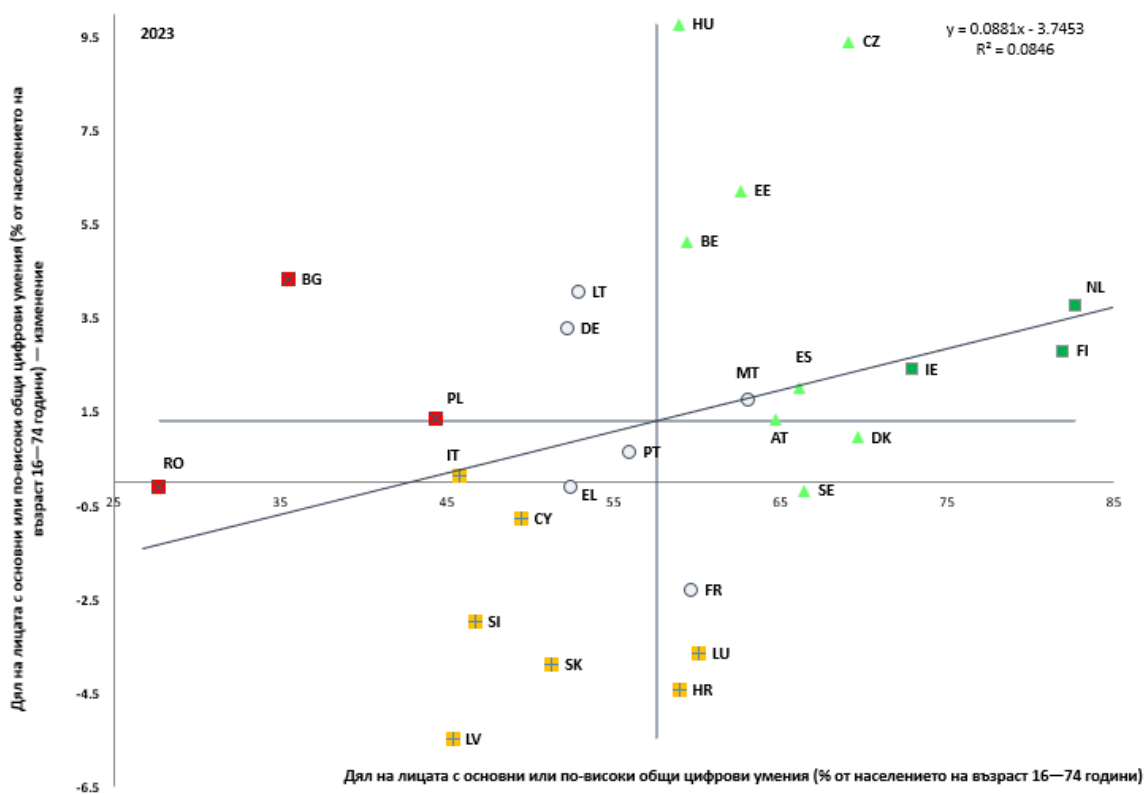
Възможностите за обучение са много по-малко вероятни за тези, които упражняват нискоквалифицирани професии, което ги прави по-уязвими към промените на пазара на труда. Като цяло между 2016 и 2022 г. участието на възрастните в учебни дейности сред наетите лица се е увеличило. Това може да се отдаде главно на професионалната група „ръководители, специалисти, техници и приложни специалисти“, тъй като други групи са претърпели спад или са в застой. Този модел на участие се наблюдава сред повечето държави членки с изключение на Словакия, Швеция, Кипър, Унгария и Ирландия. В Словакия и Швеция се наблюдава много висок процент на участие сред възрастните в професии, неизискващи специална квалификация. Що се отнася до Кипър, Унгария и Ирландия, „квалифицираните работници“ участват на подобно или по-високо ниво от „помощен административен персонал, персонал, зает с услуги за населението, търговията и охраната“. Един от ключовите методи за увеличаване на участието са бюджетите за лично обучение, като например индивидуални сметки за обучение, които стимулират търсенето сред работниците. При проведено наскоро проучване на Евробарометър беше установено, че мнозинството (56 %) от анкетираните (лица на възраст 15 или повече години) вероятно ще използват такъв бюджет. Този брой нараства до близо три четвърти (73 %) при отчитането на тези, които работят в момента или могат да започнат работа през следващите две години¹³⁶. Този интерес показва признаване на стойността на самостоятелно избраните възможности за обучение, въпреки че различната степен на

¹³⁶ Вж. Европейска комисия, [Специалното проучване на Евробарометър № 559 — Инвестиране в справедливост \(януари—февруари 2025 г.\)](#).

вероятност в различните демографски групи предполага потенциални пречки за достъп и различна мотивация за участие в такива програми. В рамките на Съюза на уменията, нови инициативи, като например пилотния проект „Гаранция за умения“ и пилотен проект за транснационални партньорства между университети и предприятия за сектори със сериозен недостиг на умения, допълват съществуващите инициативи, като например индивидуалните сметки за обучение и академиите на ЕС за умения в стратегически области, разширяването на микроуверенията и иновативните пространства за учене в общността. С тези мерки се цели разширяване на възможностите за обучение и укрепване на рамките на ЕС за умения чрез публично-частно сътрудничество, като същевременно се подпомагат работниците в прехода между секторите и се премахва недостига на умения.

Фигура 2.2.9. Наблюдават се големи различия между отделните държави в цифровите умения на възрастните

Дял на лицата, които имат основни или по-добри цифрови умения (на възраст 16—74 години), стойности за 2021 г. и изменения спрямо 2023 г. (%), водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Общите цифрови умения се отнасят за пет области: умения за работа с информация и грамотност по отношение на данните; умения за комуникация и сътрудничество; умения за създаване на цифрово съдържание; умения, свързани с безопасността; умения за разрешаване на проблеми. За да имат поне основни общи цифрови умения, хората трябва да знаят как да извършват поне една дейност, свързана с всяка област. За повече информация вж. [Евростат](#).

Източник: Евростат, [[tepsr_sp410](#)].

Цифровите умения са ниски в целия ЕС и много малко държави членки имат равнища близо до или над целта на равнището на ЕС за 2030 г. В една цифрово трансформирана Европа заетостта и социалното приобщаване зависят от притежаването на основни цифрови умения от възрастните, което е отразено в целта

най-малко 80 % от възрастните (лица на възраст 16—74 години) да притежават основни цифрови умения до 2030 г.¹³⁷ Повече от 90 % от хората в ЕС използват интернет поне веднъж седмично,¹³⁸ но това не означава непременно, че притежават правилното цифрово ноу-хау. През 2023 г. само 55,6 % от възрастните са имали поне основни цифрови умения, което е умерено увеличение от 2021 г. (53,9 %). С тези темпове до края на десетилетието само 59,8 % ще имат поне основни цифрови умения¹³⁹. Разликите в резултати между държавите членки са големи. Румъния, България и Полша са държавите с най-ниски дялове възрастни с поне основни цифрови умения и се намират в „критична ситуация“ — вж. фигура 2.2.9. От друга страна, Нидерландия (82,7 %) и Финландия (82,0 %) вече са над целта на равнището на ЕС за 2030 г. и заедно с Ирландия се считат за държави с „най-добри резултати“. В Кипър, Италия, Латвия, Словакия и Словения равнищата са ниски — между 45 % и 51,3 %. Тези държави, заедно с Хърватия и Люксембург, които отбелязаха голям спад между 2021 г. и 2023 г., са държави, които са „за наблюдение“. Като цяло последните данни показват, че повечето държави членки (17) са постигнали напредък в подобряването на цифровите умения между 2021 г. и 2023 г.

Равнището на цифровите умения се различава значително в зависимост от групите от населението и местоположението. Делът на младежите на възраст 16—24 години с поне основни цифрови умения е сравнително висок, макар че показва лек спад (от 71,2 % през 2021 г. до 70,0 % през 2023 г.), което опровергава схващането, че всички млади хора принадлежат към цифровото поколение. В по-общ план цифровите умения са особено ниски сред хората без квалификация или с ниска формална квалификация (33,6 % през 2023 г.), сред по-възрастното население (37,1 % от хората на възраст 55—74 години), сред живеещите в селските райони (47,5 %) и безработните (47,7 %).

Броят на специалистите по ИКТ е далеч под прогнозираните нужди. През 2024 г. 10,3 милиона души са работили като специалисти по ИКТ, което представлява 5,0 % от всички наети лица в тази област. При сегашните темпове и в условията на нарастваща конкуренция за таланти с цифрови умения броят на специалистите по ИКТ ще достигне едва 12,4 милиона до 2030 г., което е значително под целта на ЕС за цифрово десетилетие от 20 милиона¹⁴⁰. Това ще има потенциални отрицателни последици за бъдещата конкурентоспособност и иновации на ЕС. Има възможност за увеличаване на броя на специалистите по ИКТ чрез намаляване на неравнопоставеността между половете (само 19,5 % от специалистите по ИКТ са жени) и подобряване на географския баланс в ЕС (делът на специалистите по ИКТ като процент от общата заетост варира от 2,5 % в Гърция до 8,6 % в Швеция).

¹³⁷ Определено в [Плана за действие на Европейския стълб на социалните права](#) и в [Цифровия компас за цифровото десетилетие](#).

¹³⁸ Вж. Европейска комисия, [Цифровизацията в Европа — издание 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹³⁹ За траекторията към целта за 2030 г. вж. Европейска комисия, [Доклад за състоянието на цифровото десетилетие 2024 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

¹⁴⁰ Вж. приложение I от [Доклад за състоянието на Цифровото десетилетие 2025 г.](#)

Тематично каре 3: The Union of Skills in Focus — Boosting STEM (Съюзът на уменията на фокус — Увеличаване на НТИМ)¹⁴¹

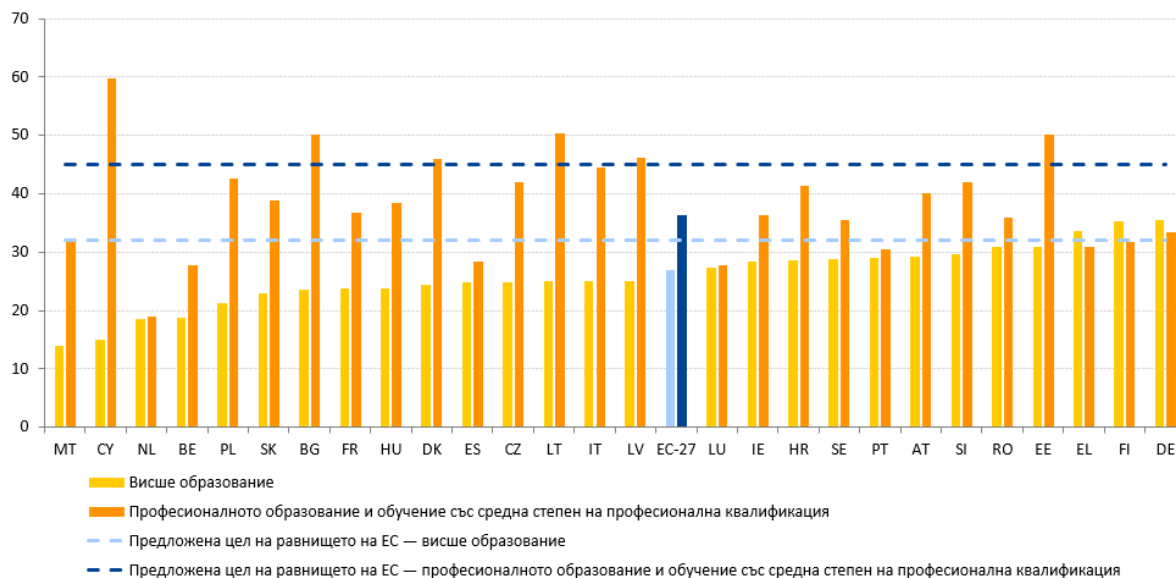
Някои от областите, в които недостигът на работна ръка е най-широко разпространен са науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ), което възпрепятства конкурентоспособността и екологичния и цифровия преход. Понастоящем, с възхода на изкуствения интелект, технологиите за енергия от възобновяеми източници, биотехнологиите, рисковете за отбраната и сигурността, както и сложният анализ на данни, са от съществено значение за наличието на многобройна група от специалисти в областта на НТИМ. В областите на НТИМ обаче е налице широко разпространен недостиг на работна ръка, като по-голямата част от него се отнася до занаятите, строителството и инженерството (вж. също раздел 2.1.1). Недостиг се наблюдава и в няколко свързани с ИКТ професии¹⁴². През следващото десетилетие се прогнозира значително увеличение на недостига в някои професии в областта на НТИМ, в условията на намаляващото население в трудоспособна възраст и необходимостта от заместване на пенсиониращите се работници, както и на екологичния и цифровия преход. Ето защо настоящият брой специалисти в областта на НТИМ не е достатъчен, за да отговори на нуждите на пазара на труда и ще са необходими повече специалисти, за да се отговори на увеличеното търсене. В стратегическия план за образованието по НТИМ — инициатива в рамките на Съюза на уменията — се предлагат амбициозни действия за справяне с това предизвикателство в ЕС и цели за записване в областта на НТИМ. Например до 2030 г. 45 % от учащите се от ПОО и 32 % от учащите се във висше образование следва да бъдат записани в областта на НТИМ, а 5 % от докторантите — в програми по ИКТ. В тази връзка с предстоящата стратегия на ЕС за професионално образование и обучение ще се определи далновидна визия за това как професионалното образование и обучение да стане по-привлекателно, приобщаващо и отговарящо на нуждите на пазара на труда. Целта ѝ ще бъде да се засили приносът на ПОО за ученето през целия живот, конкурентоспособността и социалната справедливост, с акцент върху качеството, иновациите, екологичния и цифровия преход и международната мобилност.

¹⁴¹ Европейска комисия (2025 г.). Обзор на образованието и обучението за 2025 г. — *сравнителен доклад*.

¹⁴² EURES (2025 г.). [Labour shortages and surpluses in Europe 2024 \(Недостиг и излишък на работна сила в Европа през 2024 г.\)](#).

Записването в програми в областта на НТИМ се различава в отделните държави — членки на ЕС

Дял на учащите в професионалното образование и обучение със средна степен на професионална квалификация (ISCED 3-4) и във висшето образование (ISCED 5-8) в областите на НТИМ през 2023 г. (%)

Източник: Евростат [[educ_uoe_enra03](#)]; [[educ_uoe_enrt03](#)].

Записването в програмите в областта на НТИМ не се е увеличило значително през последните години и има възможност за увеличаването му, включително чрез привличане на повече жени. В професионалното образование и обучение със средна степен на професионална квалификация 36,3 % от всички учащи в ЕС през 2023 г. бяха записани в програми в областта на НТИМ. Това е с 2,3 процентни пункта повече от дела през 2015 г. и от 2020 г. насам се колебае около 36 %. Във висшето образование 26,9 % от учащите са били записани в програми в областта на НТИМ, като средният показател за ЕС е намалял с 0,7 процентни пункта през последното десетилетие. На фигурата е показана голямата разлика между процентите на записване в НТИМ в държавите от ЕС и на двете равнища. Записването в ПОО варира от 19 % в Нидерландия до 59,8 % в Кипър и от 13,9 % в Малта до 35,5 % в Германия на ниво висше образование. Записването се различава и от подобластта на НТИМ¹⁴³. Инженерството, производството и строителството са най-голямата подобласт в ПОО и на ниво висше образование, докато другите две области на НТИМ (информационни и комуникационни технологии; естествени науки, математика и статистика) имат много по-малко участие. Учащите от женски пол са в голяма степен недостатъчно представени сред записаните в областта на НТИМ: те съставляват само 15,4 % от учащите в ПОО и 32,2 % от учащите във висшите училища. Тези неравнопоставености между половете произтичат от дълбоко вкоренени семейни, училищни, социални и културни фактори, които влияят върху интереса и насърчаването на жените да преследват кариера в областта на НТИМ от ранна възраст¹⁴⁴. Тенденциите на

¹⁴³ Областите на НТИМ са: „естествени науки, математика и статистика“, „информационни и комуникационни технологии“ и „инженерството, производството и строителството“, определени в [класификация на областите на образованието на ЮНЕСКО от 2013 г.](#)

¹⁴⁴ Вж. EENEE (2020 г.). [Gender differences in tertiary education: what explains STEM participation? \(Разлики между половете във висшето образование: какво обяснява участието в НТИМ?\)](#) Вземането на

влошаване в представянето на учениците по математика и природни науки, както е посочено в PISA за 2022 г.¹⁴⁵, както и недостигът на учители, особено в областите на НТИМ, могат допълнително да повлияят върху бъдещите нива на записване.

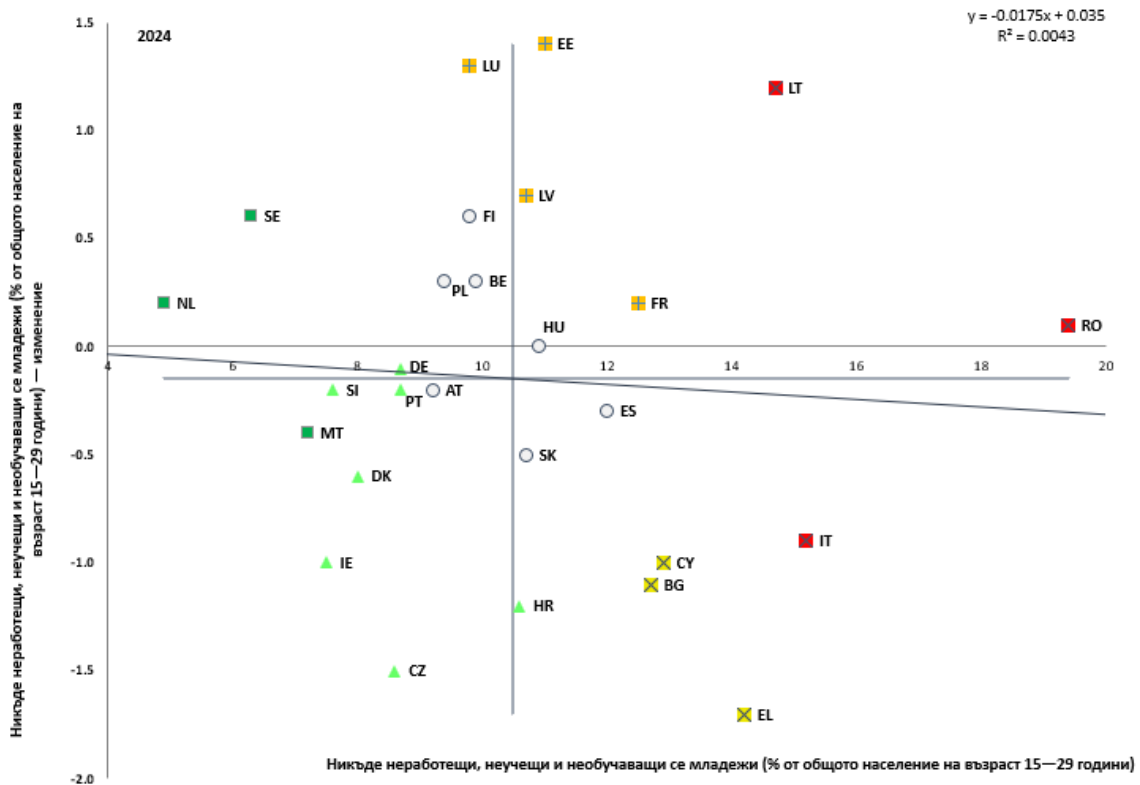
Държавите членки вземат мерки за насърчаване на интереса към НТИМ от ранна възраст. От съществено значение е ранното и ефективно насърчаване на интереса към кариери в областта на НТИМ, като ключова роля играят учителите и педагогическите подходи. **Чехия** въведе в училищата пилотни иновативни подходи за обучение в областта на НТИМ, чрез привличане на технологични експерти в часовете и чрез преподаване в тандем. **България** създава лаборатории в областта на НТИМ в над 1 800 училища, заедно с национален център за НТИМ и три регионални, с подкрепата на ПВУ. **Естония** и **Литва** въвеждат по-интегрирана и базирана на проекти учебна програма, за която е установено, че повишава интереса към НТИМ. **Дания** счита, че НТИМ са от ключово значение за екологичния преход и привлекателността на ПОО, със значителни инвестиции в осъвременяване на стандартите и учебните програми, както и финансиране за обучение на учители във всички програми за ПОО. **Португалия**, с подкрепа по линия на МВУ, създава 365 специализирани технологични центъра, които са насочени към сектори с висок потенциал и целят подобряване на технологичната инфраструктура на прогимназиалното професионално образование, както и създаване на нови курсове за екологичен и цифров преход. **Латвия** въведе модел на финансиране, базиран на резултатите от обучението на завършилите, за да стимулира университетите да се съсредоточат върху подготовката на квалифицирани висшисти, особено в областите на НТИМ. С него се въведе и по-голяма гъвкавост при приема, като на институциите се предостави възможност да коригират нуждите си въз основа на търсенето на специалисти в областта на НТИМ.

решение за обучение в областта на НТИМ зависи от много фактори — от началните етапи на живота и семейната среда до свързаните с кариерата съображения и условията на труд. Натрупаният през цялото време в училище опит е много важен, включително резултатите по математика.

¹⁴⁵ Вж. Европейска комисия (2024 г.). [Двойното предизвикателство на равенството и отличното владение на основни умения в ЕС](#).

Фигура 2.2.10: Разликите в дела на NEET намаляват, но остават значителни

Дял на NEET (на възраст 15—29 години), стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (% , водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България.

Източник: Евростат [[lfsi_neet_a](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

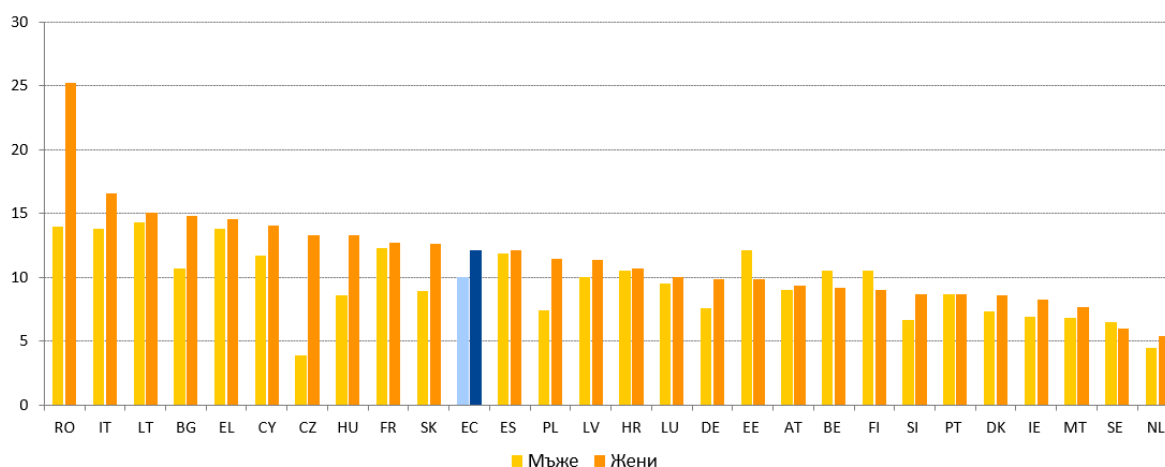
Делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите спадна незначително, но без ясен признак на конвергенция. След като достигна най-високата си стойност от 14,0 % през 2020 г., делът на NEET (на възраст 15—29 години) в ЕС постоянно намаляваше до 11,1 % през 2024 г. Въпреки това, между държавите членки се наблюдават значителни различия. Румъния, Италия и Литва регистрираха най-висок дял на NEET през 2024 г. и са в „критична ситуация“ — вж. фигура 2.2.10. Нидерландия, Швеция и Малта бяха държавите „с най-добри резултати“ и с най-ниските дялове. Ситуацията в Естония, Люксембург и Латвия, където делът на NEET се повиши през 2024 г., е „за наблюдение“, както и във Франция, където този дял остава висок. Въпреки тези намаления и някои, но не и ясни признаци на конвергенция между държавите членки, ЕС остава на 2,1 процентни пункта разстояние от целта за 2030 г. от 9,0 %. Делът на NEET сред безработните, т.е. лицата в тази възрастова група, които активно търсят работа и могат да започнат веднага, намалю с 0,1 % до 4,2 % през 2024 г. Този дял беше най-висок в Гърция и в Испания, въпреки че и при двете се наблюдават подобрения от равнищата от 2023 г. Делът на NEET сред неактивните лица леко се подобри (6,9 % през 2024 г. спрямо 7,0 % през 2023 г.), но остана висок в Румъния, Италия, Литва и в България. В дела на обезкуражените NEET се наблюдава тенденция на слабо намаляване на равнището на ЕС (от 4,9 % по време на пика на пандемията през 2020 г. до 4,2 % през 2024 г.). В този контекст продължават

да бъдат важни инициативи предоставяната по линия на укрепената гаранция¹⁴⁶ за младежта подкрепа за NEET, като им се предлагат качествена заетост и възможности за продължаващо образование, чиракуване или стаж, а по линия на инициативата ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve) [Стреми се, учи, овладей, постигай] на NEET в неравностойно положение — осигуряването на съдействие за придобиване на професионален опит в чужбина¹⁴⁷.

Съществуват разлики в дела на NEET в рамките на държавите членки, както и между континенталните и най-отдалечените региони. Най-ниският регионален дял е 4,4 % (в Утрехт в Нидерландия), а най-високият континентален дял е 29,9 % (в югоизточна Румъния). Различията в рамките на държавите членки са забележими във Франция, Италия, Полша, Финландия и Унгария. Най-високият общ дял на NEET в ЕС беше регистриран в най-отдалечения френски регион Гвиана — 34,4 %. От друга страна, държави членки като Нидерландия, Швеция и Австрия имат ниски дялове като цяло и малки разлики между регионите. В ЕС съществува разделение между градските и селските райони. Делът на NEET в градовете беше 10,1 %, в малките и предградията — 11,5 %, а в селските райони — 12,3 %.

Фигура 2.2.11: В почти всички държави членки делът на NEET е по-висок сред жените

Дял на NEET сред мъжете и жените (на възраст 15—29 г., %, 2024 г.)

Забележка: Определението се различава за ES и FR. прекъсване в динамичните редове за България.

Източник: Евростат [[lfsi_neet_a](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Делът на NEET продължава да е по-висок сред хората с увреждания, жените и хората, родени извън ЕС. Ситуацията на младежите с увреждания не се е подобрила (NEET беше 27,8 % през 2023 г. спрямо 27,3 % през 2022 г.). Във всички държави членки с изключение на две процентът е беше над 20 %, като най-висок беше в България, Хърватия, Словакия и Кипър¹⁴⁸. През 2024 г. делът на NEET сред жените (12,1 %) продължи да намалява (от 13,0 % през 2022 г. и 15,4 % през 2020 г.), но остана

¹⁴⁶ Вж. [Препоръка на Съвета от 30 октомври 2020 г. относно „Мост към работни места — Укрепване на гаранцията за младежта“](#), и за замяна на Препоръката на Съвета от 22 април 2013 г. за създаване на гаранция за младежта, 2020/C 372/01 (ОВ С 372, 4.11.2020 г., стр. 1).

¹⁴⁷ За допълнителна информация вж.: [ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve \[Стреми се, учи, овладей, постигай\]\) — Заетост, социални въпроси и приобщаване — Европейска комисия \(europa.eu\)](#).

¹⁴⁸ Статистически доклад за 2025 г. на Европейската експертиза за хората с увреждания, [доклади — Европейска комисия](#)

по-висок от този сред мъжете — вж. фигура 2.2.11. Той беше значително по-висок в Румъния и Чехия (съответно с 11,2 процентни пункта и 9,4 процентни пункта по-висок отколкото при мъжете). От друга страна, в Белгия, Естония, Финландия и Швеция процентът сред мъжете беше малко по-висок, отколкото сред жените. Два пъти повече NEET сред жените са извън икономически активното население, отколкото безработни (8,5 % спрямо 3,6 % през 2024 г., в сравнение с 5,4 % спрямо 4,7 % сред мъжете). Делът на NEET сред младежите, родени извън ЕС, също е много по-висок от този сред родените във въпросната държава членка — 18,4 % спрямо 10,2 %. Тази разлика сред жените, родени извън ЕС, е по-голяма от 13,1 процентни пункта, докато сред мъжете е само 3,6 процентни пункта. Справянето с тези неравенства би могло да има голяма икономическа полза. Съгласно изчисленията на Eurofound, годишната икономическа загуба на един NEET през 2023 г. е била средно около 14 600 евро¹⁴⁹.

За първи път от пандемията от COVID-19 насам младежката безработица на равнището на ЕС се увеличи леко, с което беше прекъсната низходящата тенденция. След постоянен спад след пика на кризата с COVID-19 (17,6 % в ЕС през 2020 г.), се наблюдава леко увеличение в равнището на младежка безработица (лица на възраст 15—24 години) с 0,3 процентни пункта — от 14,6 % през 2023 г. до 14,9 % през 2024 г.¹⁵⁰ Равнището на младежката безработица на нивото на ЕС остава повече от два пъти по-високо, отколкото сред хората на възраст 15—74 години (5,9 %). Макар че мащабът на годишната промяна се различава в отделните държави членки, във всички тях се наблюдава застой или увеличение, с изключение на седем. Сравнително големи увеличения се наблюдават в някои държави членки с високи равнища на младежка безработица, като Швеция, Румъния и Люксембург. Други държави в тази група отбелязаха голям спад с подобен мащаб, включително Гърция, Испания и Италия, както и Латвия и Хърватия с по-ниски равнища. Безработицата е особено често срещано явление сред младежите с ниска квалификация (20,6 %) и родените извън ЕС (19,3 %). Тези тенденции подчертават необходимостта от продължаване на действията за преодоляване на структурните предизвикателства, които възпрепятстват интеграцията на младите хора на пазара на труда, особено с оглед на широко разпространения недостиг на работна ръка и умения и дългосрочните рискове пред перспективите на младежите за професионална реализация.

Равнището на заетост сред по-възрастните работници продължава да се покачва, като се основава на десетилетия на растеж във всички държави членки. През 2024 г. равнището на заетост на възрастните хора (лица на възраст 55—64 години) се повиши до 65,2 %, което е увеличение с 1,3 процентни пункта спрямо предходната година. Въпреки това общо подобрене в ЕС продължават да съществуват значителни различия: докато в Швеция, Чехия, Естония, Нидерландия, Германия и Дания равнището на заетост на възрастните хора беше над 75 %, в Люксембург, Румъния и Хърватия то беше под 55 % — вж. тематично каре 4.

Тематично каре 4 Интеграцията на възрастните хора на пазара на труда в ЕС

Подкрепата за удължаване на трудовия живот може да допринесе за намаляване на недостига на работна ръка и умения и за въздействието на застаряването на

¹⁴⁹ Анализ на Eurofound, представен в Европейската комисия, [Заетост и социално развитие в Европа през 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹⁵⁰ Евростат [[tesem140](#)].

населението върху икономически активното население¹⁵¹. Очаква се населението на ЕС в трудоспособна възраст да намалява с 1,2 милиона души годишно от 2030 г., а коефициентът на възрастова зависимост¹⁵² да се увеличи от 36 % през 2022 г. на 55 % до 2050 г. и допълнително до 59 % през 2070 г.¹⁵³ Без по-нататъшни промени застаряването на населението би могло да изостри недостига на работна ръка и да представлява значително предизвикателство за икономическия растеж и за устойчивостта на жизнения стандарт¹⁵⁴. Макар че по-дългият трудов живот на възрастните хора (лица на възраст 55—64 години) би могъл значително да насърчи заетостта в ЕС,¹⁵⁵ почти половината от напусналите пазара на труда през 2023 г. са се пенсионирали. Причините за това включват стимули от пенсионните системи, свързани със здравето фактори, като например заболяване, увреждане, но също така лоши условия на труд, липса на гъвкавост на работното място и основани на възрастта предразсъдъци. С оглед на това изглежда е необходим набор от политики, за да се подпомогне участието и заетостта на по-възрастните работници, които да обхващат, наред с другото, пенсионни системи, както и съобразени с конкретните нужди политики за активизиране и обучение. В Директива 2000/78/ЕО на ЕС за равно третиране и за борба с дискриминацията в областта на заетостта и в разработения през 2023 г. инструментариум за демографията се предоставя полезна рамка за действие в тази област на политиката¹⁵⁶. През юни 2025 г. Съветът одобри и заключенията относно подкрепата на възрастните хора за постигане на пълния им потенциал на пазара на труда и в обществото. В тях държавите членки и Комисията се призовават да предприемат мерки, като например да предоставят стимули за доброволното разширяване на обхвата на професионалната дейност.

¹⁵¹ Вж. [Европейска комисия, Заетост и социално развитие в Европа през 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹⁵² Съотношение между населението в напреднала възраст и населението в трудоспособна възраст.

¹⁵³ Вж. Европейска комисия (2024 г.), Доклад от 2024 г. за застаряването на населението: Икономически и бюджетни прогнози държавите — членки на ЕС (2022—2070 г.). Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г. и Евростат [[proj_23ndbi](#)].

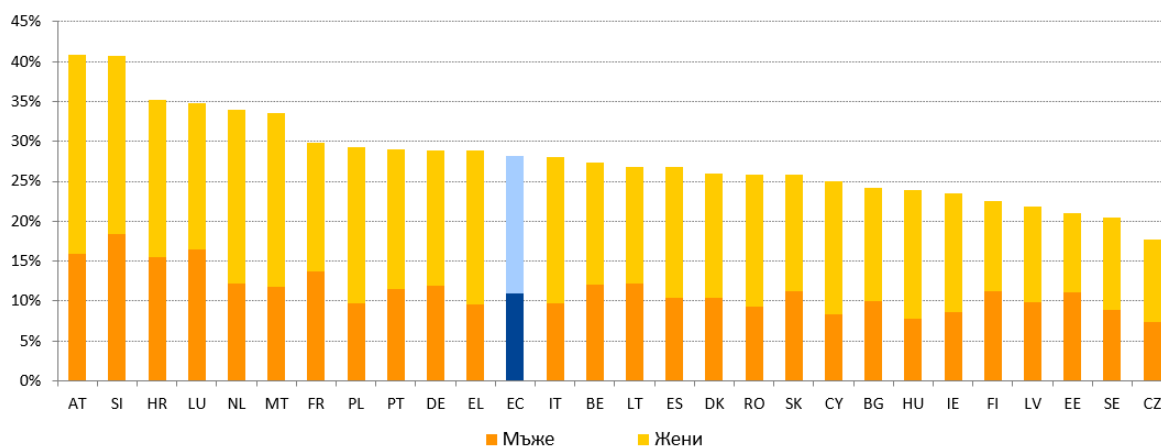
¹⁵⁴ Вж. [Европейска комисия, Заетост и социално развитие в Европа през 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹⁵⁵ Вж. тематично каре 3 в [съвместния доклад за заетостта за 2025 г.](#)

¹⁵⁶ Вж. [Demographic change in Europe: a toolbox for action \(„Демографските промени в Европа: инструментариум за действие\)](#), COM(2023) 577 final.

В почти всички държави — членки на ЕС е много по-вероятно по-възрастните жени да са извън икономически активното население, отколкото по-възрастните мъже

Население на възраст 55—64 години извън икономически активното население като дял от общото население на възраст 15—64 години извън икономически активното население и неговият състав по пол (% , 2024 г.).

Забележка: определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България.

Източник: изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ въз основа на данни на Евростат [Ifsa_igan]

Въпреки значителните подобрения през последните десетилетия, възрастните хора все още са по-склонни от други възрастови групи да бъдат извън икономически активното население, като това е още по-разпространено при жените. От 2009 г. насам участието на пазара на труда на възрастните хора се е увеличило с над 20 процентни пункта — до 68,2 % през 2024 г. Въпреки това, възрастните хора (на възраст 55—64 години) все още представляват значителен дял (28,1 %) от възрастните (15—64 години) извън икономически активното население, като се движат в диапазона от 17,7 % в Чехия до над 35 % в Австрия, Словения и Хърватия (вж. фигурата). Тази разлика отразява, наред с другото, различията в схемите и тенденциите за пенсиониране. Те включват законоустановена пенсионна възраст, която варира от 62,8 години за мъжете в Словакия и 60 години за жените в Полша, до 67 години както за мъжете, така и за жените в Италия, Гърция и Дания¹⁵⁷. Въпреки институционалните реформи за удължаване на трудовия живот, близо една пета от пенсионерите в ЕС на възраст 50—74 години все пак са избрали ранно пенсиониране с намалена пенсия през 2023 г.¹⁵⁸ Това беше най-често срещано в Кипър (45,8 %), Португалия (28,3 %) и Белгия (38,2 %), а най-рядко — в България (1,8 %) и Словения (4,6 %). Освен това почти всички държави членки показват по-голям дял на възрастните жени извън пазара на труда. Това може да се обясни от части с тенденцията жените да се пенсионират по-рано (24,7 % спрямо 18,3 % за мъжете), но също и със значителния дял на възрастните жени, които никога не са работили или са

¹⁵⁷ Вж. Европейска комисия, Доклад от 2024 г. за застаряването на населението.

¹⁵⁸ Макар че интервютата са проведени през 2023 г., интервюираните пенсионери е възможно да са се пенсионирали и преди това.

били извън икономически активното население повече от 10 години (64,9 %), до голяма степен поради отговорностите за полагане на грижи¹⁵⁹.

Няколко държави членки стартираха или планират да въведат нови мерки за активизиране на възрастните хора. В Австрия с инициативата за заетост 50+ от 2018 г. се насърчава заетостта на хора на възраст над 50 години чрез доход за интегриране, комбинирана субсидия за заплати, социални предприятия и укрепване на свързаните с работата квалификации. В Белгия от юли 2025 г. насам нова програма предоставя възможност на самостоятелно заетите лица, работещи след пенсионна възраст, да придобиват автоматично нови пенсионни права, без да изискват пенсията си, в случай че продължават да плащат социалноосигурителни вноски. В България с плана за 2025—26 г. за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора се подкрепя активната заетост, приобщаването в общността, здравословния и активен живот на възрастните хора, както и изграждането на положителен образ на възрастните хора. В Кипър с първата Национална стратегия (2025—30 г.) и с плана за действие за активен живот на възрастните хора (2025—27 г.) се насърчава пълноценното социално приобщаване на възрастните хора чрез предотвратяване на социалната изолация, засилване на участието в икономиката, обществото и културата и подобряване на финансовата сигурност. Във Франция със законопроекта за транспониране на национални междупрофесионални споразумения се прилага две национални споразумения от 2024 г. относно заетостта на възрастните хора и социалния диалог, по-специално чрез въвеждане на нов договор за по-възрастните търсещи работа лица.

Неравенството между половете на пазара на труда продължава да съществува, като разликите в заетостта между мъжете и жените показват няколко признаци на сближаване¹⁶⁰. През 2024 г. равнището на заетост при мъжете беше 80,8 %, а при жените — 70,8 %, което води до разлика в заетостта между половете от 10,0 процентни пункта. Това е спад с 0,2 процентни пункта спрямо 2023 г., което означава, че разликата е намаляла само с 1,1 процентни пункта общо през предходното десетилетие (от 11,1 процентни пункта през 2014 г.). Зад това незначително подобрение се крият различните тенденции в отделните държави членки. Разликата е почти непроменена през периода и остава голяма в Италия, Гърция и Румъния, като всички те продължават да са в „критична ситуация“ въпреки малките подобрения при някои случаи миналата година, заедно с Малта, където разликата все още е голяма, въпреки че е намаляла наполовина през последното десетилетие. През 2024 г. разликата се увеличи в Словакия, Кипър и Дания, като остави тези държави членки „за наблюдение“, заедно с Полша, в която има сравнително голяма разлика въпреки известното подобрение. В другия край на скалата, разликата в заетостта между жените и мъжете е сравнително малка във Финландия, Литва, Естония и Латвия. С изключение на Финландия тези държави, в които разликата беше увеличена напоследък, бяха сред държавите с „най-добри резултати“. Освен разликата между държавите членки, в някои от тях, включително във Франция и Испания (включително техните най-отдалечени региони),

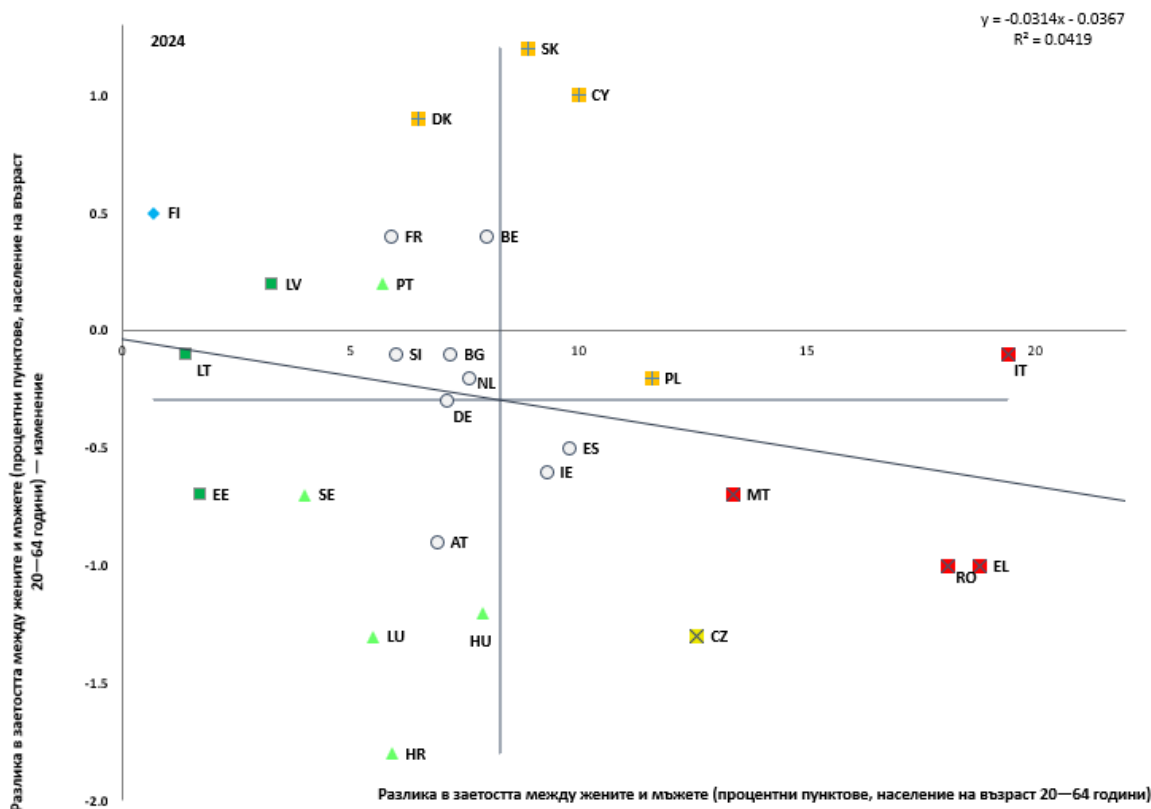
¹⁵⁹ Вж. Европейска комисия, *Пазар на труда и развитие в областта на трудовете възнаграждения в Европа — годишен преглед за 2024 г.*, Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г. и Spasova, S., Deruelle, T., & Airoldi, F., *Flexible retirement pathways: an analysis of policies in 28 European countries (Гъвкави начини за пенсиониране: анализ на политиките в 28 европейски държави)*, Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹⁶⁰ За по-дългосрочна перспектива вж. Европейска комисия, [Заетост и социално развитие в Европа през 2024 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

както и в Германия, Унгария, Белгия и Дания, съществуват значителни регионални несъответствия в разликите в заетостта между жените и мъжете (вж. фигура 3 в приложение 5). Разликата в заетостта между жените и мъжете варира силно в зависимост от степента на урбанизация: диапазонът на разликата е от 8,3 процентни пункта в градовете до 10,9 процентни пункта в селските райони и 11,3 процентни пункта в малките и средните градове и предградията. Продължаването на мерките на политиката може да спомогне за преодоляване на пречките пред участието на жените на пазара на труда в съответствие с целите, заложи в европейската стратегия за равенство между половете за периода 2020—2025 г.¹⁶¹ Подобни мерки могат да допринесат и за постигането на заложената в Плана за действие по Европейския стълб на социалните права цел за намаляване наполовина на разликата в заетостта между жените и мъжете до 2030 г.

Фигура 2.2.12: Разликата в заетостта между жените и мъжете е намаляла в повечето държави, но остава значителна и показва някои признаци на възходяща конвергенция в държавите членки

Разлика в заетостта между жените и мъжете (на възраст 20—64 години), стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (пр.п., водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България.

Източник: Евростат [tesem060], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Жените работят на непълно работно време по-често от мъжете, което води до по-голяма разлика в заетостта между жените и мъжете, когато се взема предвид

¹⁶¹ За повече информация вж. Европейска комисия, [Доклад относно равенството между половете в ЕС за 2023 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

заетостта в еквивалент на пълно работно време (ЕПРВ). През 2024 г. вероятността да се работи на непълно работно време е била четири пъти по-голяма за жените (на възраст 20—64 години) в ЕС, отколкото за мъжете (съответно 27,8 % и 7,7 %), като това представлява разлика от 20,1 процентни пункта между жените и мъжете по отношение на заетостта на непълно работно време, която остана непроменена от 2023 г. Най-големи разлики по отношение на работата на непълно работно време бяха регистрирани в Нидерландия (41,9 процентни пункта), Австрия (38,9 процентни пункта) и Германия (37,2 процентни пункта). В същото време обаче такава разлика не се наблюдаваше в България, а за мъжете в Румъния беше много по-вероятно да работят на непълно време, отколкото за жените (разлика от -0,7 процентни пункта). Като се има предвид по-голямото разпространение на работата на непълно работно време сред жените, вземането предвид на заетостта в ЕПРВ¹⁶² може да даде по-цялостна картина на възможностите за заетост на жените. През 2024 г. разликата в заетостта между жените и мъжете, коригирана спрямо ЕПРВ, беше 15,4 процентни пункта¹⁶³ — над 50 % (или 5,4 процентни пункта) повече, отколкото некоригираната разлика. Най-големите разлики, коригирани спрямо ЕПРВ, бяха в Италия (23,7 процентни пункта) и Гърция (21,5 процентни пункта), като и при двете има големи некоригирани разлики. Следващите три най-големи разлики обаче бяха в Австрия (18,7 процентни пункта), Германия (18,7 процентни пункта) и Нидерландия (18,4 процентни пункта) — трите държави членки, които имат най-големи разлики между жените и мъжете и при заетостта на непълно работно време. И в трите държави членки корекцията води до увеличаване на разликата с поне 10 процентни пункта, което подчертава значението на вземането предвид на отработените часове при оценката на участието на жените на пазара на труда.

Разликите в заетостта между жените и мъжете са още по-големи при хората с деца, тъй като родителството оказва по-голямо влияние върху трудовата дейност на жените, отколкото на мъжете. През 2024 г. равнището на заетост сред жените на възраст 25—54 г. с деца беше 75,4 % спрямо 91,9 % за мъжете, което води до разлика в заетостта между жените и мъжете от 16,5 процентни пункта сред родителите¹⁶⁴. От друга страна, разликата в заетостта между жените и мъжете сред тези, които нямат деца, е само 3,7 процентни пункта. 31,7 % от заетите жени с деца са работили на непълно работно време спрямо едва 5,1 % от мъжете¹⁶⁵. В повечето държави членки, включително Гърция и Италия, въздействието на родителството се проявява както в по-ниското равнище на заетост сред жените, така и в по-високия процент жени, работещи на непълно работно време. Наличието на дългосрочни грижи (ДГ) може също да подобри равенството между половете в заетостта, като подпомогне участието на пазара на труда на лицата, полагащи неформални грижи. През 2019 г. 17,1 % от общото население е предоставяло грижи или помощ поне веднъж седмично, като жените са по-склонни да предоставят неформални грижи, особено интензивни грижи, отколкото мъжете. Полагащите неформални грижи жени са 19,1 %, спрямо 14,8 % за

¹⁶² Равнището на заетост в еквивалент на пълно работно време показва разликите между групите по отношение на средния брой отработени часове. Той се изчислява, като общият брой на отработените часове в икономиката (първа работа, втора работа и т.н.) се разделя на средния брой часове на пълно работно време (около 40) и на броя на хората на възраст 20—64 години. Източник: Съвместна рамка за оценка (СРО), изчисление въз основа на данни на Евростат.

¹⁶³ Показател РА7.1.С4 за СРО; вж. [интерактивна таблица с показатели за СРО](#).

¹⁶⁴ Евростат [[lfst_hheredty](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

¹⁶⁵ Евростат [[lfst_hhptety](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

мъжете¹⁶⁶. Жените често отделят значителна част от времето си за полагането на неформални грижи, като същевременно прибегват по-рядко до формални грижи: 72,5 % от мъжете, полагащи неформални грижи, получават подкрепа от услуги за неформални ДГ, спрямо 61,4 % от жените¹⁶⁷. Поради това подобряването на достъпа до ДГ може да повиши участието на жените на пазара на труда. Неравенствата между половете при ДГ са отразени обаче и при формално икономически активното население. Жените представляват значително мнозинство от работещите в рамките на ДГ, като повече от 4 от всеки 5 от тях попадат в обхвата на ДГ. Работните места в този сектор се характеризират с ниско заплащане, високи проценти работещи на непълно работно време и значителни предизвикателства за психичното здраве¹⁶⁸. Подобряването на тези дисбаланси между половете е от съществено значение не само за насърчаване на равенството между половете, но и за справяне с недостига на икономически активно население, което оказва положително въздействие върху достъпа до услуги за дългосрочни грижи и по този начин подкрепя по-голямото участие на пазара на труда на лицата, полагащи неформални грижи.

Разликата в заплащането между половете продължава да намалява, въпреки че остава значителна в повечето държави членки и води до по-големи разлики в пенсиите между половете. През 2023 г. разликата в заплащането между половете в ЕС възлизаше на 12,0 %, като надхвърляше 15 % в Латвия, Австрия, Чехия, Унгария, Германия, Естония, Финландия и Словакия¹⁶⁹. Разликите в заплащането между половете са обусловени, наред с други фактори, от различията в икономическите дейности и професиите, от недостатъчния дял на жените на висши длъжности, от твърде високия им дял сред работещите на непълно работно време и в непостоянни форми на заетост, от трудностите при съчетаването на работата с отговорностите за полагане на грижи, както и от дискриминацията и непрозрачната структура на работните заплати¹⁷⁰. Разликите в заплащането между половете оказват значително влияние върху вземането на решения в семейството, като това засяга най-вече майките, чието неравносложно положение се дължи на кумулативни фактори, които допълнително ограничават възможностите им за заетост. С течение на времето разликата в заплащането се натрупва и се утежнява от прекъсването на трудовата дейност поради полагането на грижи за деца, което води до значителни разлики в пенсиите между половете. Макар че тези разлики леко намаляват, през 2024 г. brutните пенсии на жените на възраст 65—79 години бяха средно с 24,8 % по-ниски от тези на мъжете в същата възрастова група¹⁷¹. Тази разлика в пенсиите между половете варира значително в отделните държави, като е в диапазона от над 35 % в Малта, Нидерландия и Австрия до под 6 % в Словения и Естония. Освен това броят на жените,

¹⁶⁶ Евростат [[hlth_ehis_ic1u](#)], Европейската система на здравни изследвания.

¹⁶⁷ Европейски институт за равенство между половете (EIGE), [Изследване на различията между половете в областта на неплатените грижи, индивидуалните и социалните дейности \(CARE\)](#), 2022 г.

¹⁶⁸ Вж. Eurofound (2020 г.). [Long-term care workforce: Employment and working conditions \(Работната сила в сектора на дългосрочните грижи: заетост и условия на труд\)](#). Служба за публикации на Европейския съюз

¹⁶⁹ Евростат [[sdg_05_20](#)]. Това е некоригираната разлика в заплащането между половете, с която се измерва разликата между средното брутно почасово възнаграждение на мъжете и жените, изразена като процент от средното брутно почасово възнаграждение на мъжете.

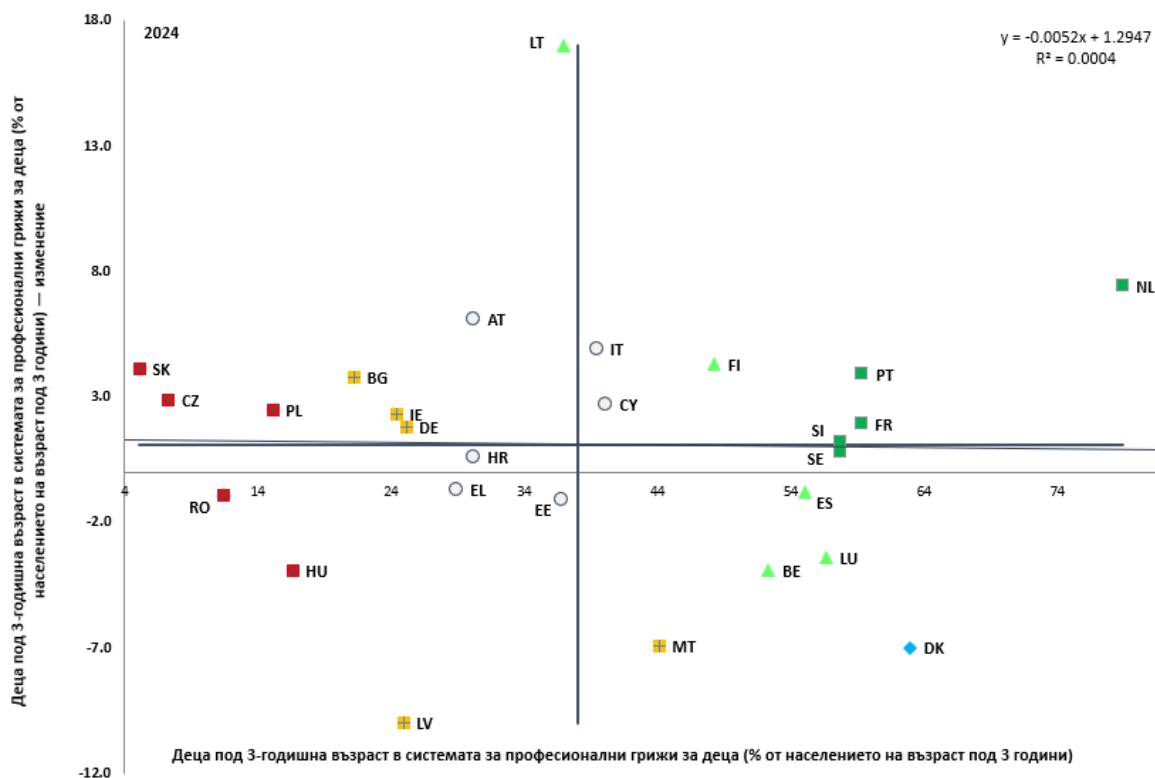
¹⁷⁰ Вж. Европейска комисия, [2023 report on gender equality in the EU \(Доклад за 2023 г. относно равенството между жените и мъжете в ЕС\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г., и Евростат, [Gender pay gaps in the European Union \(Разлика в заплащането на жените и мъжете в Европейския съюз\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹⁷¹ Евростат [[ilc_pnp13](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

които не получават никаква пенсия, също е по-висок от този на мъжете (разлика в пенсионното покритие от 4,8 % в ЕС през 2024 г.)¹⁷². Тъй като пенсиите за осигурителен стаж и възраст представляват средно четири пети от общия доход за старост, във всички държави членки възрастните жени също продължават да бъдат изложени в по-голяма степен на риск от бедност, отколкото мъжете, въпреки неотдавнашните подобрения (вж. раздел 2.4.1).

Фигура 2.2.13: Участието в образование и грижи в ранна детска възраст намалява в повечето държави членки

Деца под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца, стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (% , водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Данните за Литва са предварителни.

Източник: Евростат [tepsr_sp210], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Подобряването на предоставянето на образование и грижи в ранна детска възраст може да подпомогне равенството между половете и развитието на детето, но участието продължава да е ниско в повечето държави членки. През 2024 г. дялът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца възлизаше на 39,2 % на равнището на ЕС — ръст с 1,9 процентни пункта в сравнение с 2023 г., тъй като ЕС се насочва към преразгледаната цел от Барселона от 45 %¹⁷³. Този

¹⁷² Евростат [ilc_pnp14], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

¹⁷³ Вж. [Препоръка на Съвета от 8 декември 2022 г. относно образованието и грижите в ранна детска възраст: целите от Барселона за 2030 г. \(2022/C 484/01\)](#). С препоръката се определят нови цели относно образованието и грижите в ранна детска възраст, които отразяват целите, определени в инициативата за европейско пространство за образование. До 2030 г. най-малко 45 % от децата на възраст под 3 години и 96 % от децата на възраст между 3 години и началната възраст за задължително начално образование следва да бъдат включени в образование и грижи в ранна детска възраст. Държавите членки, в които

дял е надхвърлил 50 % само в 9 държави членки, а между отделните държави членки продължават да съществуват големи различия — вж. фигура 2.2.13. Въпреки увеличението от 4,1 процентни пункта през 2024 г., Словакия все още отчита най-ниския процент на участие в ЕС. В Унгария, Полша, Румъния и Чехия равнищата остават ниски (под 17 %) или са се понижали допълнително. Всичките пет държави членки се намират в „критична ситуация“. Въпреки че са отчетени малко по-високи равнища (между 20—26 %), участието в ОГРДВ беше ниско и в България, Ирландия, Латвия и Германия, като всички те са „за наблюдение“, заедно с Малта, където през 2024 г. е отчетено намаление на участието с 6,9 процентни пункта. За разлика от това, Швеция, Словения, Франция, Португалия, Дания и Нидерландия имат най-високи равнища на участие (над 57 %) и са държави „с най-добри резултати“. Няколко фактора могат да възпрепятстват участието в ОГРДВ, дори и в държавите с най-добри резултати, включително финансови, културни и езикови бариери, социално-икономически произход, както и различия в регионалните и националните политики по отношение на родителския отпуск и детските надбавки или законовите права за полагане на грижи за деца. През 2024 г. участието на деца под 3-годишна възраст, които са изложени на риск от бедност или социално изключване, остана с повече от 15 процентни пункта по-ниско от това на децата, които не са изложени на риск. По линия на Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) се финансират целенасочени реформи и инвестиции в подкрепа на разширяването на услугите за ОГРДВ, развитието на инфраструктурата и обучението на работната сила. Ниският темп на подобрене изисква задълбочаване на усилията в съответствие с Европейската гаранция за децата, европейската стратегия за грижите и препоръката на Съвета относно образованието и грижите в ранна детска възраст.

Някои характеристики на системите за данъчно облагане на доходите на физическите лица обезкуражават вторите работещи (членове на домакинството), особено жените, да участват пълноценно на пазара на труда и допринасят за неравенството между половете в областта на заетостта. Системите за съвместно данъчно облагане, които позволяват на семействата да декларират доходите си заедно, за да бъдат потенциално обложени с по-ниски данъци, водят до увеличаване на пределната данъчна ставка за вторите работещи, обикновено жени (през 2022 г. 78 % от вторите работещи са били жени¹⁷⁴). Това създава възпиращи фактори за жените да започнат работа или да удължат работното си време¹⁷⁵, а академичните изследвания показват, че намаляването на ефективните данъчни ставки за втория работещ (член на домакинство) може да помогне за увеличаване на участието на жените на пазара на труда¹⁷⁶. През 2024 г. „капанът на неактивността“ (при който допълнителните данъци и прекратяването на обезщетенията значително демотивира вторите работещи (членове на домакинството) да навлязат на пазара на труда) беше най-голям в Литва, Словения,

средното участие в периода 2017—2021 г. е било под 20 %, ще трябва да го увеличат с 90 %, докато държавите членки, в които средното участие е било 20—33 %, ще трябва да го увеличат с 45 %, с ограничение от 45 %.

¹⁷⁴ Вж. Европейска комисия, [Доклад относно равенството между половете в ЕС за 2023 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

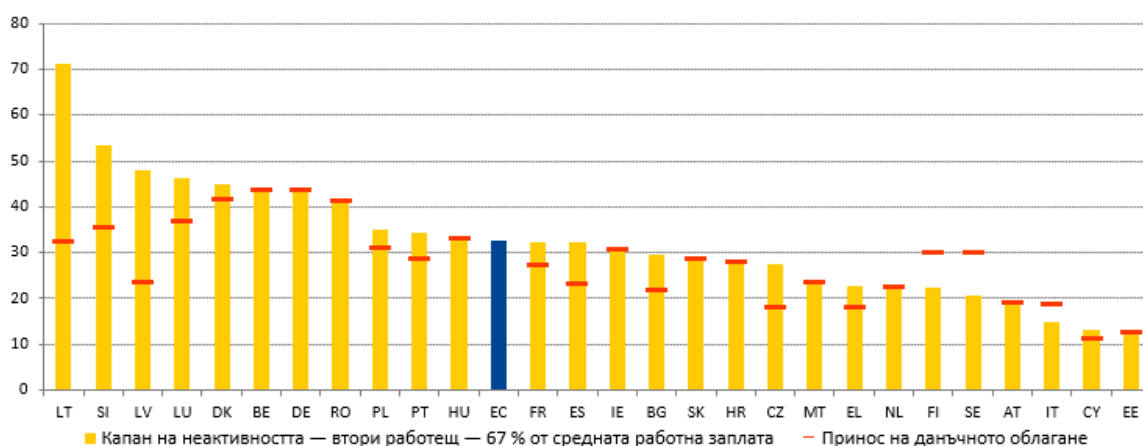
¹⁷⁵ Вж. Coelho, M. et al., [Gendered Taxes: The Interaction of Tax Policy with Gender Equality](#) [„Полови“ данъци: взаимодействието на данъчната политика с равенството между половете.]. Международен валутен фонд, 2022 г.

¹⁷⁶ За дискусията относно въздействието на данъка върху доходите на физическите лица върху втория работещ (член на домакинство) вж. раздел 2.3.2 от [Годишния доклад на Европейската комисия относно данъчното облагане за 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

Латвия, Люксембург, Дания, Белгия, Германия и Румъния — вж. графика 2.2.14. В тези държави вторите работещи, които навлизат на пазара на труда, могат да загубят най-малко 40 % от доходите си поради данъци и прекратени обезщетения. За разлика от тях, капанът на неактивността е по-нисък в държави като Австрия, Италия, Кипър и Естония, в които загубата на доходи може да е под 20 %. Сравнянето с тези структурни възпиращи фактори би могло да намали разликата в заетостта между жените и мъжете и разликите в заетостта на непълно работно време и да доведе до силен растеж. Скорошен доклад на ОИСР показва, че премахването на разликата в заетостта между жените и мъжете до 2060 г. би могло да увеличи БВП на глава от населението в държавите от ОИСР с 3,9 %, докато премахването на разликата в отработените часове между мъжете и жените би могло да добави 4,3 %¹⁷⁷.

Фигура 2.2.14: Данъчното облагане допринася значително за капана на неактивността при вторите работещи

Капан на неактивността при вторите работещи (% , 2024 г.)

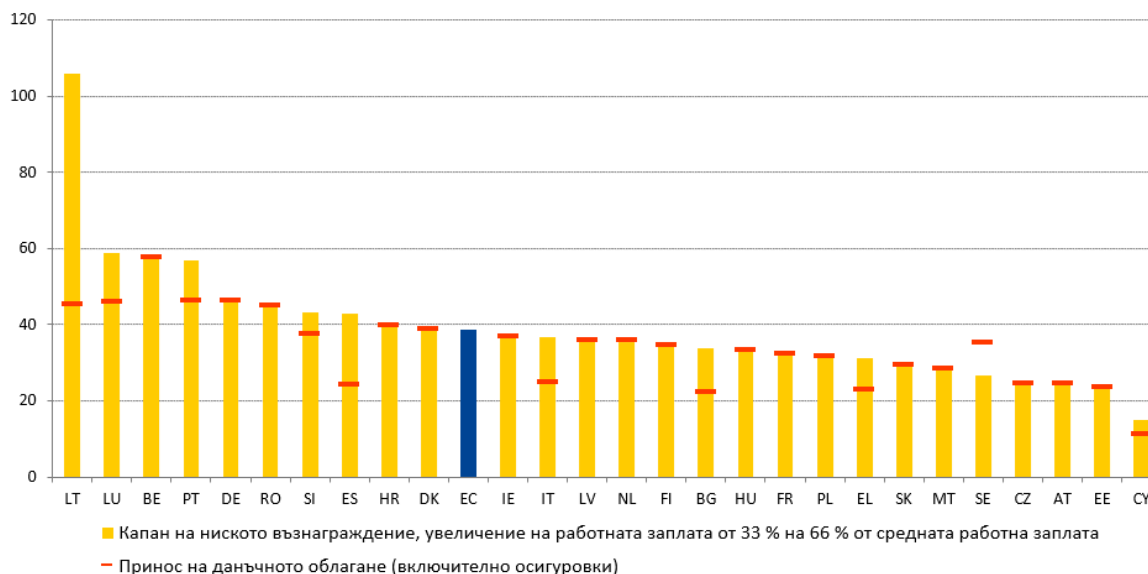
Забележка: Данните представят ситуацията за втори работещ (член на домакинство) на 67 % от средната заплата в семейство с двама работещи с две деца, в което основният работещ е на средната заплата. „Принос на данъчното облагане“ се отнася за процента от допълнителния брутен доход, който се отнема поради данъчно облагане и осигурителни вноски (други елементи, които допринасят за капана на неактивността и капана на ниското възнаграждение, са прекратените обезщетения за безработица, социални помощи и обезщетения за жилище).

Източник: Европейска комисия, ГД „Икономически и финансови въпроси“, база данни „Данъци и обезщетения“, въз основа на модела „Данъци/обезщетения“ на ОИСР (актуализация от май 2025 г.); изчисления на ГД „Данъчно облагане и митнически съюз“.

¹⁷⁷ Fluchtman, J., W. Adema и M. Keese (eds.) (2024 г.), [Gender equality and economic growth: Past progress and future potential \(Равенство между половете и икономически растеж: минали постижения и бъдещ потенциал\)](#), Работни документи на ОИСР — Социално развитие, заетост и миграция, № 304, OECD Publishing, Париж.

Фигура 2.2.15: В много държави членки данъчното облагане демотивира хората с ниски заплати да увеличат работното си време

Капан на ниското възнаграждение за вторите работещи (% , 2024 г.)

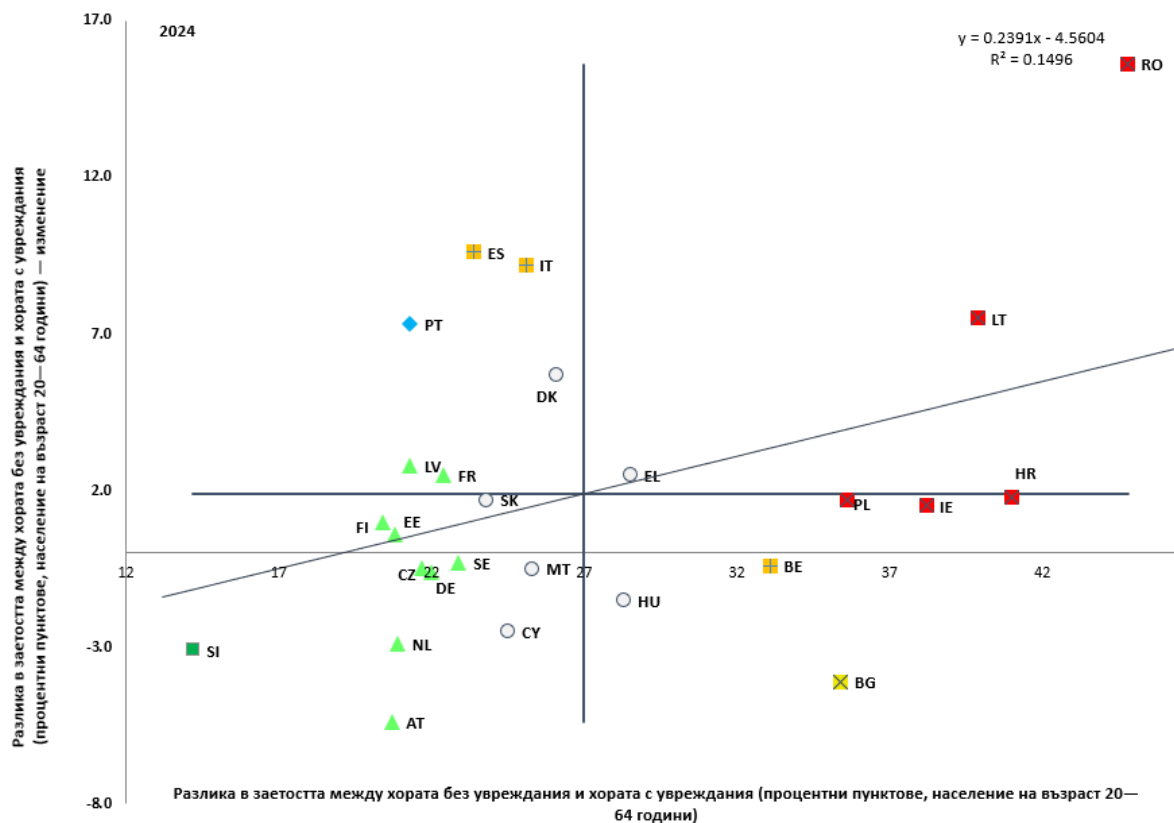
Забележка: Капан на ниското възнаграждение, при положение че трудовото възнаграждение на втория работещ се увеличи от 33 % на 66 %, а основният работещ получава 100 % от средната заплата и семейството има две деца.

Източник: Европейска комисия, ГД „Икономически и финансови въпроси“, [база данни „Данъци и обезщетения“](#), въз основа на модела „Данъци/обезщетения“ на ОИСР (актуализация от май 2025 г.); изчисления на ГД „Данъчно облагане и митнически съюз“.

Жените са непропорционално засегнати от „капана на ниското възнаграждение“, при който заради увеличаването на данъците и намаляването на обезщетенията спечелените от тях допълнителни доходи се свиват с нарастването на заплатите им. В повечето държави членки данъчната структура играе ключова роля за определяне на размера на доходите, при който вторият работещ член на домакинството попада в капана на ниското възнаграждение, а следователно и за броя на отработените часове. На фигура 2.2.15 е показан делът на допълнителния доход на втория работещ член на домакинството, който се „отнема с данъци“, когато доходите му се увеличат от една трета на две трети от средната заплата поради увеличение на броя отработени часове. Загубата на доходи поради облагане с данъци може да бъде значителна: около една трета (36,6 %) от допълнителните доходи в ЕС се отнемат с данъци, като тази загуба надхвърля 105 % в Литва поради отнемане на помощите за жилище. Въздействието може да бъде значително — над 50 %, и в Люксембург, Белгия и Португалия, докато в Кипър изглежда е най-ниско (14,9 %). Освен структурата на данъчната система, от съществено значение за насърчаване на увеличаването на работното време на втория работещ (член на домакинство) са наличието и достъпността на финансово приемливи и висококачествени услуги за грижи в ранна детска възраст, както и добре разработените политики за съвместяване на професионалния и личния живот.

Фигура 2.2.16: Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания продължава да е голяма, с ясно изразена различна тенденция в отделните държави членки

Разлика в заетостта между хората с увреждания и без увреждания (на възраст 20—64 години), стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (%), водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Прекъсване в динамичните редове за Дания, Италия и Португалия. Данните за Литва са предварителни. Липсват данни за Люксембург.

Източник: Евростат [tepsr_sp200], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Включването на пазара на труда на хората с увреждания се е влошило, като има признаци на различия в отделните държави членки. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания¹⁷⁸ (т.е. разликата в равнището на заетост на хората с увреждания и без увреждания) се покачи с 2,6 процентни пункта до 24,0 процентни пункта през 2024 г.¹⁷⁹ (от 21,4 процентни пункта през 2023 г.), което обръна хода на постигнатия напредък от 2020 г. насам. През 2024 г. разликата беше над 20 процентни пункта във всички държави членки, освен в една (Словения). В Литва, Ирландия, Полша, България и Белгия разликата надхвърли 30 процентни пункта, а в Румъния и Хърватия беше над 40 процентни пункта. Разликата се сви в 11 държави

¹⁷⁸ Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания понастоящем се изчислява от EU-SILC и се основава на статуса на увреждане, определен въз основа на глобалния показател на ограниченията в дейността (Global Activity Limitation Index, GALI). Подробности се съдържат в приложение 2.

¹⁷⁹ Италия докладва за прекъсване в динамичните редове и въведе промяна от 15,9 процентни пункта на 25,1 процентни пункта през 2024 г. Това представлява около половината от промяната на равнището на ЕС.

членки, включително в държавата с „най-добри резултати“ — Словения, където спадна с 3,1 процентни пункта до 14,2 %. Австрия и Нидерландия също постигнаха известен напредък и са сред държавите, които са с „по-добри от средните“ резултати, заедно с Чехия, Естония, Германия, Финландия, Франция и Латвия, където нивата остават по-ниски от средните. От друга страна, значително увеличение беше установено в Румъния (15,6 процентни пункта) и Литва (7,5 процентни пункта), което ги поставя в „критична ситуация“ заедно с Хърватия, Ирландия и Полша, в които са регистрирани големи разлики от над 35 процентни пункта. В Испания и Италия разликата се увеличи с повече от 9 процентни пункта. Тези държави са за „наблюдение“, както и Белгия, в която беше регистрирана голяма разлика — 33,1 процентни пункта. Последните статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот сочат нисък относителен дял на икономически активните лица сред хората с увреждания в ЕС — 64 % в сравнение с 83 % сред хората без увреждания. В шест държави членки относителният дял на икономически активните лица сред хората с увреждания беше само около 50 % (България, Хърватия, Румъния, Белгия, Гърция и Люксембург). Като цяло остава значителен потенциал за подобряване на системата за подкрепа на активизирането на пазара на труда на хора с увреждания в целия ЕС. В резултат на това хората с увреждания в трудоспособна възраст също са изложени на висок риск от бедност и социално изключване (33,6 % в сравнение с 18,4 % сред хората без увреждания).

Тематично каре 5: Интеграцията на мигранти на пазара на труда в ЕС

Засилването на интеграцията на мигрантите на пазара на труда допринася за справяне с недостига на работна ръка и умения, както и с по-широките предизвикателства, свързани с демографската промяна, и насърчава социалното сближаване. Макар че мигрантите¹⁸⁰ съставляват 11,2 % от икономически активното население на ЕС, те са отговорни за 76 % от ръста на заетостта в Съюза между 2023 г. и 2024 г. Следва да се отбележи, че между 2019 г. и 2024 г. относителният ръст на заетостта на работниците, родени извън ЕС, беше най-силен в сектори, които се сблъскаха със значителен недостиг на работна ръка. Това включваше сектори, в които обикновено не се изисква висока квалификация, като строителство и услуги в областта на настаняването и храненето¹⁸¹. В същото време, въпреки недостига, пред който е изправен Съюзът, равнищата на участие в икономически активното население и заетостта сред мигрантите остават по-ниски в сравнение с техните връстници, родени в държавата, което води до приблизително 7,4 милиона мигранти извън икономически активното население на ЕС¹⁸². Това се дължи на няколко пречки, свързани със статуса им на пазара на труда и социалната интеграция, които често се подсилват взаимно. Те включват ниска образователна степен и езикови познания на мигрантите, дискриминация, както и влошено здравословно състояние и перспективи за лошо

¹⁸⁰ В рамките на общата политика и статистическа практика, мигрантите в дадена държава могат да се считат, че са или 1) тези, родени извън тази държава („родени в чужбина“), или 2) тези с гражданство на друга държава (чуждестранни граждани или граждани на трети държави). Оценката на интеграцията на мигрантите на пазара на труда чрез концепцията за държавата на раждане позволява да се отразят пречките и недостатъците, които са функция на мястото на раждане, като например езиковите умения. По-нататък думата „мигранти“ се използва като еквивалент на „хора, родени извън ЕС“.

¹⁸¹ Вж.: [Европейска икономическа прогноза — есен 2025 г., Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.](#)

¹⁸² Източник: специално извлечени данни от Евростат.

качество на работните места¹⁸³. Трудностите при признаването на квалификации продължават да бъдат основно предизвикателство пред интеграцията на мигрантите. Увеличаването на интеграцията на мигрантите на пазара на труда може допълнително да допринесе за намаляване на разликите в заетостта между жените и мъжете чрез запълване на недостига в сектора на грижите. Планът за действие за интеграция и приобщаване за периода 2021—27 г.¹⁸⁴ осигурява обща рамка на политиката в подкрепа на държавите членки при разработването на национални политики за интеграция на мигрантите.

Като цяло резултатите на пазара на труда за мигрантите са по-лоши, отколкото за родените в ЕС, и дори висококвалифицираните лица са изправени пред предизвикателства поради частичното признаване/непризнаването на квалификациите им, придобити извън ЕС. През 2024 г. коефициентът на икономическа активност (лица на възраст 15—64 години) сред мигрантите е по-нисък — 73,4 % спрямо 75,4 % сред родените в държавата (64,8 % сред жените мигранти спрямо 82,4 % сред мъжете). Равнището им на заетост (лица на възраст 20—64 години) също беше по-ниско (с 8,9 процентни пункта) от това на родените в държавата (съответно 68,0 % спрямо 76,9 %; 58,9 % сред мигрантите жени спрямо 77,5 % сред мъжете). Докато в 12 държави членки процентът на участие на мигрантите в икономически активното население е по-висок, отколкото на родените в държавата, само в четири (Малта, Полша, Румъния и Чехия) равнищата им на заетост надвишават тези на родените в държавата (вж. фигурата). Тези с висше образование (което се отнася за около 30 % от мигрантите) се назначават по-често. Въпреки това, шест пъти повече висококвалифицирани мигранти (на възраст 20—64 години) са посочили признаването на квалификации като конкретна пречка за намирането на работа през 2021 г. в сравнение с техните връстници с по-ниска от начална степен на основно образование. Непризнаването на квалификациите често принуждава висококвалифицираните мигранти да работят на работни места, изискващи по-ниска квалификация¹⁸⁵. Във всички държави членки равнищата на свръхквалификация бяха по-високи сред мигрантите, отколкото сред родените в държавата работници. За ЕС като цяло тази разлика е намаляла само леко с течение на времето¹⁸⁶ и остава значителна. Равнищата на свръхквалификация сред мигрантите са в диапазона от приблизително половината от всички работници мигранти в Италия (51,5 %), Испания (51,7 %), Гърция (54,2 %), Чехия (46,9 %) и Малта (44,8 %) до 18,4 % в Унгария¹⁸⁷.

¹⁸³ Европейска комисия, [Заетост и социално развитие в Европа през 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹⁸⁴ Вж. [Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „План за действие относно интеграцията и приобщаването за периода 2021—2027 г.“](#)

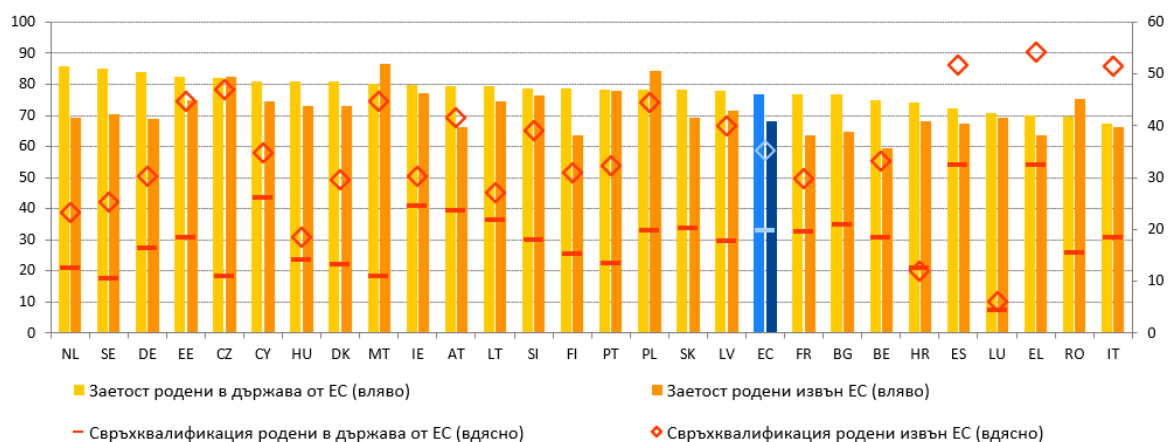
¹⁸⁵ Европейска комисия, [Заетост и социално развитие в Европа през 2023 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

¹⁸⁶ Делът на мигрантите с висше образование, заети на професия, изискваща по-ниско ниво на образование, е намалял от 38,7 % през 2014 г. на 34,9 % през 2023 г.

¹⁸⁷ Вж. Европейска комисия, [Заетост и социално развитие в Европа — тримесечен преглед. януари 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г. Най-ниските равнища на свръхквалификация се наблюдават в Хърватия (12 %) и Люксембург (6,1 %), макар че данните са отбелязани като ненадеждни.

Мигрантите са изправени пред по-ниски равнища на заетост и по-високи равнища на свръхквалификация в почти всички държави членки в сравнение с връстниците им родени в държавата

Равнища на заетост и свръхквалификация (лиза на възраст 20—64 години), равнища за 2024 г. (%)

Забележка: Прекъсване в динамичните редове за България и определение, което се различава по отношение на равнището на заетост за Испания и Франция. Липсват данни за равнището на свръхквалификация за България, Румъния и Словакия.

Източник: Евростат [[lfsa_ergacob](#)] и [[lfsa_eoqgac](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

През последните години няколко държави членки подкрепиха интеграцията на пазара на труда на мигранти, че цялостни подходи на политиката. Инициативата на **Германия** „Моят ред“, която се провежда през периода 2022—29 г., съчетава обучение по цифрови умения, езикова практика, консултации за съвместимост между кариера и семейство, работа в мрежа с работодатели и по избор — помощ за достъп до грижи за деца. В **Швеция** със системата от „Четири категории“ за разрешенията за работа се ускори обработката на разрешения за работа за висококвалифицирани работници от трети държави от 2024 г. насам, като заявленията се категоризират въз основа на професия, образование и отрасъл. От 2018 г. насам с програмата „Dispositivo Amraга“ в **Испания** се оказва подкрепа на кандидатите за международна закрила с първоначална оценка на уменията, предварително обучение, съчетаващо гражданска интеграция с развитие на умения, и финансова подкрепа, покриваща основни нужди, грижи за деца, транспорт, признаване на квалификации и курсове за обучение, наред с други. През май 2025 г. **Словения** прие Закон за признаване на професионалните квалификации в областта на здравното обслужване, с който се улеснява, ускорява и гарантира навлизането на чуждестранни медицински специалисти. Подобно на нея през 2025 г. **Словакия** прие закон, с който промени процеса на признаване на образователни документи и професионални квалификации, цифровизира процеса с цел опростяването му, а също така премахва периодите на изчакване и таксите.

Гражданите на трети държави продължават да се сблъскват със значителни пречки на пазара на труда. Гражданите на трети държави (на възраст 20—64 години), които са различни от мигрантите — като хора, родени извън ЕС), съставляват 6 % от работната сила на ЕС през 2024 г., но те са отговорни за 52,3 % от ръста на участието в икономически активното население между 2023 г. и 2024 г. През 2024 г. равнището им на заетост от 64,3 % беше по-ниско от това на родените извън ЕС и на гражданите на

ЕС (76,7 %) ¹⁸⁸. Коефициентът на безработица сред гражданите на трети държави (на възраст 15—74 години) остана стабилен през 2024 г. — 12,5 % ¹⁸⁹. Въпреки че спада от 21,7 % през 2014 г., той остава близо два пъти и половина по-висок от този сред гражданите на ЕС (5,4 %), със значителни разлики между държавите членки. Гражданите на трети държави често упражняват професии, където има излишък или недостиг на работници, особено в нискоквалифицирани професии. Това може да се дължи на по-малкото пречки за навлизане в тези сектори и тяхната зависимост от мигрантите на пазара на труда ¹⁹⁰. Това също така показва, че гражданите на трети държави са изложени на по-голям риск от по-ниско качество на работните места и по-лоши условия на труд. Делът на граждани на трети държави (на възраст 20—64 години) с висше образование, упражняващи професия, изискваща по-ниска образователна степен, намаля до 39,6 % през 2024 г., но остават големи и постоянни разлики в равнищата на свръхквалификация ¹⁹¹. Тази тенденция е видима и сред лицата, разселени от Украйна, които иначе постигат по-високи равнища на заетост ¹⁹². При някои групи, като например жените мигранти, лицата, търсещи международна закрила, и мигрантите, пристигащи чрез събиране на семейството, има вероятност да имат по-лоши резултати на пазара на труда. С това се подчертава необходимостта от целенасочена подкрепа за преодоляване на уникалните пречки, с които се сблъскват ¹⁹³.

2.2.2 Мерки, предприети от държавите членки

Държавите членки се стремят да увеличат допълнително участието в образованието и грижите в ранна детска възраст, по-специално чрез подобряване на достъпността и справяне с недостига на квалифициран персонал. Например Ирландия стартира новата схема за подпомагане — „Равен старт“, с която се предоставят универсални и целенасочени мерки в помощ на семействата в неравностойно положение, които участват изцяло в ОГРДВ и грижите за деца в предучилищна възраст (например допълнително финансиране за заведенията за грижи за деца, за да се ангажират родителите и социалните служби, схема за безплатен обяд). За да насърчи равните възможности **Кипър** предоставя субсидии, финансирани по линия на ЕСФ+, на малки и отдалечени държавни детски градини за такси за обучение и транспортни разходи за образователни посещения и извънкласни дейности за деца от по-ниски социално-икономически среди. **Гърция** въведе мерки на политиката в подкрепа на деца от уязвими групи с достъп до целодневни ОГРДВ, а учениците със специални образователни потребности получават целенасочена паралелна подкрепа в класната стая с подкрепата на ЕСФ+. **Словакия** съфинансира развитието на детските градини, както и укрепва капацитета на персонала и придобиването на родителски умения, особено за родители от социално-икономически неравностойни среди. В общ план различни държави членки обявиха планове за увеличаване на броя на местата

¹⁸⁸ Евростат [[Ifsa_ergan](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

¹⁸⁹ Евростат [[Ifsa_urgan](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

¹⁹⁰ Европейски орган по труда (2025 г.), [EURES, Доклад относно недостига и излишъка на работна ръка за 2024 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

¹⁹¹ Европейска комисия, [Заетост и социално развитие в Европа — тримесечен преглед, януари 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

¹⁹² Eurofound (2024b), [Social Impact of Migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees \(Социално въздействие на миграцията: преодоляване на предизвикателствата, свързани с приемането и интегрирането на украински бежанци\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз.

¹⁹³ SWD/2025/162 final.

в ОГРДВ, включително **Австрия** (50 000 допълнителни места до 2030 г.), **Белгия** (инвестиция за 10 000 допълнителни места във Фландрия, обявена през 2025 г., а с подкрепата на ПВУ — 5 200 допълнителни места във Валония-Брюксел до 2026 г.), **Полша** (102 000 места до 2029 г., с подкрепата на ЕСФ+ и МВУ) и **Португалия** (5 000 нови места до 2027 г.). Освен това, няколко държави предприеха мерки за повишаване на качеството на услугите, по-специално чрез справяне с недостига на учители, подобряване на обучението на учителите и разработване на педагогически насоки. В **Белгия** (Фландрия) промените в кариерата към професии в областта на ОГРДВ ще бъдат насърчавани чрез платени курсове за обучение и чрез оценка и реформиране на настоящата мрежа за подкрепа на грижите за деца. През 2025 г. и 2026 г. **Германия** ще инвестира 4 милиарда евро за подобряване на качеството и увеличаване на местата, увеличаване на броя на персонала, притежаващ нужната квалификация, подобряване на съотношението между децата и персонала и насърчаване на ранното езиково обучение. Нови изисквания за персонала за ОГРДВ са планирани и във **Финландия** и в **Нидерландия**, докато съотношението между децата и персонала е адаптирано в **Белгия** (Фландрия), **Дания**, **Люксембург** и **Полша**. **Полша** също изпълнява национална програма за обучение („Академия за подкрепа“) за доставчици на грижи за деца, регионални и местни органи с цел да подпомогне въвеждането на нови качествени педагогически стандарти в ОГРДВ за деца под 3-годишна възраст от януари 2026 г.

Няколко държави членки въведоха реформи в областите на основните умения по математика, четене и природни науки, както и на цифровите умения и уменията за гражданско участие. С подкрепата на ЕСФ+ **Румъния** наскоро започна да прилага национална програма за намаляване на функционалната неграмотност и подобряване на основните умения, която включва мерки за анализ на факторите, водещи до незадоволителни резултати, разработване на стандарти за обучение и оценяване на функционалната грамотност, обучение и подкрепа за учителите, както и пилотни мерки в училищата с цел разширяване на мащаба на национално равнище. В **Италия** в програмата Agenda Sud се поставя акцент върху езиковата грамотност (разграничаване между италиански за носители на езика и за неносители на езика), математическата грамотност и уменията по английски език. **Полша** подготвя реформа на учебната програма, насочена към повишаване на компетентностите, включително основни и умения в областта на НТИМ, която ще бъде въведена през септември 2026 г., започвайки от предучилищното и началното ниво на образование. Общностите в **Белгия** провеждат мащабни учебни реформи, насочени към укрепване на основните умения, придружени от мерки за наблюдение. Докато повечето държави следват цялостни стратегии, някои въвеждат целенасочени действия, фокусирани върху отделни дисциплини. Що се отнася до математиката, **Литва** подготви план за подобряване на обучението и ученето. Планът е насочен към подкрепа за учащите с ниски резултати и осъвременяване на компетентностите на учителите. В **Чехия** до 100 училища въвеждат пилотни нови учебни програми за началния етап на основното образование, с които се предлага по-голяма гъвкавост и се набляга на елементи като математическо мислене и основано на проекти обучение. В подкрепа на четенето и езиковата подготовка **Австрия** въведе нов печат за качество на четенето за началните училища. С новите учебни програми в областта на НТИМ **Ирландия** предоставя актуализирани спецификации за биология, физика и химия, както и новите предмети „Климатично образование“ и „Устойчиво развитие“. Няколко инициативи са насочени към подобряване на компютърната и информационната грамотност. От 2028—2029 г. нататък **Словения** ще въведе нов предмет „Информатика и цифрови технологии“ в седми клас на основните училища. С подкрепата на МВУ и ЕСФ+, **Полша** и **Малта**

увеличават разпространението на таблети и лаптопи, а **Латвия** подкрепя учениците с предоставянето на цифрови устройства, достъп до интернет и персонализирана педагогическа подкрепа. **Полша** въведе нов предмет „Гражданско образование“ в горния курс на средното образование и „Здравно образование“ на всички нива, като предлага и подкрепя на учителите чрез финансирани съответни учебни помагала и семинари за обучение.

Укрепването на учителската професия, с акцент върху привлекателността и качеството, остава ключов приоритет за подобряване на основните умения на учащите. В **Австрия** обучението на учителите е рационализирано и ще бъде по-силно обвързано с предизвикателствата, пред които са изправени на практика. Също така е предвидена възможност за двойно направление на обучение, при което учащите преподават в избрани училища в продължение на един семестър по време на обучението си. Няколко държави увеличиха заплатите на учителите, като **България**, **Литва**, **Унгария** и **Словения**. През 2024 г. **Унгария** започна да прилага мащабна реформа на заплатите, съфинансирана от ЕСФ+, с цел да увеличи до януари 2025 г. заплатите на учителите до поне 80 % от средната заплата на другите завършили висше образование. **Ирландия** и **Полша** предлагат на новите учители постоянни договори за преподаване след една година преподаване, като намаляват продължителността на необходимия практически опит. Настоящата реформа на учителската професия и кариерите в областта на преподаването в **Швеция** има за цел да повиши качеството на преподаване и привлекателността на учителската професия. Нов проект, финансиран от Инструмента за техническа подкрепа на ЕС (ИТП), ще подкрепи реформи в **Белгия** (Фландрия) и **Нидерландия** за подобряване на приложимостта и ефективността на продължаващото професионално развитие на учителите в областта на цифровото образование. За да се гарантира висококачествено преподаване по предмети в областта на НТИМ, държавите членки поставят акцент и върху подготовката на учителите. **Германия** стартира няколко инициативи, като например обучението на учители по QuaMath, докато **Естония** предлага микроудостоверения в програмата на Teacher Academy, например по свързани с НТИМ предмети, за да позволи на учителите да получат допълнителна квалификация, докато работят.

Държавите членки продължават да се справят с преждевременното напускане на системата на образование и обучение и образователните неравенства, със силна финансова подкрепа от страна на ЕС. В **Испания** се предвижда най-малко 2 700 училища да получат подкрепа за намаляване на отпадането от училище и преждевременното напускане на системата на образованието и обучението сред учениците със слаби резултати чрез „Програмата за ориентация, напредък и образователно обогатяване“ в рамките на плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на Испания. Програмата е насочена към училища със специфични образователни предизвикателства, със значителен дял от уязвими ученици в редовните класове. В **Люксембург** задължителната училищна възраст ще бъде увеличена от 16 на 18 години, считано от септември 2026 г., а Националната служба за младежта идентифицира младежите, изложени на риск от отпадане, и се свързва с тях индивидуално, за да им предостави насоки. **Словакия** планира двоен режим на оправдаване на отсъствията за повишаване на отчетността на училищата.

Настоящите усилия целят да отговорят на появата и нарастващото използване на ИИ в образованието и обучението. С новата образователна програма за ИИ „Скок с изкуствен интелект“ („TI-Nürе“), стартирала през септември 2025 г., **Естония** планира систематично да интегрира в образованието инструменти и обучение с ИИ. Целта ѝ е да интегрира в образователната система инструменти и умения, свързани с изкуствен

интелект, като предоставя достъп до водещи приложения с ИИ и обучение за ученици и учители. **Испания** създаде нова програма за професионално образование и обучение (ПОО) в областта на изкуствения интелект и данните и интегрира цифрови модули във всички съществуващи програми. Във **Финландия** отговорното и ефективно интегриране на ИИ в учебните среди се ръководи от препоръки за ИИ, състоящи се от национални правни задължения и общи насоки за доставчиците на образование и персонала. В същия дух **Франция** прие правна и етична рамка за използването на ИИ в училищата и ще допусне инструменти с ИИ, за да помогнат за адаптиране на обучението по основни умения в основното и долния курс на средното образование. Със своите насоки относно използването на ИИ в преподаването и ученето **Ирландия** се стреми да подкрепя и учителите и да поддържа почтеността при оценяването на учениците. Тя разработва стратегии и инструменти за внедряване на изкуствен интелект в училищното образование. В **Хърватия** се разработва нова учебна програма, насочена към изкуствения интелект и нововъзникващите цифрови технологии с цел да се подобрят цифровите компетентности сред учителите и учащите. Интегрирането на ИИ в учебните програми и целенасоченото обучение на учителите също са част от стратегията на **Малта**, която въвежда ИКТ инструменти и инструменти с ИИ на всички училищни нива и цели подобряване на цифровата грамотност и грамотността в областта на изкуствения интелект.

Продължава осъвременяването на системите за ПОО, например чрез структурни реформи, подобрена инфраструктура и направления за учене през целия живот. Няколко държави въведоха или актуализираха национални стратегии за ПОО. **Кипър** разработва нова стратегия за ПОО и стартира големи инфраструктурни проекти, финансирани по линия на ПВУ и ФСП, и въведе пилотни технически гимназии, с цел да осигури по-гъвкав процес на учене, съчетаващ общо и професионално образование, финансирани от ЕСФ+. В основата на националните усилия за подобряване на адаптивността на ПОО е и вълна от законодателни реформи. В **Испания** регулаторната рамка за ПОО беше допълнително консолидирана към по-твърд подход към ученето в процеса на работа и чиракуването с няколко кралски указа, уреждащи структурата на учебната програма, компонентите на системата и управлението, като същевременно се подкрепят създаването на центрове за високи постижения и екологичният и цифровият преход в обучението. С цел да приведе в по-голямо съответствие предлагането на обучение с търсенето на пазара на труда, **Полша** стартира създаването на центрове за умения в рамките на индустрията, които обединяват професионални училища, висши училища, работодатели и други заинтересовани страни. **Естония** продължи реформата си на законодателството за ПОО и ученето за възрастни с цел да се насърчат гъвкави процеси на учене и да се подкрепи развитието на микроудостоверения.

Разширяването на достъпа до висококачествено учене в процеса на работа остава приоритет. Правната рамка за дуално ПОО в **България** е актуализирана и са отпуснати допълнителни публични средства за покриване на социалните и здравните осигуровки на учениците в дуалното образование, като се осигурява по-добро сътрудничество с работодателите и по-широко използване на обучение в работна среда. Други държави членки са дали приоритет на възрастното население и възможностите за повишаване на квалификацията. **Швеция** отпусна допълнителни 900 милиона шведски крони (приблизително 80 милиона евро) да се разшири обхватът на професионалното образование за възрастни, като се осигурят повече места за целогодишно обучение в отговор на недостига на умения. За да се предоставят повече работни места за приемане на чираци, безвъзмездните средства, предоставяни за ръководители в образованието чрез чиракуване, също се удвоява до 7 000 шведски

крони (приблизително 624 EUR) годишно. Засилването на цифровизацията и устойчивостта в областта на ПОО също е сред приоритетите. Инвестициите на **Испания** включват превръщането на над 1 200 класни стаи в пространства за приложни технологии, над 25 000 действия по обучение с продължителност 30 часа за учители по ПОО в областта на екологичните и цифровите умения, както и разширяване на двуезичните цикли на ПОО. Тези действия са залегнали в ПВУ и се очаква да засилят както ангажираността на учащите, така и тяхното значение за пазара на труда.

Държавите членки подкрепят усилията на висшите училища за осъвременяване на техните системи, укрепване на връзките с пазара на труда и стимулиране на интернационализацията. Макар че броят на хората с висше образование непрекъснато се увеличава, все по-голям акцент се поставя върху осигуряването на висококачествено образование и повишаване на неговата приложимост на пазара на труда за справяне с недостига на умения. С подкрепата на ЕСФ+ **България** насърчава основаното на компетентности обучение и интернационализацията на своите висши училища. Националният план на **Кипър** за подобряването и осъвременяването на висшето образование е с акцент върху подобряване на качеството и високите постижения, свързване на образованието с пазар на труда и насърчаване на интернационализацията. **Чехия** има за цел да въведе краткосрочни програми за висше образование в нови висши професионални училища, а **Испания** е установила процедури за валидиране на информално и неформално учене. Наскоро някои държави създадоха стратегии за интернационализация с цел да увеличат мобилността и интернационализацията във висшето образование. Националната стратегия за мобилност и интернационализация на висшето образование на **Австрия** за периода 2020—30 г. подкрепя мобилността за всички групи във висшето образование, като поставя по-голям акцент върху насърчаването на висококачествена академична мобилност. **Германия** се надява да увеличи привлекателността си за международните студенти чрез облекчаване на законовите изисквания (визи, условия за достъп) и улесняване на достъпа до програми чрез по-голямо признаване на умения и дипломи, езикови курсове, настаняване и консултиране. С подкрепата на Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) **Полша** разработва първата си стратегия за интернационализация за висшето образование, която трябва да бъде приключена в края на 2025 г.

Държавите членки приемат мерки за увеличаване и подобряване на ученето за възрастни в съответствие с инициативите на Съюза на уменията. Няколко държави членки въвеждат пилотни индивидуални сметки за обучение (ILA) като ориентиран към търсенето подход по отношение на обучението. През януари 2025 г. в **Словакия** влезе в сила нов закон за ученето за възрастни, целящ укрепване на системата за учене за възрастни и насърчаване на неформалното образование, по-специално чрез пилотните ILA. Макар че с ILA се цели предоставянето на универсален достъп до обучение, някои пилотни проекти са насочени към конкретни групи. В **Кипър** например по линия на пилотен проект се предоставят 2 400 EUR в продължение на три години за дълготрайно безработни лица и нискоквалифицирани възрастни, финансирани от ЕСФ+. Една добре структурирана система за учене на възрастни изисква устойчиво финансиране. С подкрепата на ЕСФ+ през юли 2025 г. **Латвия** прие разпоредби за създаване на фондове за умения, които ще допринесат за създаването на по-устойчива и добре финансирана система за учене за възрастни, включваща работодателите. С пилотния проект се цели предоставянето на обучение за повече от 4 700 лица до 2029 г. Пилотният проект ще продължи до 2029 г. С цел привеждане на уменията в съответствие с нуждите на пазара на труда, няколко държави подобряват стратегиите за умения и системите за изпреварващо предвиждане

на нуждите от умения. До края на 2025 г. **Испания** провежда изследвания в рамките на ПВУ, за да установи нуждите от умения чрез проведено в ключови сектори проучване с цел да се предостави информация за ефективни отговори на търсенето на обучение и преквалификация. През юни 2025 г. **Люксембург** въведе програма за проактивно управление на заетостта и преквалификацията/повишаване на квалификацията — „Skills-Planг“. Държавите членки продължават да предприемат действия за прилагане на европейския подход към микродоверията, като насърчават повишаването на квалификацията и преквалификацията и същевременно правят уменията видими и лесно съпоставими в целия ЕС. През септември 2025 г. **Унгария** въведе нова разпоредба относно програмите за обучение, водещи до микродоверия в ученето за възрастни, с която се предоставят възможности за по-кратък период за учене за възрастни въз основа на акредитирани учебници за ПОО. В рамките на своя ПВУ **Испания** включи план за действие за създаването на рамка за разработването на микродоверия. Освен това тя работи и по предоставянето на микродоверия в подкрепа на специфични знания и умения, търсени на пазара на труда. Признаването на компетентности, придобити чрез професионален опит и неформално учене, продължава да е ключов приоритет в държавите членки. През юни 2024 г. **Хърватия** прие нова разпоредба, с която се предоставя възможност за признаването на предишно обучение, като се обръща специално внимание на нуждите на нискоквалифицираните възрастни и търсещите работа лица. С реформата валидирането се привежда в по-тясно съответствие с изискванията на пазара на труда и се подкрепят начините за получаване на сертифицирани квалификации. В **Малта** през септември 2024 г. бяха публикувани актуализирани национални насоки за преразглеждане на рамката за валидиране на неформалното и информалното учене, като се насърчава по-последователен и благоприятен за доставчиците подход, подкрепен от по-добро осигуряване на качеството и координация между заинтересованите страни.

Въведени са инициативи за укрепване на цифровите умения в областта на образованието. Например в **Белгия** правителството на Федерация Валония-Брюксел и Валония одобриха ново споразумение за сътрудничество относно цифровото образование в задължителните училища и ученето за възрастни, като се гарантира, че всички ученици и персонал придобиват минимален набор от цифрови умения в съответствие с Европейската рамка за цифрова компетентност. **Малта** стартира стратегия за цифрово образование за периода 2025—30 г., чиято цел е придобиването на цифрови умения от учащите. **Финландия** стартира програма за цифровизация за непрекъснато обучение по линия на ПВУ, включително услуги за подпомагане на плавния преход между образованието и професионалния живот. Съгласно политиката за цифровата трансформация на образованието (2025—2035 г.), подкрепена от средствата по линия на ЕСИФ и МВУ, **Полша** продължава със снабдяването на училищата с ИКТ оборудване, обучението на учителите по цифрови умения, както и разработването на мрежа от педагогически координатори по ИКТ в училищата (25 000 учители ще бъдат обучени да станат координатори до 2028 г.). Някои държави поставят акцент върху повишаването на квалификацията на възрастни и граждани. **България** създава 760 цифрови клуба, които ще предоставят безплатен достъп до курсове за обучение по цифрови умения за възрастни (с бюджет от 116 милиона евро по линия на ПВУ). В рамките на своя ПВУ **Испания** стартира модулно обучение, насочено към преквалификация и повишаване на квалификацията на наети лица и безработни. Някои държави въведоха и мерки за подкрепа на задълбочени цифрови умения и ИТ специалисти. **Испания** въведе професионални курсове по цифрови умения с цел да обучи над 10 000 специалисти чрез специализирани курсове с

продължителност най-малко 250 часа — всеки по линия на ПВУ. През 2025 г. в **Малта** малтийският орган за цифрови иновации (MDIA) рестартира схемата за цифрови стипендии Pathfinder, която има за цел да насърчи студентите да се специализират в областта на ИИ и други цифрови области на обучението в магистърски и докторски програми. През 2025 г. **Швеция** инвестира 28 милиона шведски крони (приблизително 2,5 милиона евро), за да даде възможност на седем висши училища да разработят кратки курсове за развитие на умения, насочени към изкуствения интелект, за специалисти в различни сектори. До 2026 г., с подкрепата на МВУ, **Полша** си е поставила за цел да обучи най-малко 250 000 граждани в цифрови умения, включително тези, които са изложени на риск от социално изключване.

В съответствие с програмата за двоен преход и Препоръката на Съвета относно гарантирането на справедлив преход към неутралност по отношение на климата, държавите членки разширяват инициативите за обучение, насочени към справяне с търсенето на зелени умения в различните сектори и професии. Като част от своя МВУ през септември 2024 г. **Гърция** стартира над 600 програми за обучение с акцент върху зелени умения, предоставяни от националните служби по заетостта и насочени към 50 000 служители в частния сектор. Тези програми са отворени за търсещи работа лица, служители и предприемачи и включват теми като устойчиво селско стопанство, екологични технологии и възобновяема енергия. Стартиралата през учебната 2024/25 година в **Люксембург** инициатива „Skillsbridges“, която е част от Плана за възстановяване и устойчивост, подкрепя повишаването на квалификацията и преквалификацията в съответствие с националните данни за уменията и нуждите на пазара на труда, като поставя особен акцент върху обучението за секторите, засегнати от цифровия и екологичния преход, включително строителството, транспорта и производството. Очаква се в **Малта** да се проведе обозначаване на възможностите за обучение в областта на устойчивото развитие и зелените работни места, с цел да се установят пропуските в капацитета и да се включат в пътна карта за зелени умения, съобразена с прогнозите за пазара на труда.

Държавите членки предприемат мерки в подкрепа на пригодността за заетост на младите хора в съответствие със засилената гаранция за младежта. През февруари 2025 г. **Малта** стартира своята „Гаранция за младежта 3.0“ с общ бюджет по линия на ЕСФ+ в размер на 10 милиона евро. Целта ѝ е да се укрепят начините за активизирането на младежите, като се предлага персонализирана подкрепа, целенасочено обучение и стажове. **България** въведе финансирана по линия на ЕСФ+ мярка, наречена „Младежки стажове“, която предоставя стимули на работодателите за предлагане на безсрочни трудови договори след преминал стаж. През септември 2024 г. **Португалия**, с подкрепата на ЕСФ+, одобри стажантската програма INICIAR. С нея се съфинансират 65 % от разходите за предоставяне на безвъзмездни средства за стажанти и може да достигне 80 % при професии с недостатъчно представителство на половете, за лице с увреждане, във вътрешен регион с ниска гъстота на населението и ако със стажанта е подписан постоянен трудов договор на пълно работно време в рамките на 20 работни дни след края на стажа. **Португалия** прилага и мярка, финансирана от ЕСФ+, с която на работодателите се предоставя финансова подкрепа за наемане и задържане на квалифицирани младежи, например чрез насърчаване на качеството на работните места и определяне на съответстващо на квалификацията заплащане. В **Гърция** е в ход мярка, финансирана по линия на ЕСФ+, за подготовката на 25 000 безработни младежи (на възраст 18—29 години), които да бъдат интегрирани на пазара на труда. Като част от своя ПВУ **Испания** включи три програми, насочени към младежката заетост, с акцент върху постигането на

професионална компетентност чрез обучение и заетост, с особен акцент върху уменията, свързани с климата и цифровите технологии. В **Швеция** мерки, насочени към NEET, се прилагат на общинско и регионално равнище с цел улесняване на повторната интеграция на пазара на труда и социалния живот, като същевременно се поставя акцент върху психичното здраве.

Продължава работата по насърчаване на по-голямо равенство между жените и мъжете в заетостта и по отношение на равнищата на заплащане. В **Люксембург** през 2024 г. беше приет закон за създаването на „Обсерватория за равенство между половете“ и „Висш съвет за равенство между половете“. Мисията на Обсерваторията е да събира данни, да предоставя информация и да наблюдава и анализира промените в равенството между половете. Деветчленният съвет проучва и консултира по всички въпроси, свързани с равенството между половете. **Франция** транспонира Директивата относно жените в управителните съвети (ЕС 2022/2381) в рамките на закона Soré-Zimmermann, чиято цел е да се подобри равната представеност на жените и мъжете в големите компании. Във **Финландия** правителството и централните организации на пазара на труда договориха съвместни мерки за равно възнаграждение за еднакъв труд за периода 2024—27 г. Целта на Програмата за равно възнаграждение за еднакъв труд е до 2027 г. разликата в заплащането между жените и мъжете да се намали до по-малко от 15 %. **Чехия, Финландия, Полша и Словакия** предприеха стъпки за транспониране на Директивата относно прозрачността в заплащането, като укрепиха принципа на равно възнаграждение за еднакъв или равностоен труд с равна стойност между мъжете и жените. В държавите членки са положени и допълнителни усилия за подобряване на равновесието между професионалния и личния живот на лицата с родителски отговорности. В **Дания** правото на родителите на обезщетение за отпуск и майчинство е удължено от общо три месеца заедно на 12 месеца за всеки родител в случай на хоспитализирани новородени деца. В **Белгия** родителите с дългосрочни отговорности за отглеждане на дете, настанено в приемно семейство, вече ще имат право да поискат отпуск за отглеждане на дете. Други държави членки предоставят на жените по-големи стимули за работа. **Италия** предлага частично освобождаване от социалноосигурителните вноски на заетите по трудово правоотношение майки и майки самостоятелно заети лица с поне две деца. Обезщетението, което се предоставя до навършване на 10-годишна възраст на най-малкото дете, а от 2027 г. — до 18-годишна възраст на най-малкото дете за майки на три или повече деца, е предназначено за лица с облагаем доход до 40 000 евро годишно, които не участват в режима на данъчно облагане с плосък данък. Мярката има годишен таван на разходите в размер на 300 милиона евро. Програма на публичната служба по заетостта в **Гърция** насърчава предприемачеството, като 5 880 безработни на възраст 30—59 години създават нови малки и средни предприятия и се поставя акцент върху безработните жени. Размерът на подкрепата за нови предприятия/получатели е 17 000 EUR.

В много държави членки се полагат усилия за засилване на включването на хората с увреждания на пазара на труда. Някои държави се обръщат към публичния сектор с цел да подобрят равния достъп до пазара на труда. Например, програма за субсидирана заетост в **Гърция** осигурява до 75 % от заплатата и осигуровките на 1 000 безработни лица с увреждания, които ще бъдат назначени в местното управление. Програмата ще продължи 18 месеца и цели интегрирането на участници на пазара на труда. В **Испания** реформите в процедурите за подбор на служители в публичната администрация ще ги направят по-адаптирани към нуждите на хората с увреждания. **Люксембург** изменя закон за хората с увреждания, актуализира определенията, разширява обхвата на правата и усъвършенства механизмите за подкрепа с цел да

подобри правното, социалното и професионалното приобщаване. **Швеция** цели да повиши осведомеността сред работодателите относно подкрепата, достъпна за хора с увреждания в сферата на заетостта, и е възложила на публичните служби по заетостта да проведат информационни инициативи.

2.3 Насока 7: Подобряване на функционирането на пазарите на труда и ефективността на социалния диалог

В настоящия раздел се разглежда прилагането на насока 7 в областта на заетостта, с която се препоръчва държавите членки да подобрят функционирането на пазарите на труда и ефективността на социалния диалог. Разделът обхваща, наред с друго, постигането на баланс между гъвкавост и сигурност в политиките по заетостта, предотвратяването на сегментацията на пазара на труда, адаптирането към нови методи на работа, както и гарантирането на ефективността на активните политики по заетостта и борбата с недекларирания труд. Тези цели са в съответствие с: принципи 4 (активна подкрепа за заетостта), 5 (сигурна и гъвкава заетост), 7 (информация за условията на труд и защита в случай на уволнение), 8 (социален диалог и участие на работниците), 10 (здравословна, безопасна и добре приспособена работна среда) и 13 (обезщетения за безработица) на Европейския стълб на социалните права. Въз основа на съществуващите национални практики се обсъждат също насърчаването на социалния диалог и ангажирането на организации на гражданското общество. В раздел 2.3.1 се разглеждат аспекти, свързани с качеството на работните места и сегментацията на пазара на труда, бъдещето на труда, включително в контекста на цифровата трансформация. В рамките на настоящите насоки се анализират допълнително и дълготрайната безработица и активните политики на пазара на труда. Накрая, в този раздел се обсъжда ролята на социалните партньори и значението на социалния диалог, както и на подходящите консултации с гражданското общество с цел изготвянето и прилагането на политики. В раздел 2.3.2 се представят мерки на политиките, предприети от държавите членки в тези области.

2.3.1 Основни показатели

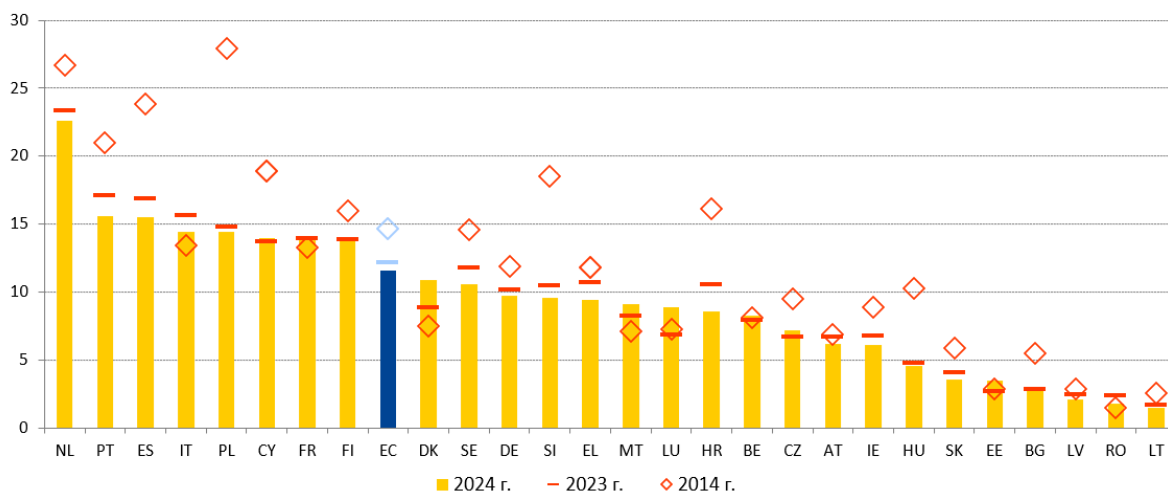
Гъвкавите договорни споразумения могат да помогнат за задоволяване на търсенето на пазара на труда, но също така могат да допринесат за по-голяма сегментация на пазара на труда и да окажат влияние върху качеството на работните места. Нестандартните форми на работа, като например временната работа и работата на непълно работно време, могат да осигурят по-голяма гъвкавост както за работодателите, така и за наетите лица, както и да послужат като „стъпала“ към стабилна заетост и по-добри условия на труд. В някои случаи обаче те могат да ограничат възходящата социална мобилност, да удължат нестабилността и да предоставят лоши условия на труд. Често пъти те са свързани с по-ниски доходи, ограничен достъп до социална закрила, обучение и представителство¹⁹⁴. Освен това те могат да доведат до намаляване на привлекателността на някои сектори и професии, като изострят недостига на работна ръка, ако заплащането е ниско, а условия на труд

¹⁹⁴ Eurofound, [Сегментация на пазара на труда](#), Европейски речник по колективни трудови правоотношения, 2019 г.

са лоши¹⁹⁵. Сегментацията на пазара на труда засяга в по-голяма степен младежите, жените, мигрантите, по-възрастните работници и нискоквалифицираните лица. Наред с другите, активните политики на пазара на труда насърчават прехода към по-висококачествени работни места, стимулите за работодателите да наемат на пълен работен ден и на постоянна основа, заедно с адекватен достъп до социална закрила и възможности за обучение, могат да помогнат за намаляване на сегментацията на пазара на труда и подобряване на качеството на работните места.

Фигура 2.3.1: През последното десетилетие дялът на временната заетост намалява, като се запазват значителни разлики между отделните държави членки

Дял на временно наетите лица сред всички наети лица (на възраст 20—64 години, %, годишни данни)

Забележка: Определението се различава за Испания и Франция през 2023 г. и 2024 г. Прекъсване в динамичните редове за Дания през 2023 г. и за България през 2024 г.

Източник: Евростат, [lfsi_pt_a], Наблюдение на работната сила в ЕС.

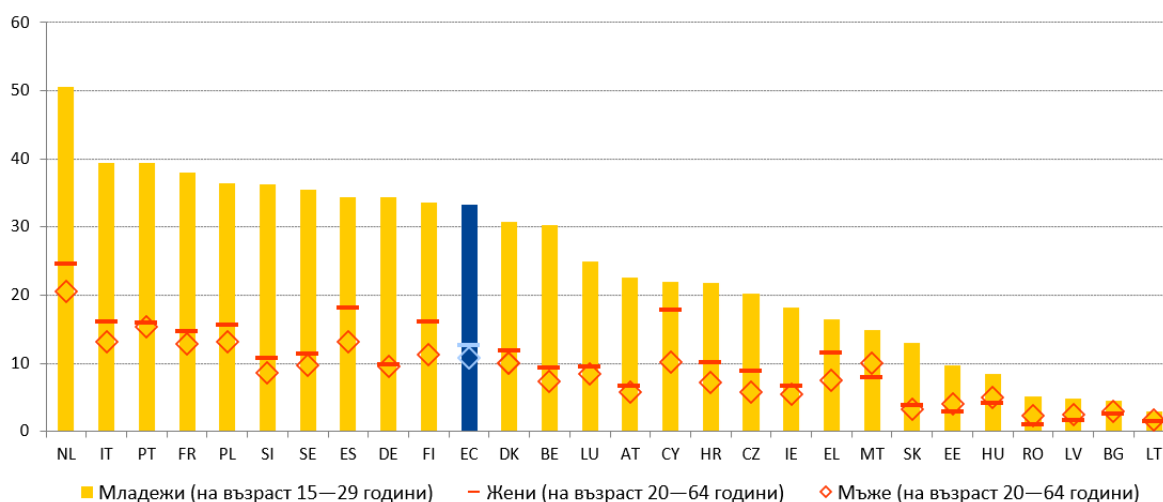
Делът на временно наетите работници в ЕС продължи да намалява в условията на високи и нарастващи равнища на заетост, но разликите между държавите членки остават значителни¹⁹⁶. Делът на временно наетите работници сред всички наети лица (на възраст 20—64 години) запази низходящата си тенденция и през 2024 г. достигна 11,6 %. Това е с 0,6 процентни пункта под равнището от предходната година и с 3 процентни пункта по-ниско отколкото преди десетилетие — вж. фигура 2.3.1. Макар че по-голямата част от държавите членки са претърпели подобно развитие, разликата между най-високия и най-ниския дял на временната заетост остава значителна — 21,1 процентни пункта. Нидерландия (22,6 %), както и Португалия, Испания, Италия и Полша (над или около 15 %) продължиха да отчитат най-високите дялове в ЕС през 2024 г., докато в България, Латвия, Румъния и Литва данните показват под 3 %.

¹⁹⁵ Вж. Европейска комисия, [Заетост и социално развитие в Европа през 2024 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г., и Eurofound, [Company practices to tackle labour shortages \(Практики на дружествата за справяне с недостига на работна ръка\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

¹⁹⁶ Лицата, наети на временен договор, се определят като лица, наети на договор с ограничен срок, чиято основна работа ще приключи или след предварително определен период, или след период, който не е предварително известен.

Фигура 2.3.2: Делът на временната заетост сред младежите и жените се различава значително в отделните държави членки

Дял на временно наетите лица сред младежите (на възраст 15—29 години), както и сред жените и мъжете (на възраст 20—64 години), (% , 2024 г.)

Забележка: определянето се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България.

Източник: Евростат, [lfsi_pt_a], EU LFS.

Временните договори са почти три пъти по-често срещани сред младите хора и по-разпространени сред жените, отколкото сред мъжете, с голяма разлика между държавите членки. През 2024 г., след намаление с 1,0 процентен пункт в сравнение с 2023 г., 33,3 % от работещите млади хора (на възраст 15—29 години) са имали временен договор в ЕС, спрямо само 11,6 % сред всички наети лица на възраст 20—64 години. Най-ниските равнища (под или около 5 %) са регистрирани в България, Латвия, Литва и Румъния, докато Нидерландия, Италия и Португалия се характеризират с равнища около или над 40 % — вж. фигура 2.3.2. В повечето държави членки (20) жените са били по-често на временни договори от мъжете, което е довело до разлика между половете от средно 1,9 процентни пункта през 2024 г. в ЕС. В Кипър, Финландия и Испания разликата е била между 5 и 7 процентни пункта, докато в Литва, Германия и България разликата е била между 0,1 и 0,3 процентни пункта.

Тематично каре 6: Измерения на качеството на работните места в държавите — членки на ЕС

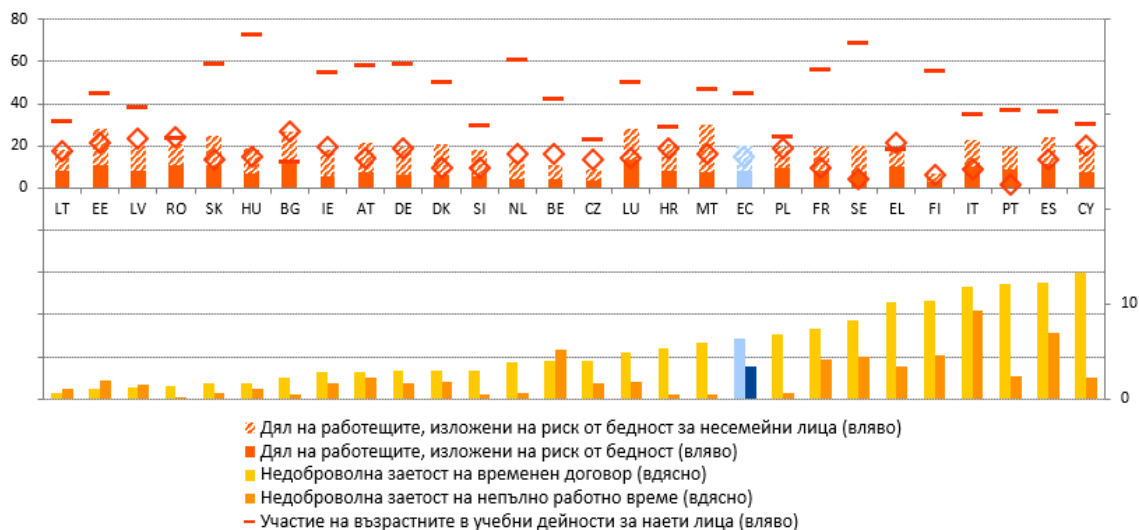
Насърчаването на качеството на работните места е от ключово значение за една конкурентна социална пазарна икономика с висока производителност и иновативен капацитет, висококвалифицирано икономически активно население и по-голямо социално сближаване. Качеството на работните места обхваща няколко измерения, които са повлияни и от структурните промени на пазара на труда. Те включват все цифровата и екологичната трансформация, демографската промяна, развитието на трудовите договори и формите на труд, развиващите се култури на работното място и по-широки обществени ценности и цели, като например недискриминацията и еднаквите възможности. Както е обсъдено в Комитета по

заетостта (EMCO) и отразено в становището на Комитета по заетостта за заседанието на EPSCO от юни 2025 г.,¹⁹⁷ качеството на работните места обхваща традиционни измерения като *адекватни трудови възнаграждения и справедливи възнаграждения, сигурност на работното място и кариерата, и развитие на умения и напредване в кариерата*. Всичко това са взаимозависими елементи, чието комбиниране може да създаде благотворен цикъл на лични възможности, производителност и икономически растеж. В същото време, както е подчертано в становището на EMCО, *безопасността и здравето на работното място, комбиниран с благополучието на работното място, оптималната организация на работното време, равновесието между професионалния и личния живот и автономията на работното място, могат да положат основите както за лично и професионално развитие, така и за организационен успех*. Това може да е резултат например от по-големи творчески заряд и отчетност, по-високи мотивация и производителност, както и от по-рядка проява на синдрома на професионалното изчерпване. Също така *колективното представителство и организиране на интереси, равенството между половете и еднаквите възможности*, както и усилията за насърчаване на *прехода от недеklarиран и недостатъчно декларирани труд към формална заетост* са ключови хоризонтални стратегически инструменти за изграждане на справедлив и приобщаващ пазар на труда. Накрая, степените и видът на *социалната закрила*, достъпни за различните форми на заетост, са неразделни компоненти на качеството на работните места. Предстоящата пътна карта за качествени работни места, която се разработва в сътрудничество със социалните партньори на ЕС, е подновен ангажимент за насърчаване на ориентирани към бъдещето качествени работни места в един конкурентен ЕС. В нея ще се представи всеобхватна стратегия за справяне с предизвикателствата и възможностите на европейските пазари на труда по отношение на качествените работни места и ще се допринесе за справедлив екологичен и цифров преход, предвиждане на промените и по-бърза намеса, когато е налице заплахата от реструктуриране. В пътната карта се очертават инициативи и инструменти за съгласуване на политиката по заетостта с нуждите на бързо развиващата се икономика, като същевременно продължава да се основава на принципите на европейската социална пазарна икономика, социалния напредък и пълната заетост. В нея се изтъкват и основните фактори, с които се насърчават качествени работни места в благоприятна за бизнеса среда и се призовава за прилагане на съществуващите социални права, качествени услуги за всички и в различните региони, адекватно финансиране и засилен социален диалог и колективно договаряне.

¹⁹⁷ Вж. [Становище на Комитета по заетостта относно измеренията на качеството на работните места](#), представено на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси през юни 2025 г.

Резултатите относно качеството на работните места се различават в отделните държави членки и в различните измерения

Равнище на риска от бедност сред работещите (на възраст 18—64 години), 2024 г., % от наетите лица и % от несемейните наети лица; участие на възрастни в учебни дейности (на възраст 25—64 години) (през последните 12 месеца), 2022 г., % от наетите лица; Недоброволна временна заетост и заетост на непълно работно време (лица на възраст 15—64 години), 2024 г., % от наетите лица, хора с ниски заплати, 2022 г., % от наетите лица

Забележка: Данни за недоброволна временна заетост са налични само за Латвия по причина [JOB_TCTR], а за Словакия по причина [NF_PJOB]. Прекъсване в динамичните редове за България и различно определение за Испания и Франция както за недоброволна временна заетост, така и за заетост на непълно работно време. Данни с ниска степен на надеждност за Естония [JOB_TCTR] и за Малта, Австрия и Словения за [NF_PJOB]. Прекъсване в динамичните редове за Хърватия и предварителни данни за Литва и за двете равнища на риска от бедност сред работещите. Прекъсване в динамичните редове на участието на възрастни в учебни дейности за Франция, Италия и Румъния.

Източник: Евростат [tesem190,], [lfsa_eetpgar], [tespm070], [ilc_iw02], [earn_ses_pub1s], [специална извадка на Евростат за участието на възрастни в учебни дейности през последните 12 месеца, без целенасочено обучение на работното място \(GOJT\), от изследването на образованието за възрастни.](#)

Резултатите по различните измерения на качеството на работните места се различават значително в отделните държави членки на ЕС, както и в различните измерения в рамките на една и съща държава членка. Например, макар и с нисък дял на недоброволната временна заетост¹⁹⁸ и недоброволната заетост на непълно работно време¹⁹⁹ (съответно 2,3 % и 0,5 % от наетите лица (на възраст 15—64 години), България има едно от най-високите равнища на риска от бедност сред работещите (IWP) (12,1 %) и е една от държавите с най-висок брой злополуки с летален изход по време на работа (3,5 на 100 000 работници). Финландия има относително висок дял на недоброволната временна заетост (10,3 %) и недоброволната заетост на непълнен работен ден (4,6 %). В същото време равнището на IWP е сравнително ниско (2,8 %), повече от половината (55,5 %) от наетите лица участват в обучение, а злополуките с летален изход са сравнително малко на брой (1 на 100 000 работници). Словакия отчита относително високо равнище на IWP (10,3 %), но се

¹⁹⁸ Недоброволната временна заетост се определя тук или като „не е намерена постоянна работа“ [lfsa_etgar], или „работа се предлага само на временен договор“ [lfsa_etgar].

¹⁹⁹ Принудително намаленото работно време се определя като „не е намерена работа на пълно работно време“ [lfsa_eetpgar].

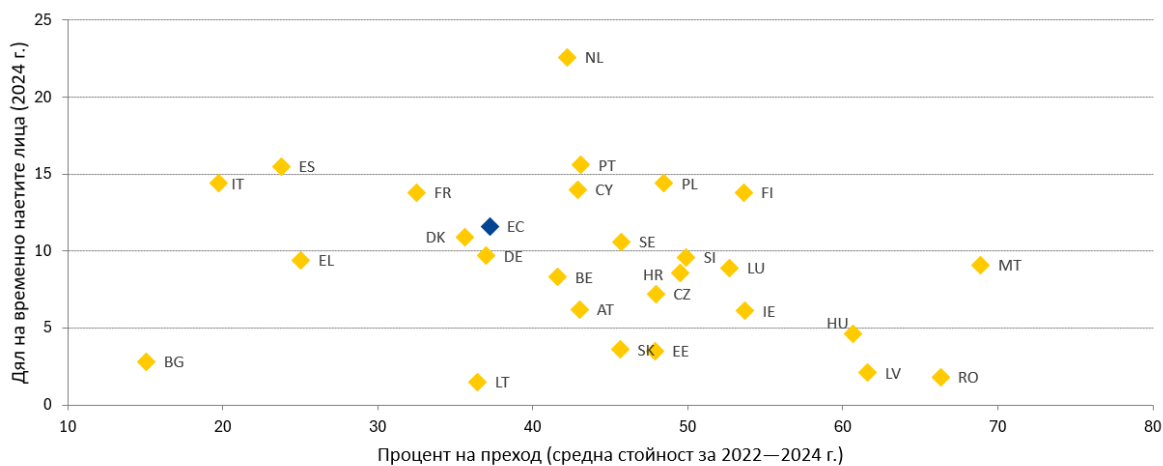
представя добре по всички останали горепосочени измерения. Други държави членки, като Италия и Испания, са изправени пред предизвикателства в много измерения на качеството на работните места.

Държавите членки предприемат действия за подобряване на качеството на работните места в рамките на различните им измерения. Например **Словакия** завърши транспонирането на директивата за минималната работна заплата през ноември 2024 г. Това ще допринесе за адекватни доходи в долния край на разпределението на доходите. Това се постига чрез въвеждане на критерии за оценка на адекватността на законоустановената минимална работна заплата, повишаване на механизма за автоматично индексирание до 60 % от средната месечна работна заплата за предходната година и създаване на Комисия за минималната работна заплата с участието на социалните партньори. Като част от по-широка реформа на пазара на труда, през юни 2025 г. **Словения** въведе по-строги изисквания за агенциите за временна заетост и засилване на регулаторния надзор върху тези агенции, за да подобри защитата на временно наетите работници. През юни 2024 г. **Гърция** въведе цифрова работна карта като пилотен проект, който има за цел да защити напълно правата на работниците, като осигури наблюдение на реалното работно време и възнаграждението на служителите. Това е насочено към борба със злоупотребите с недекларирания извънреден труд, както и с незаконните промени и извънредните часове. **Италия** разшири обхвата на данъчните облекчения за наемане на наети лица на постоянни договори и въведе освобождаване от осигурителни вноски за периода 2025—29 г. за работодатели от частния сектор, наемащи постоянен персонал в определени сектори. С подкрепата по линия на МВУ **Испания** въведе план за действие за създаване на рамка за разработване на микроудостоверения и работи по предоставянето на микроудостоверения, обхващащи множество различни обучителни дейности, за да се предоставят на работниците специфични знания и умения, търсени на пазара на труда. Също така чрез преговори със социалните партньори през 2025 г. минималната работна заплата беше увеличена до 700 евро годишно, от което се възползваха приблизително 2,4 милиона работници. С цел да се подобрят безопасността и здравето на работното място, през март 2025 г. **Люксембург** прие постановление, с което се актуализира защитата на работното място срещу канцерогенни, мутагенни и токсични за репродукцията агенти, като се засилват задълженията на работодателите по отношение на наблюдението, проучването на заместители и санитарно-хигиенния контрол.

Някои държави членки показват относително висок дял на временната заетост и ниски равнища на преход към постоянни договори. Това може да сочи към предизвикателства в ролята на временните договори като „стъпала“ към дългосрочна постоянна заетост. Сред държавите с най-висок дял на временно наети работници, Италия и Испания регистрираха процент на преход под или около 20 % (спрямо средния за ЕС от 37,2 %), докато в Нидерландия и Португалия те надхвърлиха 40 % — вж. фигура 2.3.3. От друга страна, в Унгария, Латвия и Румъния делът на временно наетите работници беше под 5 %, а в Малта под 10 %, но процентът на преход към постоянни договори беше много висок — между 60 и 70 %. Последните предлагат ефективни начини за преминаване от временна към постоянна заетост.

Фигура 2.3.3: Процентът на преход към постоянни договори в ЕС се характеризира със значителни различия в държавите членки

Дял на временно наетите лица сред всички наети лица (на възраст 20—64 години) през 2024 г. и процент на преход към постоянна заетост (лица на възраст 15—64 години) (средна стойност за 2022, 2023 и 2024 г.).

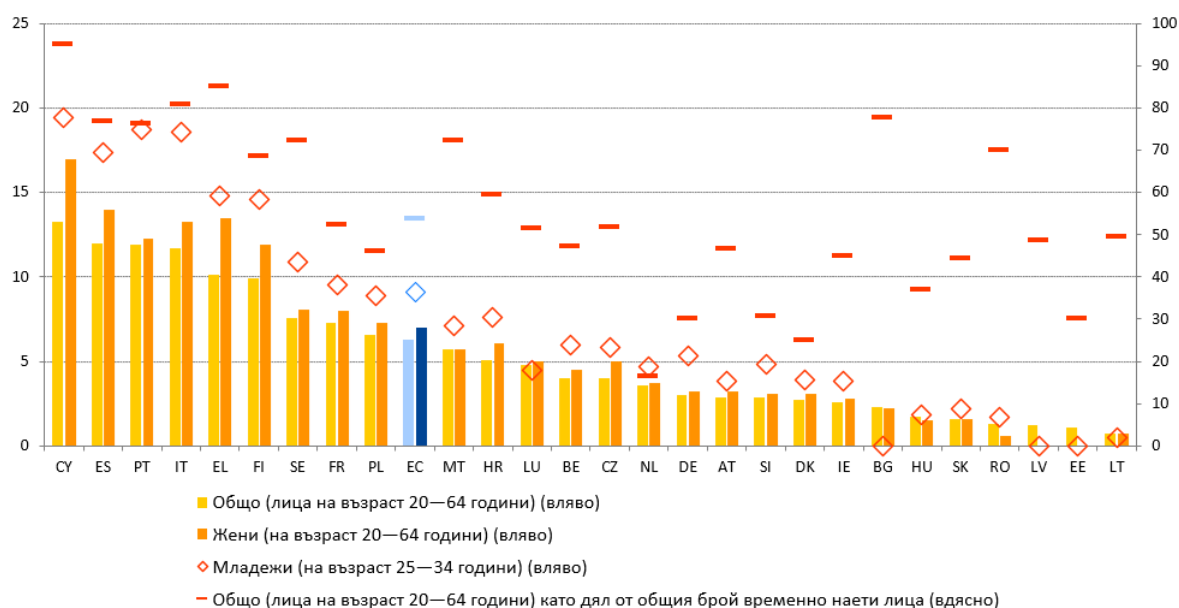
Забележка: По-широката възрастова граница 15—64 години е разгледана за процента на преход от временни към постоянни договори. Данни за процента на преход към заетост липсват за Германия през 2022 г., за Дания през 2024 г. и за Люксембург през 2023 г. Прекъсване в динамичните редове през 2023 г. за Франция. Данните за Литва през 2024 г. са предварителни. Възрастовата група 20—64 години е използвана за временна заетост в съответствие с водещия показател за заетостта в набора от социални показатели и свързания с него анализ в раздела. Определението се различава за Испания и Франция през 2024 г. Прекъсване в динамичните редове за България през 2024 г.

Източник: Евростат, [lfsi_pt_a], Наблюдение на работната сила в ЕС и [ilc_lvhl32], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Недоброволната временна заетост засяга значителен дял от икономически активното население, с подчертани неравенства между държавите членки и по-висока честота при младежите и жените. Недоброволната временна заетост е показателна за ситуации, при които договорното споразумение не отразява предпочитанията на наетите лица за гъвкавост. През 2024 г. един на всеки двама временно наети работници (на възраст 20—64 години) (53,7 %, около 10,6 милиона работници) е подписал недоброволно такъв договор, което представлява общо 6,4 % от всички наети лица. Делът на тези на недоброволни временни договори сред всички наети лица варира от 10 % или повече в Кипър, Испания, Португалия, Италия и Гърция до около или под 1 % в Естония и Литва — вж. фигура 2.3.4. В почти всички случаи дяловете сред жените бяха по-високи от дяловете сред мъжете, с изключение на България, Унгария и Литва. Сред временно наетите работници делът на тези, които са заети в рамките на недоброволна временна заетост, варира от около 16—25 % в Нидерландия и Дания до 95,1 % в Кипър. Макар че както Нидерландия, така и Испания имат високи равнища на временна заетост, първата има най-нисък дял на временно наети служители, които се намират недоброволно в такава ситуация, със средни процент на преход, докато в Испания трима от всеки четирима временно наети служители се намира недоброволно в такава ситуация, а процентът на преход е относително нисък. Това подчертава двойствения характер на временната заетост — или избрана гъвкава форма на заетост и възможен път към стабилна заетост, или резултат от ограничени алтернативи и нисък процент на преход към стабилни работни места за работниците.

Фигура 2.3.4: Недоброволната временна заетост засяга един от двама временно наети работници и по-специално жените и младежите

Работещи недоброволно на временни договори като процент от общия брой на наетите лица (на възраст 20—64 години) (в %, 2024 г.)

Забележка: Определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България. Данни с ниска степен на надеждност за Латвия, Малта, Австрия, Словения, Естония и Словакия. За Латвия данни за „Работа се предлага само на временен договор“ и за Словакия данни за „Не е намерена постоянна работа“ са налични само общо и общо като дял от всички временно наети работници. За Латвия и Естония липсват данни за жените и младежите, а за Словакия и Румъния са налични данни само за „Не е намерена постоянна работа“.

Източник: Евростат, [lfsa_etgar], Наблюдение на работната сила в ЕС.

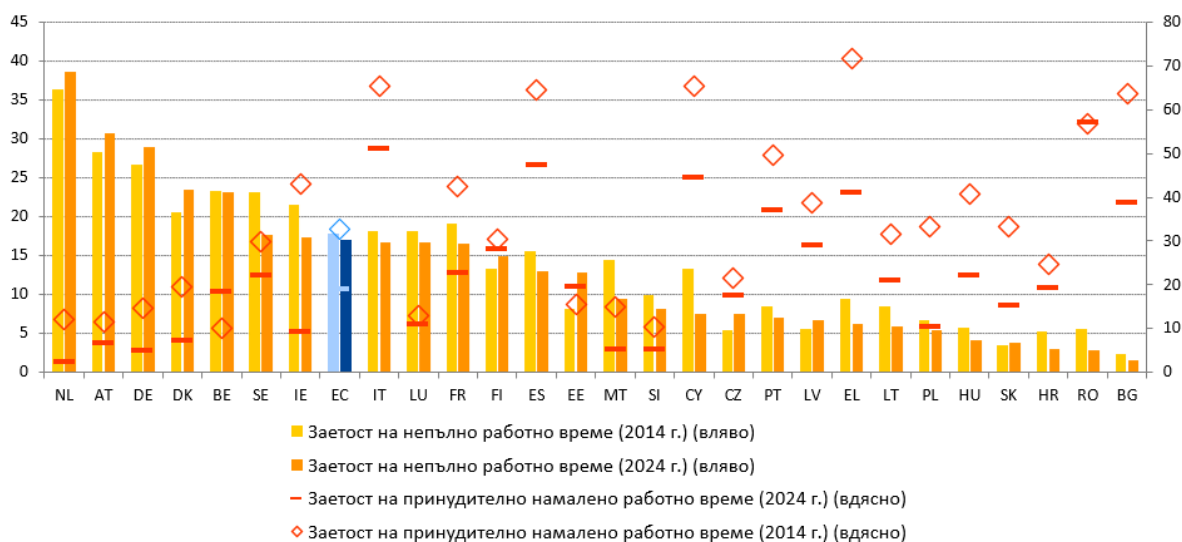
Заетостта на непълно работно време в ЕС е намаляла през последното десетилетие, а нейният недоброволен компонент също е намалял, но остава значителен в някои държави членки. От 2014 г. насам делът на заетостта на непълно работно време в общата заетост (лица на възраст 20—64 години) е намалял с 0,7 процентни пункта и е достигнал 17,1 % през 2024 г. В три държави членки (Нидерландия, Австрия, Германия) около или повече от 30 % от общата заетост е била на непълно работно време, докато пет държави членки отчитат цифри под 5 % (Унгария, Словакия, Хърватия, Румъния, България). Жените продължават да представляват най-голямата група от работещите на непълно работно време (вж. раздел 2.2). С нарастването на равнищата на заетост през последното десетилетие и все по-ограничените пазари на труда, недоброволната заетост на непълно работно време непрекъснато намалява, тъй като работодателите се затрудняват да запълнят свободните работни места на пълен работен ден²⁰⁰. В резултат на това през 2024 г. 18,9 % от общата заетост на непълно работно време (лица на възраст 15—64 години) беше недоброволна, в сравнение с 32,7 % десетилетие по-рано. И в това отношение съществуват значителни различия между държавите членки. Докато в Испания, Италия и Румъния около един на всеки двама работници на непълно работно време работи

²⁰⁰ ОИСП, [OECD Employment Outlook 2025: Can We Get Through the Demographic Crunch \(ОИСП — Перспективи за заетостта за 2025 г.: Можем ли да преодолеем демографската криза?\)](#), OECD Publishing, Париж.

недоброволно, в Малта, Словения, Германия и Нидерландия около или по-малко от 5 % от работещите на непълно работно време са недоброволно в рамките на такава схема.

Фигура 2.3.5: Делът на заетостта на непълно работно време леко е намалял, като разликите в недоброволния компонент остават големи в отделните държави членки.

Дял на заетостта на непълно работно време в общата заетост (лица на възраст 20—64 години) и дял на недоброволната заетост на непълно работно време от общата заетост на непълно работно време (лица на възраст 20—64 години) (% , годишни данни)

Забележка: Определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България през 2024 г. за заетостта на непълно работно време. По отношение на принудително намаленото работно време е налице прекъсване в динамичните редове за Франция през 2014 г. и България през 2021 г. и ниска степен на надеждност за Малта, Хърватия и Словения през 2024 г. и Нидерландия през 2014 г.

Източник: Евростат, [lfsi_pt_a] и [lfsa_eppgai], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Делът на самостоятелно заетите лица, които нямат нает персонал, леко намаля в ЕС, но между държавите членки могат да се наблюдават съществени разлики. Макар и да е показателна за предприемаческата инициатива такава работа за собствена сметка може да се тълкува и като показател за „фиктивна“ самостоятелна заетост, която прикрива зависими трудови правоотношения²⁰¹. През 2024 г. 9,0 % от общата заетост (лица на възраст 20—64 години) в ЕС е била свързана с работници, работещи за собствена сметка²⁰². Макар и да е намалял с 0,1 процентни пункта в сравнение с 2023 г., това все още представлява 17,7 милиона работници през 2024 г. Най-високият дял на самостоятелно заетите лица в общата заетост е регистриран в Чехия, Италия и Нидерландия — 13 % или около 13 %, както и в Полша — 14,1 %, и в Гърция — 19,1 %. Най-ниските стойности (под 5 %) са наблюдавани в Дания, Германия и Люксембург. Като цяло 15 % от работещите са своя сметка в ЕС могат да се считат за

²⁰¹ Вж. Европейска комисия, [Заетост и социално развитие в Европа през 2023 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

²⁰² Евростат, [lfsa_egaps] и [lfsi_emp_a], Наблюдение на работната сила в ЕС. Определението се различава за Испания и Франция (вж. метаданните).

икономически зависими,²⁰³ като най-високите дялове са регистрирани в областта на селското стопанство, финансовите услуги, както и в здравеопазването и други услуги²⁰⁴. Сред тях около 40 % съобщават, че срещат поне известни затруднения да покриват текущите си разходи.

През 2024 г. бедността сред работещите в ЕС се стабилизира след период на постепенен спад, но все още засяга почти един на всеки дванадесет работещи. Делът на заетите лица на възраст 18—64 години, изложени на риск от бедност, намалѐ до 8,2 % в Съюза през 2024 г. от 8,3 % през 2023 г.²⁰⁵, което е значително под равнищата преди пандемията от COVID (в сравнение с 9,1 % през 2019 г. и 9,8 % през 2016 г.). Работниците, които работят в нестандартни форми на заетост, са сравнително по-засегнати, тъй като често имат по-ниски годишни възнаграждения и по-нисък интензитет на икономическа активност. Сред домакинствата с висок интензитет на икономическа активност делът на бедността сред работещите хора през 2024 г. беше по-малък от една трета от данните за домакинствата с нисък интензитет на икономическа активност²⁰⁶. Повишеният растеж на заплатите сред работещите домакинства с по-ниски доходи, подпомогнат и от голямото увеличение на минималната работна заплата от 2022 г. насам, допринесе за подобряване на положението на домакинствата с ниски доходи през последните години (вж. раздел 2.1.1)²⁰⁷. През 2024 г. Румъния беше държавата, която отбеляза най-силно намаление на бедността сред работещите (с 4,3 процентни пункта до 10,7 % през 2024 г.), въпреки че все още надхвърля средното за ЕС от 8,2 %. Люксембург, Латвия и Португалия също отбелязаха значителни намаления (съответно с 1,4 процентни пункта, 1 процентен пункт и 0,8 процентни пункта), но всички те все още бяха около или над средното за ЕС равнище (съответно с 13,4 %, 8,5 % и 9,2 %). Обратно, бедността сред работещите се увеличи с 1,2 процентни пункта в Словакия. Люксембург, България и Испания регистрираха най-високите равнища на бедност сред работещите (съответно 13,4 %, 12,1 % и 11,3 %). Както и през предходните години, делът на бедността сред работещите беше по-висок сред гражданите на трети държави, нискообразованите работници, заетите на непълно работно време, временно наетите работници и домакинствата с деца на издръжка²⁰⁸. Бедността сред работещите също беше по-висока при мъжете в сравнение с жените.

²⁰³ Икономически зависимите самостоятелно заети лица се определят като самостоятелно заети лица, които нямат нает персонал, които са работили през последните 12 месеца само за един клиент или за доминиращ клиент и този клиент е определял работното им време.

²⁰⁴ Eurofound, [Европейско проучване на условията на труд за 2024 г.: първи констатации](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г.

²⁰⁵ Евростат, [[ilc iw01](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот. Делът на бедност сред работещите се отнася до доходите от предходната година.

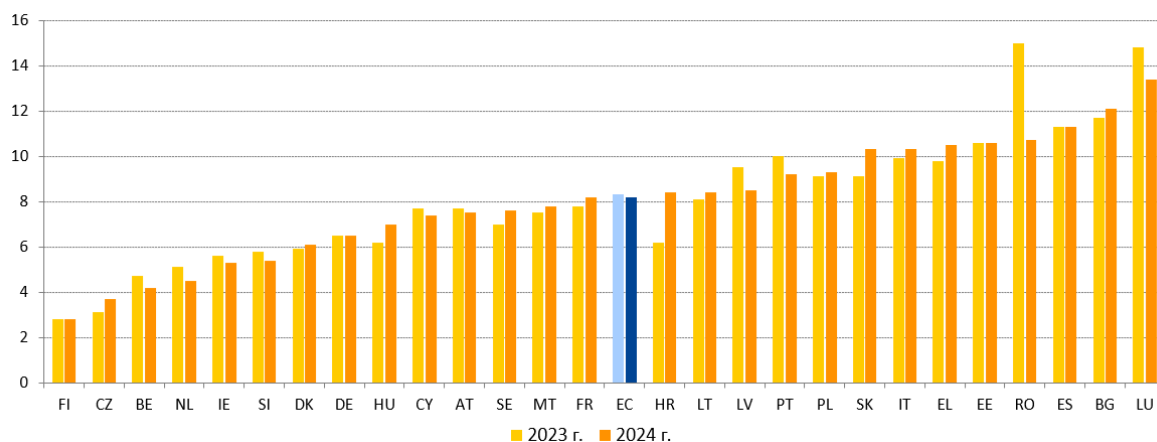
²⁰⁶ Вж. Евростат, [[ilc iw03](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

²⁰⁷ Вж. Европейска комисия, [Пазар на труда и развитие в областта на трудовите възнаграждения в Европа — годишен преглед за 2025 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

²⁰⁸ Вж. Евростат, [[ilc iw15](#)], [[ilc iw04](#)], [[ilc iw07](#)], [[ilc iw05](#)], [[ilc iw02](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Фигура 2.3.6: Делът на бедност сред работещите е като цяло стабилен през 2024 г. в ЕС, със значителни разлики между държавите членки

Равнище на риска от бедност сред работещите (на възраст 18—64 години) (%), годишни данни)

Забележка: Прекъсване в динамичните редове през 2023 г. за Германия и Хърватия. Прекъсване в динамичните редове през 2024 г. за Хърватия. Данните за Литва през 2024 г. са предварителни.
Източник: Евростат [tespm070], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Ускоряването на цифровата трансформация преобразява европейските пазари на труда, като един на всеки десет работници в ЕС използва генеративен изкуствен интелект за работа. Изкуственият интелект (ИИ) и алгоритмичното управление предлагат мощни инструменти за стимулиране на иновациите, повишаване на производителността, например чрез автоматизация и чрез допълване на способностите на работниците, както и засилване на глобалната конкурентоспособност на Европа. Когато е отговорно проектирано и внедрено, използването на изкуствен интелект и системи за алгоритмично управление на работното място може да повиши ефективността, да рационализира набирането на персонал, да намали предубежденията и да подобри качеството на работата (вж. също раздел 2.1.1). Тези инструменти обаче трябва да бъдат управлявани по подходящ начин, за да се разсеят надлежно опасенията относно повишеното напрежение на работното място, постоянното наблюдение, потенциалните предубеждения и рисковете за защитата на данните на работниците. Според проучване на Евробарометър от 2025 г. повечето европейци разглеждат ИИ и цифровите технологии по-общо като средство за положително въздействие върху работните им места, икономиката и качеството на живот²⁰⁹. В същото време 84 % считат, че ИИ изисква внимателно управление, по-специално на работното място. През 2024 г. 12 % от работещите в ЕС са използвали различни форми на генеративен изкуствен интелект в работата си, за да опростят сложни умствени задачи или да получат препоръки за начина си на работа²¹⁰. Използването на генеративен ИИ е особено високо сред ръководителите (23 %) и специалистите (28 %), както и при финансовите услуги (28 %). Внедряването също се различаваше в отделните държави членки. Между 20 % и 25 % от работниците в Белгия, Дания, Нидерландия, Швеция и Люксембург вече използват такива инструменти, докато в Италия, Гърция, Румъния и Португалия те се използват само от 5 % или по-малко. Освен това използването на

²⁰⁹ Европейска комисия, [Специалното проучване на Евробарометър № 554 — Artificial Intelligence and the future of work \(Изкуственият интелект и бъдещето на труда\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г.

²¹⁰ Eurofound, [Европейско проучване на условията на труд за 2024 г.: първи констатации](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г.

цифрово наблюдение на работното място и алгоритмичното управление на работните процеси трансформират начина, по който работата се организира, координира, наблюдава и управлява²¹¹. Цифровото наблюдение е най-разпространено в държавите от Централна и Източна Европа, включително Словения, Чехия, Полша, Румъния, България, Латвия, както и Малта и Кипър. Освен двете най-често срещани практики (проследяване на работното време и движенията при влизане/излизане), в тези държави често се използват и интернет наблюдение, вътрешни системи за видеонаблюдение, проследяване на обаждания и наблюдение на местоположението на превозните средства. Като цяло обаче се наблюдаваше висока степен на различия в разпространението и видовете цифрово наблюдение в отделните държави членки. Когато става въпрос за алгоритмично управление, данните от проучване показват и че 24 % от работниците в ЕС имат автоматично разпределено работно време. В Акта за изкуствения интелект на ЕС се определя ясен набор от основани на риска правила за разработчиците и внедрителите по отношение на специфични приложения на ИИ, като се гарантират безопасността, основните права и ориентираният към човека ИИ и същевременно се засилват усвояването, инвестициите и иновациите в областта на ИИ в целия ЕС²¹². В същото време в стратегията за използването на ИИ²¹³, с която се насърчава приемането на ИИ в 10 отрасли на ЕС и публичния сектор, се признава значението на отговорното и полезно използване на ИИ на работното място.

С Директивата за работа през платформа се улеснява правилното определяне на трудовия статус на работниците през платформа и се насърчават прозрачността, справедливостта, човешкия надзор, безопасността и отчетността при алгоритмичното управление. През 2025 г. се очаква 43 милиона работници да работят през една или повече цифрови трудови платформи в Европейския съюз²¹⁴. Работата през платформа може да предложи гъвкавост и основен или допълнителен доход, да подобри равновесието между професионалния и личния живот, като същевременно намали пречките пред навлизане на пазара на труда за младежите и уязвимите групи, като мигранти и хора с увреждания. Работата през платформа обаче е свързана и с несигурност, ниски доходи, ограничен достъп до социална закрила и предизвикателства, свързани с непрозрачното алгоритмично управление. Освен това, тъй като по-голямата част от работата през цифрови платформи се извършва онлайн, трансграничните работни процеси са трудни за проследяване и в много случаи са скрити. По-голямата част от хората, работещи през платформи в ЕС, се считат за самостоятелно заети лица, макар че се смята, че до 5,5 милиона души в действителност не са такива. Приблизително 55 % от работниците през платформа печелят по-малко от

²¹¹ Gonzalez Vazquez, I., Fernandez Macias, E., Wright, S. и Villani, D., [Digital Monitoring, Algorithmic Management and the Platformisation of Work in Europe \(Цифрово наблюдение, алгоритмично управление и платформизацията на труда в Европа\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г. Цифровото наблюдение се определя като практиката на събиране на данни чрез цифрови устройства за производствения процес с цел да се наблюдават различни аспекти на работата и самите работници. Алгоритмичното управление се определя като използването на основани на данни технологии, които могат да включват ИИ, за поне частично автоматизиране на някои аспекти от управлението и координацията на икономически активното население, което се извършва едновременно със събирането на данни и наблюдението на работниците.

²¹² Вж. [Регламент \(ЕС\) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект](#).

²¹³ Съобщение на Европейската комисия — [Стратегия за използването на ИИ, COM\(2025\) 723 от 8 октомври 2025 г.](#)

²¹⁴ Европейски съвет, [EU rules on platform work \(Правила на ЕС за работа през платформа\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г.

минималната работна заплата²¹⁵. С цел да се осигурят достойни условия на труд при работата през платформа, като същевременно се подкрепя устойчивият растеж на цифровите трудови платформи в ЕС, през октомври 2024 г. беше приета Директива за работа през платформа²¹⁶. В директивата се разглеждат въпроси, свързани с неправилното класифициране на трудовия статус, алгоритмичното управление и прозрачността, свързана с трансграничната работа, като тя допълва съществуващите *достигания на правото*²¹⁷ на Съюза. До декември 2026 г. държавите членки трябва да приключат с транспонирането в националното законодателство.

Цифровите иновации крият потенциал за по-продуктивни и по-качествени работни места, но могат да доведат и до засилване на интензивността на труда и да превърнат възможностите за „работа навсякъде“ в очаквания, като се размиват границите между професионалния и личния живот. Например цифровите технологии дадоха възможност за разрастването на работата от разстоянието. Преди пандемията от COVID-19 разпространението на работата от разстояние беше сравнително умерено, като през 2019 г. 11,3 % от служителите работеха от вкъщи поне известно време. През 2024 г. това е направено от около 20 % от работниците. Съгласно проучване на Eurofound от 2025 г.²¹⁸ предпочитанията по отношение на работата от разстояние също са се променили. През 2024 г. повече от 50 % от анкетираните са изразили предпочитание да работят от вкъщи няколко пъти седмично, докато 24 % са изразили желание да работят изключително от вкъщи. Въпреки изразеното предпочитание, възможностите намаляват, тъй като работните места, при които се работи изцяло от разстояние, са намалели от 24 % през 2022 г. на 14 % през 2024 г. Технологичният напредък и свързаните с него дистанционни и хибридни модели на работа също могат да окажат въздействие върху моделите на работно време. Като цяло в ЕС се наблюдава известно подобрене на графици на работното време, при които е налице отклонение от обичайното работно време на пълен работен ден, което може да повлияе отрицателно на качеството на работните места. През 2024 г. 6,6 % от всички заети лица са работили повече часове на основното си работно място в сравнение със 7,1 % през 2023 г. Делът на работещите на нетипично работно време обаче остана висок — 33,6 % от общата заетост, което отразява слабо намаление от 0,3 процентни пункта от 2021 г. насам. След неуспешните преговори на европейските междуотраслови социални партньори относно актуализирането на Рамковото споразумение за работа от разстояние от 2002 г., както и Резолюцията на Европейския парламент от 2021 г. относно правото на откъсване от работната среда²¹⁹, Европейската комисия проведе официална двуетапна консултация със социалните партньори относно правото на откъсване от работната среда и работата от разстояние. Вторият етап на

²¹⁵ Вж. Европейски съвет, [Spotlight on digital platform workers in the EU \(Поставяне на акцент върху работниците през цифрова платформа в ЕС\) — Съвет](#).

²¹⁶ Европейски съвет, [Platform workers: Council adopts new rules to improve their working conditions \(Работници през платформа: Съветът приема нови правила за подобряване на условията им на труд\) — Съвет](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2024 г.

²¹⁷ С директивата ще се подобри правоприлагането и проследимостта във връзка с работата през платформа, включително в трансгранични ситуации, като се поиска от платформите да декларират работата в държавата, в която се извършва, и да предоставят на националните органи определена информация относно хората, които работят през тях, и техните общи условия.

²¹⁸ Eurofound, [Quality of life in the EU in 2024: Results from the Living and Working in the EU e-survey \(Качество на живота в ЕС през 2024 г.: Резултати от електронното проучване „Живот и работа в ЕС“\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г.

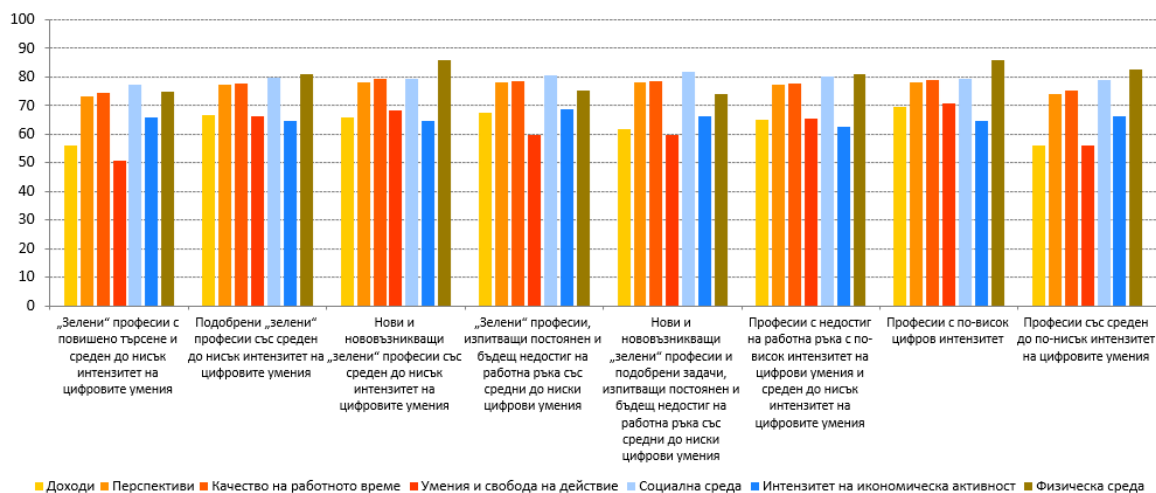
²¹⁹ Европейски парламент, [Резолюция на Европейския парламент от 21 януари 2021 г. с препоръки към Комисията относно правото на откъсване от работната среда](#), 2021 г.

консултация приключи на 6 октомври 2025 г. Отговорите на европейските социални партньори ще бъдат използвани при последващите действия на Комисията по резолюцията.

Тъй като с текущия цифров и екологичен преход се преобразуват пазарите на труда, условията на заетост между свързаните професии се различават значително. „Ориентираните към бъдещето професии“ и „професиите по интереси“ се определят като работни места, които са от значение за две или повече от цифровата, екологичната и демографската трансформации²²⁰. Седем индекса на Eurofound за качество на работните места, с които се оценява качеството на работните места на равнището на дадена длъжност, показват, че професиите с по-висока интензивност на цифровите умения имат най-високо общо качество на работните места (съгласно собственото определение на Eurofound) — вж. фигура 2.3.7²²¹. В сравнение с повечето други професионални групи, тези работници получават особено високи оценки по отношение на доходи, перспективи за работа, качество на работното време, умения и свобода на действие, както и физическа среда. Хората, упражняващи тези професии, също съобщават по-често, че са участвали наскоро в обучение. От друга страна, някои ориентирани към бъдещето „зелени“ професии, които включват използването на физически труд, имаха като цяло най-ниските резултати по горепосочените индекси.

Фигура 2.3.7: При ориентирани към бъдещето професии се наблюдават разлики във връзка с качеството на работните места съгласно определението на Eurofound

Резултати от Европейското проучване за условията на труд в ориентирани към бъдещето професии (% , 2024 г.)

Забележка: Представени са избрани професии, за повече информация относно професионалните групи вж. оригиналната публикация.

Източник: Eurofound, собствени изчисления въз основа на [Европейско проучване на условията на труд за 2024 г.](#)

²²⁰ Представеният тук анализ е частична актуализация на [Future-oriented occupations in the EU: main features, employment conditions, and job strain \(Ориентирани към бъдещето професии в ЕС: основни характеристики, условия на труд и натоварване на работното място\)](#) — Европейска комисия, при която се използва проучването на Eurofound от 2024 г. за условията на труд.

²²¹ Тези индекси се основават на седем измерения, които Eurofound използва за оценка на качеството на работните места на равнището на работното място: физическа и социална среда, задачи за работа, организационни характеристики, договорености относно работното време, перспективи за работа и присъщи характеристики на работата.

Недекларираният труд, както и здравословните и безопасни условия на труд, продължават да бъдат предизвикателства, с големи различия в капацитета и ресурсите на инспекциите по труда в отделните държави членки. Последните оценки сочат, че 9,7 % от общото количество вложен труд в частния сектор на ЕС е било недекларирано през 2019 г.²²² Фокусът на вниманието все повече се измества от „прости“ форми на недеклариран труд, като например частни домакинства, поръчващи услуги без официална фактура, към по-сложни форми, като например недеклариран труд, извършван от граждани на трети държави. В рамките на Платформата за борба с недекларирания труд, Европейският орган по труда улесни обмена между държавите членки по тези теми. Борбата с недекларирания труд все повече разчита на използването на основан на риска анализ, използването на големи информационни масиви и ИИ. Показателите на МОТ относно инспекциите по труда разкриват значителни разлики в капацитета и ресурсите в държавите от ЕС за откриване и борба с недекларирания труд. През 2023 г. данните на МОТ за броя на инспекторите на 10 000 заети лица варират от 0,23 в Ирландия до 3,08 в Люксембург²²³. Инспекциите по труда също играят важна роля в осигуряването на безопасни и здравословни условия на труда за работниците. През 2022 г. в ЕС са регистрирани 3 286 трудови злополуки с летален край, което отразява намаление със 103 смъртни случая в сравнение с предходната година и представлява 1,66 злополуки с летален край на 100 000 работници. Близо една четвърт (22,9 %) от всички трудови злополуки с летален край в ЕС са се случили в строителния сектор, което подчертава специфичните предизвикателства в сектора в това отношение.

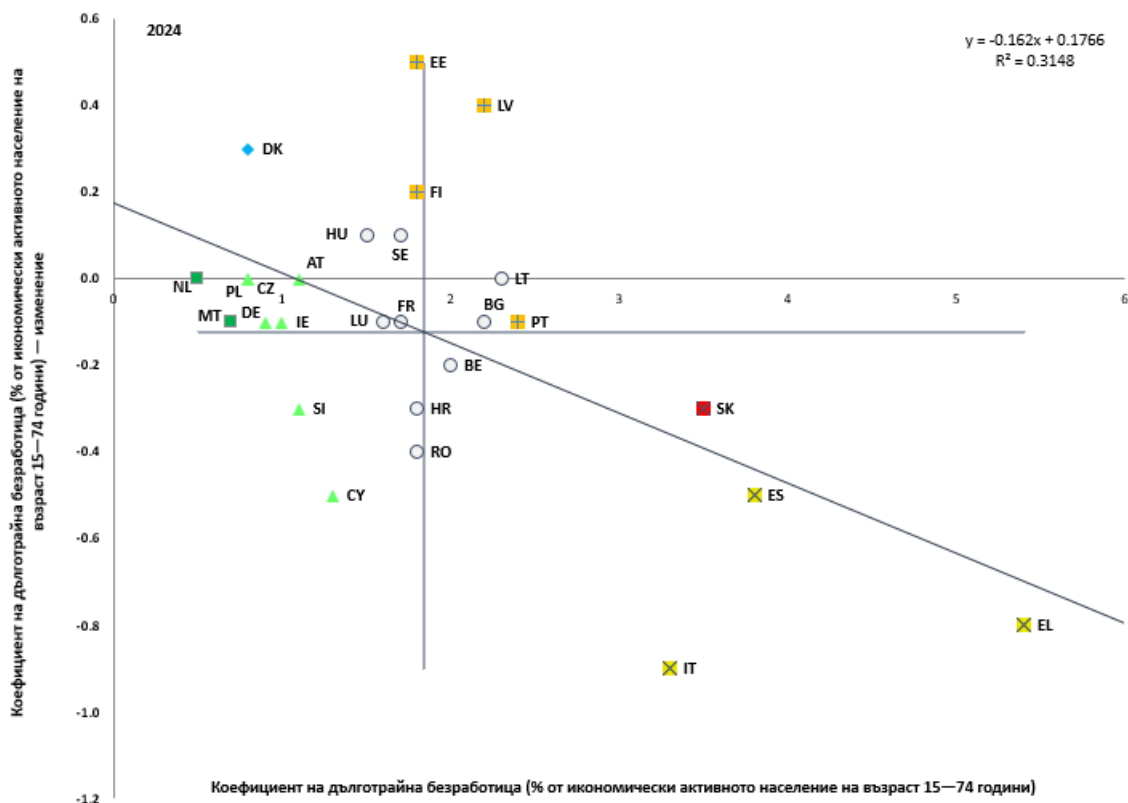
Коефициентът на дълготрайна безработица в ЕС намаля най-много в държавите членки с най-високи равнища, като показва известна възходяща конвергенция в абсолютни стойности. Коефициентът на дълготрайна безработица в ЕС намаля за трета поредна година до 1,9 % през 2024 г., което е с 0,2 процентни пункта по-ниско отколкото през 2023 г. По-специално процентът е намалял най-много сред държавите членки с особено високи равнища, като най-големите подобрения са в Италия, Гърция и Испания — всички те представят ситуации със „слаби, но с подобряващи се стойности“ — вж. фигура 2.3.8. Процентът също леко намаля в Словакия (с 0,3 процентни пункта) и държавата остана в „критична ситуация“ с един от най-високите коефициенти на дълготрайна безработица в ЕС — 3,5 %. След като през 2024 г. отбелязаха увеличение, понастоящем Естония, Латвия и Финландия са „за наблюдение“, заедно с Португалия, която има относително висок процент — 2,4 %, с едва незначително подобрение. От друга страна, Малта и Нидерландия са държави „с най-добри резултати“ и с най-ниски равнища. В по-голямата част от държавите членки неравнопоставеността между половете в коефициента на дълготрайна безработица беше под 0,5 процентни пункта през 2024 г., докато в Гърция, Испания и Латвия тя беше значителна.

²²² Оценките на реалния размер на недекларираната икономика трябва да се разглеждат предпазливо. Вж. Franic, J., [Extent of undeclared work in the European Union \(Обхват на недекларирания труд в Европейския съюз\)](#).

²²³ Вж. [МОТ — Изследовател на данни](#).

Фигура 2.3.8: Коефициентът на дълготрайната безработица продължи да намалява в повечето държави членки, което показва обща възходяща конвергенция

Коефициент на дълготрайна безработица (лица на възраст 15—74 години), равнища и изменения през 2024 г. спрямо 2023 г. (%), водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България.

Източник: Евростат [[tesem130](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Коефициентите на дълготрайна безработица се различават в държавите членки, но още повече в различните региони и са особено високи в най-отдалечените региони. В сравнение с общия коефициент на дълготрайна безработица (лица на възраст 15—74 години), който вече се различава значително в отделните държави членки, на регионално равнище се наблюдават значително по-големи разлики²²⁴. През 2024 г. най-ниските коефициенти са отчетени в регионите Утрехт и Северен Брабант в Нидерландия, както и в Прага и регион Централна Бохемия в Чехия (0,4 % и в четирите), докато най-високите коефициенти са регистрирани в испанския регион Сиудад де Мелиля (16,3 %) и Сиудад де Сеута (15,8 %), както и във френския най-отдалечен регион Гваделупа (11,4 %). В някои държави членки, като например Дания и Нидерландия, регионалните различия в коефициентите на дълготрайна безработица са

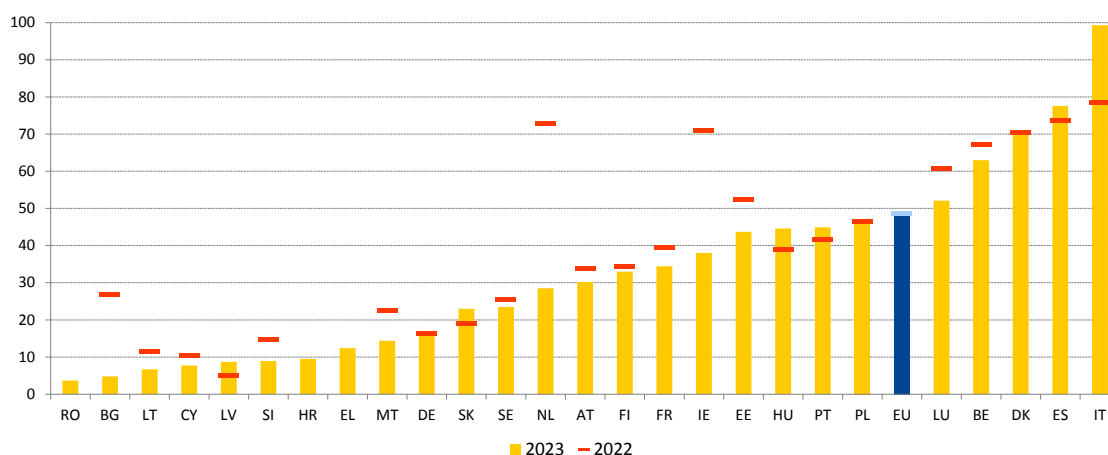
²²⁴Няма налични данни за регионите Бремен, Мекленбург-Предна Померания и Саарланд в Германия, Корсика и Майот във Франция, автономните региони Азорски острови и Мадейра в Португалия, както и Оланд във Финландия.

незначителни (вж. фигура 7 в приложение 5). От друга страна, разликите между регионите с най-ниски и най-високи коефициенти са най-силно изразени в Италия, Франция и Испания, с разлики съответно от 9,2 процентни пункта, 10,6 процентни пункта и 14,8 процентни пункта.

Процентът на участие в активните политики на пазара на труда продължава да се характеризира с големи различия в ЕС. През 2023 г. делът на безработните лица, които желаят да работят и които са участвали в активни мерки на политиката на пазара на труда, се запазва до голяма степен стабилен в мнозинството държави членки. Въпреки това, в някои от тях могат да се наблюдават както значителни спадове, така и увеличения — вж. фигура 2.3.9. Последните данни сочат особено ниски проценти на участие (под 10 %) в Румъния, България, Литва, Кипър, Латвия, Хърватия и Словения. От своя страна в Люксембург и Белгия, процентът на участие е бил над 50 % и дори значително по-висок от този в Дания, Испания и Италия. В някои държави членки може да се наблюдава забележим спад. В Словения и Малта процентът е намалял с около една трета. В Нидерландия участието е намаляло повече от наполовина, а в България само 4,8 % от безработните са участвали в сравнение с почти 27 % през предходната година.

Фигура 2.3.9: Процентът на участие в активните политики на пазара на труда продължава да показва големи различия между отделните държави

Участници в редовни интервенции в рамките на политиката по заетостта (категории 2—7) на 100 безработни лица, желаещи да работят

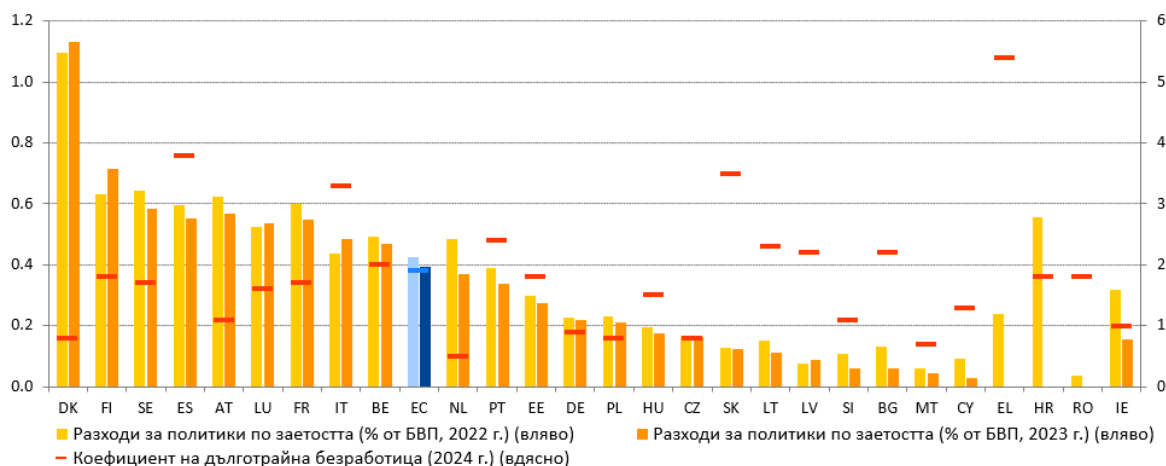
Забележка: Няма динамичен ред за Чехия. Последни налични данни за Румъния (2020 г.) и Хърватия (2021 г.). Приблизителни стойности в динамичните редове за Дания, Нидерландия и Швеция. Данните са с ниска степен на надеждност за Гърция и Италия. Много високи стойности или стойности над 100 могат да сочат, че хората се регистрират повече от веднъж в базата данни на активната политика по заетостта. *Източник:* база данни за политиката по заетостта (ПЗ) [[lmp_ind_actsup](#)].

Седем години след приемането на Препоръката на Съвета относно дълготрайната безработица, все още има значителна разлика в прилагането в целия ЕС. През второто тримесечие на 2025 г. в ЕС са регистрирани 4,2 милиона дълготрайно безработни лица (на възраст 15—74 години, безработни от 12 или повече месеца), което е ново исторически най-ниско равнище. Освен това се наблюдава спад в дела на дълготрайно безработните лица спрямо общата безработица — от 48,6 % през 2016 г. на 32,6 % през 2024 г. Значителен брой държави членки (10) обаче все още не са изпълнили първата цел на препоръката, т.е. предоставяне на Споразумение за работна интеграция (СРИ) или еквивалентна мярка на поне 90 % от дълготрайно безработните лица, които са регистрирани като безработни поне 18 месеца. Все още има пет държави членки (Белгия, Испания, Кипър, Португалия и Словакия), в които две трети или

повече от дълготрайно безработните лица няма активно СРИ. През 2023 г. сред държавите членки, чийто данни са на разположение, само 41 % от периодите на безработица на ползвателите на СРИ са завършили със заетост²²⁵ в сравнение с 43,6 % през 2022 г. От своя страна, мнозинството (63 %) от успешно навлезлите на пазара на труда през 2022 г. са останали на работа 12 месеца по-късно, с увеличение от 2,3 процентни пункта в сравнение с 2021 г. Едновременно с това, делът на успешно интегрираните ползватели на СРИ, които отново са безработни, е намалял от 15,7 % през 2022 г. на 14,4 % през 2023 г. Данните допълнително подчертават по-високите нива на успех на индивидуалните планове за действие с подробни записи за оценка в сравнение с първоначални СРИ и по-специално с редовните индивидуални планове за действие.

Фигура 2.3.10: Разходите за активни политики на пазара на труда се различават силно в отделните държави членки

Коефициент на дълготрайна безработица (лица на възраст 15—74 години), разходи за интервенции на активната политика на пазара на труда (категории 2—7, % от БВП)

Забележка: Последни налични данни за разходите по политиката на пазара на труда (ППТ) за Румъния (2020 г.) и за Хърватия (2021 г.). Няма данни относно наличните разходи за ППТ за 2023 г. за Гърция, Хърватия, Румъния, а данните за 2022 г. в Италия се отнасят до данните за 2020 г. Данните са оценени за Германия, Нидерландия и Швеция. Предварителни данни за ППТ за ЕС. Прекъсване в данните за ППТ за Финландия през 2023 г. Що се отнася до коефициента на дълготрайна безработица, определението се различава за Испания и Франция и има прекъсване в динамичните редове за България през 2024 г.
Източник: База данни за политиката на пазара на труда (ППТ) [[lmp_expsumm](#)] и Евростат [[une_ltu_a](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

Ефективните активни политики по заетостта са ключови за подпомагане на добрите резултати на пазара на труда; разходите за тези политики се различават значително в отделните държави членки. Коефициентът на дълготрайна безработица (лица на възраст 15—74 години) в ЕС намаля повече от наполовина — от 5,4 % от икономически активното население през 2014 г. на 1,9 % през 2024 г., благодарение и на подобрената способност на държавите членки ефективно да реинтегрират хората на пазара на труда. Съществуват значителни несъответствия по отношение на разходите за активни политики на пазара на труда в различните държави от ЕС — вж. фигура 2.3.10. Сред държавите членки, които отчитат коефициенти на

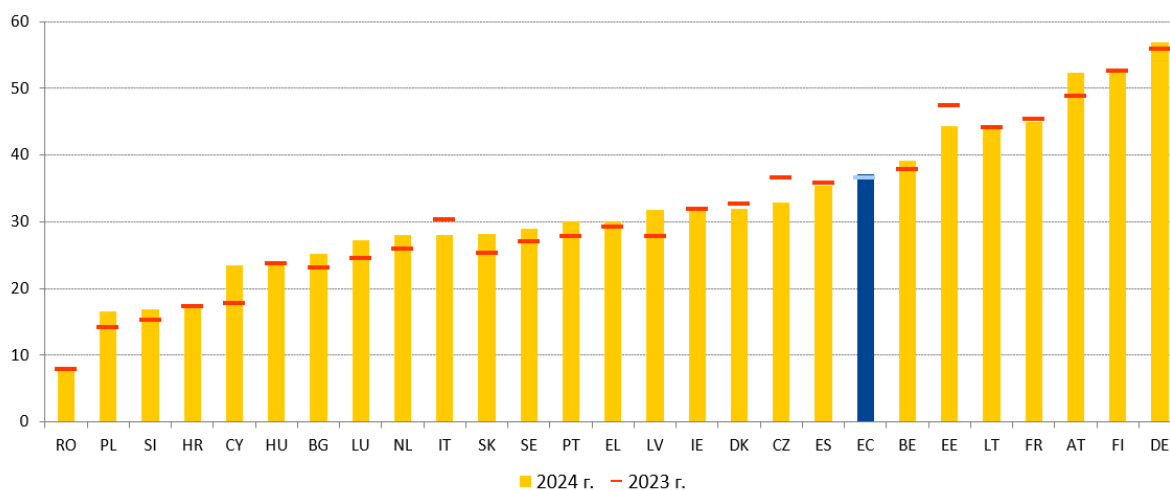
²²⁵ Източник: Европейска комисия, бази данни за наблюдението на ДБ. Няма налични данни за Чехия, Германия, Естония, Гърция, Франция, Унгария, Латвия, Люксембург, Нидерландия, Румъния и Финландия.

дълготрайна безработица около или над средните за ЕС, всички държави, с изключение на Белгия, Италия и Испания, са изразходвали по-малко от средното за ЕС за активни намеси по заетостта. Най-ниските равнища на разходи през 2023 г. са наблюдавани в Словения, Малта и Кипър (с коефициент на дълготрайна безработица под средния за ЕС), но също така и в България и Латвия (и в двете държави коефициентите на дълготрайна безработица са над средните за ЕС). На свой ред Дания (1,1 % от БВП), както и Финландия, Швеция, Испания и Австрия (около 0,57 % от БВП или повече) бяха държавите, изразходвали повече за подобен тип мерки.

На фона на намаляващите коефициенти на дълготрайна безработица в ЕС се наблюдава намаление в дела на трайно безработните търсещи работа лица, регистрирани в публичните служби по заетостта (ПСЗ). Делът спадна до 37,3 % през 2023 г., за първи път под 40 % след пандемията от COVID-19. В същото време съставът на клиентската база на ПСЗ също се е променил значително. Делът на жените се увеличи от 47,0 % на 51,3 %, което се обуславя от нарастващия им коефициент на икономическа активност. Търсещите работа лица над 55 години представляваха 22,6 % от клиентите на ПСЗ през 2023 г., в сравнение с 13,1 % през 2010 г., докато делът на търсещите работа лица под 30 години намаля — от 28,5 % на 21,9 %. Това се дължи отчасти на застаряването на населението и отчасти отразява увеличеното участие на икономически активното население на възраст над 55 години. Делът на клиентите с висше образование се увеличи от 12,9 % през 2010 г. до 19,9 % през 2023 г.²²⁶ с оглед на общото повишаване на процента на завършилите висше образование в държавите членки.

Фигура 2.3.11: Обхватът на обезщетенията за безработица за краткосрочно безработните, търсещи работа, беше много стабилен през 2024 г., като различията между държавите членки се запазиха

Обхват на обезщетенията за безработица за краткосрочно безработните (по-малко от 12 месеца, лица на възраст 15—64 години, %)

Забележка: За Малта не са налични данни за 2023 г. и 2024 г. Определението се различава за Испания и Франция. Прекъсване в динамичните редове за България през 2024 г. и за Дания през 2023 г. Данни с ниска степен на надеждност за Люксембург през 2023 г., Словения през 2023 г. и 2024 г. и за Хърватия през 2024 г.

Източник: Евростат [[lfsa_ugadra](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

²²⁶ Събиране на данни от ПСЗ Benchlearning, доклад на мрежата на ПСЗ относно капацитета на ПСЗ от 2025 г. (предстои да бъде публикуван). Данни, коригирани за ЕС-27.

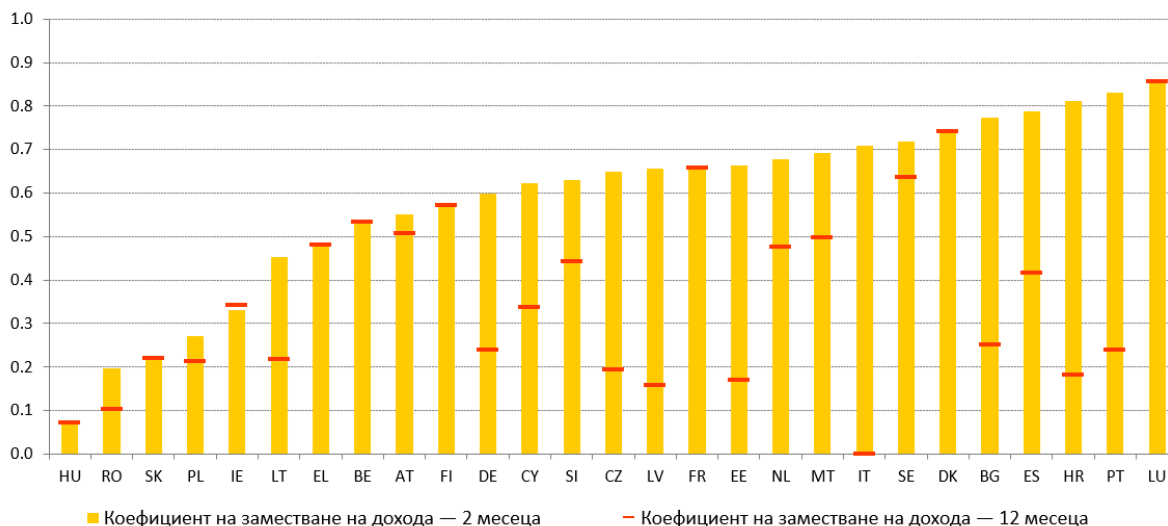
Обхватът през 2024 г. на обезщетенията за безработица за краткосрочно безработните, беше много стабилен в ЕС, но с различни тенденции в държавите членки. През 2024 г. дялът на краткосрочно безработните (лица на възраст 15—64 години), получаващи обезщетения за безработица беше 37,1 % в ЕС, като цяло стабилен в сравнение с 2023 г. (36,6 %). Най-значително намаление в покритието беше наблюдавано в Чехия, Естония и Италия — вж. фигура 2.3.11. От друга страна, покритието се увеличи в Люксембург, Словакия, Австрия, Латвия и Кипър. През 2024 г. най-високо равнище на покритие беше наблюдавано в Германия (56,9 %), Финландия (52,9 %) и Австрия (52,4 %), следвани от Франция, Литва и Естония със стойности над 45 %. В другия край на спектъра бяха Румъния, Полша, Словения и Хърватия, които имаха най-ниско покритие — под 20 %. Дялът на краткосрочно безработните, обхванати от обезщетения за безработица, клони към положително свързан с по-бързото преминаване към заетост.

През 2025 г. продължителността на периода на придобиване на права за получаване на обезщетения за безработица и тяхната максимална продължителност останаха като цяло непроменени, но със значителни разлики в отделните държави членки както при тях, така и при коефициентите на заместване на доходите. Продължителността на внасяне на вноските, необходими за получаване на обезщетения за безработица, се различава значително в отделните държави членки, както и точните правила, уреждащи правото на изплащането им. Периодът на придобиване на права е в диапазона 13 седмици за осигурителните вноски в Италия, 39 седмици в Хърватия и Ирландия, 52 седмици в няколко други държави, като Белгия, Естония и Румъния, за да достигне до 104 седмици в Словакия. Освен това максималната продължителност на обезщетенията за безработица за лицата с едногодишен трудов стаж също остана като цяло непроменена. От 2019 г. насам само три държави членки са изменили максималната продължителност. През 2020 г. Латвия намали максималната продължително от 39 на 35 седмици. През 2023 г. Франция намали продължителността от 104 на около 78 седмици (с някои изключения, например за старши работници), с възможност за допълнителни 26 седмици в случай на влошаване на икономическите условия. От 2025 г. насам Словакия определи максималната продължително на обезщетенията за безработица на 6 месеца. Равнището на заместване на доходите често е тясно свързано с продължителността на периода на безработица. Като цяло в 17 държави от ЕС безработните лица с едногодишен трудов стаж имат право да получават обезщетения за безработица най-много 6 месеца²²⁷. Нетните коефициенти на заместване на доходите за нископлатените лица с кратък трудов стаж се различават значително в отделните държави членки — вж. фигура 2.3.12. През втория месец нетните коефициенти на заместване варират от 7,4 % от предишните (нетни) доходи в Унгария до 85,8 % в Люксембург. През 2024 г. коефициентите на заместване на доходите в Белгия, Дания, Финландия, Франция, Гърция, Унгария, Люксембург и Словакия бяха идентични през 2^{-рия} и 12^{-тия} месец от периода на безработица.

²²⁷ Анализът се отнася за обезщетенията за безработица, които обикновено се дават на онези, които се регистрират, след като са останали без работа не по своя вина, без да се включват схеми с временен характер.

Фигура 2.3.12: Съществуват значителни разлики в коефициентите на заместване на доходите в отделните държави членки както при първоначалните, така и при по-напредналите етапи на безработица

Нетен коефициент на заместване на дохода от обезщетенията за безработица в размер на 67 % от средната работна заплата, на втория и дванадесетия месец от безработицата (2024 г.)

Забележка: Показателят е изчислен за несемейно лице без деца, с кратък трудов стаж (1 година) и на възраст 20 години. Включени са различни компоненти на дохода, обезщетения за безработица и други помощи (социална помощ, обезщетения за жилище).

Източник: изчисления на Комисията въз основа на [модела „данъци/обезщетения“ на ОИСР](#).

Преместилите се в рамките на ЕС са като цяло добре интегрирани на пазара на труда на приемащите ги държави, но очевидно мобилността намалява. През 2024 г. около 14 милиона граждани на ЕС от всички възрасти живеяха в държава членка, чиито граждани не са. Това отразява годишно увеличение с около 1,5 % през последните 5 години. Сред населението на ЕС в трудоспособна възраст (лица на възраст 20—64 години), преместилите се в рамките на ЕС²²⁸ представляват 3,8 %. Средната продължителност на престоя на мобилните работници в чужбина се увеличаваше последователно през последните 10 години. Това увеличение на продължителността се случва в условията на успешна интеграция на преместилите се в ЕС на пазара на труда. През 2023 г. равнището им на заетост беше 78 % спрямо 76 % на гражданите на съответните държави. Сред тях имаше 1,8 милиона трансгранични работници, което е с 3 % повече в сравнение с 2022 г.²²⁹

Социалният диалог осигурява на пазарите на труда и икономиките на ЕС адаптивността, необходима за справяне с предстоящите предизвикателства, като същевременно гарантира икономическа конкурентоспособност и социална справедливост. Договореностите и процесите за социален диалог се различават в отделните държави членки по отношение на колективните трудови правоотношения, ролята на колективното договаряне при определянето на условията на труд, капацитета и членството в организации, както и формалните структури за участие на социалните

²²⁸ Преместилите се в рамките на ЕС са граждани на ЕС, които пребивават в друга държава — членка на ЕС, различна от държава, чиито граждани са.

²²⁹ Европейска комисия, [Annual Report on Intra-EU Labour Mobility 2025 \(Годишен доклад относно трудовата мобилност в рамките на ЕС за 2024 г.\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г.

партньори в създаването на политиките и тяхното прилагане. Системите за колективно договаряне на държавите членки се различават допълнително по отношение на степента на централизация. И все пак в много държави членки социалният диалог и колективното договаряне са подложени на все по-голям натиск. Въпреки че плътността на организациите на работодателите остава относително стабилна, макар и с низходяща тенденция в няколко държави членки, в Съюза се наблюдава средно намаление на плътността на синдикалните организации²³⁰. Освен това през 2024 г. покритието на колективното договаряне намалю с 11 процентни пункта — от около 77 % през 2005 г. на 66 % през 2024 г. с особено големи спадове в Централна и Източна Европа. В редица държави членки има възможност за подобряване на капацитета на социалните партньори за ефективно участие в социалния диалог и за принос към създаването на политики.

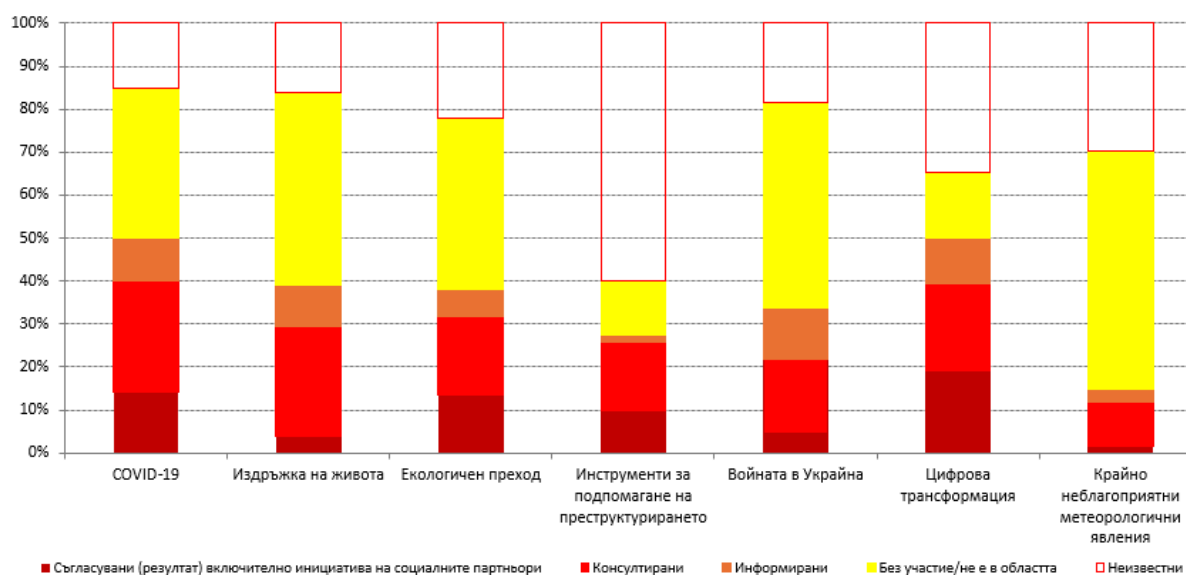
Участието на социалните партньори се различава значително в отделните области на политиката. Данните от базата данни PolicyWatch на Eurofound спомагат за изясняването на участието на социалните партньори в процеса на създаване на политики и разкриват значителни разлики в отделните области на политиката — вж. фигура 2.3.13. Между април 2020 г. и май 2025 г. най-висока степен на ангажираност на социалните партньори беше отчетена по отношение отговорите на политиката, свързани с COVID-19, както и мерките в контекста на цифровата трансформация, като съответно 40 % и 39 % от мерките са договорени или консултирани с тях. Освен това, за почти една от три мерки, свързани с екологичния преход (32 %) или с високата издръжка на живот (29 %), са ангажирани социални партньори. След тях са мерки, свързани с инструментите за подкрепа на реструктурирането (26 %) и с войната в Украйна (22 %). Най-ниска степен на ангажираност беше отчетена по отношение на мерките, свързани с политиката в отговор на екстремните метеорологични явления (12 %). Освен това последните констатации на Eurofound²³¹ показват различна удовлетвореност от ангажираността на социалните партньори в рамките на европейския семестър и разработването на ПВУ на национално равнище. Докато в няколко страни със силни традиции в социалния диалог те отчитат умерено удовлетворение, в много други случаи те възприемат ангажираността си като формалност. Много от тях изтъкват недостатъчното време за консултации и неадекватната информация.

²³⁰ Вж. ОИСП/AIAS [База данни за институционалните характеристики на синдикатите, определяне на заплатите, държавна намеса и социални пактове \(ICTWSS\)](#).

²³¹ Eurofound, [National-level social governance of the European Semester and the Recovery and Resilience Facility \(Социално управление на национално равнище на Европейския семестър и Механизма за възстановяване и устойчивост\)](#), National social partners and policymaking series (Национални социални партньори и поредица за създаване на политики), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2025 г.

Фигура 2.3.13: Ангажираността на социалните партньори се различава значително в отделните области на политиката

Участие на социалните партньори в разработването на националните политики според контекста на политиката (%)

Забележка: Диаграмата включва 3 375 политики (известно двойно отчитане, когато политиките се отнасят до повече от един контекст), събрани между април 2020 г. и май 2025 г. Политиките включват само законодателство или други законови разпоредби и тристранни споразумения. Участието на социалните партньори е представено като средна стойност на участието на работодателите и синдикалните организации във всяка категория. Разликите в степента на участие на работодателите и синдикалните организации са незначителни.

Източник: Eurofound, База данни EU PolicyWatch.

Европейските социални партньори и Комисията се договориха за подновяване на ангажимента за укрепване на социалния диалог във време на глобална трансформация. В Договорите се признава изцяло ключовата роля на социалния диалог в рамките на социалната пазарна икономика на ЕС, която е залегнала и в Европейския стълб на социалните права и в насоките за заетостта, като същевременно се зачита изцяло тяхната независимост и разнообразния характер на националните колективни трудови правоотношения. Въз основа на декларацията на социалните партньори от Вал Дюшес от 2024 г.²³², през март 2025 г. Комисията и европейските междуотраслови социални партньори подписаха пакт за европейски социален диалог²³³. С пакта се определят действия, които да бъдат предприети от Комисията и социалните партньори, за да се стимулират и създадат подходящи условия за мобилизиране на пълния потенциал на социалния диалог на всички равнища. В този контекст с пакта се цели предлагането на рамка за просперитет на социалния диалог на всички равнища, включително национално и европейско, междусекторно и секторно. В Препоръката на Съвета относно укрепването на социалния диалог в ЕС се предоставят за пръв път насоки на държавите членки за най-добрия начин за насърчаване на социалния диалог и за укрепване на колективното договаряне. Наред с другото, Комисията работи съвместно със социалните партньори по пътна карта за качествени работни места и се ангажира да проведе консултации с тях и по политически

²³² [Тристранна декларация за процъфтяващ европейски социален диалог.](#)

²³³ [Пакт за европейски социален диалог.](#)

инициативи, които не попадат в обхвата на членове 153 и 154 от ДФЕС, но са от особено значение за тях.

Участието и консултациите както с организациите на гражданското общество са от ключово значение за създаването на политики и за осъществяването на устойчива и приобщаваща промяна. На равнището на ЕС организациите на гражданското общество участват активно в дискусиите относно приоритетите на политиката и предложения, включително в рамките на европейския семестър, и най-вече участват в прилагането на политиките. Те играят съществена роля в предоставянето на ценна информация на създателите на политики относно настоящите и нововъзникващите предизвикателства, като предоставят информация както за националните, така и за европейските инициативи на политиката в ключови области и оценяват ефективността на политиките на място.

Тематично каре 7: Добре структурирани реформи на пазара на труда, уменията и социалните реформи и инвестиции за икономически растеж, конкурентоспособност и социално сближаване

Реформите и инвестициите в областта на заетостта, уменията и социалните въпроси могат да имат както социална, така и икономическа възвръщаемост, ако са структурирани по ефективен и ефикасен начин, основан на надеждни методи за оценка. Добре структурираните реформи и инвестиции в областта на пазара на труда, уменията и социалните политики насърчават възходящата социална конвергенция, допринасят за прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права и за постигането на водещите цели на ЕС за 2030 г. относно заетостта, уменията и намаляването на бедността. С тях могат да се насърчат иновативният капацитет, икономическият растеж и конкурентоспособността чрез въздействието им върху човешкия капитал и производителността, включително чрез по-квалифицирано икономически активно население. С цел да се увеличи в максимална степен ефективността и ефикасността на мерките на политиката, висококачествените оценки на въздействието и оценките са от съществено значение, провеждани в идеалния случай преди, по време на и след прилагането на политиката. Като се основава на работата в Комитета по заетостта (EMCO) и Комитета за социална закрила (SPC) и неформалната работна група за социални инвестиции по време на испанското и белгийското председателство, в заключенията на Съвета от юни 2024 г. държавите членки бяха призовани да разгледат необходимостта от укрепване на капацитета си за извършване на оценка на политиките, а Европейската комисия да ги подкрепи. Това включва създаването на център за знания в областта на социалните инвестиции, с който да се продължи работата, насърчаване на взаимното обучение и подобряване на достъпността и навременността на социално-икономическите данни²³⁴. Успоредно с това Съветът одобри доброволни ръководни принципи за държавите — членки на ЕС за оценка на икономическото въздействие от реформите и инвестициите в областите на пазара на труда, уменията и социалната политика²³⁵.

²³⁴ [Заклучения на Съвета относно ролята на социалните политики и политиките за пазара на труда и уменията за устойчиви икономики, юни 2024 г.](#)

²³⁵ [Доброволни ръководни принципи за държавите — членки на ЕС за оценка на икономическото въздействие от реформите и инвестициите в областите на пазара на труда, уменията и социалната политика, юни 2024 г.](#)

Инвестициите и реформите, с които ефективно се укрепва човешкият капитал, могат да имат силна икономическа възвръщаемост. Например инвестициите в качествено и достъпно образование и грижи в ранна детска възраст могат да имат значителна икономическа възвръщаемост, като предоставят солидна основа за обучението на децата и дават възможност на родителите, особено на жените, да участват на пазара на труда. Неотдавнашно проучване показва, че постигането на преразгледаните цели на ЕС от Барселона за покритие на грижите за деца би могло да доведе до значително увеличение на заетостта на майките. Очаква се печалбите да достигнат 48 % в държавите, в които участието е слабо²³⁶, което ще има положително въздействие върху растежа на БВП²³⁷. Установено е, че инвестирането в човешки капитал, включително повишаването на квалификацията и преквалификацията, повишават производителността и растежа. Също в тази връзка Комисията предлага препоръка във връзка с препоръката на Съвета относно човешкия капитал в Европейския съюз като част от настоящия есенен пакет на европейския семестър. В микроикономически анализ на Cedefop например се изчислява, че намаляването на дела на нискоквалифицираните възрастни от 23,5 % на 7,4 % за период от десет години (при прогнозен сценарий без промяна на политиката от 14,7 %) би могло да увеличи годишния БВП в ЕС с над 200 милиарда евро²³⁸. Също така добре структурираните и ефикасни активни политики по заетостта (АПЗ) могат да донесат както икономически, така и социални ползи, дори далеч след изтичане на времевата рамка на политическите интервенции. Например намесите по АПЗ, финансирани по линия на ЕСФ+ през програмния период 2021—27 г., се очаква да подобрят резултатите в областта на заетостта през 20-те години след първоначалната инвестиция, с най-добри резултати от +0,11 % заетост през 2027 г.²³⁹ Същевременно добре структурираните социални политики могат да подпомогнат значително макроикономическата стабилизация чрез съществено намаляване на социалните рискове и бъдещите социални разходи, свързани с разходите от липсата на действие.

Някои държави членки вече систематично провеждат оценки на въздействието, за да разработят ефикасни и ефективни реформи и инвестиции в областта на заетостта, уменията и социалните въпроси, съобразени със специфичните мерки на политиката и обстоятелствата в държавата. Например в социално-икономическия инвестиционен модел на Дания или *Socioøkonomisk Investeringer model (SØM)*, се предвижда рамка за анализ на разходите и ползите, която включва база данни на ефективни практики. С нея също така се изчисляват и преките разходи и

²³⁶ Nazareni, M., Caraianni, P., Janta, B., *EU Labour Supply-Demand Microsimulation Model (EUROLAB): The impact of increasing formal childcare on mothers' labour supply (Модел за микросимулация на търсенето и предлагането на труд в ЕС: въздействието на нарастващите професионални грижи за деца върху предлагането на работна ръка за майките)*. Работен документ на JRC, 2022 г.

²³⁷ Darvas, Z., Welslau, L., Zettelmeyer, J., *Incorporating the impact of social investments and reforms in the European Union's new fiscal framework (Включване на въздействието на социалните инвестиции и реформи в новата фискална рамка на Европейския съюз)*. Работен документ на Bruegel, 2024 г.

²³⁸ Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop) (2017 г.) *Investing in skills pays off: The economic and social cost of low-skilled adults in the EU (Инвестициите в умения дават резултат: икономическите и социалните разходи на нискоквалифицираните възрастни в ЕС)*. Служба за публикации на Европейския съюз.

²³⁹ Вж. [Европейска комисия, Заетост и социално развитие в Европа през 2024 г.](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

потенциалните резултати от социалните политики въз основа на избрани от ползвателите инициативи на политиката и целеви демографски данни²⁴⁰. Освен това в датската система за публична заетост последователно се събират доказателства за различни аспекти на АПЗ чрез провеждане на различни рандомизирани контролирани проучвания (RCT). Програмата на **Испания** „0—3 семейства“ е предназначена да оказва подкрепа на семейства с деца под 3-годишна възраст, особено от семейства с ниски доходи, като предоставя възможност на родителите да подобрят чрез семинари образованието в ранна детска възраст. Оценка на въздействието и непрекъснатата оценка чрез рандомизирани клинични изпитвания гарантират качеството и ефективността на програмата, като данните за участието и резултатите водят до подобрения. Това е подкрепено от приетото наскоро испанско законодателство, с което се създава ясна и всеобхватна структура за това как трябва да се подхожда към оценяването в рамките на всички правителствени политики, с цел подобряване на отчетността и прозрачността²⁴¹. През 2019 г. **Германия** стартира програмите „Участие на пазара на труда“ и „Интеграция на дълготрайно безработните лица“, с които се предлагат субсидии за заплати и консултации на работодатели, наемащи дълготрайно безработни лица. В оценка от 2024 г. на Германския институт за изследване на заетостта, съчетаваща количествени и качествени методи, беше установено, че тези инициативи са ефективни за намаляване на социалното изключване и стимулиране на заетостта, като 51 % от участниците са преминали към редовна работа след 26 месеца и са налице ранни признаци на подобни тенденции сред много дълготрайно безработни лица²⁴². В **Словения** със скорошни програми за обучение на търсещи работа лица се увеличи вероятността участниците да бъдат наети на работа в сравнение с неучастващи лица със сходни характеристики и се увеличиха доходите им, което се вижда от съпоставителната оценка на въздействието на Службата по заетостта на Словения, в сътрудничество с Европейската комисия и ОИСП²⁴³. В същото време много държави членки все още се сблъскват с пречки, когато става въпрос за институционализиране на култура на редовни оценки на политиките. Те включват по-специално недостатъчен административен и/или аналитичен капацитет и ограничен достъп до висококачествени и навременни данни.

2.3.2 Мерки, предприети от държавите членки

Някои държави членки предприеха действия за по-нататъшно справяне със сегментацията на пазара на труда и борба със злоупотребите с нетипични договори. Със закона на **Малта** за „равно възнаграждения за равностоеен труд“, който е

²⁴⁰ Kvist, J. (2018 г.). Inclusive growth and social investments over the life course (Приобщаващ растеж и социални инвестиции през целия живот). В С. Deeming, & P. Smyth (Eds.), *Reframing global social policy: Social investment for sustainable and inclusive growth (Преразглеждане на глобалната социална политика: социално инвестиране за устойчив и приобщаващ растеж)* (стр. 213—228). Policy Press.

²⁴¹ Gobierno de España (2022), *Ley 27/2022, de 20 de diciembre, de institucionalización de la evaluación de políticas públicas en la Administración General del Estado* [Закон 27/2022 от 20 декември относно институционализирането на оценката на обществените политики в общата държавна администрация].

²⁴² [Subsidised jobs for the long-term unemployed: An evaluation of the German Participation Opportunities Act — IAB-Forum \(Субсидирани работни места за дълготрайна безработица: оценка на германския закон за възможностите за участие — Форум на IAB\)](#)

²⁴³ ОИСП/Европейска комисия (2025 г.), *Impact Evaluation of Wage Subsidies and Training for the Unemployed in Slovenia*, Connecting People with Jobs (Оценка на въздействието на субсидиите за заплати и обучението на безработните в Словения, Свързване на хората с работни места), OECD Publishing, Париж.

в сила от януари 2025 г., се изисква наетите чрез агенция за временна заетост работници да получават същото заплащане и условия на заетост (например възнаграждения, отпуск, възнаграждение за извънреден труд и време за почивка) като наетите лица от предприятията ползватели, изпълняващи еквивалентни роли. През юли 2024 г. **Люксембург** транспонира законодателството на ЕС относно прозрачните и предвидими условия на труд. С него работодателите се задължават да включат подробна допълнителна информация в договорите или скоро след началото на договора. За срочните трудови договори изпитателният срок трябва да е с продължителност най-малко две седмици. Служителите, които са отработили шест месеца след този период, могат да поискат веднъж годишно промяна в трудовия си статус — от срочен на постоянен договор или от непълно на пълно работно време. През декември 2024 г. **Италия** разшири обхвата на съществуващото максимално данъчно облекчение за предприятия и самостоятелно заети лица, които наемат служители на постоянни договори през 2025 г. и 2026 г. От юли 2025 г. **Унгария** ограничи сезонната работа в селското стопанство и туризма до 120 дни годишно, независимо от броя на работодателите с цел да се предотвратят злоупотреби. От януари 2026 г. селскостопанските работници могат да удължат този период с 90 дни, ако работодателят им плаща с 50 % по-висока ставка на осигурителната вноска по време на периода на удължаването. Данъчната администрация ще наблюдава по цифров път броя на работните дни, за да прилага тези ограничения.

Няколко държави членки предприеха действия за подобряване на закрилата на наетите лица. През април 2025 г. **Испания** измени Устава на работниците с цел да регулира прекратяването на договори в случаи на трайна неработоспособност. С реформата се пояснява, че прекратяването на трудовия договор може да се извърши само когато работникът е обявен за трайно неработоспособен и не могат да се осигурят разумни улеснения, няма подходяща и налична длъжност или работникът отхвърли надлежно предложено преназначаване. С него се въвежда и задължителен процес на консултации с работника преди вземане на каквото и да е решение и се засилва задължението на работодателите да проучат възможни преназначавания или адаптации, които биха могли да предотвратят прекратяването на трудовото правоотношение. През март 2025 г. **Люксембург** прие изменение на своя Трудов кодекс, с което се подобряват закрилата на работниците чрез конкретизиране на заплащането за извънреден труд, правилата за съгласие и поддържането на регистри. С цялостната актуализация по-строгите гаранции за служителите по отношение на условията на труд, отпуските по болест и съкращенията се балансират с по-ясни и опростени задължения за съответствие за предприятията. През март 2025 г. **Румъния** въведе нова онлайн система за регистриране на наети лица (REGES-ONLINE). Системата позволява на наетите лица да проверят дали договорените между тях и работодателите условия, например заплата и графици, са отразени точни в договорите им, както и да получават уведомление, ако някое от посочените бъде изменено.

Редица държави членки са постигнали допълнителен напредък в укрепването на своите рамки за здравословни и безопасни условия на труд. През септември 2024 г. **Испания** прие Кралски указ 893/2024, в който се определя защитата на здравето и безопасността на домашните работници и лицата, полагащи грижи в дома, като правата им се привеждат в съответствие с общото законодателство за предотвратяване на трудови злополуки. С него се гарантира достъп до оценки на риска, информация, обучение, лични предпазни средства и наблюдение на здравето и работодателите се задължават да извършват оценки на риска, да осигуряват превантивни мерки и да

гарантират безопасни условия на труд. През март 2025 г. **Люксембург** въведе нови правила относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогени или мутагени по време на работа. Със свързаната с това разпоредба на Великото херцогство се актуализира защитата на работното място срещу канцерогенни, мутагенни и токсични за репродукцията агенти. През март 2025 г. **Дания** прие законодателство, с което на Датския орган за работната среда се предоставя възможност да задължи, при изключителни обстоятелства, изпълнителите на строителни обекти да преустановят дейността си. Освен това със закона се увеличават глобите, налагани на дружества, признати за виновни за тежки нарушения на здравословните и безопасни условия на труд. От началото на 2026 г. **Италия** учредява фонд в размер на 500 000 евро годишно за финансиране на програми за скрининг и превенция за сърдечносъдови и онкологични заболявания, както за предоставяне на автоматични и полуавтоматични дефибрилатори на работните места.

Няколко държави членки въведоха мерки за допълнително разясняване на разпоредбите относно новите условия на труд, като например работата от разстояние и гъвкавото работно време. С новия Telearbeitsgesetz (Закон за работата от разстояние) в **Австрия**, който е в сила от януари 2025 г., се разширява обхватът на работата от разстояние извън домовете на служителите, за да включва семейни жилища, споделени работни пространства, интернет кафенета и места за почивка. С него се запазват данъчните облекчения, като например годишно облекчение от 300 евро за ергономични мебели и необлагаема надбавка от 3 евро на ден за дни, в които се работи от разстояние, но работодателите се задължават да посочват изрично тези дни във фишовете за заплатите. През февруари 2025 г. **Франция** одобри закон за прилагане на споразумението за данъчна конвенция с Люксембург, чиято цел е да се избегне двойното данъчно облагане и данъчните измами от страна на трансграничните служители, работещи от разстояние. С новото споразумение на трансграничните работници, които пребивават във Франция и работят в Люксембург, се предоставя възможност да работят от вкъщи до 34 дни годишно, без да плащат френски данък върху доходите. В **Естония** Законът за трудовите договори, който е актуализиран през втората половина на 2025 г., позволява по-гъвкави споразумения за работно време, с повече свобода на действие за работодателите и служителите да определят по взаимно съгласие работа от разстояние, гъвкаво работно време или други нетрадиционни графици. През ноември 2024 г. **Франция** одобри продължаването на експеримента за споделяне на работното време за следващите четири години. Със законодателството се цели подобряване на ефективността на споделянето на време за дълготрайно безработните лица, получаващите социални минимума, и хората с увреждания. Целта е да се подобри пригодността за заетост на тези групи, като им се предложат постоянни договори за работа на непълно работно време.

Някои държави членки започнаха транспонирането на Директивата за работа през платформа, тъй като тя влезе в сила през декември 2024 г. През юни 2025 г. **Италия** прие закон, в който се посочват стъпките към транспонирането. Те включват актуализиране на определението за „цифрови трудови платформи“, установяване на процедури за оценка на трудовите правоотношения и въвеждане на ограничения върху автоматизираното обработване на лични данни. Освен това с тях се цели засилване на защитата на социалната сигурност, изискване на прозрачни практики за управление на данни и подобряване на мерките във връзка със здравето и безопасността, включително политиките за борба с тормоза и с насилието. В **Белгия** през януари 2026 г. ще влезе в сила нов закон, с който застраховката за трудова злополука става задължителна за

самостоятелно заетите служители на платформи с цел да се уеднакви защитата на всички служители.

Много държави членки предприемат действия за борба с недекларирания труд, включително чрез използване на цифрови инструменти, като например ИИ. През ноември 2024 г. Дания прие закон за засилване на правните гаранции срещу използването на незаконен труд. В Белгия фламандското правителство въведе по-строги правила за справяне с неправилната употреба на правилата на ЕС за командироване и за подобряване на надзора в рисковите сектори. Съгласно тях всички страни във веригата за възлагане на дейности на външни изпълнители носят отговорност, ако подизпълнител наеме незаконно чуждестранни работници. С тази реформа от предприятията във високорисковите сектори се изисква да проверят дали техните подизпълнители спазват изискванията. В Гърция цифровата работна карта се използва за борба с недекларирания труд чрез проследяване на действителните работни часове и осигуряване на правилно заплащане, като целта ѝ е справяне със злоупотребите с извънреден труд и незаконните промени в работата. Проектът обхваща 750 000 работници в сектори като банково дело и търговия на дребно, а с предвиденото разширяване на обхвата до хранително-вкусовата промишленост и туризма през юни 2025 г., ще обхване 1,5 милиона работници. В Испания органите използват инструменти, базирани на ИИ, за справяне с недекларирания труд и са предприели съвместни усилия, включващи Държавната данъчна администрация, полицията и Гражданската гвардия, както и Администрацията за социална сигурност. Естония тества своята визия за икономика в реално време (RTE), която цели автоматизиране на отчетността на предприятията, намаляване на административната тежест и повишаване на производителността, както и преминаване от неформални към формални икономически практики и намаляване на недекларираните плащания.

Държавите членки продължават да се борят с дълготрайната безработица чрез целенасочени действия на политиката. В Словения Министерството на труда, семейството, социалните въпроси и равните възможности преразглежда настоящем Насоките за прилагане на АПЗ за периода 2021—25 г. с цел актуализирането им за периода 2026—2030 г., за да се намали дълготрайната безработица и да се ускори активизирането на възрастните хора и нискоквалифицираните лица. През януари 2025 г. Чехия разшири обхвата на пилотния проект „Работно място за интеграция“, който ще включва 240 участници през 2025 г. и 400 през 2026 г. За да се намали дълготрайната безработица, проектът комбинира субсидии за заплати за наемане на хора в неравностойно положение със специфични нужди и дейности по интегриране, подкрепящи личностното развитие. В Австрия от януари 2026 г., ще влезе в сила пакетът за заетост „Aktion 55 plus“, предназначен за възрастни дълготрайно безработни работници. От 50 милиона евро през 2025 г. бюджетът за пакета ще бъде увеличен до 100 милиона евро до 2027 г.

В някои държави членки бяха предприети мерки за стимулиране на труда в подкрепа на самостоятелната заетост, предприемачеството и създаването на социални предприятия. Италия въведе частично освобождаване от социалноосигурителните вноски за периода 2025—2027 г. за заетите по трудово правоотношение майки и майки самостоятелно заети лица с поне две деца, с изключение на домашните работници. Обезщетението се предоставя до навършване на 10-годишна възраст на най-малкото дете, а от 2027 г. — до 18-годишна възраст на най-малкото дете за майки на три или повече деца. То е предназначено за получатели с

облагаем доход до 40 000 евро годишно и има годишен лимит на разходите от 300 милиона евро. Като част от своя ПВУ и с подкрепата на ЕСФ+ **Полша** изготвя понастоящем изменение на Закона за социалната икономика, с цел да се насърчат социалната икономика и социалното предприемачество. Това ще се постигне чрез укрепване на правните и финансовите инструменти за развитие на функционирането на социалните предприятия и подобряване на координацията на действията на правителството и местните администрации. С мярка, която ще се прилага от 2025 г. до 2028 г. и е финансирана по линия на ЕСФ+, се подкрепя предприемачеството в Северна **България**, като се предоставя помощ от разработването на бизнес идея до нейното реализиране. Чрез насърчаване на самостоятелната заетост и предприемаческите умения, мярката цели да се създадат нови работни места и по този начин да се помогне за предотвратяване на бедността и социалното изключване.

Все повече държави членки отдават приоритет на мерките за укрепване на системата от активни политики на пазара на труда. През май 2025 г. правителството на Валония в **Белгия** одобри на първо четене два законопроекта за реформиране на ролята на публичните служби по заетостта „Forem“. „Forem“ ще изискват онлайн автобиография и ще изготвят профилите на търсещите работа лица, които са видими за работодателите, след като бъде определена позицията в професионалното развитие, което ще спомогне за подобряване на качеството на подбор на работни места. Търсещите работа лица, с някои изключения (например търсещи работа лица, които все още се обучават), ще получават индивидуално консултиране на всеки четири месеца, целенасочени оферти и ще бъдат в ежемесечен контакт с ПСЗ. През април 2025 г. **Гърция** въведе промени в цифровата си платформа за управление на данни за заетостта. С новата система ERGANI 2 се актуализира нейния предшественик, включително чрез пълна цифровизация на декларациите за заетост, облекчаване на административната тежест чрез рационализиране на процедурите за работодателите, подобряване на инструментите за наблюдение на пазара на труда и осигуряване на по-надежден и прозрачен регистър на заетостта и осигуряването. През декември 2024 г. **Испания** разшири обхвата на допустимите субсидии по общите програми за активизиране на заетостта, като добави помощи за пребиваване и свързаните с тях социалноосигурителни вноски от работодателите в определени региони. С реформата се укрепват и политиките за активизиране, като в общата рамка се включват някои схеми за младежка заетост.

Много държави членки предприемат големи реформи в своите публични служби по заетостта, включително институционални промени, повишаване на ефективността и цифровизация на услугите. Чрез програма за подкрепа по линия на ЕСФ+ в размер на 183 милиона евро, **Румъния** модернизира публичните служби по заетостта (ПСЗ). С програмата се цели увеличаване на броя на служителите на ПСЗ с 600 души, обучаване на 1 840 служители на ПСЗ и предоставяне на модернизирани услуги на 275 000 души и 21 750 работодатели. Освен това с нея се очаква да се подобри и видимостта на ПСЗ чрез комуникационна кампания и осъвременяване на помещенията на ПСЗ. Проектът ще бъде с продължителност 60 месеца — от януари 2025 г. до декември 2029 г. Във **Финландия** отговорността за организиране на публични служби по заетостта беше прехвърлена през януари 2025 г. на общините с цел да се увеличи равният достъп до услуги и да се подпомогне бързото наемане на търсещите работа лица чрез подобряване на услуги за заетост и за предприятията. Във връзка с прехвърлянето беше създаден модел за финансиране на общините, който да им даде възможност да развият своите дейности за насърчаване на заетостта. Очаква се

прекият ефект от реформата върху заетостта да предостави ползи за между 7 000 и 10 000 души. През декември 2024 г., с подкрепата на МВУ и ЕСФ+, **Кипър** прие широка реформа на своята ПСЗ. Текущата реформа ще включва внедряването на платформи за цифровизиране на схемите за наемане на работа на Министерството на труда, разработване на система за управление на ефективността и създаване на система за ранно предупреждение и проследяване за незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите. През януари 2025 г. **Франция** прие постановление за адаптиране на законодателството относно пълната заетост в най-отдалечените региони. С промените законът се адаптира към институционалните специфични характеристики на най-отдалечените региони, като промените засягат управлението, свързани с грижите за децата въпроси, както и удължават крайния срок за сключване на договори между безработните и институциите по заетостта.

Няколко държави членки проведоха реформи, за да приведат своите системи за обезщетения за безработица в съответствие с настоящите условия на пазара на труда. През януари 2025 г. **Финландия** премахна добавките към субсидията за пазара на труда и основното обезщетение за безработица, изплащани по време на участие в действия за насърчаване на заетостта. През юни 2025 **Чехия** въведе изменения в системата си за обезщетения за безработица с цел да се подобри финансовата подкрепа и социалната закрила на търсещите работа лица. Предоставянето на подкрепа по време на началния етап на безработицата ще се увеличи до 80 % от получавания преди това трудов доход на лицето. Също през юни 2025 г. **Естония** реформира системата си за закрила при безработица, като опрости процедурите и въведе универсален модел на обезщетения с основен размер, който ще влезе в сила от януари 2026 г. С реформата предишната двустепенна система се заменя с единна осигурителна схема за безработица. През юли 2025 г. **Белгия** прие основна реформа на своята система за обезщетения за безработица, която ще влезе в сила през януари 2026 г. С нея общата продължителност на предоставянето на обезщетения ще се ограничи до две години в следствие на промени в критериите за допустимост, с някои изключения. През октомври 2025 г. **Литва** измени своя Закон за социалното осигуряване за безработица с цел през 2025 г. минималното обезщетение за безработица да се увеличи от 241,5 евро на 350 евро, да се удължи с четири месеца максималната продължителност на обезщетенията за социална сигурност при приближаване на пенсиониране и да се подобри цялостното насочване на обезщетенията, особено за домакинствата с ниски доходи. През октомври 2025 г. **Швеция** въведе реформа на своята система за осигуряване за безработица с цел да се съгласува по-добре предоставянето на обезщетения с действителната загуба на доходи на заявителя.

Няколко държави членки въведоха мерки за привличане на чуждестранни таланти и за облекчаване на строгите условия на пазара на труда. През май 2025 г., с подкрепа по линия на ЕСФ+, **Гърция** приведе в действие схемата HELIOS+, чиято цел е да се подпомогне интеграцията на граждани на трети държави чрез цялостен подход, с който се интегрира достъпа им до образование, пазара на труда и професионалното обучение. Посредством измененията през март 2025 г. на своя Закон за гражданите на трети държави, **Хърватия** либерализира достъпа за квалифицирани работници (по-специално в сектора на ИТ), укрепи упражнявания над работодателите надзор, подобри защитата на правата на чуждестранните работници. Освен това държавата въведе нови мерки в подкрепа на завръщането и реинтеграцията на хърватските емигранти. През 2025 г. **Малта** реформира своята политика в областта на трудовата миграция като постави акцент върху задържането на работа, правата и нуждите на пазара на труда. Мерките включват нови критерии за допустимост за

работодателите, ограничения за наемане на работа от дружества с висок процент на прекратяване на договори (с изключения за микропредприятията) и подобрени начини за смяна на работодатели от граждани на трети държави. За да облекчи недостига на работна ръка и да привлече висококвалифицирани чуждестранни работници, **Чехия** прие правителствен указ, с който се предоставя свободен достъп до пазара на труда за граждани на десет трети държави. През октомври 2024 г. **Германия** прие Стратегията за квалифицирана работна ръка в Индия, която има за цел да привлече квалифицирани работници от Индия чрез подобряване на рамковите условия за наемане на работа, издаване на визи, езикови курсове, признаване на чуждестранни професионални квалификации и интеграция.

Някои държави членки предприеха действия за укрепване на социалния диалог и ролята на социалните партньори. През май 2025 г. **Румъния** представи проект на план за действие за насърчаване на колективното договаряне през периода 2025—28 г. чрез насърчаване на членството в синдикални организации и организации на работодателите, подкрепа за информирано участие в преговорите и улесняване на споразуменията на секторно и национално равнище. С него също така се цели и укрепване на социалния диалог, въвеждане на възпиращи санкции за неспазване и се повишават институционалният капацитет чрез техническа помощ, проверките и по-ефективното прилагане. През октомври 2024 г. правителството на **Унгария** прие постановление за създаване на правна рамка за постоянен консултативен форум за частния сектор (VKF). Целта му е да се гарантира установяването и непрекъснатото функциониране на механизмите за определяне на минималната работна заплата. През май 2025 г. **Полша** измени разпоредбата относно представителността на организациите на работодателите. С новия закон се забранява двойното членство в такива организации с цел да се позволи правилното изчисляване на тяхната представителност и по този начин да се приложи същият стандарт, както по отношение на синдикалните организации.

2.4 Насока 8: Насърчаване на равните възможности за всички, насърчаване на социалното приобщаване и борбата с бедността

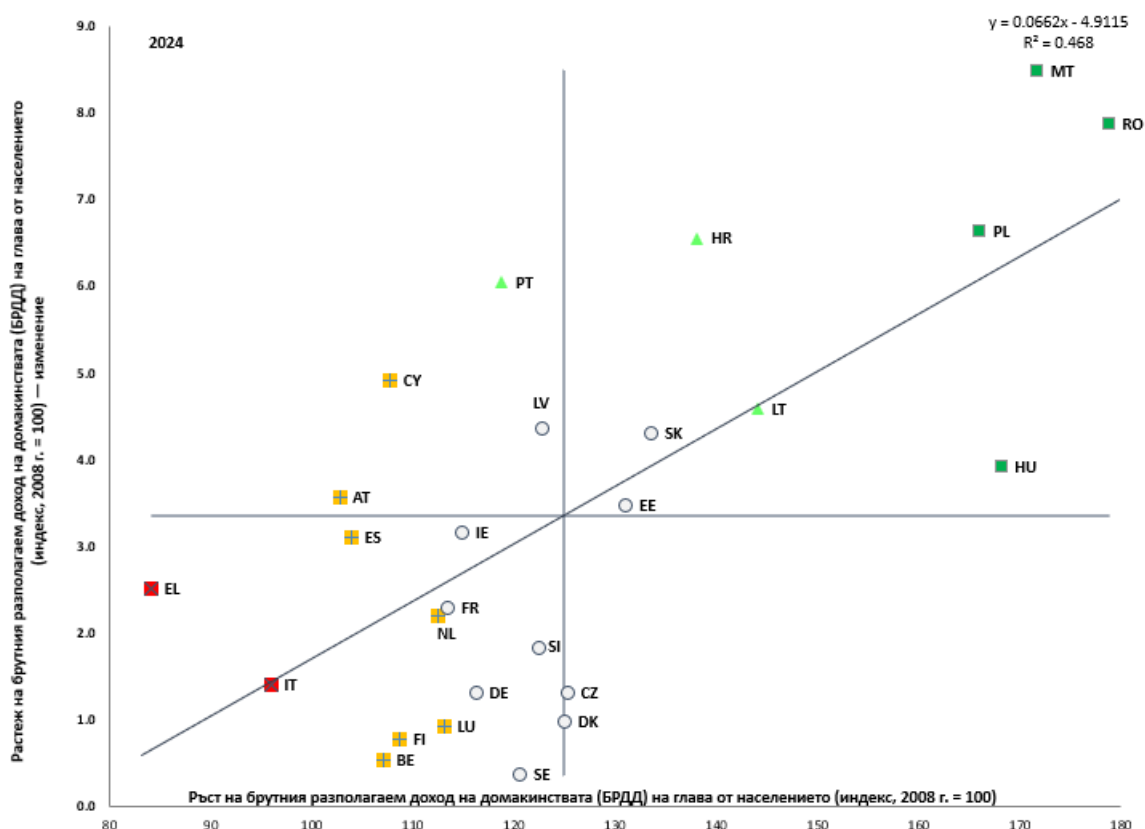
В настоящия раздел се прави преглед на прилагането на насока за заетостта № 8. В нея на държавите членки се препоръчва да насърчават равните възможности за всички, да стимулират социалното приобщаване и да се борят с бедността в съответствие с принципи 2 (равенство между половете), 3 (равни възможности), 11 (грижи и подкрепа за децата), 12 (социална закрила), 14 (минимален доход), 15 (доходи и пенсии за старост), 16 (здравеопазване), 17 (интеграция на хората с увреждания), 18 (дългосрочни грижи), 19 (жилищно настаняване и помощ за бездомните хора) и 20 (достъп до основни услуги) на Европейския стълб на социалните права. В раздел 2.4.1 се предоставя анализ на ключови показатели. Първо се обсъждат рисковете от бедност или социално изключване, както и неравенството по отношение на доходите. След това се прави анализ на системите за обезщетение за минимален доход и социална закрила като цяло, както и на тяхното въздействие върху намаляването на бедността. Социалните жилища и финансовата достъпност на жилищата също са анализирани в рамките на Насока 8. В раздел 2.4.2 са докладвани мерките на политиката, предприети от държавите членки.

2.4.1 Основни показатели

През 2024 г. растежът на индекса на реалния брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението леко се увеличи значително на равнището на ЕС-27. През 2024 г. той възлизаше на 141,3 пункта (спрямо 100 през 2008 г.), което е с 2,5 пункта повече, отколкото през 2023 г. Най-голямо увеличение беше регистрирано в Малта, Румъния и Полша, а по-малко, но все пак значително беше отчетено в Хърватия, Португалия и Кипър (вж. фигура 2.4.1). През 2024 г. Малта, Румъния, Полша и Унгария бяха „с най-добри резултати“ поради високите равнища (над 160 % спрямо 2008 г.), а също и поради голямото увеличение при първите три. Редица държави членки отбелязаха по-ниско увеличение, като някои от тях останаха на средни равнища, като например Швеция, Дания, Чехия и Словения. С оглед на техните резултати през 2024 г. Гърция и Италия бяха „в критична ситуация“ поради трайно ниските резултати и стойности, след умерени подобрения. През 2024 г. ситуацията беше „за наблюдение“ в Белгия, Финландия и Люксембург (където равнищата бяха близки до средните за ЕС, но след сравнително малки подобрения), както и в Кипър, Австрия, Испания и Нидерландия (където равнищата бяха под средните за ЕС въпреки подобренията около средните).

Фигура 2.4.1: През 2024 г. ръстът на брутният располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението се увеличи за равнище ЕС със значителни разлики в отделните държави членки

Индекс на растежа на реалния брутен располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението, стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (2008 г. = 100, водещ показател в набора от социални показатели)

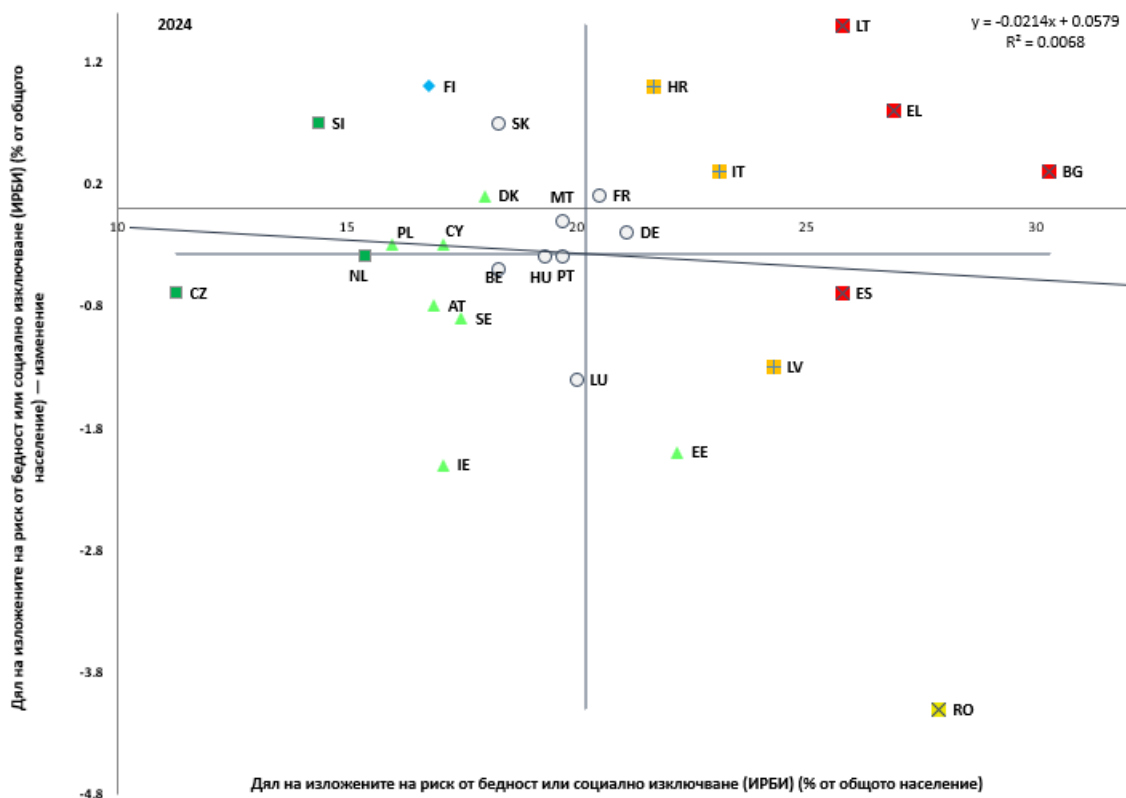
Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Няма налични данни за България.

Източник: Евростат [[tepsr_wc310](#)], европейски сметки по сектори.

През 2024 г. ЕС отбелязва много умерени подобрения в намаляването на дела на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, без ясни признаци за възходяща конвергенция. Делът на ИРБИ намаля до 21 % от 21,3 % през 2023 г., с почти 2 процентни пункта разлика между мъжете и жените (20 % спрямо 21,9 %). Ситуацията през 2024 г. беше „критична“ в България, Гърция, Литва и Испания, за които относително високите равнища (съответно 30,3 %, 26,9 %, 25,8 % и 25,8 %) не се подобриха значително (Испания), увеличиха се леко (България и Гърция) или дори значително (с 1,5 процентни пункта в Литва) — вж. фигура 2.4.2. Хърватия, Италия и Латвия бяха „за наблюдение“, или поради относително високото равнище (24,3 % в Латвия), или поради увеличението (съответно +1 процентен пункт и +0,3 процентни пункта за Хърватия и Италия). В същото време в Румъния се наблюдаваше „слаба, но с подобряващи се стойности“ ситуация, като тя регистрира едно от най-високите равнища в ЕС (27,9 %) след най-големия спад (-4,1 процентни пункта), което отразява продължаващите усилия за намаляване на бедността. От друга страна, Чехия, Словения и Нидерландия бяха „с най-добри резултати“ (с дялове на ИРБИ съответно от 11,3 %, 14,4 % и 15,4 %). Ирландия и Естония показаха голям спад (съответно -2,1 процентни пункта и -2 процентни пункта), въпреки постигнатите вече добри или средни равнища. Не са налице ясни признаци на възходяща конвергенция между държавите членки.

Фигура 2.4.2: През 2024 г. делът на изложените на риск от бедност или социално изключване в ЕС само леко намаля

Дял на населението, изложено на риск от бедност или социално изключване, стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (% , водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Прекъсване в динамичните редове за Хърватия и предварителни данни за Литва.

Източник: Евростат [[ilc_peps01n](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Разликата на равнището на регионите и градовете/селските райони при риска от бедност или социално изключване в ЕС е голяма, в съответствие с наблюдаваното в държавите членки. През 2024 г. разликата в регионите на ЕС (NUTS 2) беше голяма, включително в рамките на държавите членки, особено в Италия, Португалия, Унгария и Словакия (вж. фигура 8 в приложение 5). Делът на ИРБИ се различава — от 59,5 % в Guayane, 48,8 % в Calabria и 44,5 % в Ciudad de Melilla до 8,8 % в Jihozápad, 8,6 % в Bratislavsky kraj и 6,6 % в Provincia Autonoma di Bolzano/Bozen. Делът на ИРБИ в най-отдалечените региони беше над средния за ЕС, като е в диапазона от 59,5 % в Guayane до 22,9 % в Мадейра. В градовете и предградията са отчетени малко по-ниски дялове на ИРБИ в ЕС, отколкото в градските и селските райони (съответно 20,3 %, 21,3 % и 21,3 %). Разликите между държавите членки обаче бяха значителни. Що се отнася до градовете, делът на ИРБИ се движи от 27,8 % в Белгия до 12,2 % Полша; по отношение на малките градове и предградията делът се движи от 32 % в България до 11,7 % в Чехия; и от 41,7 % в Румъния до 8,6 % в Малта за селските райони. Докато относително високите дялове на ИРБИ в градовете се наблюдават съвместно с относително ниските в селските райони в западната част на Съюза, обратното е характерно за редица средиземноморски и балтийски страни, както и за източната им част.

Фактори, водещи до риск от бедност, са многобройни. Те са резултат от неравенствата във възможностите, дължащи се например на териториални и регионални различия²⁴⁴ или дискриминация²⁴⁵. Те са свързани с разликите в ефективността и ефикасността на активните политики на пазара на труда и политиките за социална закрила и приобщаване. Тежестта от предаването на неравностойното положение между поколенията²⁴⁶ се носи от децата. Политиките за активно приобщаване, структурирането и ефективността на данъчните и социалните системи, както и достъпът до помощни услуги (включително образование, здравеопазване, социални и основни услуги) играят централна роля в борбата с рисковете от бедност и тяхното предотвратяване. С цел да помогне на държавите членки в това начинание ЕС прие широк набор от инициативи, които притежават потенциала да допринесат за намаляване на бедността, ако бъдат правилно приложени²⁴⁷. Въз основа на това предстоящата стратегия на ЕС за борба с бедността ще има за цел да помогне на хората да получат достъп до основната защита и услуги, от които се нуждаят, като

²⁴⁴ Вж. Европейска комисия, Durán Laguna и др., *Девети доклад относно икономическото, социалното и териториалното сближаване*, Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

²⁴⁵ Последните данни от 2024 г. показват например, че 70 % от ромите са били изложени на риск от бедност, като е налице напредък между 2016 г. и 2024 г. Вж.: Агенция на ЕС за основните права, *Rights of Roma and Travellers in 13 European countries (Права на ромите и пътуващите в 13 европейски държави)*, 2024 г.

²⁴⁶ Вж. UNICEF Innocenti — Глобална служба за научни изследвания и прогнозиране, *Докладна записка 18 на Innocenti: Child poverty in the midst of wealth (Детската бедност сред богатството)*, UNICEF Innocenti, Флоренция, декември 2023 г.

²⁴⁷ Те включват [Европейската гаранция за децата](#), Препоръка (ЕС) 2021/1004 на Съвета от 14 юни 2021 г.; [Директивата относно адекватните минимални работни заплати](#), Директива (ЕС) 2022/2041; [Препоръката на Съвета относно достъпа до социална закрила](#), Препоръка (2019/C 387/01) на Съвета от 8 ноември 2019 г.; [Препоръката на Съвета относно адекватен минимален доход, гарантиращ активно приобщаване](#), Препоръка (ЕС) 2023/C 41/01 на Съвета от 30 януари 2023 г.; европейската платформа за борба с бездомничеството, [Декларация от Лисабон относно европейската платформа за борба с бездомничеството](#) от 21 юни 2021 г.; и [Съобщението на Комисията „По-добро оценяване на разпределителното въздействие на политиките на държавите членки“](#), COM(2022) 494.

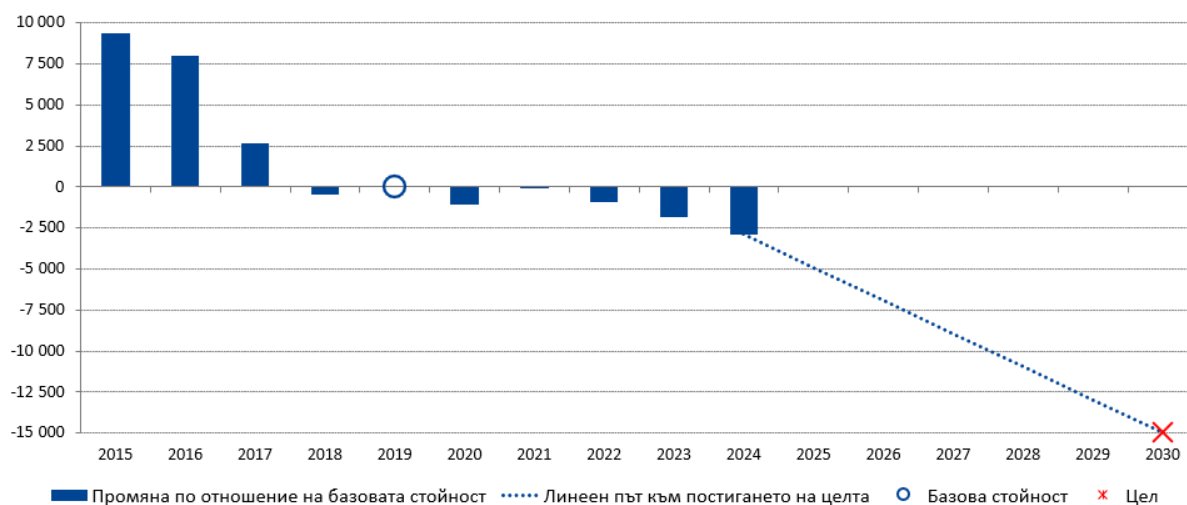
същевременно ще се справя с първопричините за бедността. Основната цел е да се помогне за премахване на бедността в ЕС до 2050 г.

Карта с цели 3: Напредък към постигането на целта за намаляване на бедността до 2030 г.

Населението, изложено на риск от бедност или социално изключване, намаля допълнително през 2024 г., но все още напредъкът е недостатъчен за постигане на водещата цел на ЕС до 2030 г. Броят на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намаля с 1,1 милиона души през 2024 г. до 93,3 милиона души. След коригиране на прекъсванията в динамичните редове в Германия и Франция, намалението възлиза на 2,9 милиона души в сравнение с базовата 2019 г., с което разликата до постигането на целта от 15 милиона е 12,1 милиона души. Това означава, че за постигане на целта до 2030 г. ще е необходимо средногодишно намаление с над 2 милиона (вж. фигурата по-долу). Поради това постигането на целта ще изисква значително увеличаване на усилията през останалата част от десетилетието. През 2024 г. детската бедност в ЕС също намаля, като около 0,4 милиона по-малко деца (на възраст 0—17 години) са изложени на риск от бедност или социално изключване. Броят им обаче остава с 0,25 милиона над базовата стойност от 2019 г. и с 5,25 милиона над общите национални цели за намаляване на детската бедност.

Броят на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, е намалял през последните години, но напредъкът остава недостатъчен за постигане на целта на ЕС за 2030 г.

Промяна в дела на ИРБИ в ЕС-27 спрямо базовата 2019 година и свързаната водеща цел на ЕС за 2030 г. (общо население, хиляди души)

Забележка: Динамичните редове са коригирани за прекъсвания в динамичните редове, поради основни прекъсвания в Германия през 2020 г. (прекъсването е коригирано назад до 2019 г.) и във Франция през 2022 г. (в агрегираните данни за ЕС се използват данни за „континенталната част на Франция“, а не за „Франция“, с цел да бъдат в съответствие с данните за Франция от 2019 г.).

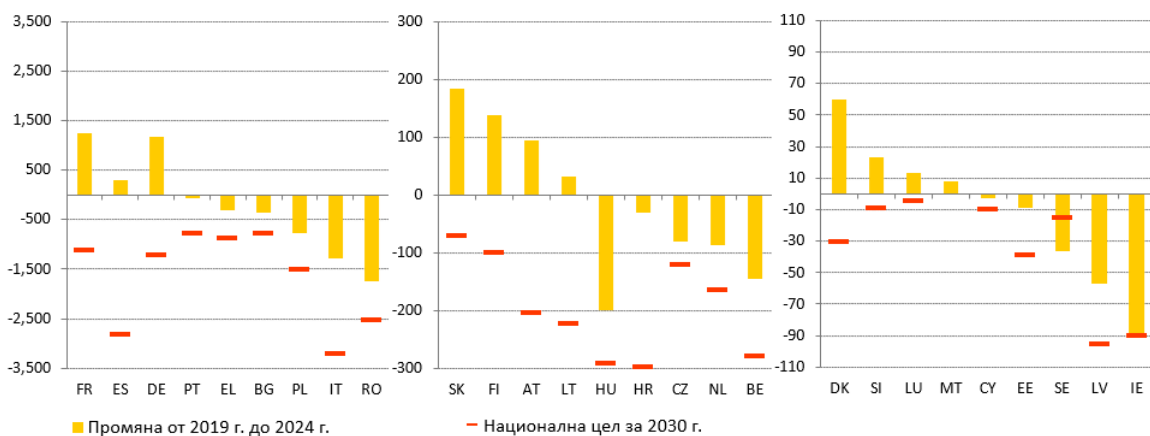
Източник: Изчисления на Евростат [[ilc_pecs01](#)] и ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“.

Напредъкът към постигане на националните цели за намаляване на бедността остава неравномерен в различните държави членки. През 2024 г. само в 14 държави членки се наблюдават намаления в броя на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, и само 16 са постигнали напредък към целите си за 2030 г. от

2019 г. насам (вж. фигурата по-долу)²⁴⁸. Седем от тях (Румъния, Чехия, Латвия, Нидерландия, Полша, Белгия и България) се движат като цяло според план, като Румъния постига значително намаление през 2024 г. (със 739 хиляди). Швеция и Ирландия станаха първите две държави, които постигнаха целите си през 2024 г., докато най-големите относителни разлики²⁴⁹ остават в Люксембург, Словакия, Словения, Дания, Финландия и Франция. Сред тези 21 държави, които си поставиха допълнителни цели за намаляване на детската бедност,²⁵⁰ 13 регистрираха подобрения през 2024 г., а 11 постигнаха напредък от 2019 г. насам, докато Ирландия, Кипър и Швеция вече са постигнали целите си. От друга страна, Чехия, Германия, Испания, Франция, Люксембург, Малта, Австрия, Словения, Словакия и Финландия все още не са постигнали напредък спрямо 2019 г.

Само около половината от държавите членки са постигнали напредък от 2019 г. насам, а само една трета са на път да постигнат целите си или са ги надминали

Промени в дела на ИРБИ в периода 2019—2024 г. и национални цели за 2030 г. (общо население, хиляди души)

Забележка: Прекъсване в динамичните редове през 2020 г. за Франция, Ирландия, Дания, Люксембург, през 2021 г. за Люксембург, през 2022 г. за Франция, Финландия и Люксембург, през 2023 г. и 2024 г. за Хърватия. Данните за Литва за 2024 г. са предварителни. Дания и Германия изразяват своите национални цели за намаляване на бедността като намаляване на броя на хората, живеещи в (почти) безработни домакинства (т.е. домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност), [което до края на десетилетието се очаква да доведе до намаляване на броя на ИРБИ]. Германия изразява своята национална цел чрез сравнение с 2020 г. като референтна година. Франция определи националната си цел по отношение на европейската си територия и наблюдението е съобразено с този географски обхват. Унгария изразява националната си цел за намаляване на бедността като намаляване на равнището на материални и социални лишения на семействата с деца, което може да доведе до намаляване на ИРБИ, ако настоящите обстоятелства се запазят. Малта изразява своята национална цел за намаляване на бедността като намаляване на дела на ИРБИ в процентни пунктове (т.е. -3,1 процентни пункта).

Източник: Евростат [[ilc_pecs01](#)] и таблица относно националните цели за 2030 г. в приложение 1.

²⁴⁸ За наблюдението на целите на ЕС и националните цели за намаляване на бедността, както и за обяснение на прекъсванията в динамичните редове и свързаните с тях корекции на данните, вж. също [годишния доклад на Комитета за социална закрила за 2025 г.](#)

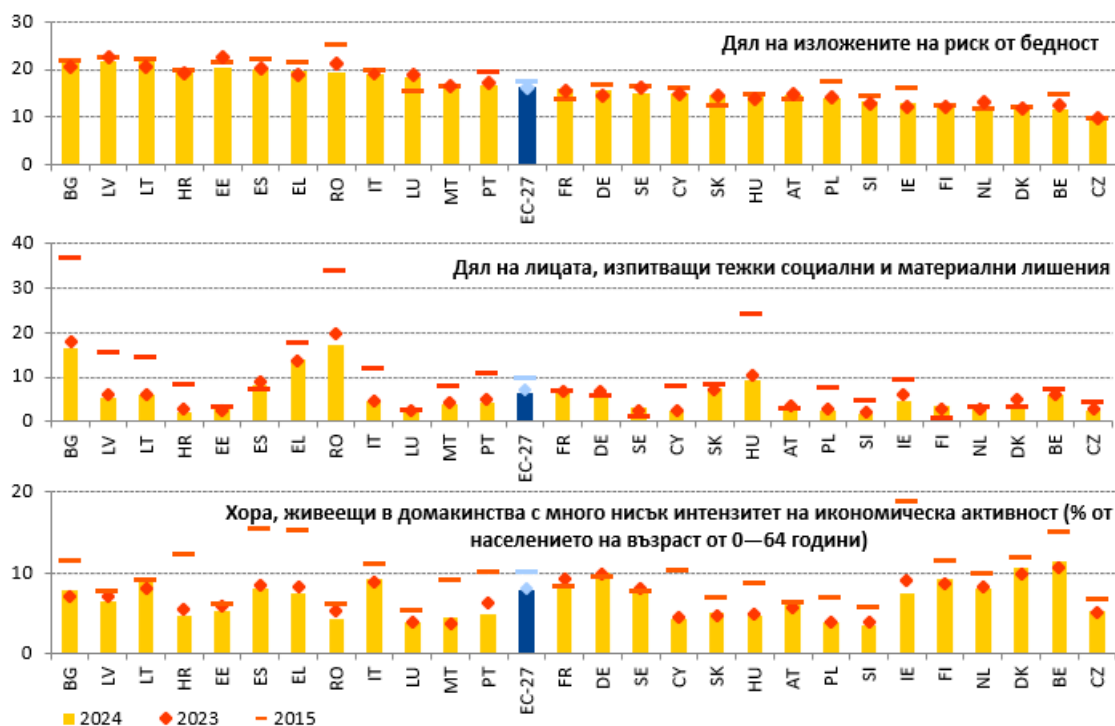
²⁴⁹ За да се направи сравнение между държавите членки разликите не се измерват в абсолютни стойности, а в проценти от целевото намаление между 2019 г. и 2030 г. Например: (10 [цел] — 4 [напредък до момента])/10 [цел] = 60 % [разлика].

²⁵⁰ Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Естония, Ирландия, Испания, Кипър, Люксембург, Малта, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Финландия, Франция, Хърватия, Чехия и Швеция си поставиха цел за намаляване на детската бедност. За наблюдението на тези цели вж. [годишния доклад на Комитета за социална закрила за 2025 г.](#)

Делът на изпитващите тежки материални и социални лишения леко намаля, докато паричната бедност и делът на хората, живеещи в домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност, остана стабилен в ЕС през 2024 г. Много скромното подобрене на дела на ИРБИ се отразява в неговите компоненти. След като отбелязаха спад, Чехия и Нидерландия имаха едни от най-ниските дялове на ИРБИ (съответно 9,5% и 12,1% спрямо равнищата на доходите за 2023 г.) — вж. горния панел на фигура 2.4.3. Обратно, България, Латвия и Литва имаха едни от най-високите дялове (съответно 21,7%, 21,6% и 21,5%), някои след увеличения. Румъния отбеляза спад от 2,1 процентни пункта, което допринесе значително за намаляването на нейния дял на ИРБИ. Експресните оценки на Евростат по отношение на доходите през 2024 г. показват, че се е очаквало делът на ИРБ да остане стабилен през 2024 г. средно в ЕС и в повечето държави членки, като увеличение се наблюдава във Финландия, Португалия, Гърция и Словения, а намаление в Естония²⁵¹. Делът на хората, живеещи в тежки материални и социални лишения, намаля леко в ЕС като цяло — вж. средния панел на фигура 2.4.3. През 2024 г. делът на хората, живеещи в домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност, намаля или остана стабилен (въз основа на дейността за 2023 г.) — вж. долния панел на фигура 2.4.3.

Фигура 2.4.3: Делът на изпитващите тежки материални и социални лишения леко намаля, докато делът на изложените на риск от бедност и делът на хората, живеещи в (почти) безработни домакинства остана стабилен

Компоненти на водещия показател за степента на изложеност на риск от бедност или социално изключване (% , 2015 г., 2023 г., 2024 г.)

Забележка: Показателите са класирани по дела на ИРБИ през 2024 г. Прекъсване в динамичните редове за Хърватия за дела на изложените на риск от бедност. Данните за Литва са предварителни.

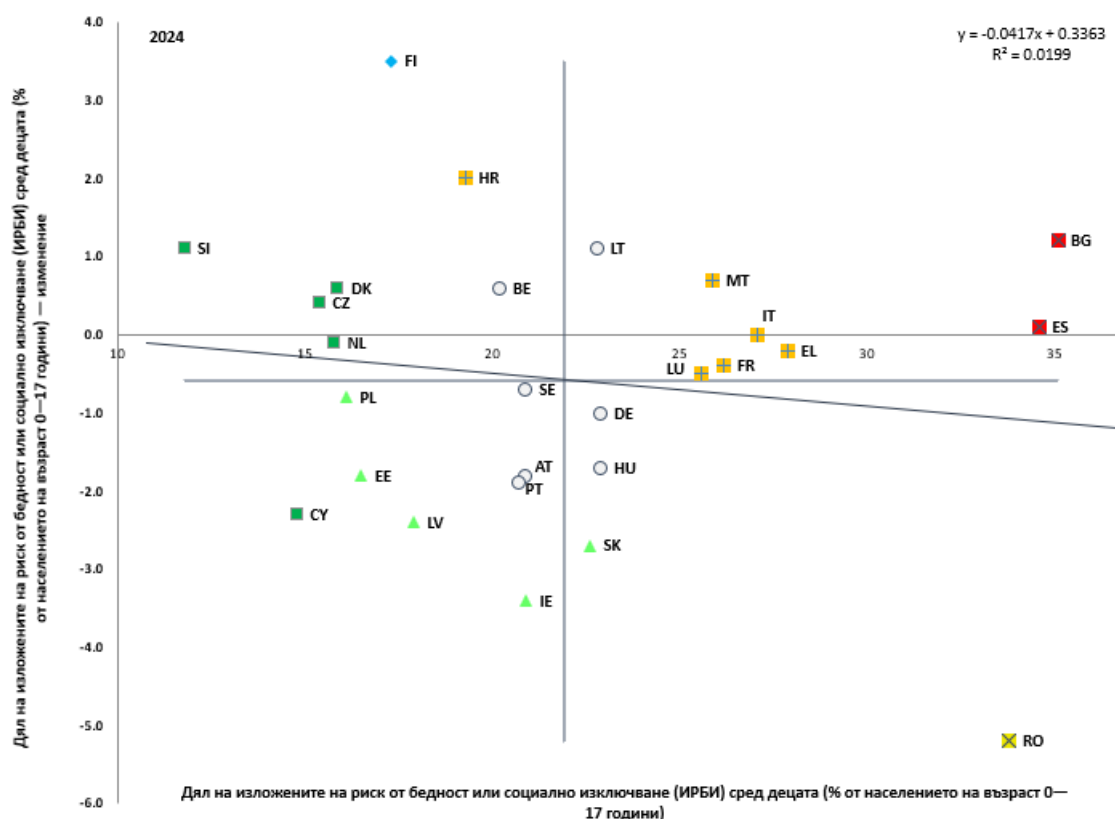
²⁵¹ Само значителни промени. Вж. Евростат, [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2024 \(Експресни оценки на неравенството по отношение на доходите и показателите за бедност за 2024 г.\) \(FE 2024\). Експериментални резултати](#). Версия 1 — юни 2025 г.

Източник: Евростат [[tessi010](#)], [[tepsr_lm420](#)], [[tepsr_lm430](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Равнището на детската бедност слабо намаля, но остана по-високо от това за цялото население, без да са налице ясни признаци за възходяща конвергенция. Броят на децата, изложени на риск от бедност или социално изключване, намаля от 19,96 милиона през 2023 г. на 19,52 милиона през 2024 г., а техният дял от 24,9 % на 24,2 % средно в ЕС. Въпреки че 2024 г. е втората поредна година, през която е регистрирано намаление в абсолютни стойности, разпространението на детската бедност все още е с 3,2 процентни пункта повече, отколкото при цялото население. Словения, Кипър, Чехия и Нидерландия са сред държавите „с най-добри резултати“ с дял на ИРБИ сред децата под 16 % и относително малки промени в сравнение с 2023 г., с изключение на Кипър (-2,3 процентни пункта) и Словения (+1,1 процентни пункта). От друга страна, България и Испания се намират в „критични ситуации“ с дялове, достигащи съответно 35,1 % и 34,6 %. За разлика от като цяло непроменените дялове в Испания, данни за България също отчитат увеличение с 1,2 процентни пункта. В целия ЕС най-голямо увеличение е регистрирано в Хърватия (+2 процентни пункта) и Финландия (+3,5 процентни пункта), докато най-голямото намаление е в Ирландия (3,4 процентни пункта), Румъния (5,2 процентни пункта) и Словакия (2,7 процентни пункта). Не са налице видими признаци на възходяща конвергенция между държавите членки. Преодоляването на бедността и социалното изключване сред децата е от съществена важност, за да им се помогне да реализират пълния си потенциал и да се прекъсне предаването на бедността между поколенията. Прилагането на Европейската гаранция за децата във всички държави членки е от ключово значение в това отношение.

Фигура 2.4.4: Делът на децата, изложени на риск от бедност или социално изключване, леко намаля в ЕС

Дял на децата, изложени на риск от бедност или социално изключване, стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (%), водещ показател в набора от социални показатели)

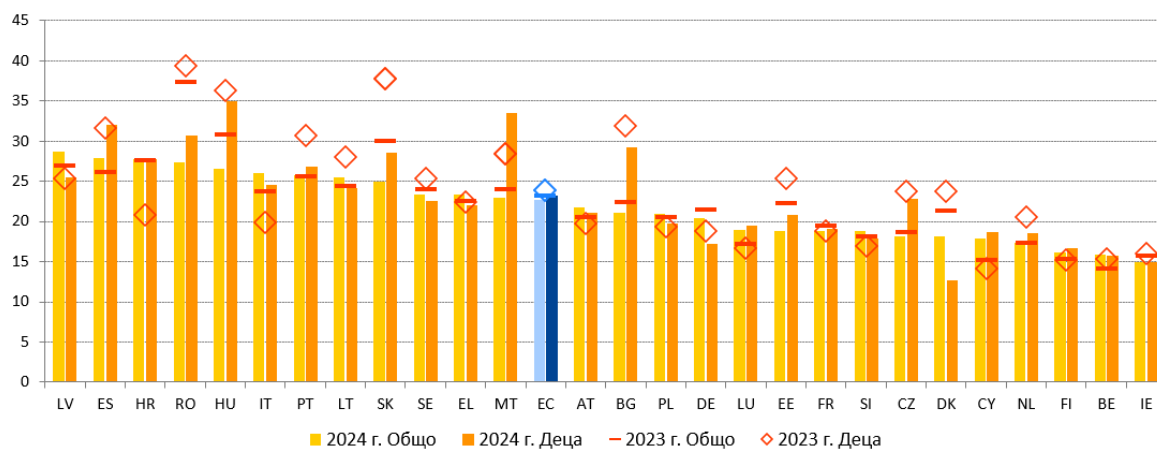
Забележки: Осите са разположени централно по непреглетената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Прекъсване в динамичните редове за Хърватия и предварителни данни за Литва.

Източник: Евростат [[ilc_peps01n](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Компонентите на дела на излагане на риск от бедност или социално изключване сред децата останаха до голяма степен стабилни в ЕС, с единственото изключение при тежките материални и социални лишения, чийто дял намаля. Делът на лицата, изложени на риск от бедност (ИРБ) леко намаля — от 19,5 % през 2023 г. на 19,3 % през 2024 г., което е средно в ЕС. Най-големите увеличения с 2 процентни пункта, са регистрирани в Хърватия, Литва, Малта и Финландия, а най-големите намаления с 3 процентни пункта — в Португалия, Румъния и Словакия. Както и през 2023 г. дела на ИРБ беше най-висок в Испания (29,2 %), България (28,2 %) и Румъния (26,2 %), а най-нисък в Дания (10,1 %), Словения (10,7 %) и Финландия (11,6 %). В експресната оценка на Евростат се предвижда средно спад от 0,4 процентни пункта в разпространението на парична бедност сред децата в ЕС през 2024 г. Що се отнася до тежките материални и социални лишения, процентът на децата в ЕС умерено намаля през 2024 г. и през същата година достигна 7,9 %, след 8,4 % през 2023 г. На национално равнище той варираше от 1,2 % в Хърватия на 21,2 % в Румъния. В Нидерландия и Финландия беше отбелязано повишение с 2 процентни пункта, а в Германия, Гърция, Латвия, Литва и Унгария беше отбелязано същото по размер намаление. Накрая, дялът в ЕС на децата, живеещи в (почти) безработни домакинства, остана стабилен — 7,4 % през 2024 г. (спрямо 7,5 % през 2023 г.) в ЕС и в повечето държави членки, с изключение на България (+2,1 процентни пункта), Финландия (+2,3 процентни пункта) и Португалия (-2,6 процентни пункта).

Фигура 2.4.5: Дълбочината на бедността намаля слабо в ЕС, но често беше по-голяма сред децата, отколкото сред цялото население

Разлика в относителния риск от бедност за цялото население и за децата (0—17 години)

Забележка: Прекъсване в динамичните редове за Хърватия и предварителни данни за Литва през 2024 г. Източник: Евростат [ilc_li11], EU-SILC.

Дълбочината на бедността намаля слабо сред цялото население в ЕС, но остана по-висока сред хората, живеещи в (почти) безработни домакинства, и сред децата²⁵². Тя намаля сред цялото население с 0,4 процентни пункта до 22,7 % през 2024 г. (по отношение на доходите за 2023 г.), в сравнение с предходната година — вж. фигура 2.4.5. Дълбочината на бедността беше най-голяма в Латвия, Испания и Хърватия, след увеличението със съответно 1,8, 1,7 и 0,2 процентни пункта. Това увеличение беше най-голямо в Кипър (+2,7 процентни пункта), Латвия и Люксембург (+1,8 процентни пункта за двата). На равнището на ЕС дълбочината на бедността сред хората на възраст 18—64 години, живеещи в домакинство с много нисък интензитет на икономическа активност, е значително по-голяма, отколкото сред общото население, като през 2024 г. беше 35,5 %²⁵³. Сред децата тя намаля до 23,2 % през 2024 г. — 0,6 процентни пункта по-малко от 2023 г., но е повече от тази сред цялото население. Най-големите увеличения (над 5 процентни пункта) бяха регистрирани в Италия и Малта, както и в Хърватия (след прекъсване в динамичните редове), като същевременно най-големите намаления (над 9 процентни пункта) бяха регистрирани в Дания и Словакия.

Хората с увреждания продължават да са изложени на по-висок риск от бедност или социално изключване в сравнение с останалата част от населението. През 2024 г. делът на ИРБИ сред тях в ЕС беше 28,7 % (след като не се е променял в продължение на три години), което е с 10,8 процентни пункта повече, отколкото при останалата част от населението. Той е дори по-висок — 36,2 % и има нарастваща тенденция при хората с тежки увреждания. В пет държави разликата по отношение на

²⁵² Този показател, известен и като относителна медианна разлика в риска от изпадане в бедност, се изчислява като разликата между медианния еквивалентен разполагаем доход на лицата под прага на риска от изпадане в бедност и прага на риска от изпадане в бедност, изразена като процент от прага на риска от изпадане в бедност. Този праг е определен на 60 % от националния медианен еквивалентен разполагаем доход на всички хора в дадена държава, а не за ЕС като цяло.

²⁵³ Евростат [ilc_li12]. Вж. фигура 2.4.11 за дял на лицата, изложени на риск от бедност, живеещи в домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност.

хората без увреждания надхвърли 20 процентни пункта през 2024 г.²⁵⁴. Лицата с увреждания в трудоспособна възраст са изправени пред по-висок риск от бедност или социално изключване (34,5 %) в сравнение с други възрастови групи, както и жените, отколкото мъжете (29,4 % спрямо 27,8 %). Подкрепата за достъп до приобщаващо образование, обучение и заетост за хора с увреждания и предоставянето на лична помощ и услуги за подкрепа са от съществено значение за намаляване на разликата в риска от бедност или социално изключване за хората с увреждания.

Въпреки по-нататъшното леко понижение рискът от бедност или социално изключване за лицата, родени извън ЕС, остана много по-висок отколкото за родените в ЕС. Делът на ИРБИ за лицата, родени извън ЕС, беше по-висок от този на родените във всички държави членки и средно е повече от два пъти по-висок — 38,2 % спрямо 18 %. Разликата беше най-голяма в Румъния, Австрия, Испания, Белгия и Швеция (във всички над 23 процентни пункта)²⁵⁵. Тези разлики до голяма степен отразяват неравностойното положение по отношение на заетостта за тази група (вж. тематично каре 5 в раздел 2.2.1).

Значителен брой ромите в ЕС продължават да са изложени на по-голям риск от бедност или социално изключване. По данни от последното проучване средно 70 % от ромите в изследваните държави са изложени на риск от бедност през 2024 г.²⁵⁶, като между 2016 г. и 2024 г. е отчетен напредък. Средно 77 % от ромските деца (под 18 години) живеят в домакинства, изложени на риск от бедност. Освен това делът на ромите, изправени пред сериозни материални лишения (37 %), е по-голям в сравнение с общото население, особено сред по-младите и по-възрастните групи. В стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите за периода 2020—2030 г. се призовава държавите членки да намалят поне наполовина разликата в бедността между ромите и населението като цяло, включително децата, и да гарантират, че до 2030 г. по-голямата част от ромите ще се измъкнат от бедността²⁵⁷. С Препоръката на Съвета относно равенството, приобщаването и участието на ромите държавите членки поеха ангажимент да се борят с изключително високия дял на лицата, изложени на риск от бедност и материални и социални лишения сред ромите²⁵⁸. В оценката на обновените национални стратегически рамки за ромите се призовава държавите членки да разгледат набеязаните области за подобрене, както и да подновят и изменят своите рамки, включително да ги направят по-амбициозни²⁵⁹. В заключенията на Съвета относно гарантирането на равен достъп на ромите до подходящо и десегрегирано жилищно настаняване и за справяне със сегрегираните

²⁵⁴ Големи разлики са наблюдавани в Литва, Хърватия, Латвия, Естония и Унгария, като всички те са имали високи равнища, заедно с България и Румъния.

²⁵⁵ Показател на Евростат [[ilc_peps06n](#)], сравняващ родените в държави извън ЕС с родените в предоставящата данни държава; лица на възраст 18 или повече години. Ниска степен на надеждност на данните за Румъния.

²⁵⁶ Вж.: Агенция на ЕС за основните права, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries \(Права на ромите и пътуващите в 13 европейски държави\), 2024 г.](#) Съответната стойност беше 80 % както през 2016 г., така и през 2021/2019 г., като са включени различни държави — вж. фигура 4 на страница 30 от свързания доклад. Държавите, включени в проучването през 2024 г., бяха: BG, CZ, EL, ES, FR, HU, IE, IT, PT, RO.

²⁵⁷ Вж.: [Новата стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите \(пълнен пакет\).](#)

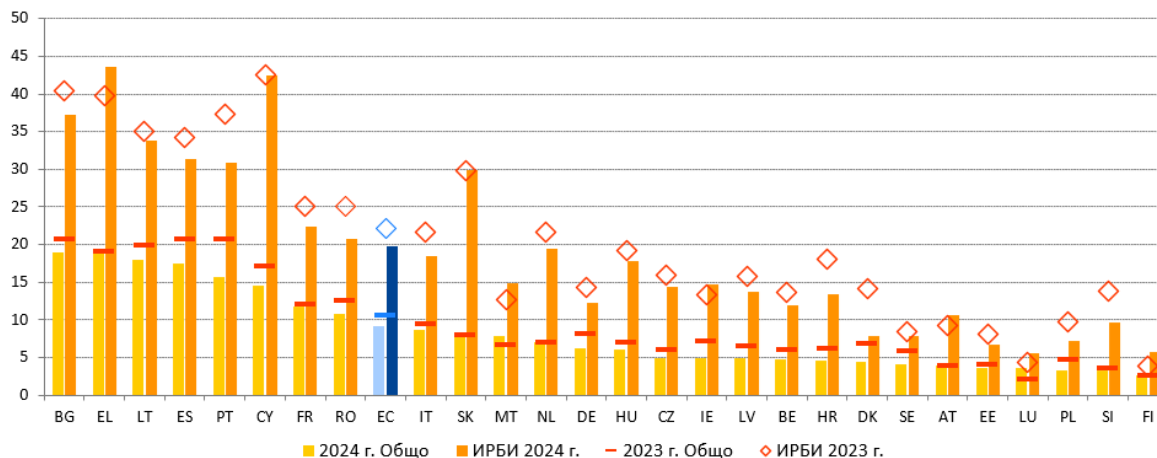
²⁵⁸ Вж.: [ОВ С 93, 19.3.2021 г., стр. 1—14.](#)

²⁵⁹ Относно оценката вж.: [COM\(2023\) 7 final](#) в [пълния пакет](#).

селища²⁶⁰ държавите членки се приканват да определят и да използват цялото финансиране, налично за тази цел.

Фигура 2.4.6 През 2024 г. невъзможността да се поддържа домът достатъчно топъл намаля в ЕС в сравнение с предходната година, като се различава значително в отделните държави членки

Лица, които не са в състояние да поддържат дома си достатъчно топъл, общо и изложено на риск от бедност население, 2023 г. и 2024 г. (%)

Забележки: Предварителни данни за Литва през 2024 г. и прекъсване в динамичните редове за Литва през 2023 г.

Източник: Евростат [ilc_mdcs01], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Един от основните фактори за енергийна бедност — невъзможността да се поддържа домът достатъчно топъл — намаля в ЕС през 2024 г. за първи път от 2021 г. насам, но остава значително по-висок за хората, изложени на риск от бедност или социално изключване. Делът на хората неспособни да поддържат дома си достатъчно топъл намаля на 9,2 % в Съюза през 2024 г. в сравнение с 10,6 % през предходната година. През 2024 г. беше отчетено първото намаление след две последователни години на увеличение. Това отразява понижаването на цените на дребно на газа и електроенергията, както и комбинация от мерки за енергийна ефективност, прилагани в държавите от ЕС, и други мерки за подкрепа. Въпреки това равнището от 2024 г. остава доста над стойността от 6,9 % през 2021 г. Освен това възрастните хора, самотните родители и жените са изложени в по-голяма степен на енергийна бедност. Разликите между държавите членки също намаляха в известна степен през 2024 г., но все още варират от 2,7 % във Финландия до 19,0 % в България. Анализираният тук показател за енергийна бедност намаля през 2024 г. в повечето държави членки, като в най-голяма степен в Португалия (5,1 процентни пункта), Испания (3,3 процентни пункта), Дания и Кипър (и в двете с 2,5 процентни пункта). От друга страна се наблюдаваше слабо увеличение в Люксембург (+1.5 процентни пункта), Малта (+1,0 процентни пункта), Словакия (+0,2 процентни пункта), Австрия и Финландия (+0,1 процентни пункта), докато ситуацията в Нидерландия остана стабилна. Енергийната бедност е много по-висока сред хората, изложени на риск от бедност, като средно в ЕС 19,7 % от тях са неспособни да поддържат дома си

²⁶⁰ [Заклучения на Съвета относно мерки за гарантиране на равен достъп на ромите до подходящо и десегрегирано жилищно настаняване и за справяне със сегрегираните селища.](#)

достатъчно топъл в сравнение със 7,1 % сред останалата част от населението. Хората, изложени на риск от бедност, са изправени пред най-висок процент на енергийна бедност в Гърция (43,6 %) и най-нисък в Люксембург (5,5 %). При разглеждането на друг показател за енергийна бедност, а именно просрочените плащания на домакинствата за комунални услуги, данните показват, че от 2022 г. насам равнището на просрочените плащания е останало същото²⁶¹. Освен това, поради непрекъснатото повишаване на температурите в световен мащаб, все повече хора в Европа се опитват да поддържат домовете си достатъчно хладни. През 2023 г. 26 % от домакинствата в ЕС докладваха, че не са в състояние да поддържат домовете си достатъчно хладни през лятото. Тази стойност нараства до близо 35 % сред групата с най-ниски доходи, а ранните данни показват, че тези, които вече са засегнати от енергийна бедност през зимата, вероятно ще се борят с нея и през лятото²⁶².

Транспортната бедност се различава значително в държавите членки. Транспортната бедност обхваща трите измерения: финансова достъпност, достъпност и наличност²⁶³, както и междусекторното измерение на адекватността. Финансова достъпност на личния транспорт, измерена чрез дела на хората, които не могат да си позволят личен автомобил, остана стабилна в ЕС — 5,6 % през 2023 г. и 2024 г., след постоянен спад през периода 2015—2021 г. от 7,9 % на 5,7 %²⁶⁴. Тя се различава значително в държавите членки, като варира от 1,8 % в Малта до 15,6 % в Румъния. Наличността на обществен транспорт продължава да е предизвикателство, по-специално в селските райони. В този контекст автомобилите остават доминиращият начин за превоз на пътници в ЕС, като през 2023 г. те представляват 83,1 % от пътничкокилометрите²⁶⁵.

²⁶¹ Показател на Евростат [[ilc_mdes07](#)] Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

²⁶² Въз основа на предстоящия доклад на JRC — Koukoufikis, G. и др., *Addressing Residential Cooling Demand and Summer Energy Poverty in the EU — Towards a Cooler Future (Справяне с търсенето на охлаждане в жилищните помещения и енергийната бедност през лятото в ЕС — Към едно по-хладно бъдеще)*, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, JRC143288. Показателят за оценка на енергийната бедност през лятото в ЕС е извлечен от ad-hoc модул на изследването EU-SILC, данните от което са събрани през 2023 г. В това изследване с показателя с код HC070 се измерва „невъзможност да се поддържа жилището подходящо хладно през лятото поради неподходящи охладителни системи или лоша топлоизолация“.

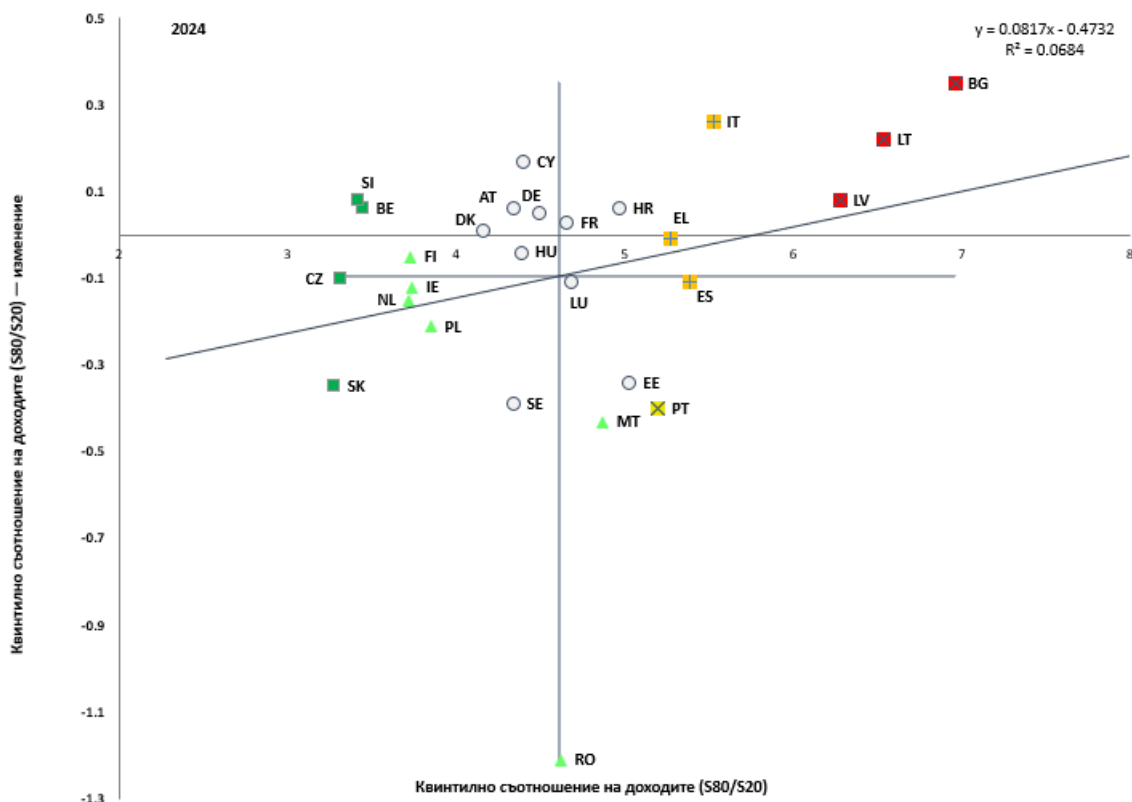
²⁶³ В Регламента за Социалния фонд за климата транспортната бедност се определя като невъзможността или затруднението на физически лица и домакинства да покрият разходите за частен или обществен транспорт, или липсата на достъп или наличието на ограничен достъп до транспорта, необходим за достъпа им до основни социално-икономически услуги и дейности, като се отчитат националният и пространственият контекст — вж. [Регламент \(ЕС\) 2023/955 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 г. за създаване на Социален фонд за климата](#). Поради този многоизмерен характер и ограничени данни не може да се установи уникална тенденция във всички измерения и в момента се разработват показатели на равнището на ЕС за всичките три измерения. Вж. [Transport poverty: definitions, indicators, determinants, and mitigation strategies \(Транспортна бедност: определения, показатели, определящи фактори и стратегии за смекчаване\) — окончателен доклад. Европейска комисия, ноември 2024 г.](#)

²⁶⁴ Показател на Евростат [[ilc_mddu05](#)]. Това е единственият показател за бедност в транспорта с годишни актуализации на равнището на ЕС.

²⁶⁵ Вж. показателя на Евростат [[tran_hv_psmold](#)].

Фигура 2.4.7: Средно в ЕС през 2024 г. неравенството по отношение на доходи продължи леко да намалява, но с някои признаци на различия между държавите членки

Квинтилно съотношение на доходите (S80/S20), стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непреглетената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Прекъсване в динамичните редове за Хърватия, предварителни данни за Литва.

Източник: Евростат [tessi180], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

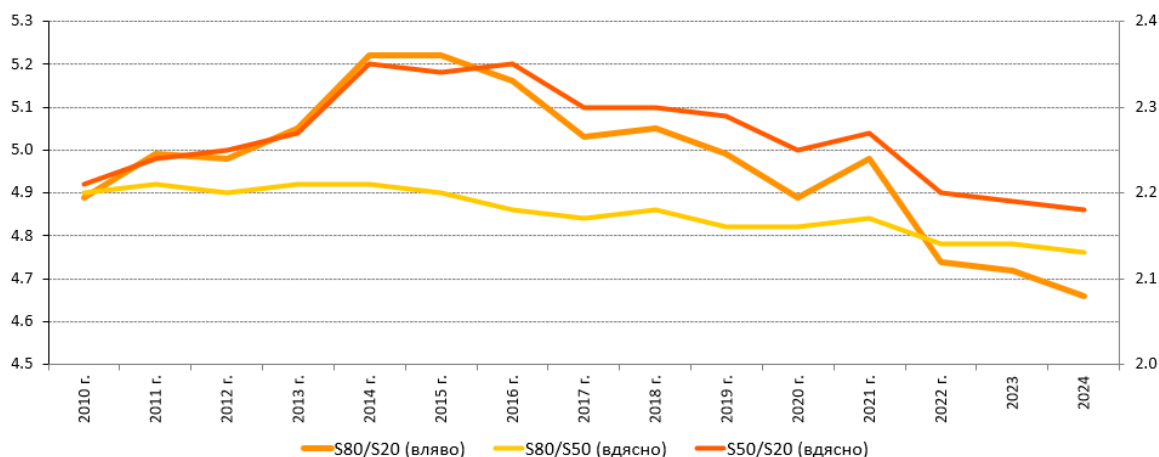
Средно в ЕС през 2024 г. неравенството по отношение на доходи продължи леко да намалява, но с някои признаци на различия, дължащи се преди всичко на държавите членки с най-високи равнища на неравенство. Неравенството по отношение на доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите (S80/S20), намаля леко в ЕС — от 4,72 през 2023 г. на 4,66 през 2024 г. (отнасящо се до доходите съответно през 2022 г. и 2023 г.). Разликите между държавите членки обаче са големи. „Критични ситуации“ бяха регистрирани в България, Литва и Латвия, където равнищата на неравенство по отношение на доходите бяха сред най-високите в Съюза, като през 2024 г. те се увеличиха допълнително — вж. фигура 2.4.7. Трите държави се характеризират със сравнително високи равнища на неравенство по отношение на доходите (след увеличение за Италия и намаления за Гърция и Испания) и са „за наблюдение“. До момента намалението в неравенството по отношение на доходите е най-голямо в Румъния (-1.2) и това води до равнище, което понастоящем е в съответствие със средното за ЕС. Държавите „с най-добри резултати“ през 2024 г. бяха Белгия, Словения, Чехия и Словакия. Като цяло в ЕС се наблюдават различни тенденции. От една страна, в някои държави членки с високи равнища на неравенство се наблюдаваше допълнително влошаване. От друга страна, някои държави членки с ниски равнища на неравенство отбелязаха допълнително понижение. Това показва различия между държавите членки. Неравенствата по отношение на доходите показват

разлики в различните региони на ЕС. Тези проблеми са сравнително силно изразени и в страни като Италия, Румъния, Унгария и Белгия (вж. фигура 4 в приложение 5). Според експертните оценки на Евростат се очаква неравенствата по отношение на доходите да покажат стабилна тенденция във всички държави за 2024 г.²⁶⁶.

В дългосрочен план неравенството по отношение на доходите намаля през последните десет години, макар и с колебания. През 2010 г. неравенствата по отношение на доходите в ЕС, измерени чрез квинтилно съотношение на доходите (S80/S20) рязко се увеличиха по време на двойната рецесия, след което спаднаха до равнището отпреди икономическата и финансовата криза, а през последните години беше отбелязано още едно намаление — вж. фигура 2.4.8. През 2024 г. неравенството по отношение на доходите в долната част на разпределението на доходите (измерено чрез съотношението S50/S20) като цяло се върна към равнищата отпреди финансовата криза, докато в горната част на разпределението на доходите (S80/S50) беше малко под по-ранните равнища. Това подчертава въздействието на бързите и ефективни реакции на политиката в ЕС през последните години, особено когато се сравнява общата стабилност след пандемията от COVID-19 и увеличените разходи за живот през периода 2020—2023 г. с рязкото увеличение в началото на първото десетилетие на 21-ви век. Оценките на разпределението на въздействието²⁶⁷ на реформите и инвестициите са особено важни, за да се отчете въздействието им върху неравенството по отношение на доходите и да се осигури предварителна информация за разработването на политики, също и с оглед на това.

Фигура 2.4.8: Неравенствата по отношение на доходите в ЕС варират през последните петнадесет години, но след 2015 г. намаляват в повечето държави членки

Квинтилни съотношения S80/S20, S80/S50 и S50/S20, (2010—2024 г., години на приход 2009—2023 г.)

Забележка: Прогнозни данни за квинтилни съотношения S80/S20 през 2014—2018 г.

Източник: Евростат [[tessi180](#)], [[ilc_di11d](#)], [[ilc_di11e](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

²⁶⁶ Вж. Евростат, [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2024 \(Експресни оценки на неравенството по отношение на доходите и показателите за бедност за 2024 г.\) \(FE 2024\), Експериментални резултати](#). Версия 1 — юни 2025 г.

²⁶⁷ Вж. съобщението на Комисията „По-добро оценяване на разпределителното въздействие на политиките на държавите членки“ ([COM\(2022\) 494 final](#)).

През 2024 г. разходите за обезщетения за социална закрила се увеличиха в реално изражение във всички държави членки, но в отделните държави и клонове се запазиха големи разлики. Делът спрямо БВП се увеличи в ЕС от 26,7 % през 2023 г. на 27,3 % през 2024 г.; той обаче остана доста под върховата си стойност от около 30 %, достигната по време на кризата с COVID-19²⁶⁸. Наблюдаваната през последното десетилетие конвергенция между държавите членки се забави донякъде поради умерено увеличение на дела спрямо БВП в почти всички държави членки²⁶⁹. В резултат на това разликите между държавите членки останаха големи, като шест държави имаха дялове над 28 %, а други шест под 18 %²⁷⁰. Разходите за обезщетения за социална закрила в ЕС се увеличиха с 6,9 % през 2024 г. в номинално изражение и с 3,8 % в реално изражение, което представлява най-голямото покачване през последното десетилетие, с изключение на 2020 г., когато кризата с COVID-19 изискваше масивна подкрепа. Промените в реално изражение бяха положителни във всички държави членки, вариращи от увеличение с над 10 % в четири държави членки до около 1 % в три²⁷¹. На равнището на ЕС растеж в реално изражение през 2024 г. се наблюдаваше сред почти всички функции и той беше най-силно изразен при обезщетенията за безработица (+6,4 %) и семейните/детските обезщетения (+4,6 %), следвани от обезщетенията за болест и здравеопазване (+4,1 %) и обезщетенията за старост и за преживели лица (+4,0 %). Обезщетенията за социално изключване бяха единствената функция, която отбеляза спад в реално изражение (-7,3 %).

Разходите за обезщетения за старост и за преживели лица продължиха да съставляват почти половината от всички разходи за обезщетения за социална закрила в ЕС. Този дял беше 47,0 %, следван от здравеопазване и болест (29,7 %), семейни/детски обезщетения (8,7 %), обезщетения за инвалидност (7,0 %), обезщетения за безработица (4,0 %) и обезщетения за жилище (1,4 %), чийто дял е стабилен в сравнение с миналата година. Делът на разходите за обезщетения за социално изключване намалю от 2,5 % през 2023 г. до 2,2 % през 2024 г.

Въпреки подобряването на ситуацията през последните години подкрепата за осигуряване на минимален доход обикновено не е достатъчна, за да се изведат хората от бедността, в почти всички държави членки. Схемите за минимален доход действат като социална предпазна мрежа в краен случай²⁷². За домакинство с едно пълнолетно лице равнището на подпомагане беше най-щедро в Нидерландия, където почти достига прага на риск от бедност (60 % от медианния еквивалентен разполагаем доход на домакинствата). Най-нисък беше в Италия, Унгария и Румъния, където е около или под 10 % от медианния доход — вж. фигура 2.4.9²⁷³. В сравнение с 2023 г.

²⁶⁸ Евростат, Social protection benefits expenditures (Разходи за плащания, свързани със социалната закрила) ([spr_exp_func](#), данните са извлечени на 28.10.2025 г.). Данните за 2024 г. са приблизителни и обхващат всички държави членки. Данните за Естония за предварителни.

²⁶⁹ Между 2023 г. и 2024 г. делът на разходите за обезщетения за социална закрила като процент от БВП е намалю само в Дания и Гърция, докато в Швеция е останал стабилен, а във всички останали 24 държави членки се е увеличил.

²⁷⁰ Това са съответно Финландия, Франция, Австрия, Германия, Белгия и Италия, както и Естония, Румъния, Литва, Унгария, Малта и Ирландия.

²⁷¹ Това са съответно Естония, Хърватия, Полша и Словакия, както и Унгария, Гърция и Швеция.

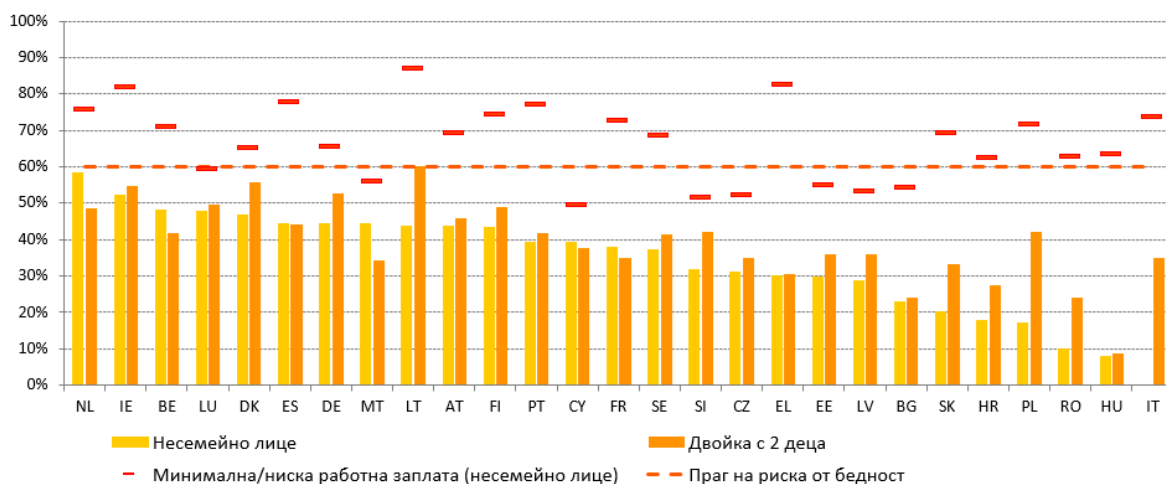
²⁷² [Препоръка на Съвета относно адекватен минимален доход, гарантиращ активно приобщаване \(2023/С 41/01\)](#).

²⁷³ Адекватността на подпомагането може да се оцени, като се сравни разполагаемият доход на домакинствата, които разчитат единствено на минимален доход (и нямат доходи от труд), с прага на

адекватността на подпомагането се е подобрила в Португалия (+18 процентни пункта), България (+10 процентни пункта), Румъния (+4 процентни пункта) и Словакия (+2 процентни пункта), докато е намаляла в други държави. За домакинства, състоящи се от двама възрастни и две деца, адекватността на подпомагането е сходна или по-висока отколкото за домакинството с едно пълнолетно лице, главно поради по-голямата роля на семейните обезщетения. Все още само в Литва равнището на подпомагането за този тип домакинства е достатъчно, за да ги изведе от бедността²⁷⁴. И накрая, във всички държави членки нетният доход на лице, работещо на пълно работно време с минимална работна заплата (или със съответната ниска заплата в държавите, в които няма законоустановена минимална работна заплата), е трайно по-висок от размера на сумата за подпомагане на доходите, получавани от системата за социално подпомагане, когато това лице не работи.

Фигура 2.4.9: Адекватността на подпомагането на доходите за безработните домакинства, получаващи минимален доход, остава сравнително ниска

Нетен еквивалентен разполагаем доход на домакинствата (състоящи се от едно лице или от двама възрастни с две деца под 14 години), които получават социално подпомагане, като процент от медианния еквивалентен разполагаем доход, 2024 г. (%)

Забележка: Възрастни членове на домакинството, които не работят и не получават обезщетения за безработица. Нетни доходи, включващи социални помощи, семейни обезщетения и обезщетения за жилище, след облагане с данъци и социалноосигурителни вноски. Нетни доходи на едно лице, работещо на пълно работно време със законоустановената минимална работна заплата (или с 50 % от средната работна заплата за държавите, в които няма законоустановена минимална работна заплата): Дания, Италия, Австрия, Финландия и Швеция).

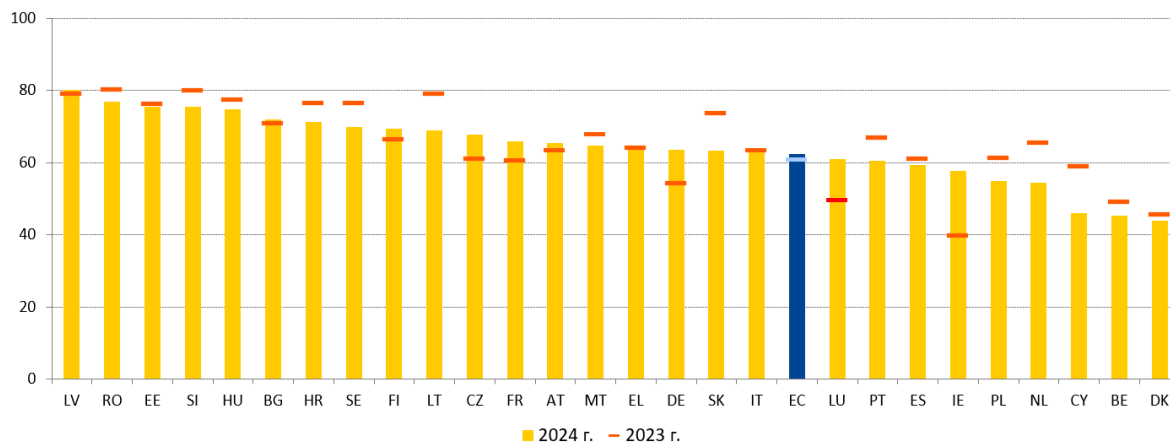
Източник: Собствени изчисления въз основа на резултатите от [модела „данъци – осигурителни плащания“ на ОИСР](#), версия 2.6.3, и Евростат [[ilc_di03](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

риска от бедност (ИРБ). В допълнение към обезщетенията за гарантиране на минимален доход домакинствата може да имат право на обезщетения за жилище и на семейни обезщетения.

²⁷⁴ В сравнение с 2023 г. за домакинствата, състоящи се от двама възрастни и две деца под 14 години, подобрения в адекватността се наблюдаваха в Словакия (+6 процентни пункта), България (+6 процентни пункта), Португалия (+4 процентни пункта), Румъния (+2 процентни пункта), Нидерландия (+1 процентен пункт) и Полша (+1 процентен пункт), докато намаления се наблюдаваха в други държави.

Фигура 2.4.10: Рискът от бедност остава високо сред домакинствата с много нисък интензитет на икономическа активност

дял на лицата, изложени на риск от бедност, живеещи в (почти) безработни домакинства (%)

Забележка: Прекъсване в редовете през 2024 г. и 2023 г. за Хърватия. Данните за Латвия през 2024 г. са предварителни. Домакинствата с много нисък интензитет на икономическа активност [с много нисък интензитет на икономическа активност] са домакинствата, чиито членове в трудоспособна възраст са работили през предходната година с работно време, равно на или по-малко от 20 % от общото им потенциално работно време.

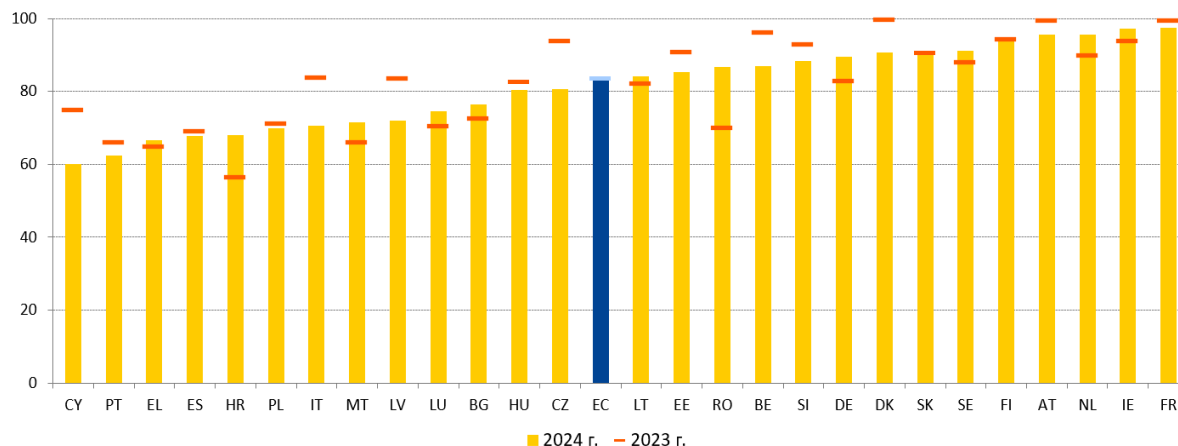
Източник: Евростат [ilc_li06], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Безработицата продължава да е основен фактор за риска от бедност, а социалните обезщетения като цяло не достигат до всички нуждаещи се домакинства в ЕС. През 2024 г. 62,4 % от хората, живеещи в домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност (т.е. които работят 20 % или по-малко от общото си потенциално работно време), бяха изложени на риск от бедност през 2024 г. — вж. фигура 2.4.10. Този дял се увеличи (+1,8 процентни пункта) в сравнение с предходната година, с много значителни разлики, оставащи между държавите членки. Делът на лицата, изложени на риск от бедност на домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност се движи от 80,2 % в Латвия (+1,4 процентни пункта от 2023 г.) до 43,8 % в Дания (-1,5 процентни пункта от 2023 г.). В същото време делът на хората, изложени на риск от бедност и живеещи в домакинство с много нисък интензитет на икономическа активност, които получават социални обезщетения остана стабилен — 83,1 % в ЕС през 2024 г. (в сравнение с 83,3 % година по-рано) — вж. фигура 2.4.11²⁷⁵. Налице са съществени разлики по този въпрос между държавите членки, като процентът варира от (близо) 100 % в Ирландия и Франция до 60 % в Кипър.

²⁷⁵ Това включва всички видове социални обезщетения, а не само схемите за минимален доход.

Фигура 2.4.11: Делът на хората, изложени на риск от бедност, живеещи в домакинство с много нисък интензитет на икономическа активност, които са обхванати от социални плащания, се различава значително в отделните държави членки

Процент на лицата, изложени на риск от бедност, на възраст 18—64 години, които получават обезщетения и живеят в (почти) безработни домакинства (%)

Забележка: Данните за Литва през 2024 г. са предварителни.

Източник: Евростат [ilc_li70], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

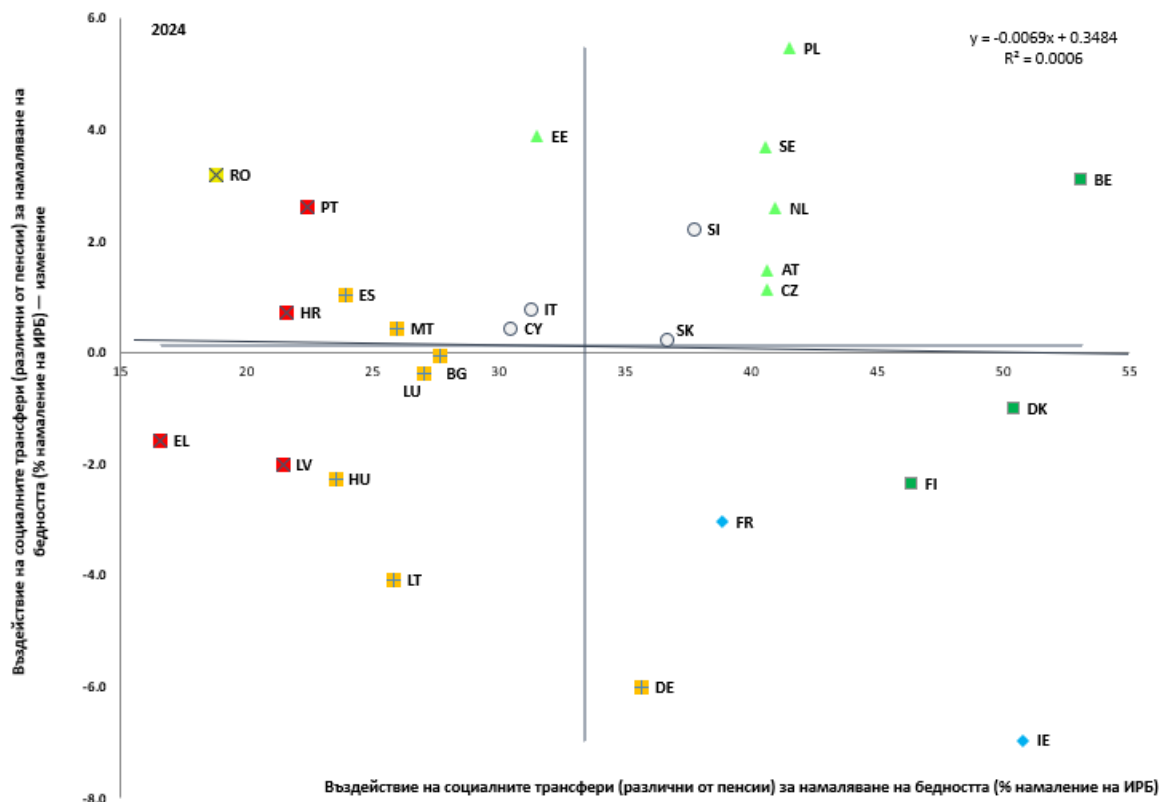
Въздействието на социалните трансфери (с изключение на пенсиите) върху намаляването на бедността леко отслабна в ЕС през 2024 г., със значителни спадове в някои държави членки. То намаля (с 0,5 процентни пункта) до 34,2 % в Съюза, в съответствие със свиването на реалните разходи през 2023 г. Намалението се дължи до голяма степен на значителните спадове в Германия, Ирландия, Литва и Франция — вж. фигура 2.4.12²⁷⁶. През 2024 г. (спрямо доходите през 2023 г.) „критични ситуации“ бяха регистрирани в Гърция, Латвия, Хърватия и Португалия, където въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността (между 16,6 % и 22,4 %) беше много ниско. Седем държави членки бяха „за наблюдение“. Сред тях намаление на въздействието регистрираха Германия, Литва, Унгария и Люксембург, същевременно Испания и Малта регистрираха подобрене, но всички заедно с България (и с изключение на Германия) показаха относително ниски равнища на ефективност. От друга страна, Белгия, Дания и Финландия бяха държави „с най-добри резултати“ (с въздействие върху намаляването на бедността над 45 %). Разликите във въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността бяха също големи във всички региони, включително в държавите, особено в Белгия, Германия, Швеция, Италия, Унгария, Словакия и Полша (вж. фигура 9 в приложение 5), включително и в най-отдалечените региони. Средно в ЕС жените са изпитали в по-малка степен въздействието на трансферите върху намаляването на бедността, отколкото мъжете (33,7 % спрямо 34,6 %). През 2024 г. въздействието на социалните трансфери върху риска от бедност сред децата остана като цяло непроменено в ЕС (41,4 % през 2023 г. спрямо 41,9 % през 2024 г.). То намаля в 15 държави членки (до -11,1 процентни пункта в Литва, -5,5 процентни пункта в Германия и -4,8 процентни пункта в Люксембург) и се увеличи в останалите държави

²⁷⁶ Стойността все още е по-висока от тази преди пандемията от COVID-19.

членки (до 12,3 процентни пункта в Унгария, 8,7 процентни пункта в Полша и 7,7 процентни пункта в Естония)²⁷⁷.

Фигура 2.4.12: Въздействието на социалните трансфери (с изключение на пенсиите) върху намаляването на бедността показва значителни спадове в някои държави членки

Въздействие на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността, стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Прекъсване в динамичните редове за Хърватия. Данните за Литва са предварителни.

Източник: Евростат [tespm050], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Социалното положение сред хората с нестандартни форми на заетост остава по-неблагоприятно от това на другите работници, въпреки че е по-вероятно обезщетенията за социална закрила да намалят риска от бедност. Въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността през 2024 г. (по отношение на доходите от 2023 г.) в ЕС е значително по-високо за работниците в нестандартни форми на заетост в сравнение със средностатистическия работник (11,8 %) ²⁷⁸. То беше

²⁷⁷ Въз основа на [рамката за сравнителен анализ на грижите за деца и подкрепата за тях](#), установена от подгрупата по показателите на Комитета за социална закрила. Показателят може да бъде изчислен на базата на дела на децата, изложени на риск от бедност (ИРБ), след и преди трансферите (с изключение на пенсиите). Социалните трансфери в натура, включително, наред с друго, безплатните образование и грижи в ранна детска възраст, образование и здравеопазване, не се вземат предвид в този анализ.

²⁷⁸ Специална извадка на Евростат от статистическите данни на ЕС за доходите и условията на живот въз основа на основните разбивки по ключовия показател за адекватност в рамката за наблюдение на

22,8 % за лицата, наети на временен договор, и 22,9 % за тези, работещи на непълно работно време. Въздействието върху самостоятелно заетите лица беше 26,6 %. Паричната бедност обаче продължи да бъде по-голяма за тях в повечето държави членки. Като цяло делът на изложените на риск от бедност (ИРБИ) в ЕС беше 13,4 % за временно наетите работници спрямо 5,2 % за тези на постоянни договори. Този дял беше 13,8 % за работещите на непълно работно време (спрямо 7,1 % за работещите на пълно работно време) и 20,9 % за самостоятелно заетите лица (спрямо 6,3 % сред всички наети лица)²⁷⁹. Паричната бедност сред работниците на временни договори беше над 15 % в осем държави членки²⁸⁰, а в три от тях (България, Дания и Кипър) — дори над 25 %. Сред самостоятелно заетите лица равнището на бедност през 2024 г. беше с около 5 процентни пункта или повече по-високо от средното за ЕС в шест държави членки²⁸¹, близо 30 % в Полша и Естония и цели 52,3 % в Румъния. Хората с нестандартни форми на заетост също са се сблъскали с по-високи равнища на социални и материални лишения (13,8 % на равнището на ЕС през 2024 г. за временно наети работници в сравнение със 7,6 % за постоянно наети служители и 11,1 % за работещите на непълно работно време спрямо 7,4 % за работещите на пълно работно време).

Обхватът на социалните парични обезщетения се различава значително в отделните държави членки, за категориите работници, както и по трудов статус. Делът на хората в трудоспособна възраст (16—64 години), изложени на риск от бедност преди социалните трансфери, които са получавали социални парични помощи²⁸² в ЕС през 2024 г. (по отношение на доходите от 2023 г.), беше близо до равнищата преди COVID след намалението през последните няколко години. Той беше по-висок сред работниците на временни договори (38,3 %), отколкото сред тези на постоянни договори (23,3 %), и по-висок сред работещите на непълно работно време (30,1 %), отколкото сред работещите на пълно работно време (23,7 %). Тези модели се наблюдават в повечето държави членки. В пет от държавите членки обаче (Кипър, Словения, Швеция, Португалия и Унгария) лицата, наети на временен договор, беше по-малко вероятно да получават обезщетения, отколкото наетите на постоянен договор. В седем държави членки (Словения, Латвия, Литва, Италия, Португалия, Люксембург и България) работещите на непълно работно време беше по-малко вероятно да получават обезщетения, отколкото тези на пълно работно време. В три държави (Гърция, Полша и Румъния) по-малко от 10 % от работещите и изложените на риск от бедност преди социалните трансфери са получавали социални парични обезщетения през 2024 г. При самостоятелно заетите лица, изложени на риск от бедност (преди социалните трансфери), вероятността да получат социални парични обезщетения беше най-малка, като през 2024 г. покритието им в ЕС беше 11,5 %. През

достъпа до социална закрила. Вж.: Достъп до социална закрила за наети и самостоятелно заети лица. Актуализация на рамката за мониторинг — 2025 г. (предстояща).

²⁷⁹ Степента на материалните и социалните лишения обаче е по-ниска за самостоятелно заетите лица в сравнение с наетите лица (съответно 6,9 % и 8,1 % в ЕС през 2024 г.).

²⁸⁰ Това са България, Дания, Кипър, Швеция, Унгария, Италия, Малта и Австрия.

²⁸¹ Това са Румъния, Полша, Португалия, Латвия, Естония и Испания. Вж. Евростат [[ilc_li11](#)], EU-SILC.

²⁸² Специална извадка на Евростат по показателя за „ефективен достъп“ на получателите в рамката за мониторинг на достъпа до социална закрила: Достъп до социална закрила за наети и самостоятелно заети лица. Актуализация на рамката за мониторинг — 2025 г. (предстояща) Целевата популация се състои от хората, изложени на риск от бедност преди социалните трансфери. Социалните парични обезщетения, включени в показателя, са получените на индивидуално равнище, с изключение на пенсиите.

2024 г. този дял продължи да бъде под 5 % в седем държави членки²⁸³. През 2024 г. малко повече от половината (52,8 %) от безработните, изложени на риск от бедност, на равнище ЕС получаваха социални обезщетения. Пет държави членки (Белгия, Дания, Финландия, Германия и Австрия) постигнаха равнище на покритие над 80 %, докато този дял беше много по-нисък в четири други държави членки (Полша, Гърция, Словакия и Нидерландия) — около 12—13 %. През последните две години делът на безработните, изложени на риск от бедност, се е увеличил с почти 3 процентни пункта — от 46,1 % през 2022 г. до 48,9 % през 2024 г.

Като цяло достъпът до адекватна социална закрила продължава да бъде различен в отделните държави членки, въпреки някои подобрения през последните години²⁸⁴. Що се отнася до официалното покритие²⁸⁵, към пролетта на 2025 г. в 18 държави членки все още имаше пропуски²⁸⁶ за поне една група нестандартни работници в поне един клон на социалната закрила. Най-засегнатите клонове от липсата на достъп са: безработица (17 държави членки), следван от болест (13 държави членки) и обезщетения за майчинство/бащинство (също 13). Групите, засегнати от липсата на покритие, включват стажанти, работници, работещи на нетипични договори, като например граждански договори, краткосрочни временни договори (например работници на едnodневен трудов договор), работници с доходи под прага на доходите, необходим за покритие, сезонни работници и домашни работници. Освен това в единадесет ²⁸⁷държави членки достъпът до поне един клон на социалната закрила е бил доброволен за поне една група нестандартни работници. Що се отнася до самостоятелно заетите лица, пропуски в официалното покритие в един или в повече клонове на социалната закрила съществуваха в 19 държави членки²⁸⁸, най-често във връзка с обезщетенията за безработица (19 държави членки) и обезщетенията за трудови злополуки и професионални болести (14 държави членки). В повечето случаи тези разлики засягат всички самостоятелно заети лица, докато в около една трета от държавите членки те са специфични за определени групи, като например земеделски производители, занаятчии или лица на свободни професии. Освен това в 15 държави членки покритието за самостоятелно заетите лица е било доброволно, най-често по отношение на обезщетенията за болест и майчинство, следвани от обезщетенията за трудови злополуки и професионални болести. Наличните национални оценки сочат много различни равнища на участие в доброволните схеми от страна на самостоятелно заетите лица.

През последното десетилетие ръстът на цените на жилищата надвиши ръста на доходите, което поставя под натиск достъпността на жилищата. Увеличението на

²⁸³ Тези са Португалия, Словения, Полша, Нидерландия, Чехия, Румъния и Гърция.

²⁸⁴ Вж. доклада на Комисията относно изпълнението на Препоръката на Съвета относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила, COM/2023/43 final, и рамката за мониторинг, одобрена през 2020 г., както и предстоящата актуализация (2025 г.).

²⁸⁵ Официално покритие на дадена група означава, че в конкретно направление на социална закрила (напр. старост, болест, безработица, майчинство) съществуващото законодателство или колективен договор предвижда, че лицата от тази група имат право да участват в схема за социална закрила, покриваща конкретното направление.

²⁸⁶ Австрия, България, Чехия, Германия, Гърция, Испания, Франция, Хърватия, Унгария, Италия, Латвия, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Швеция, Словения, Словакия.

²⁸⁷ Австрия, Чехия, Германия, Дания, Унгария, Люксембург, Нидерландия, Полша, Румъния, Словения, Словакия.

²⁸⁸ Австрия, Белгия, България, Кипър, Чехия, Германия, Естония, Гърция, Франция, Ирландия, Италия, Литва, Латвия, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Словакия.

цените на жилищата не е обезпокоително по своята същност, ако е съобразено с финансовите възможности на домакинствата да си позволят финансово жилище. През последното десетилетие обаче цените на жилищата в ЕС се покачиха средно с около 10 % по-бързо от доходите, което намали достъпността им, макар и с големи разлики между държавите²⁸⁹. През периода 2014—2024 г. съотношение между цената на жилищата и доходите се увеличи с 20 % или повече в Португалия, Нидерландия, Унгария, Люксембург, Ирландия, Чехия и Австрия. Тъй като в края на този период лихвените проценти се повишиха, финансовата достъпност на жилищата намаля допълнително в повечето държави за лицата, които трябва да изтеглят заеми, за да закупят жилище. Малките и неефективни пазари на жилища под наем в много държави членки не успяват да предложат жизнеспособна алтернатива на закупуването, с високи разходи за наем в много столици и спад в наличните социални жилища под наем през последните десетилетия. Докато наемите по съществуващите договори са нараснали със значително по-бавни темпове от цените на жилищата, наемите по новите договори са се увеличили рязко. Ситуацията се различава между отделните групи по доходи и възрастови групи, като най-засегнати са хората с по-ниски доходи и младежите. В действителност делът на общите жилищни разходи в разполагаемия доход на домакинствата на равнището на ЕС беше средно 19,2 %, но възлизаше на 36,9 % за хората, изложени на риск от бедност²⁹⁰. От друга страна младежите е по-вероятно да се сблъскат с по-високи наеми, когато наемат жилище за първи път, да получават по-ниски доходи и да бъдат по-малко кредитоспособни.

Делът на хората, изправени пред прекомерни жилищни разходи в ЕС, намаля донякъде през 2024 г., но остана значително по-висок за хората, живеещи в бедност, и показва значителни различия между държавите членки. През 2024 г. делът на населението, изправено пред прекомерни жилищни разходи, намаля от 8,8 % през 2023 г. до 8,2 %, но все още се наблюдават значителни разлики — вж. фигура 2.4.13²⁹¹. Гърция регистрира най-високата степен на прекомерни жилищни разходи в ЕС (28,9 %, след увеличение с 0,4 процентни пункта), като се намира в „критична ситуация“ заедно с Дания (14,6 % след намаление с 0,8 процентни пункта). Шест държави членки са „за наблюдение“ поради все още относително високата степен след спад (Германия и Швеция), или поради едни от най-големите годишни увеличения, дори и при по-ниска степен (Португалия, Унгария, Естония и Литва). От друга страна, Кипър беше държава „с най-добри резултати“ (2,4 %). Хърватия (3,7 %) и Словения (3,8 %) бяха с „по-добри от средните“ резултати, заедно, наред с други, с някои други държави, които отбелязаха големи годишни намаления (Румъния, Люксембург, България и Нидерландия). Степента на прекомерни жилищни разходи за хората, изложени на риск от бедност, намаля с 2,1 процентни пункта през 2024 г., което е повече отколкото за населението като цяло. Тя обаче остава значително по-висока — 31,1 % спрямо 3,8 % за останалата част от населението. Хората с увреждания също са непропорционално изправени пред прекомерно високи жилищни разходи в сравнение с хората без увреждания (10,4 % спрямо 7,8 %). През 2024 г. тази степен на прекомерни жилищни разходи сред населението, изложено на риск от бедност, беше най-висока в

²⁸⁹ Вж. Cousin G., Frayne C., Dias Martins V. и B. Vasicek (2025 г.), *Housing in the European Union: Market Developments, Underlying Drivers, and Policies (Жилища в Европейския съюз: развития на пазара, основни фактори и политики)*, Документ за обсъждане на европейската икономика 228/октомври 2025 г.

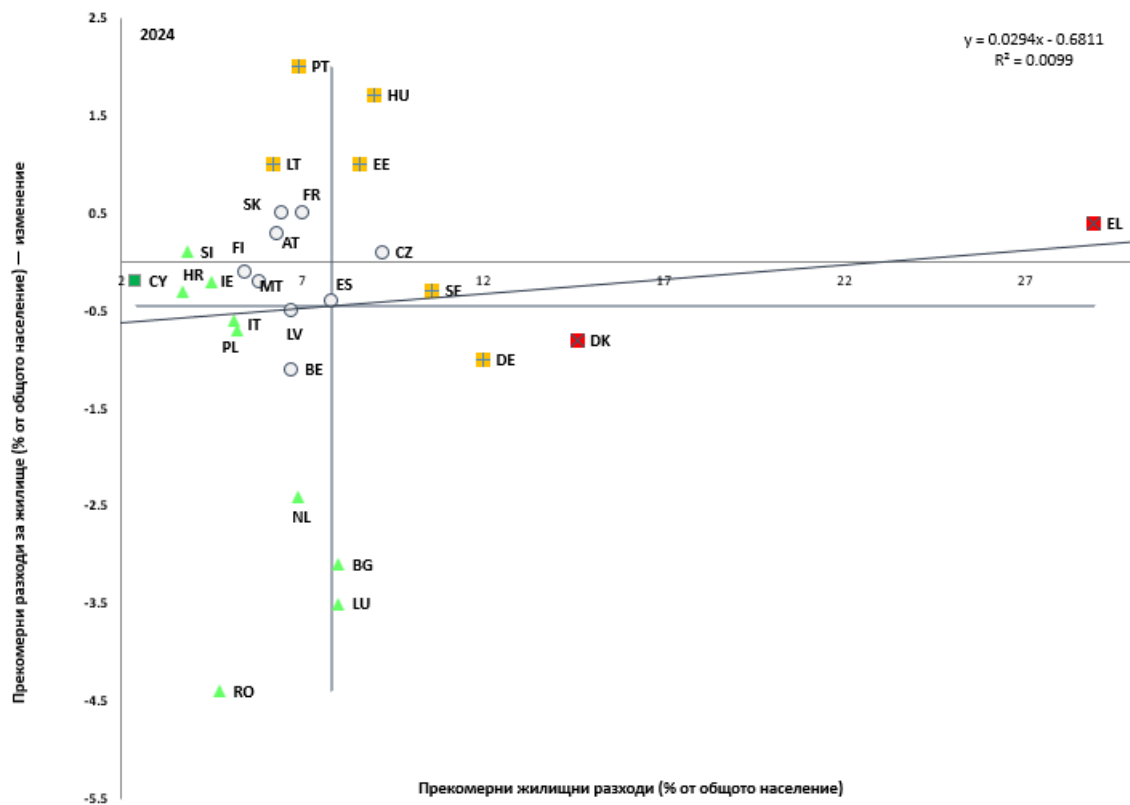
²⁹⁰ Показател на Евростат [ilc_mded01], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

²⁹¹ За определението на този показател вж. приложение 2.

Гърция (88,9 %, с 2,6 процентни пункта) и Дания (65,6 %, намалена с 6,7 процентни пункта), докато най-ниската беше регистрирана в Кипър (9,2 %), Румъния (16,3 %) и Хърватия (16,8 %). През 2024 г. 9,8 % от населението на ЕС в градовете е живяло в домакинство, изправено пред прекомерни жилищни разходи, спрямо 6,3 % в селските райони. Прекомерните жилищни разходи бяха по-високи в градовете, отколкото в селските райони във всички държави членки, с изключение на Румъния, България, Литва и Хърватия. Също така общите прекомерни жилищни разходи в ЕС са по-високи за наемателите на частния пазар на жилища под наем (19,2 %) в сравнение с наемателите на жилища на намалени цени или без заплащане на наем (10 %). Това са 5 % от собствениците, които имат непогасени ипотечи или заеми.

Фигура 2.4.13: Делът на населението, изправено пред прекомерни жилищни разходи, варира значително в отделните държави членки

Дял на лицата, живеещи в домакинства с прекомерни жилищни разходи, стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (%), водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Осите са разположени централно по непрегледената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Данните за Литва са предварителни.

Източник: Евростат [tespm140], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

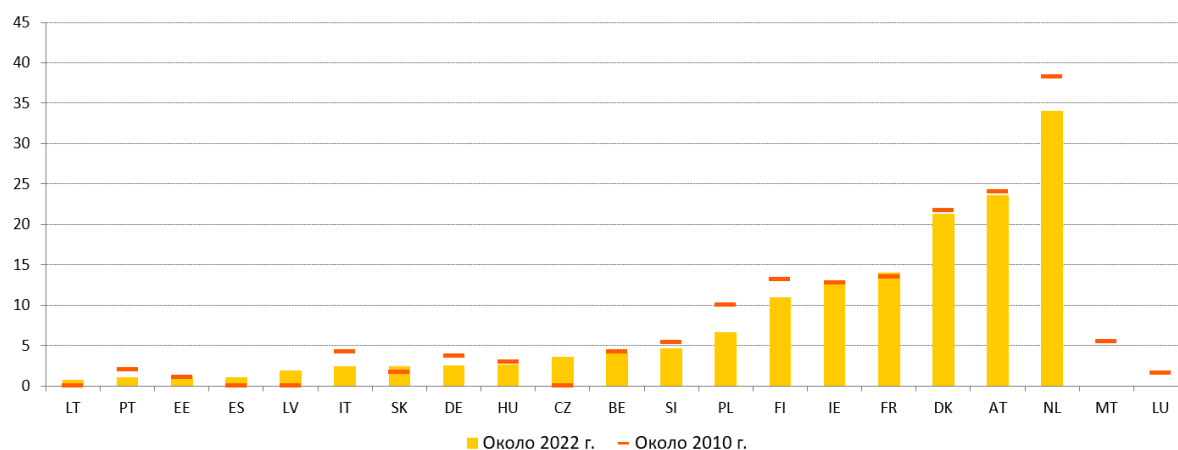
Пренаселеността и неподходящите жилища все още засягат значителен дял от домакинствата в ЕС и се наблюдават големи различия между държавите членки в предоставянето на социални жилища. През 2024 г. 16,9 % от хората в ЕС са живели в пренаселени домакинства, като в сравнение с 2023 г. се е запазила обща стабилност²⁹². В Румъния (40,7 %), Латвия (39,3 %), България (33,8 %), Полша (33,7 %) и Хърватия (31,7 %) бяха регистрирани степени на пренаселеност над 30 %.

²⁹² Показател на Евростат [ilc_lvho05a], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Аналогично, най-ниските степени на пренаселеност (под 6 %) бяха наблюдавани в Кипър (2,4 %), Малта (4,4 %), Нидерландия (4,6 %) и Ирландия (5 %). Освен това през 2023 г. 15,6 % от населението в ЕС е преживяло жилищни лишения, определени като домове с течащ покрив, влажни стени, подове или основи, или гниене на рамките на прозорците или подовите²⁹³. Социалните жилища не съществуват във всички държави — членки на ЕС. Освен това са налице разлики и в определенията и доставчиците, както и в механизмите за допустимост и разпределение (основаните на доходите прагове обаче са най-често срещаният критерий). Данните за размера на социалния жилищен фонд показват големи различия между държавите членки. В много от тях се наблюдава и известен спад през последното десетилетие — вж. фигура 2.4.14. Повишените разходи за строителство, земя и финансиране често са съобщавани като предизвикателства във връзка с осигуряването на социални жилища²⁹⁴. Броят на възрастните хора с увреждания, живеещи в институциите за настаняване, продължи да се увеличава в ЕС като цяло, като процесът на деинституционализацията им се възпрепятства, наред с другото, от липсата на достъпни жилищни решения.

Фигура 2.4.14 Съществува голяма разлика между държавите членки в дела на социалните жилища в общия жилищен фонд

Социални жилища за отдаване под наем, % от общия жилищен фонд през избрани години (2010 г., 2022 г.)

Забележка: „около 2022 г.“ се отнася до годините 2016—2022 г., а „около 2010 г.“ се отнася до годините 2010—2013 г.

Източник: ОИСР (2024 г.), Базата данни на ОИСР за достъпните жилища — показател [PH4.2](#). Социален жилищен фонд за отдаване под наем.

Бездомничеството представлява нарастващо социално предизвикателство за всички държави членки. Макар че разликите в определенията и методите за събиране на данни възпрепятстват сравняването между държавите и количественото определяне на бездомничеството на равнището на ЕС, в повечето държави членки се наблюдава възходяща тенденция, дори в тези от тях с низходящи тенденции през последните години. През 2024 г. Финландия регистрира 3 806 бездомни, което е увеличение с 11 % на годишна база за първи път от десетилетие. По същия начин през 2024 г. Дания

²⁹³ Показател на Евростат [[ilc_mdho01](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

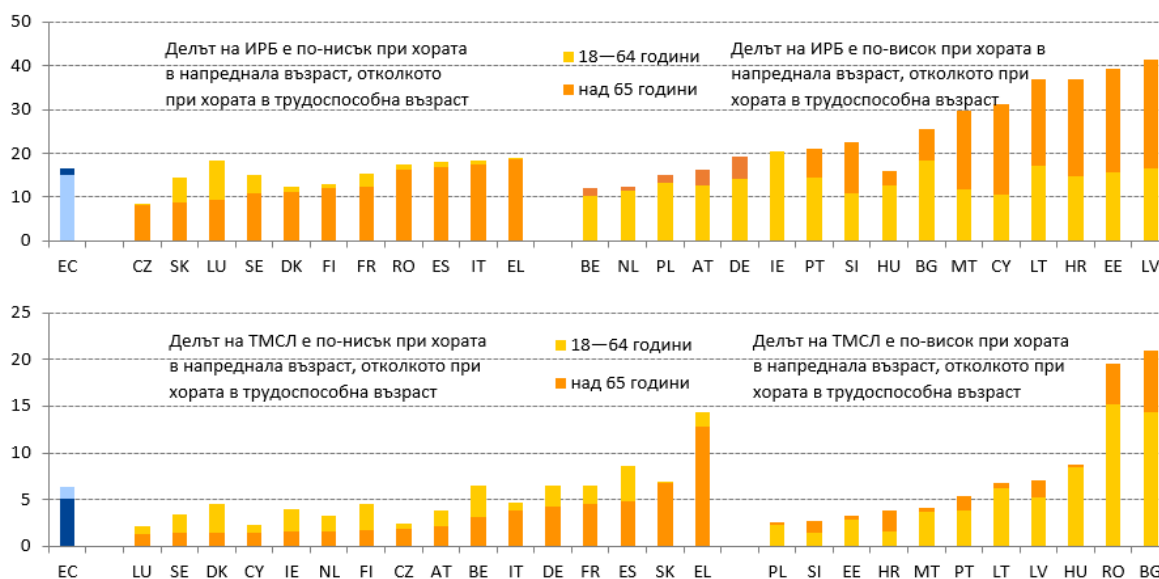
²⁹⁴ Вж. ОИСР, [Social Housing: A Key Part of Past and Future Housing Policy \(Социалните жилища: основна част от жилищната политика на миналото и на бъдещето\)](#), OECD Publishing, 2020 г., Париж.

отчете 5 989 бездомни, което е увеличение с 3 % спрямо 2022 г. и увеличение с 20 % спрямо 2009 г.²⁹⁵

Делът на възрастните хора (на възраст над 65 години), изложени на риск от бедност или социално изключване, продължава да намалява на равнището на ЕС от 2024 г. насам. Това намаление до 19,2 %, в сравнение с 19,7 % през 2023 г., се дължи предимно на подобряването на дела на ИРБИ сред жените (макар че той остана значително по-висок от този сред мъжете, съответно 21,5 % и 16,3 %). Ситуацията също така беше много различна в отделните държави членки, като делът на ИРБИ сред възрастните хора варираше от 9,5 % в Чехия до 42,9 % в Латвия. В същото време през 2024 г. неравенството в доходите за лицата на възраст над 65 години (измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, S80/S20) се задържа на 4,11 на фона на тенденция към намаляване при населението в трудоспособна възраст. Въпреки това той остана по-нисък от този за цялото население (4,66), което донякъде се дължи и на преразпределителното въздействие на пенсионната и данъчната система.

Фигура 2.4.15 Възрастните хора (на възраст над 65 години) са изправени пред по-висок риск от бедност в сравнение с населението в трудоспособна възраст, но като цяло са изложени в по-малка степен на тежки материални и социални лишения

Дял на лицата, изложени на риск от бедност (ИРБ) (горна част) и степен на тежки материални и социални лишения (долна част) по възрастови групи (% , 2024 г.)

Забележка: Стълбовете за всички серии са насложени: вляво, лентата 18—64 години е по-висока и частично видима зад напълно видимата лента над 65 години; вдясно, лентата над 65 години е по-висока и частично видима зад напълно видимата лента 18—64 години.

Източник: Евростат [[ilc_li02](#)] and [[ilc_md11](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот

Намаляването на дела на ИРБИ сред възрастните хора в ЕС е свързано с намаляване както на паричната им бедност, така и на процента им на тежки материални или социални лишения. Делът на ИРБ за хората на възраст над 65 години намаля от 17,3 % през 2022 г. до 16,6 % през 2024 г. (спрямо доходите за 2023 г.). Средно делът в ЕС на ИРБ сред хората на възраст над 65 години остана малко

²⁹⁵ Вж.: Fondation pour le Logement des Défavorisés — FEANTSA: [Десети преглед на изключването от жилищно настаняване в Европа — 2025 г.](#), 2025 г.

по-висок, отколкото сред тези на по-ниска възраст. Ситуацията се различаваше в отделните държави членки, като делът на ИРБ беше между 8,3 % и 41,4 % — вж. фигура 2.4.15. Докато в някои държави хората на възраст над 65 години бяха по-малко засегнати от парична бедност, отколкото трудоспособното население, в други рискът от бедност на старини беше два пъти по-висок. Делът на изложените на тежки материални и социални лишения (ТМСЛ) сред възрастните хора е намалял до 5,1 % в ЕС през 2024 г., след застой при около 5,5 % от 2020 г. насам. Този дял варира от около 1 % до над 20 % в различните държави членки. За разлика от делът на ИРБИ, делът на ТМСЛ за възрастните хора беше малко по-нисък от този за населението в трудоспособна възраст (6,4 %) — средно в ЕС и в повечето държави членки.

През 2024 г. общият коефициент на заместване на дохода при пенсиите остана стабилен на равнището на ЕС. Този коефициент, с който се сравняват пенсионните обезщетения на хората на възраст 65—74 години с трудовите доходи на хората на възраст 50—59 години, беше 0,6 в ЕС през 2024 г. (спрямо 0,59 през 2023 г. и 0,58 през предходната година). Той се движеше от 0,35 в Хърватия до 0,84 в Гърция. Коефициентът беше малко по-нисък при жените, отколкото при мъжете — съответно 0,58 и 0,62 в ЕС. Това означава, че жените, чиито трудови доходи поначало са средно по-ниски, търпят допълнително намаляване на доходите си в сравнение с мъжете, когато се пенсионират.

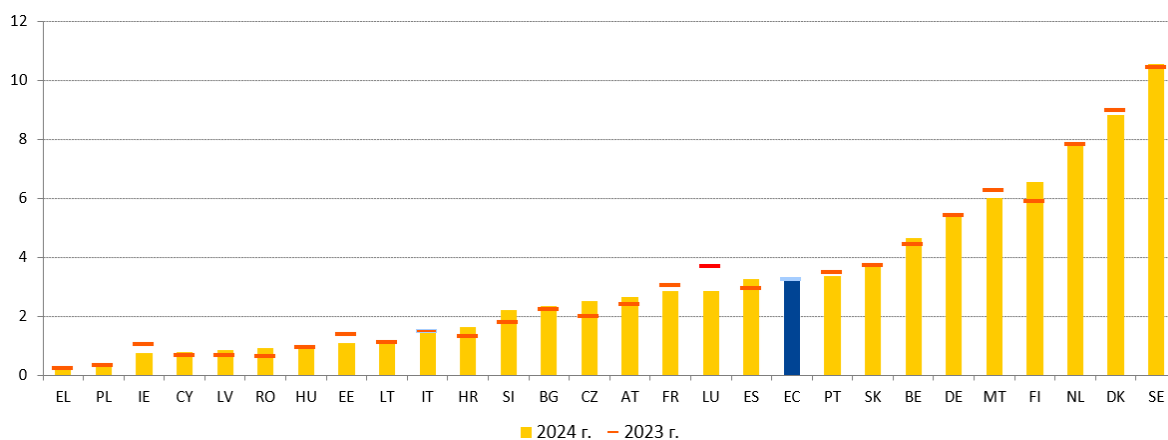
Очаква се структурните предизвикателства, свързани с наличието, финансовата достъпност и качеството на дългосрочните грижи (ДГ), да се увеличат поради застаряването на населението. Предвижда се броят на хората, потенциално нуждаещи се от дългосрочни грижи в ЕС, да нарасне от 31,2 милиона през 2022 г. на 33,2 милиона през 2030 г., а през 2050 г. да достигне 37,8 милиона²⁹⁶. Ограниченият достъп до професионални услуги води до неудовлетворени по собствена преценка потребности или до прекомерна тежест върху лицата, полагащи неформални грижи, които са предимно жени. През 2019 г. 46,6 % от хората в ЕС на възраст над 65 със сериозни затруднения при полагането на грижи за себе си или при извършването на домакински дейности съобщават за неудовлетворени по собствена преценка потребности от помощ. Това е значително по-изразено за хората в квинтила с най-ниски доходи (51,2 %), в сравнение с тези в квинтила с най-високи (39,9 %)²⁹⁷. Вече се съобщава за липсата на финансова достъпност и наличност, дължащи се и на недостиг на работна ръка, което подчертава възможностите за по-нататъшно укрепване на предоставянето на дългосрочни грижи, още повече с оглед на прогнозираните демографски развития.

²⁹⁶ Според прогнозите от базовия сценарий. Вж. Европейска комисия, Доклад за застаряването на населението от [2024 г. — Икономически и бюджетни прогнози за държавите — членки на ЕС \(2022—2070 г.\)](#), Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

²⁹⁷ Показател на Евростат [[hlth_ehis_tadlh](#)] и [[hlth_ehis_tadlhi](#)]. (EHIS, вълна 3) 2019 г.

Фигура 2.4.16 Съотношението между лицата, полагащи дългосрочни грижи на 100 души на възраст над 65 години показва незначителни подобрения в ЕС, с голяма разлика между държавите членки

Брой работници, предоставящи дългосрочни грижи, на 100 лица на възраст над 65 години, 2024 г.

Бележка: Работниците, предоставящи дългосрочни грижи, са определени чрез кръстосан подбор между секторите с кодове 87.1, 87.3, 88.1 NACE) и професиите с кодове 2221, 2264, 2266, 2634, 2635, 3221, 3255, 5321, 5322 (ISCO).

Източник: Изчисления на ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ от специално извлечение от Евростат, Наблюдение на работната сила в ЕС, 2024 г.

Въпреки потенциала за създаване на работни места в сектора на дългосрочните грижи, недостигът на работна ръка и квалифицирани специалисти (също поради ниската привлекателност на сектора) изостря предизвикателствата, свързани с достъпа, което има отрицателно въздействие върху качеството на предоставяните услуги. През 2024 г. 3,2 милиона работници, предимно лица, полагащи лични формални грижи (65 %) и медицински сестри (29 %), са били заети в сектора на дългосрочните грижи в ЕС, което представлява около 1,6 % от икономически активното население²⁹⁸. Жените представляват 87 % от икономически активното население в областта на дългосрочните грижи, като същевременно носят и отговорности по полагане на по-неформални грижи. Секторът има висок потенциал за създаване на работни места, като се очаква свързаните със здравеопазването професии (например медицински специалисти, лица, полагащи лични формални грижи) да разширят обхвата си в съответствие с демографските тенденции²⁹⁹. През 2024 г. обаче средно в ЕС имаше 3,3 лица, полагащи дългосрочни грижи на всеки 100 души на възраст над 65 години, което показва много малко подобрение в сравнение с 2023 г. Съществуват обаче големи различия между държавите членки, като съотношението варира от 0,3 в Гърция до 10,4 в Швеция — вж. фигура 2.4.16. Недостигът на квалифицирани кадри и работна ръка се дължи и на ниската привлекателност на сектора, която се обуславя от трудните условия на труд, включително по отношение на здравето и безопасността, и сравнително ниските заплати. Заплатите на работниците в системата за дългосрочни грижи са около 89 % от средната брутна почасова заплата, а

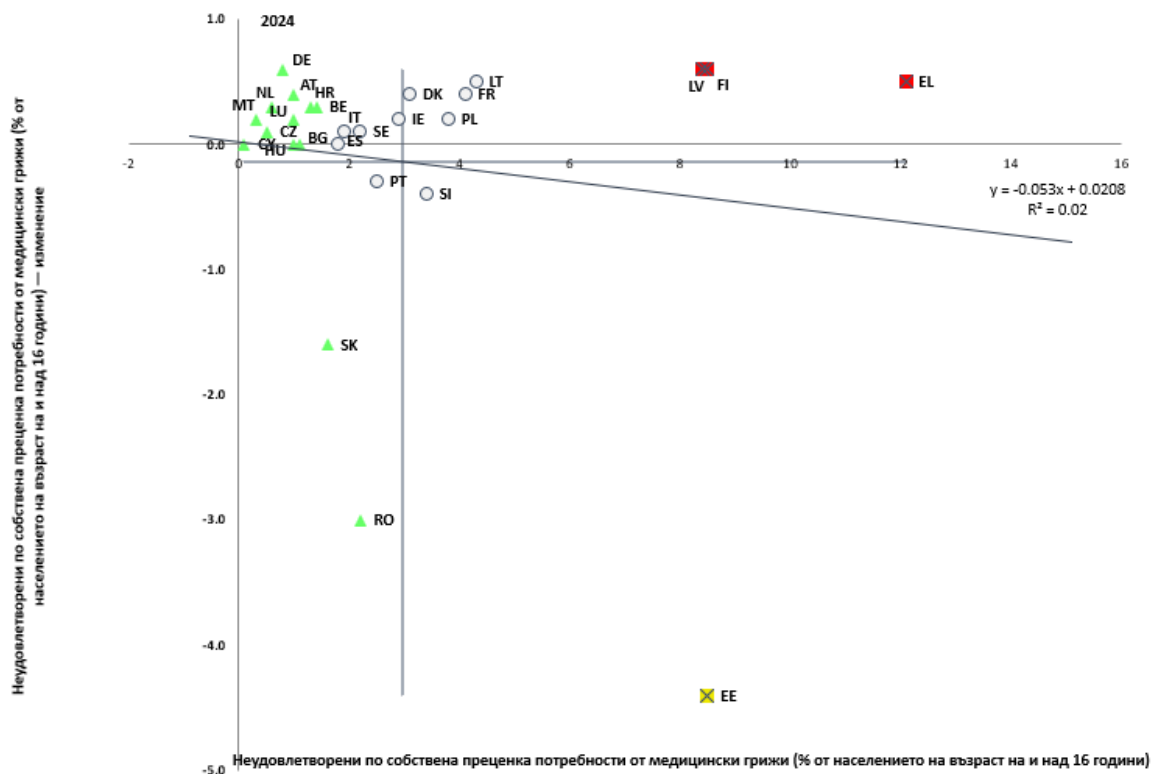
²⁹⁸ Източник: Европейска комисия, изчисления (ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“) от специално извлечение от Евростат, Наблюдение на работната сила в ЕС, 2024 г. Въпреки това размерът на сектора на дългосрочните грижи може да е по-голям, предвид значителното разпространение на недекларирания труд.

²⁹⁹ Вж.: [Cedefop skills forecast 2035: the twin transition and the demographic challenge drive demand for high-level skills](#) (Прогноза на Cedefop за уменията за 2035 г.: двойният преход и демографското предизвикателство стимулират търсенето на висококвалифицирани умения).

в България, Италия и Естония са около 65 %³⁰⁰. Съобщава се също за недостатъчни начини за кариерно развитие и достъп до възможности за повишаване на квалификацията. Домашните помощници и полагащите грижи работници, настанени в дома на работодателя, които често са мобилни работници от ЕС или от трети държави, понякога са изправени пред особено тежки условия на труд в сектора на дългосрочните грижи, включително по отношение на по-труден достъп до социална закрила.

Фигура 2.4.17: Разпространението на недовлетворените по собствена преценка потребности от медицински грижи е като цяло стабилно на равнището на ЕС и се е увеличило леко за повечето държави членки, като само в няколко държави членки е регистрирано значително намаление

Неудовлетворени по собствена преценка потребности от медицински грижи, стойности за 2024 г. и изменения спрямо предходната година (% , водещ показател в набора от социални показатели)

Забележка: Отчитат се неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи поради финансови причини, дългият списък на чакащи или разстоянието. Осите са разположени централно по непретеглената средна стойност за ЕС. Легендата е представена в приложението. Данните за Литва са предварителни.

Източник: Евростат [tespml10]. Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

През 2024 г. делът на хората, докладващи неудовлетворена по собствена преценка потребност от медицински грижи, остана средно стабилен. Делът в ЕС беше 2,5 %, което е само 0,1 процентни пункта по-високо от 2023 г. Сред държавите членки с най-високи стойности (над 8 %), и следователно в „критични ситуации“, Гърция, Финландия и Латвия останаха близо до стойността от предходната година след умерени увеличения (0,6 процентни пункта), които въпреки това бяха сред най-големите в ЕС — вж. фигура 2.4.17. В същото време Естония, Румъния и Словакия

³⁰⁰Изчисление на Европейската комисия (ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“), при което е използвано специално извлечение от Евростат, Проучване на структурата на заплатите, 2022 г.

отбелязаха най-големи спадове. Въпреки значителното подобрене през посочената година делът на неудовлетворените по собствена преценка медицински потребности в Естония остана висок („слаб, но с подобряващи се стойности“), докато в Румъния и Словакия стана „по-добър от средния“. Най-ниските стойности са регистрирани в Кипър, Малта, Чехия, Нидерландия, Германия, Австрия, Люксембург и Унгария — всички под 1 %, като някои от тях все пак са претърпели по-големи увеличения. По отношение на неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи бяха регистрирани и регионални различия, като най-силно изразените бяха в Италия и Румъния (вж. фигура 10 в приложение 5). Докладването на неудовлетворени потребности също е средно по-често в селските райони, отколкото в градовете и предградията (съответно 2,8 % спрямо 2,1 % в ЕС), с големи разлики между отделните държави членки. Докладването на неудовлетворени потребности беше с около 60 % по-голямо сред най-бедната една пета от населението, особено в някои държави (например 4,9 % спрямо 2,2 % в Румъния, 4,8 % спрямо 2,5 % в Португалия, 4 % спрямо 2,2 % в Швеция и 14,4 % спрямо 8,4 % в Латвия).

2.4.2 Мерки, предприети от държавите членки

Няколко държави членки предприеха реформи за подобряване на адекватността на своите схеми за минимален доход, в съответствие с препоръката на Съвета от 2023 г.³⁰¹ С цел да се подобри адекватността, през януари 2025 г. **Испания** прие Кралски указ, с който обезщетението за минимален доход се увеличава с 9 %. **Хърватия** измени Закона за социалните грижи с цел увеличаване на основния размер за семействата с деца с поне 25 %. Наред с други държави увеличавания са наблюдавани и в **Латвия**, **Литва** и **Люксембург**. С оглед подобряване на адекватността, някои държави членки, като например **Естония**, разработват методика за определяне на равнището на обезщетенията за минимален доход, докато в **Латвия** референтната стойност се увеличи от 20 % на 22 % от равнището на средния доход за гарантирания от нея праг на минимален доход.

С цел да се подобри обхватът на схемите за минимален доход, редица държави членки предприеха мерки за улесняване на използването им и за намаляване на административните пречки. В **Естония** се предвиждат изменения в Закона за социалните грижи, с които да се опрости процесът на подаване на заявления чрез извличане на данни от националните регистри и прилагане на стандартизиран подход в цялата държава. В **Люксембург** в нов национален план за борба с бедността, който ще бъде приет до края на 2025 г., следва да се обяви, *наред с другото*, създаването на единно звено за контакт за социални помощи и свързани с тях запитвания, с цел подобряване на ползването им. През януари 2024 г. **Румъния** стартира програма за МД (минимален доход) с цел увеличаване на покритието и подобряване на адекватността на подкрепата, като същевременно се подобрява достъпът на получателите до службите по заетостта. През март 2025 г. **Хърватия** прие няколко изменения с цел подобряване на покритието, адекватността и насочването на социалните обезщетения, с особен акцент върху хората, страдащи от трайна бедност.

В съответствие с подхода за активно приобщаване, продължават усилията за улесняване на интеграцията на пазара на труда, включително за получателите на минимални доходи. В **Португалия** нова схема за работни стимули ще предостави

³⁰¹ Вж.: [Препоръка на Съвета от 30 януари 2023 г. относно адекватен минимален доход, гарантиращ активно приобщаване.](#)

възможност да се комбинират доходи от заетост и социална подкрепа. Няколко държави членки положиха усилия и за подобряване на мерките за активизиране на получателите на минимален доход. Като част от своя ПВУ **Румъния** въведе нова програма за минимален доход, в която се определя, че до края на второто тримесечие на 2025 г. поне 60 % от получателите ще получат поне една мярка за активизиране на пазара на труда.

Държавите членки продължиха да прилагат инициативи за подобряване на достъпа до социални услуги и финансовата достъпност на енергийните и транспортните услуги, особено за уязвимите групи. **Испания** отпусна 198,7 милиона евро за подобряване на регионалните и местните услуги в полза на деца и семейства в нужда. В **Румъния** в 2 000 селски общности стартира програмата за интегриран безвъзмезден труд в полза на обществото, включваща създаването на интегрирани екипи и обучението на служители в сферата на социалните услуги, с цел предоставяне на комплексни услуги на поне 450 000 уязвими хора, с подкрепата на ЕСФ+. **Люксембург** увеличи подкрепата си за домакинствата с ниски доходи, като през 2025 г. утрои размера на енергийната помощ и разшири обхвата на (частичната) допустимост до тези, които печелят до 30 % над прага на доходите. **Нидерландия** въведе временна схема за помощ с бюджет в размер на 60 милиона евро в помощ на домакинствата с ниски доходи при управление на техните сметки за енергия през 2025 г. **Португалия** разшири обхвата на достъпа до обществения транспорт, като предлага безплатни карти на всички лица под 23-годишна възраст, независимо от техния статус на записване в образователни институции.

През периода 2024—25 г. предприетите от някои държави членки мерки имаха за цел да подобрят достъпа до социална закрила за работниците и самостоятелно заетите лица, в съответствие с препоръката на Съвета от 2019 г.³⁰², по-специално по отношение на обезщетенията за безработица. **Франция** подобри достъпа за работници с прекъснат трудов стаж, по-специално сезонни работници, както и бивши затворници, докато **Италия** облекчи изискванията за достъп до обезщетението за прекъсване на трудовия стаж за работници в сектора на изкуствата. Очаква се реформата на **Естония** от 2026 г. към универсално базово обезщетение да подобри достъпа на работниците с нередовна или основана на проекти заетост чрез намаляване на периода на придобиване на права (до осем месеца работа в рамките на три години). **Полша** подготвя закон в подкрепа на приобщаването (от средата на 2026 г.) на професионалните артисти към системата за социална сигурност, като същевременно с реформата от 2025 г. се премахна намалението (20 %) на основното обезщетение за търсещи работа лица с по-малко от пет години осигурителен стаж.

Държавите членки поставиха акцент върху подобряване на социалното покритие за самостоятелно заети лица и работещите в нестандартни форми на заетост. От 2025 г. **Кипър** ги включи в обхвата на отпуска за отглеждане на дете и обезщетенията, свързани със злополуки и професионални заболявания. **Малта** предостави платен отпуск за отглеждане на дете на бащите, които са самостоятелно заети лица. В **Белгия** от 2026 г. цифрова платформа ще трябва да предоставя застраховка на своя персонал от самостоятелно заети лица срещу трудови злополуки. Подобрения на съществуващите схеми за самостоятелно заети лица бяха направени или се очаква да

³⁰² Вж. [Препоръка на Съвета от 8 ноември 2019 г. относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила.](#)

бъдат направени от **Хърватия** за обезщетенията за болест и от **Италия** за обезщетенията за болест и отпуск за отглеждане на дете. **Нидерландия** подготвя нов закон, с който да се въведе задължително основно осигуряване срещу инвалидност за самостоятелно заетите лица. От 2025 г. **Чехия** преразглежда трудовите договори (ТД), за да промени осигурителните прагове и разшири обхвата им, така че да включват свързаните с болест, пенсия и някои отпуски права, докато **България** удължи периодите на обезщетение в случай на временна нетрудоспособност поради трудови злополуки или професионални болести за краткосрочно наети селскостопански работници. **Испания** възстанови коефициента на умножение за „постоянни сезонни работници“ с цел да се коригират изчисленията на обезщетенията и да се подобри достъпът до пенсии за нетрудоспособност и за осигурителен стаж и възраст, и адаптира срочните трудови договори по производствени площадки към селскостопанския и хранително-вкусовия сектор. **Хърватия** разшири обхвата на обезщетенията за майчинство, родителство и бащинство, като повиши размера на обезщетенията, облекчи изискванията и разшири обхвата, за да включва самостоятелно заетите лица, работещите на непълно работно време и други изключени работници.

Редица държави членки продължиха да подобряват прозрачността и опростяването на схемите за социална закрила, включително чрез цифрови инструменти. Например през септември 2024 г. **Испания** стартира ново мобилно приложение за предоставяне на актуална информация, а през януари 2025 г. и нов уебсайт, който включва телематичен достъп до процедури, информация и услуги, свързани с пенсии и обезщетения. В средата на 2024 г. **Словакия** допълнително разшири онлайн прозрачността, като подобри електронната си сметка на осигурено лице, така че да включва данни в реално време за обезщетенията за болест и майчинство (в допълнение към пенсиите и осигурителните вноски). **Чехия** също прие мерки за опростяване в средата на 2025 г., като рационализира процесите на изплащане на пенсии за получателите в чужбина. През 2024—25 г. **Германия** допълнително разви своята Digitale Rentenübersicht с подкрепа по линия на МВУ, като разшири връзките с доставчиците и подобри онлайн достъпа до изчерпателна информация за пенсиите.

Няколко реформи бяха насочени към облекчаване на финансовата тежест върху родителите и справяне с детската бедност чрез парични помощи. С подкрепа по линия на ЕСФ+ **България** ще разработи карта на децата, живеещи в крайна бедност. Няколко други държави увеличиха детските надбавки (например **Кипър**, **Малта**) или надбавките за полагане на грижи за деца (например **Латвия**, за деца с увреждания). През 2024 г. **Испания** стартира финансирана по линия на ЕСФ+ програма за разпространение на карти/ваучери и периодичното им презареждане, осъществявано от испанския Червен кръст, в подкрепа на семейства с деца на издръжка, чийто доход е под прага на бедността. **Ирландия** въведе помощ за новородено бебе, с която на родители на деца, родени на или след 1 януари 2025 г., се предоставя еднократно плащане в размер на 280 EUR, в допълнение към първия месец на детските надбавки. През 2024 г. **Малта** увеличи сумата, изплащана при раждане, на 500 EUR за първо дете и на 1 000 EUR за всяко следващо дете в домакинството. Освен помощите за раждане на дете, други подобрения включват законопроект във **Франция**, който има за цел да се разшири обхватът на семейните помощи за родители от раждането на първото им дете, вместо само от второто, като по този начин се подкрепят семейства с едно дете, които са изправени пред висок риск от бедност. **Ирландия** също разшири покритието на своето обезщетение за работещи семейства, с което се подкрепят нископлатени работници с деца, като се разшириха границите на доходите, определяни чрез теста за доходите. Освен това **Финландия** предложи реформи за изменение на Закона за

издръжка на деца, с цел да го укрепи като източник на доходи за отговарящите на условията домакинства с деца.

В съответствие с Европейската гаранция за децата бяха въведени различни реформи с цел подобряване на достъпа на децата до ключови стоки и услуги. **Португалия** например изпълнява програма, осигуряваща бесплатно предучилищно образование на 5 000 деца, като поставя акцент върху райони с ограничени възможности за обществени и солидарни мрежи. Инициативата включва сключване на договори с частни, кооперативни и социални-образователни институции за откриване на 200 нови заведения за предучилищно образование, като в периода 2025—2028 г. ще бъдат предоставени значителни инвестиции. **Кипър** започна реформа за разширяване на обхвата на безплатното задължително предучилищно образование за деца на възраст на 4 години, с подкрепата на МВУ. **Латвия** увеличи надбавката за отглеждане на деца с увреждания от 313 евро на 413 евро на месец с цел да осигури допълнителна финансова подкрепа на семействата за покриване на разходите, свързани с грижите. **Полша** прие стандарти за качество на детските заведения. Освен образованието и грижите в ранна детска възраст, **Кипър** въведе предоставянето на закуска на уязвими ученици в държавните училища, в рамките на инициатива, съфинансирана от ЕСФ+. В **Румъния** правителството стартира програмата „Здравословно хранене“, с подкрепата на ЕСФ+, която предоставя на учениците в уязвими училища ежедневен топъл хранителен пакет, а това допринася за тяхното благополучие. Освен това тя създава мрежа от 150 центъра с цел предотвратяване на отделянето на децата от семействата им, като се осигуряват специални дейности както за децата, така и за родителите, с подкрепата на МВУ.

Държавите членки приеха мерки за подобряване на шансовете за заетост на хората с увреждания, както и на достъпността на услугите. **България** засили финансирането на мерките за активна политика по заетостта, включително субсидирани възможности за заетост и обучение за хора с увреждания. **Гърция** насърчава наемането на хора с увреждания в организациите на местното управление. **Румъния** разработи предлагани в общността интегрирани услуги в селските общности с цел да се подобри достъпа до здравеопазване, образование и социални услуги. С подобна цел **Испания** прие мерки за укрепване на достъпа до ключови помощни услуги, като например личен асистент, домашни грижи и телегрижи. Някои държави членки продължиха да инвестират в жилищни услуги за хора с увреждания или за да увеличат капацитета им, както в **Малта** и **Испания**, или за да подобрят качеството им, както в **Румъния**. **Испания** и **Естония** приемат мерки за подобряване на достъпността на помощни технологии, включително цифрови решения.

Няколко държави членки изготвиха и приеха интегрирани, дългосрочни национални стратегии за справяне с бездомничеството. През април 2024 г. **Германия** стартира за пръв път национален план за действие за справяне с бездомничеството, който предоставя национални насоки за координирани действия от страна на федералното правителство, провинциите и общините. **Португалия** актуализира своята многогодишна стратегия за интеграция на бездомните, която включва интегрирана система за предупреждение за рискови ситуации, персонализирани интервенции с мениджъри на случаи на местно равнище и увеличаване на решенията „жилище на първо място“ и споделените апартаменти. **Словения** планира да приеме за пръв път стратегия за предотвратяване и премахване на бездомничеството, като предостави определение за нея и постави акцент върху адекватно, стабилно, достъпно и безопасно настаняване за всички.

Пенсиите и активният живот на възрастните хора остават начело в програмата за реформи на държавите членки, като повечето мерки са насочени към подкрепа за по-дълъг трудов живот и отлагане на пенсионирането. В Ирландия Законът за заетостта от 2025 г. ще даде възможност на хората да изберат да продължат да работят след пенсионна възраст, освен ако работодателят не може да представи законно и пропорционално основание за принудително пенсиониране. В Малта тези, които са внесли достатъчно социалноосигурителни вноски за пенсиониране, ще получават по-висока добавка към пенсията си за всяка допълнителна година, през която останат на работа до навършване на 65-годишна възраст. От октомври 2025 г. самостоятелно заетите лица в Белгия могат да придобиват допълнителни пенсионни права, ако продължават да работят и да плащат социалноосигурителни вноски и след навършване на пенсионна възраст. От своя страна Люксембург ще уеднакви правилата за акумулиране за служители и самостоятелно заети лица, като комбинира предсрочното обезщетение за старост или инвалидност с професионална дейност. Литва въведе допълнителни стимули за работа за възрастни хора и хора с увреждания, като разшири покритието за изплащане на социални помощи за старост и инвалидност на наетите лица, принадлежащи към тези групи. Италия въведе стимули за продължаване на работата за тези, които отговарят на условията за допустимост за определени схеми за ранно пенсиониране. Законоустановената пенсионна възраст беше увеличена в Чехия и в Дания. В Гърция беше предложена широка програма за активен живот на възрастните хора и демография, докато България продължи с прилагането на своята стратегия за активен живот на възрастните хора, а Кипър разработи такава за първи път. Обхватът на ранното пенсиониране за хора с рискови професии беше разширен в Чехия, докато в Нидерландия схемата за ранно пенсиониране с данъчни облекчения за работни места, които изискват полагането на физически труд, беше насочена по-добре и беше удължена до 2029 г.

Няколко държави предприеха действия за подобряване на адекватността на пенсиите и за подкрепа на хората с ниски пенсии. В Малта през 2025 г. бяха приети мерки в тази насока, включително малко увеличение на всички пенсии за осигурителен стаж и възраст, постепенно увеличение на пенсиите за вдовици и вдовци, по-висока помощ за възрастни хора на възраст 75—79 години и подобрени данъчни облекчения за пенсионери на възраст над 61 години. Бяха въведени и корекции в премията за издръжка на живота. В Италия беше взето решение за временно увеличение на минималните пенсии за 2025 г. и 2026 г. и бяха въведени социални добавки за пенсионери в неравностойно положение, докато в Португалия беше въведена извънредна добавка към пенсиите за хората с ниски пенсии. В Латвия беше увеличена минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст и започна отново постепенното въвеждане на добавки към пенсиите за осигурителен стаж и възраст и пенсиите за инвалидност. Литва индексира пенсиите за осигурителен стаж и възраст, инвалидност и преживели лица, докато през 2025 г. Румъния прекрати наскоро въведения механизъм за индексирание на социалните помощи за лицата с минимални и ниски пенсии, които вместо това получиха еднократна финансова помощ. Дания увеличи допълнителната пенсия чрез пътнически данък върху въздушния превоз. Други държави членки приеха мерки за укрепване на равнището и адекватността на обезщетенията за инвалидност (Естония, Франция, Кипър, Румъния, Испания, Словения) и финансовата подкрепа за лицата, полагащи грижи (Малта, Словакия, Румъния).

В някои държави бяха предприети мерки за подкрепа на адекватността на пенсиите, като същевременно се допринесе за осигуряване на устойчивост на

пенсиите, също и във връзка с развитието на многостълбови пенсионни системи. В **Италия** физическите лица вече могат доброволно да плащат допълнителен процент по пенсионните вноски в допълнение към стандартния. **Латвия** осъществи трансфер в размер на 1 % на държавно финансирани пенсионни вноски на държавния пенсионен фонд от втори стълб към пенсионна система на разходопокривен принцип от първи стълб. **Ирландия** въведе система за пенсионни спестявания с автоматично участие, която ще бъде приведена в действие на 1 януари 2026 г. **Малта** обяви подобни мерки с автоматично участие, увеличи осигурителния стаж и, за да насърчи диверсификацията на пенсионните доходи, въведе образователни инициативи и засили данъчните облекчения с цел да насърчи използването на пенсионни схеми от третия стълб. В **Хърватия** се провеждат широкообхватни пенсионни реформи, целящи да се гарантират както адекватността, така и устойчивостта на пенсиите, докато в **България** се извършва преглед на пенсионната система и се предвижда такъв в **Малта**.

Държавите членки въведоха мерки за укрепване на покритието на здравното обслужване и подобряване на равния достъп и качеството на грижите. Бюджетът за 2025 г. на Националната здравноосигурителна каса на **България** беше увеличен с 16 %, включително за мерки за разширяване на обхвата на тестовете за ракови заболявания и подпомагане на аптеките в райони с недостатъчно обслужване. През 2025 г. **Дания** предприема най-голямата си реформа от 20 години насам с цел да се намали времето за изчакване, да се увеличи изборът на пациентите и да се подобри достъпът до здравни грижи. От януари 2025 г. **Естония** увеличава доплащанията, за да увеличи финансирането, като същевременно от декември 2024 г. консолидира болниците в рамките на своя ПВУ, за да се подобри ефективността и да се намалят неудовлетворените по собствена преценка потребности. През ноември 2024 г. **Германия** въведе реформа за реструктуриране на болничния сектор и въвеждане на нова система за възстановяване на разходи за намаляване на ненужните медицински процедури. От януари 2025 г. **Латвия** разшири обхвата на списъка с лекарства, за които се възстановяват разходите, увеличи равнището на публично възстановяване на разходите за лекарства, определи ценови ограничения за производителите и ограничи доплащанията за първоначални рецепти. В ПВУ на **Полша** се предвижда подкрепа за Националната кардиологична мрежа с цел подобряване на кардиологичните грижи в цялата държава със закон, приет през юни 2025 г.

Предприети са и мерки за укрепване на първичната медицинска помощ, подобряване на интеграцията на услугите и постигането на напредък в цифровизацията, включително подкрепа за обмена на данни. В началото на 2025 г. **Ирландия** реструктурира своята здравна система с шест нови здравни региона в рамките на реформата Sláintecare с цел насърчаване на интегрираните грижи, децентрализиране на вземането на решения и осигуряване на базиран на населението подход към планирането на услугите. От 2025 г. насам **Люксембург** работи по създаването на интегрирани мрежи за грижи за диабет и морбидно затлъстяване, като обединява доставчици на първично и специализирано здравно обслужване. През септември 2024 г. **Португалия** обяви създаването на нови „семејни здравни звена от модел С“, управлявани от частни доставчици на здравно обслужване, но интегрирани в националната здравна служба с цел да се разшири достъпът до първично здравно обслужване. През септември 2024 г. **Словения** одобри стратегия за първично здравно обслужване за периода 2024—31 г. Съгласно ПВУ на **Гърция** с нейния закон за реформата от ноември 2024 г. се цели укрепване на първичното здравно обслужване чрез разширяване на критериите за допустимост на лекарите да станат „лични лекари“ и чрез стимулиране на специализациите по обща/семејна или вътрешна медицина.

Като част от своя ПВУ **Хърватия** въвежда цифрова здравна реформа чрез национална ИТ платформа за свързване на онкологични институции. В ПВУ на **Унгария** за 2025 г. се поставя акцент върху напредъка в цифровизацията на здравеопазването и укрепване на първичната медицинска помощ, включително развитие на общности от общопрактикуващи лекари и подобро управление на хроничните заболявания. През ноември 2024 г. **Румъния** публикува своята Национална стратегия за цифрово здравеопазване за периода 2024—30 г., чиято цел е да се подобри цифровото управление, уменията, инфраструктурата и иновациите в областта на цифровизацията на здравеопазването — ангажименти, включени в нейния ПВУ.

Държавите членки също така предприеха мерки за справяне с недостига на работна ръка в здравеопазването, включително чрез подобряване на задържането на персонала. С подкрепа по линия на МВУ, до края на 2024 г. **Австрия** въведе в общността 150 медицински сестри. През юни 2025 г. **Франция** разшири обхвата на ролите на медицинските сестри, като ги упълномощи да водят консултации за превенция, за които се възстановява заплащането. **Латвия** одобри в рамките на своя ПВУ стратегия за работната сила в здравния сектор за периода 2025—29 г., която е с акцент върху по-добрите условия на труд и новите роли. В рамките на своя ПВУ **Малта** разработи инструмент за планиране на здравето на икономически активното население в подкрепа на човешките ресурси, включването в бюджета и наемането на работа.

Мерките за подобряване на общественото здравеопазване също са насочени към превенция и насърчаване на здравето, включително психичното здраве и сърдечно-съдовите болести. През декември 2024 г. **Чехия** въведе Национален план за сърдечно-съдовите болести за периода 2025—35 г., като стартира нови програми за скрининг и превенция, които се покриват напълно от осигуровките. С подкрепа по линия на МВУ **Финландия** насърчава мерките за превенция и ранно откриване посредством регионални интегрирани многосекторни модели за услуги за 22 окръга, предоставящи услуги за благополучие. В ПВУ на **Словакия** се насърчават системните подобрения в областта психичното здраве, включително обучение на персонала.

Държавите членки предприеха различни мерки за адаптиране и подобряване на системите за дългосрочни грижи в отговор на демографските промени и нуждите на обществото. Някои от тези усилия са насочени към подобряване на адекватността и наличността на услуги чрез по-добра интеграция, нови модели за полагане на грижи и използване на ИКТ. **Фландрия (Белгия)** е иницирала четиригодишен проект „ToekomstZorg“ за развитие на междусекторни дългосрочни грижи. С подкрепа по линия на МВУ **България** модернизира и разширява социалните си услуги с планове за саниране на заведения за резидентна грижа и създаване на нови до юни 2026 г., в съответствие със стандартите за качество, определени в Наредбата за качеството на социалните услуги от 2022 г. Реформата на сектора за дългосрочни грижи в **Дания** (от юли 2025 г.) цели подобряване на подкрепата за независим живот чрез превантивни действия и услуги, предоставяни въз основа на индивидуалните нужди. Стратегията на **Гърция** за дългосрочни грижи (от юли 2024 г.) има за цел да се създаде ефективна система за социална закрила за дългосрочни грижи, като се предлагат стратегически цели и всеобхватен план за управление. **Испания** преобразува модела си за полагане на грижи съгласно своя ПВУ, като набляга на деинституционализацията и грижите в общността, подкрепени от инвестиции в услуги за телегрижи и жилищни заведения. **Хърватия** работи с подкрепата на МВУ и ЕСФ+ за интегрирана система за дългосрочни грижи и планира да изгради центрове с нулево потребление на енергия, за да осигури интегрирани грижи за възрастни хора, като същевременно разширява

услугите за грижи, предлагани в общността. **Литва** разработва нов модел на дългосрочни грижи, целящ да подобри дългосрочните грижи в домашни условия и предлагани в общността. **Унгария** създаде нов партньорски форум за наблюдение на стратегията си за дългосрочни грижи. **Полша** преразглежда правната си уредба, за да даде определение за дългосрочни грижи и неформални грижи, като въведе „ваучер за възрастни хора“ с цел увеличаване на финансирането и определянето на система за оценка на качеството за дългосрочни грижи. **Австрия** актуализира мерките за реформа на полагането на грижи с цел да се облекчат лицата, полагащи грижи за членовете на семейството и да се подобри предлагането и ефективността на работната сила. **Португалия** измени неформалния статут за лицата, полагащи грижи, като улесни процесите на кандидатстване и разшири обхвата на достъпа на лицата, полагащи грижи, за да включва лица, които не са членове на семейството. В **Словения** временните мерки целят подобряване на условията за персонала и условията на труд при услугите за полагане на грижи от юли 2024 г. С приетото от **Словакия** изменение на Закона за социалните услуги се стандартизират помощите за лицата, полагащи грижи, като по този начин значително се подпомагат хората с тежки увреждания. **Финландия** намали съотношението персонал-пациент при грижите за възрастни хора, така че да се осигури гъвкавост и устойчивост на дългосрочните грижи на фона на нарастващото търсене, ценовия натиск и постоянния недостиг на работна ръка. Някои държави членки продължиха да инвестират в увеличаване на капацитета (например **Малта, Испания**) или подобряване на качеството (например **Румъния**) на заведенията за резидентна грижа за хора с увреждания и възрастни хора с увреждания.

ГЛАВА 3. АНАЛИЗ НА ПЪРВИЯ ЕТАП СЪГЛАСНО РАМКАТА ЗА СОЦИАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ

В рамките на анализа по държави на първия етап се разглеждат пазарът на труда, уменията и социалното развитие във всяка държава членка, за да се открият потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, които изискват допълнителен анализ на втория етап. Този специфичен анализ за всяка държава се основава на принципите на Рамката за социална конвергенция (РСК) и е в съответствие с член 148 от ДФЕС. Освен това той отговаря на член 3, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2024/1263 за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение. В този регламент се посочва, че годишното наблюдение от страна на Комисията на изпълнението на насоките за заетостта, като част от европейския семестър, обхваща напредъка в изпълнението на принципите на Европейския стълб на социалните права и неговите водещи цели чрез набора от социални показатели и рамка за определяне на потенциалните рискове за възходящата социална конвергенция³⁰³. Анализът на първия етап съгласно рамката се основава на водещите показатели в набора от социални показатели и в него се определят *потенциалните рискове* за възходящата социална конвергенция (за повече подробности вж. методическото каре в края на настоящия раздел, както и приложения 6 и 2). За да се определят съществуването на *действителни предизвикателства* пред възходящата социална конвергенция и ключовите водещи фактори, през пролетта на 2026 г. ще последва анализ на втория етап. Той ще се основава на по-широк набор от количествени и качествени доказателства и ще се отчитат предприетите или планираните от държавите членки мерки за справяне с предизвикателствата. В раздел 3.1 по-долу се представят ключовите хоризонтални констатации, които се основават на анализа на първия етап съгласно РСК. Анализът по държави е представен в раздел 3.2, като е посочено кои държави се нуждаят от допълнителен анализ на втория етап.

3.1 Ключови хоризонтални характеристики

През 2024 г. равнищата на заетост постигнаха възходяща конвергенция и коефициентът на безработица на ЕС достигна рекордно ниско равнище, съпроводено с леко намаляване на риска от бедност, на фона на умерен икономически растеж; въпреки това са установени някои рискове за възходящата конвергенция в областта на пазара на труда, уменията и социалната сфера³⁰⁴. Прилагането на методиката на цветни кодове в рамките на СДЗ по отношение на водещите показатели в набора от социални показатели помага да се набележат предизвикателства от особено значение за прилагането на Европейския стълб на

³⁰³ Освен това в съображение 8 от регламента се уточнява, че „[к]ато част от интегрирания си анализ на развитието на заетостта и социалната сфера в контекста на европейския семестър, Комисията оценява рисковете за възходящата социална конвергенция в държавите членки и следи напредъка в прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права въз основа на набора от социални показатели и принципите на рамката за социална конвергенция“.

³⁰⁴ ЕС е на път да постигне целта си по отношение на равнището на заетост от 78 % до 2030 г., с оставаща разлика от само 2,2 процентни пункта. Все още обаче са необходими допълнителни усилия за постигането на целите на ЕС до 2030 г. по отношение на ученето за възрастни и намаляването на бедността. Участието на възрастните в учебни дейности беше едва 39,5 % през 2022 г., спрямо целта от 60 %, докато усилията за намаляване на бедността са довели до намаление само с 2,9 милиона до 2024 г., спрямо целта от 15 милиона.

социалните права (вж. съответно приложения 6 и 2). Обобщаването на сигналите въз основа на показателите в набора от социални показатели за всяка отделна държава дава възможност за цялостна оценка на потенциалните рискове за възходящата социална конвергенция, пред които са изправени ЕС и неговите държави членки. По-долу е представено обобщение на основните хоризонтални констатации (вж. също таблица 3.1.1 и фигура 3.1.1).

- **Макар че възходящата конвергенция продължи по отношение на равнищата на заетост и дълготрайната безработица, резултатите на пазара на труда за младежите и хората с увреждания останаха в застои или леко се влошиха.** Равнищата на заетост се увеличиха в почти всички (21) държави членки, макар и с по-ниски темпове на подобрене в сравнение с миналите години. Увеличението беше по-голямо за държавите с по-ниски равнища на заетост, което показва наличието на възходяща конвергенция. В същото време резултати по отношение на коефициента на безработица бяха смесени. През 2024 г. коефициентът в ЕС беше на най-ниското си равнище за всички времена, но показателят показва известни различия между държавите членки, което беше отразено в относително високия брой (осем) „критични“ ситуации и ситуации „за наблюдение“. В същото време в много държави членки продължават да съществуват значителни регионални и териториални различия. Като цяло, развитието на коефициентите на дълготрайна безработица беше по-положително, като през 2024 г. в ЕС беше регистрирана възходяща конвергенция. Повечето държави членки бяха в състояние да постигнат известен напредък в интегрирането на жените на пазара на труда, но с малко признаци на сближаване и все още общо в осем държави членки ситуацията по това измерение е „за наблюдение“ или те са изправени пред „критична ситуация“. Напредъкът е предимно в застои сред младежите, като през 2024 г. се наблюдава само незначително подобрене на делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите, и няма ясни признаци на възходяща конвергенция. Накрая, разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания се увеличи значително на равнището на ЕС и се наблюдаваха големи и нарастващи неравенства между държавите членки, като осем държави са „за наблюдение“ или са в „критична ситуация“.
- **Бавният и неравномерен напредък в образованието и уменията ограничава потенциала за развитие на човешкия капитал и създава рискове за конкурентоспособността и социалното и териториалното сближаване, освен ако усилията в политиката не бъдат значително засилени.** Участието в ученето за възрастни (измерено чрез изследване на образованието за възрастни) се увеличи в известна степен в ЕС между 2016 г. и 2022 г., но резултатите на държавите членки се различават, тъй като повечето подобрения са постигнати в държавите с по-добри резултати. Данните от наблюдението на работната сила в ЕС показват общо увеличение на участието и между 2022 г. и 2024 г.³⁰⁵ Това важи и за дела на възрастните с поне основни цифрови умения през периода 2021—2023 г. По отношение на тези два показателя сравнително висок брой държави членки (съответно девет и десет) са „за наблюдение“ или в „критична ситуация“. Това подчертава значителните предизвикателства във връзка с екологичната и цифровата трансформация и необходимостта от укрепване на

³⁰⁵ Вж. Евростат [[trng_ifs_17](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

конкурентоспособността на ЕС. Същевременно през 2024 г. в ЕС бяха регистрирани леки подобрения по отношение на дела на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението (ELET) и участието в образованието и грижите в ранна детска възраст (ЕСЕС). Средните стойности за тези два показателя обаче крият много съществени разлики между държавите членки, с по-голям брой „критични“ ситуации и ситуации „за наблюдение“ 2024 г. (променящ се от девет на десет и в двата случая), и без признаци на възходяща конвергенция. Освен това ниските и понижаващите се равнищата на основните умения създават сериозни предизвикателства в ЕС. Всичко това подчертава обхвата на значителните усилия на политиката в тази област на политиката, в съответствие с инициативата Съюз на уменията.

- **Макар че на равнището на ЕС са отчетени общи подобрения по отношение на рисковете от бедност или социално изключване и неравенството по отношение на доходите, неравенствата продължават да съществуват и почти всички социални показатели сочат за липсата на възходяща конвергенция между държавите членки.** През 2024 г. в ЕС се наблюдаваше лек спад в дела на общото население и на децата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ). Въпреки това, резултатите се различава значително между държавите членки, без ясни признаци на сближаване. Що се отнася до децата, изложени на риск от бедност, броят на държавите „за наблюдение“ или в „критична ситуация“ се увеличи до осем през 2024 г. Разликите в дела на ИРБИ са свързани отчасти със значителни разлики във въздействието на социалните трансфери (с изключение на пенсиите) върху намаляването на бедността. Този показател се влоши леко през 2024 г. в ЕС и показва най-голям брой „критични“ ситуации и ситуации „за наблюдение“ (единадесет), с липса на ясна възходяща конвергенция. При неравенството по отношение на доходите (измерено с показателя S80/S20 или квинтилно съотношение на доходите) се наблюдаваше подобрение и това свидетелства за значително намаление на „критичните“ ситуации и ситуациите „за наблюдение“ през 2024 г. Положението в държавите с най-високи равнища на неравенство обаче продължи да се влошава, докато при тези с добри резултати се подобри, като различията се увеличиха. Наблюдават се и значителни регионални различия, включително високи равнища на бедност или социално изключване в най-отдалечените региони на ЕС. Реалният брутен разполагаем доход на домакинствата на глава от населението се увеличи значително през 2024 г. Въпреки че във всички държави се наблюдава подобрение, най-голямо увеличение е регистрирано сред онези държави членки, които вече имаха добри резултати, а това предполага различия — с 9 „критични“ ситуации или ситуации „за наблюдение“. Отчетено е леко влошаване на неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи, с много ограничена като цяло конвергенция през 2024 г. От друга страна, може да се наблюдава известна възходяща конвергенция по отношение на степента на прекомерни жилищни разходи, като подобренията са отчетени в близо две трети от държавите членки.

В рамките на анализа по държави на първия етап девет държави членки са определени като държави, за които е необходим по-задълбочен анализ на втория етап с оглед на установените предизвикателства по основните показатели в набора от социални показатели, които сигнализират за потенциални рискове за възходящата социална конвергенция. Тези рискове са оценени с помощта на методиката на РКС, с която се отчита равнището и годишната промяна на всеки

основен показател от набора от социални показатели спрямо средното за ЕС равнище, както е описано в съответните основни послания на Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила и в свързания с нея доклад на съвместната работна група (вж. карето в края на настоящия раздел). Засегнатите държави членки са България, Гърция, Испания, Италия, Литва, Люксембург, Румъния, Латвия и Финландия. От тях първите седем държави членки са били анализирани на втория етап и през предходната година (въпреки наблюдаваните подобрения при някои, разгледани в настоящата глава), докато Латвия и Финландия са включени за първи път през тази година³⁰⁶ Хърватия, Естония и Унгария, които миналата година бяха анализирани на втория етап, през тази година не са включени³⁰⁷. За горепосочените девет държави бяха установени потенциални рискове за възходящата социалната конвергенция поради трудни ситуации в голям брой области на политиката, като за Латвия, Литва, Люксембург и Финландия ключова роля изигра и влошаването с течение на времето на ситуацията в по-малък брой области на политиката. Показателите, които сигнализират за потенциални рискове за възходящата социална конвергенция в повечето от горепосочените държави, включват неравенството по отношение на доходите, общия дял на ИРБИ и въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността, следвани от преждевременно напускащите системата на образованието и обучението, дела на незаетите с работа, учене или обучение сред младежите, равнището на заетост, растежа на реалния брутен располагаем доход на домакинствата на глава от населението, дела на населението с поне основни цифрови умения и дела на ИРБИ сред децата. За деветте държави членки през пролетта на 2026 г. службите на Комисията ще извършат по-задълбочен анализ на втория етап.

³⁰⁶ За Латвия това се дължи на увеличаването на дела на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите, както и на коефициентите на безработица и дълготрайна безработица. Това е свързано и с ниското и намаляващо въздействие на социалните трансфери (с изключение на пенсиите) върху намаляването на бедността и рязкото влошаване на дела на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца. За Финландия установените рискове, подлежащи на анализ на втория етап, са свързани главно с относителното влошаване на коефициентите на безработица и дълготрайна безработица.

³⁰⁷ Естония, Унгария и Хърватия, които миналата година също бяха анализирани на втория етап, през тази година не са подложени на анализ. В Естония не се наблюдават подобренията, регистрирани при неравенството по отношение на доходите, располагаемия доход на домакинствата, дела на ИРБИ, въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността и неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи. Унгария също не е анализирана на втория етап, тъй като последните данни показват подобрения по отношение на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението, дела на ИРБИ (общ и за децата), разликата в заетостта при хората с увреждания и коефициента на дълготрайна безработица. За Хърватия през 2024 г. е налице прекъсване във времевите редове за всички социални показатели, базирани на статистически данни на Общността за доходите и условията на живот (EU-SILC), което не позволява смислено тълкуване на промените. По-специално структурният срив е в основата на ситуацията „за наблюдение“ по отношение на ИРБИ — като цяло и за децата.

Таблица 3.1.1: Набор от социални показатели: преглед на трудностите в държавите членки по основни показатели

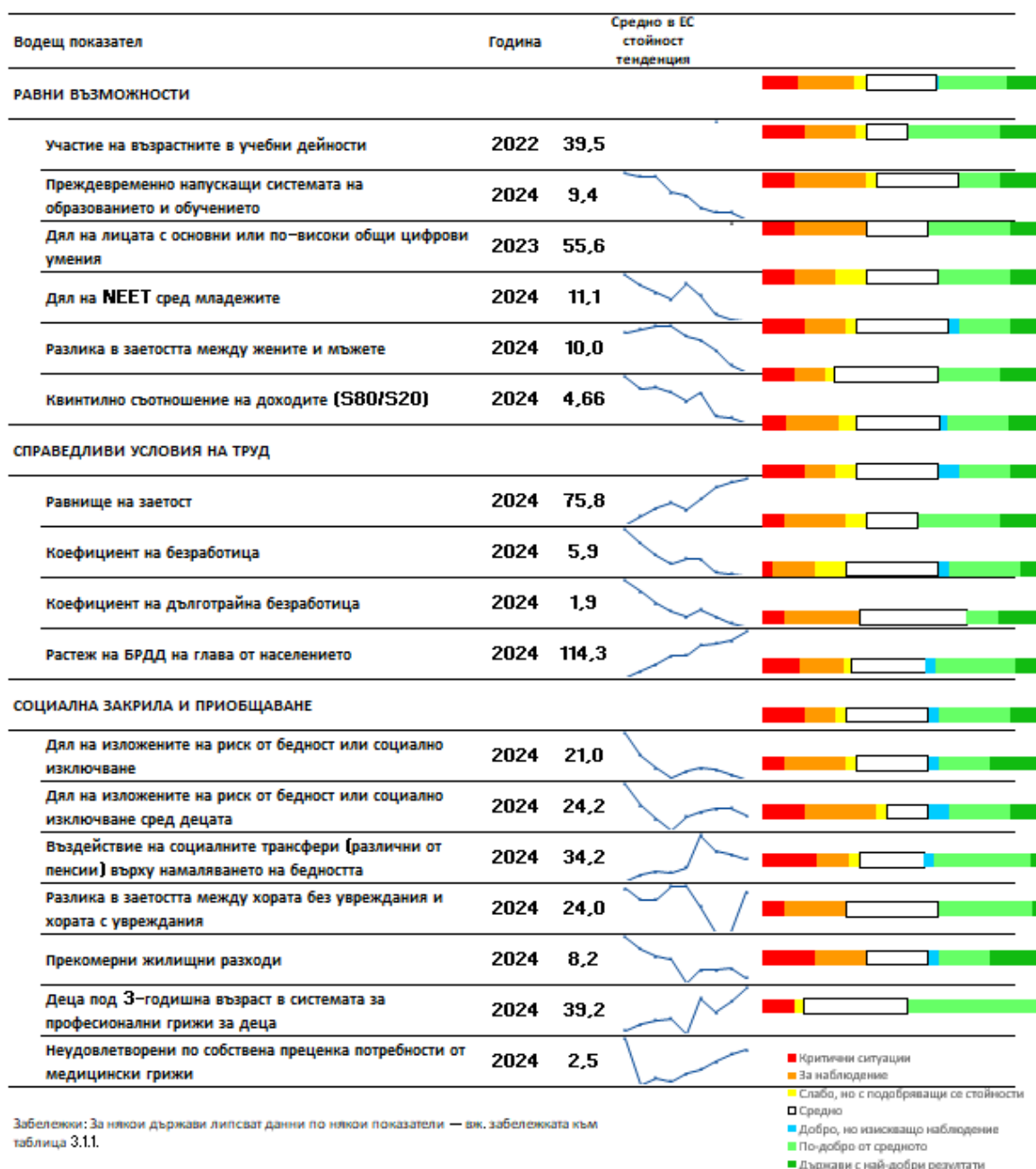
		Държави с най-добри резултати	По-добро от средното	Добро, но изискващо наблюдение	Средни	Слабо, по с подобряващи се стойности	За наблюдение	Критични ситуации
Равни възможности	Участие на възрастните в учебни дейности (през последните 12 месеца, с изключение на целенасоченото обучение на работното място, % от населението на възраст 25—64 години)	2022 г. DE, HU, NL, SE	AT, DK, EE, FI, FR, IE, LU, MT, SK		BE, ES, LV, PT	RO	CY, HR, IT, LT, SI	BG, CZ, EL, PL
	Преждевременно напуснали системата на образованието и обучението (% от населението на възраст 18—24 години)	2024 г. EL, HR, IE, PL	BG, CZ, PT, SI		AT, BE, FI, FR, LV, MT, NL, SE	HU	CY, DK, EE, IT, LT, LU, SK	DE, ES, RO
	Дял на лицата с основни или повишени общи цифрови умения (% от населението на възраст 16—74 години)	2023 г. FI, IE, NL	AT, BE, CZ, DK, EE, ES, HU, SE		DE, EL, FR, LT, MT, PT		CY, HR, IT, LU, LV, SI, SK	BG, PL, RO
	Дял на NEET сред младежите (% от цялото население на възраст 15—29 години)	2024 г. MT, NL, SE	CZ, DE, DK, HR, IE, PT, SI		AT, BE, ES, FI, HU, PL, SK	BG, CY, EL	EE, FR, LU, LV	IT, LT, RO
	Разлика в заетостта между жените и мъжете (процентни пунктове)	2024 г. EE, LT, LV	HR, HU, LU, PT, SE	FI	AT, BE, BG, DE, ES, FR, IE, NL, SI	CZ	CY, DK, PL, SK	EL, IT, MT, RO
	Квинтилно съотношение на доходите (S80/S20)	2024 г. BE, CZ, SI, SK	FI, IE, MT, NL, PL, RO		AT, CY, DE, DK, EE, FR, HR, HU, LU, SE	PT	EL, ES, IT	BG, LT, LV
Справедливи условия на труд	Равнище на заетост (% от населението на възраст 20—64 години)	2024 г. CZ, MT, NL	CY, DE, DK, HU, IE	EE, SE	AT, BG, LT, LV, PL, PT, SI, SK	EL, HR	FI, FR, LU	BE, ES, IT, RO
	Равнище на безработица (% от икономически активното население на възраст 15—74 години)	2024 г. CZ, DE, MT, PL	BG, CY, HR, HU, IE, IT, NL, SI		AT, BE, PT, RO, SK	EL, ES	DK, EE, FR, LT, LU, LV	FI, SE
	Коефициент на дълготрайна безработица (% от икономически активното население на възраст 15—74 години)	2024 г. MT, NL	AT, CY, CZ, DE, IE, PL, SI	DK	BE, BG, FR, HR, HU, LT, LU, RO, SE	EL, ES, IT	EE, FI, LV, PT	SK
	Ръст на брутният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (индекс, 2008 г. = 100)	2024 г. HU, MT, PL, RO	HR, LT, PT		CZ, DE, DK, EE, FR, IE, LV, SE, SI, SK		AT, BE, CY, ES, FI, LU, NL	EL, IT
Социална закрила и приобщаване	Дял на изложените на риск от бедност или социално изключване (% от общото население)	2024 г. CZ, NL, SI	AT, CY, DK, EE, IE, PL, SE	FI	BE, DE, FR, HU, LU, MT, PT, SK	RO	HR, IT, LV	BG, EL, ES, LT
	Деца, изложени на риск от бедност или социално изключване (% от населението на възраст 0—17 години)	2024 г. CY, CZ, DK, NL, SI	EE, IE, LV, PL, SK	FI	AT, BE, DE, HU, LT, PT, SE	RO	EL, FR, HR, IT, LU, MT	BG, ES
	Въздействие на социалните трансфери (различни от пенсии) за намаляване на бедността (% намаление на ИРБ)	2024 г. BE, DK, FI	AT, CZ, EE, NL, PL, SE	FR, IE	CY, IT, SI, SK	RO	BG, DE, ES, HU, LT, LU, MT	EL, HR, LV, PT
	Разлика в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания (процентни пунктове)	2024 г. SI	AT, CZ, DE, EE, FI, FR, LV, NL, SE	PT	CY, DK, EL, HU, MT, SK	BG	BE, ES, IT	HR, IE, LT, PL, RO
	Прекомерни жилищни разходи (% от общото население)	2024 г. CY	BG, HR, IE, IT, LU, NL, PL, RO, SI		AT, BE, CZ, ES, FI, FR, LV, MT, SK		DE, EE, HU, LT, PT, SE	DK, EL

Деца под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца (% от населението на възраст под 3 години)	2024 г.	FR, NL, PT, SE, SI	BE, ES, FI, LT, LU	DK	AT, CY, EE, EL, HR, IT		BG, DE, IE, LV, MT	CZ, HU, PL, RO, SK
Неудовлетворени по собствена преценка потребности от медицински грижи (% от населението на възраст на и над 16 години)	2024 г.		AT, BE, BG, CY, CZ, DE, HR, HU, LU, MT, NL, RO, SK		DK, ES, FR, IE, IT, LT, PL, PT, SE, SI	EE		EL, FI, LV

Забележка: актуализация от 30 октомври 2025 г. Предпоследната стойност на показателя за участието на възрастните в учебни дейности се отнася за 2016 г. и категоризацията се основава на промяната от тогава до 2022 г. Тъй като данните за показателя за дела на лицата, които имат поне основни общи цифрови умения, се събират всяка втора година, категоризацията се основава на промяната от 2021 г. до 2023 г. Не са налични данни за растежа на БРДД на глава от населението за България. Не са налични данни за разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания за Люксембург. Прекръсванията в динамичните редове и другите обозначения са посочени в приложения 3 и 4.

Фигура 3.1.1: Преглед на заетостта, уменията и социалните тенденции и предизвикателства по водещите показатели в набора от социални показатели

Средна стойност за ЕС, тенденции и разпределение на държавите членки със специфична категоризация в рамките на СДЗ сред всички останали по всеки водещ показател, обобщени за всяка от трите глави на Европейския стълб на социалните права

Каре 3.1.1: Методически подход за установяване на потенциални рискове за възходящата социална конвергенция в първия етап на анализа на социалната конвергенция по държави

Анализът се основава на съществуващи инструменти, които са разработени със съответните държави членки през последните години, основани по-специално на набора от социални показатели и така наречената методика на цветни кодове в рамките на СДЗ³⁰⁸. Анализът по държави на първия етап се основава на пълния комплект от водещи показатели в набора от социални показатели. Всеки от показателите се разглежда въз основа на методиката в рамките на СДЗ, по която се определя относителната позиция на държавите членки, изразена в стандартни отклонения от средната стойност както на абсолютното равнище на стойността на показателя, така и на изменението му спрямо предходната година (за повече технически подробности вж. приложение 4). Резултатите се обобщават в една от седемте възможни категории за всеки показател за съответната държава („с най-добри резултати“, „по-добри от средните“, „средни резултати“, „добри, но изискващи наблюдение“, „слаби, но с подобряващи се стойности“, „за наблюдение“ и „критична ситуация“). Това съответства на цветова скала от зелено до червено.

Всеки от водещите показатели в набора от социални показатели се оценява, за да се установи дали води до потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно дали е необходим допълнителен анализ на втори етап. Категорията „критична ситуация“ се отнася за държавите членки, които по конкретен показател имат много по-лоши резултати от средните за ЕС и в които ситуацията се влошава или не се подобрява достатъчно в сравнение с предходната година. Дадена ситуация се определя като „за наблюдение“ в два случая: а) когато държавата членка има по-лош резултат от средния за ЕС по конкретен показател и ситуацията в държавата се влошава или не се подобрява достатъчно бързо, и б) когато резултатът по отношение на равнищата е в съответствие със средния за ЕС, но ситуацията се влошава много по-бързо от средното за ЕС. Смята се, че допълнителен анализ на втори етап е оправдан за държавите членки, за които шест или повече водещи показателя от набора от социални показатели са обозначени в червено („критична ситуация“) или оранжево („за наблюдение“) в последното издание на СДЗ. Допълнителна причина да се смята, че ситуацията изисква по-нататъшен анализ, възниква, когато категоризацията по СДЗ на даден показател, който е обозначен в червено или оранжево (както е обяснено по-горе), се влошава два последователни пъти. Пример за това е промяната от категорията „средни резултати“ на „слаби, но с подобряващи се стойности“ в СДЗ за 2025 г., последвана от по-нататъшно влошаване до „критична ситуация“ в СДЗ за 2026 г. Това ще се брои за допълнително обозначение към минималния праг от общо шест обозначения. Например, ако в СДЗ за 2026 г. дадена държава има 5 водещи показателя от набора от социални показатели, отбелязани в червено или оранжево, и в един от тези пет индикатора има последователно влошаване в СДЗ за 2025 г. и в СДЗ за 2026 г., се смята, че в СДЗ за 2026 г. държавата има общо 6 обозначения (5 червени/оранжеви предупредителни сигнала от показателите в изданието за 2026 г. + 1 с две последователни влошавания). В резултат на това ще е необходим и допълнителен анализ на втори етап. При оценката

³⁰⁸ Вж. [основните послания на Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила](#), основани на [Доклада на работната група на Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила относно въвеждането на рамка за социална конвергенция в рамките на европейския семестър](#).

на общия брой обозначения за приближаване към прага се отчитат всяко прекъсване в динамичните редове и всеки проблем, свързан с качеството на данните и тяхното тълкуване.

Водещите показатели в набора от социални показатели и тяхната оценка се основават на най-новите данни, налични към крайната дата за предаване на данните³⁰⁹. Когато липсват подходящи данни за оценка на категоризацията в рамките на СДЗ за дадена държава, за попълване на липсващата информация се използва съответната категоризация в рамките на СДЗ от предишното издание на СДЗ (ако е налице). Ако показателят има липсващи стойности в най-новото издание *и* в предходното издание на СДЗ, категоризациите в рамките на СДЗ не се отчитат за индикативния праг от 6 обозначения за анализа на втория етап.

³⁰⁹ Крайната дата за предаване на данните за СДЗ за 2026 г. е 29 октомври 2025 г. Използваните данни и свързаните статистически обозначения, като например прекъсвания, са предоставени в приложение 3 към доклада. Прекъсванията са посочени и във фишовете за отделните държави, ако те се отнасят до категоризациите в СЗД, които се отчитат за приближаване към прага за анализа на втория етап.

3.2 Специфичен за всяка държава анализ на първия етап

Белгия

През 2024 г. свързаните с равнището на заетост предизвикателства се запазиха, като същевременно се наблюдаваше значителен недостиг на работна ръка.

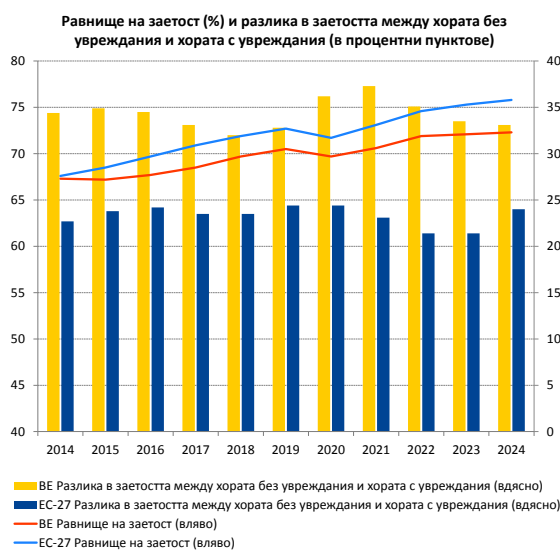
На фона на растежа на реалния БВП от 1,1 %, равнището на заетост се увеличи леко (с 0,2 процентни пункта) през 2024 г. до 72,3 %, което е под средното за ЕС от 75,8 % и отново представлява „критична ситуация“. Това до голяма степен се дължи на факта, че равнището на активност в Белгия (70,8 %) е под средното за ЕС (75,3 %). Запазиха се и силно изразените регионални различия.

Освен това при някои групи, като например хората с ниска образователна степен (на възраст 20—64 години, 47,5 %), родените извън ЕС (на възраст 20—

64 години, 59,4 %) и възрастните хора (на възраст 55—64 години, 59,4 %), се наблюдаваше още по-голямо изоставане. При 33,1 процентни пункта разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания продължи да бъде доста над средното за ЕС равнище (24,0 процентни пункта) и сега е „за наблюдение“. Положението по отношение на разликата в заетостта между жените и мъжете е точно обратното — Белгия постигна „средни резултати“ по отношение на коефициента на безработица и дълготрайна безработица (съответно 5,7 % и 2,0 %). И накрая, през 2024 г. индексът (2008 г. = 100) на растежа на брутния располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението показва подобрене (от 106,5 през 2023 г. на 107,1), но все още не е достигнал средния за ЕС и остава „за наблюдение“.

Белгия показва предимно средни резултати в областта на образованието и уменията. Делът на възрастните, участващи в учебни дейности — 34,9 % (спрямо 39,5 % в ЕС) през 2022 г. (спрямо 39,5 % в ЕС) — попада в категорията „средни резултати“, след спад от 2016 г. насам. Делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите (на възраст 15—29 години), както и на тези, преждевременно напускащи системата на образованието и обучението, се влоши. Със стойности от 9,9 % и 7,0 % обаче те все още са доста под съответните средни стойности за ЕС (11,1 % и 9,4 %), макар и с някои регионални различия. Белгия има дял от населението, притежаващо поне основни цифрови умения (59,4 % през 2023 г.), чиито резултати са „по-добри от средните“. Делът на децата, обхванати от системата за професионални грижи за деца, беше 52,3 % през 2024 г. (но със значително по-ниско равнище от 20,1 % за деца, изложени на риск от бедност или социално изключване), след спад от 3,9 процентни пункта спрямо 2023 г.

Социалните политики помогнаха за намаляване на рисковете от бедност и социално изключване, както и на неравенството по отношение на доходите. Белгия е сред държавите „с най-добри резултати“ по отношение на въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността (53,1 % спрямо 34,2 % в ЕС), както и относно неравенството по отношение на

Забележка: Прекъсване в динамичните редове за равнището на заетост (Белгия) през 2017 г.

доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите (3,45 % спрямо 4,66 % в ЕС). През 2024 г. както делът на ИРБИ сред цялото население (18,3 %), така и този сред децата (20,2 %), показва „средни резултати“, макар че при последния се наблюдава увеличение (с 0,6 процентни пункта) за пръв път от 2017 г. насам. Резултатите по отношение на неудовлетворените по собствена преценка потребности от медицински грижи, които през 2024 г. възлизаха на 1,4 %, бяха „по-добри от средните“, докато по отношение на степента на прекомерни жилищни разходи, които са 6,7 %, са регистрирани „средни резултати“ (спрямо 8,2 % на равнището на ЕС).

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 3-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Белгия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

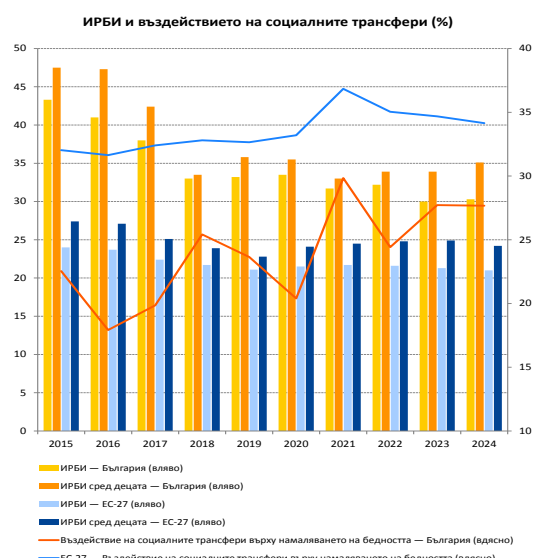
България

България е изправена пред значителни предизвикателства в социалната област.

Делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ) показва, че е налице „критична ситуация“, тъй като е един от най-високите в ЕС (30,3 % спрямо 21,0 % през 2024 г.), с неотдавнашен ръст след значителния спад от миналата година (ситуация към онзи момент показва „слаби, но с подобряващи се стойности“ резултати). По-специално делът на ИРБИ по отношение на децата достигна 35,1 % през 2024 г., което е много над средното за ЕС равнище от 24,2 %, като това също показва, че е налице „критична ситуация“. Хората с увреждания (43,8 %), възрастните хора (36,6 %), хората, живеещи в селски райони (40,8 %), и ромите продължиха да са изложени в по-голяма степен от останалите на риск от бедност или социално изключване³¹⁰. Като цяло социалните трансфери (различни от пенсиите) все още водят до ограничено намаляване на бедността в България (27,7 % спрямо 34,2 % в ЕС), което представлява ситуация „за наблюдение“ (спрямо резултати, които са „слаби, но с подобряващи се стойности“ през изминалата година). Освен това неравенството по отношение на доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, е сред най-високите в ЕС (6,96 спрямо 4,66) след едно от най-големите увеличения спрямо предходната година и също представлява „критична ситуация“.

Държавата е изправена пред предизвикателства с развитието на умения. Въпреки че участието на деца под 3-годишна възраст в образованието и грижите в ранна детска възраст се е увеличило с 3,8 процентни пункта спрямо миналата година, то остана доста под средното за ЕС през 2024 г. (21,2 % спрямо 39,2 %) и е „за наблюдение“. Това създава предизвикателства пред перспективите за учене, включително и на по-късен етап в живота. Повече от половината от 15-годишните учащи нямат основни умения (53,6 % по математика в PISA за 2022 г.). През 2022 г. участието на възрастните в учебни дейности възлизаше на 9,5 % (спрямо 39,5 % в ЕС), което е сред най-ниските в ЕС след понижението от 2016 г. насам, и показва, че е налице „критична ситуация“. Това важи и за дела на възрастните с поне основни цифрови умения— 35,5 % спрямо 55,6 % в ЕС през 2023 г., въпреки увеличението от 2021 г. насам. Подобренията в развитието на уменията биха могли да повишат производителността и да подпомогнат екологичния и цифровия преход.

Пазарът на труда продължи да се представя силно като цяло, макар че при някои уязвими групи все още има възможности за подобрене. Подкрепена от стабилния икономически растеж през 2024 г., заетостта достигна исторически високо равнище от 76,8 %, което е над средното за ЕС (75,8 %), докато коефициента на безработицата

Забележка: прекъсване в динамичните редове за ИРБИ (България) през 2016 г. и въздействието (в България) през 2016 г. и 2022 г.

³¹⁰ Вж.: Агенция на ЕС за основните права, [Rights of Roma and Travellers in 13 European countries \(Права на ромите и пътуващите в 13 европейски държави\), 2024 г.](#)

продължи низходящата си тенденция, като намаля до 4,2 % (спрямо 5,9 % в ЕС). Дълготрайната безработица отбеляза само леко подобрение, като между 2023 г. и 2024 г. намаля с 0,1 процентни пункта до 2,2 % и е над средното за ЕС равнище от 1,9 %. Делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите следваше низходящата тенденция в ЕС и понастоящем е с резултати, които са „слаби, но с подобряващи се стойности“ — 12,7 % през 2024 г. (1,6 процентни пункта над средното за ЕС равнище). Въпреки че разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания намаля до 35,4 процентни пункта и сега е с резултати, които са „слаби, но с подобряващи се стойности“ (от „критична ситуация“ през миналата година), тя все още е доста над средното за ЕС равнище (24,0 процентни пункта).

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално на 7-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **България е определена като изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, които изискват допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Чехия

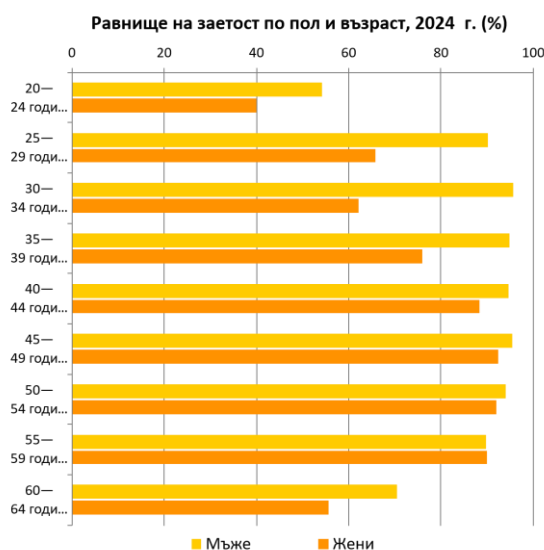
Положителните резултати на пазара на труда като цяло са съчетани с предизвикателства за някои групи от населението. През 2024 г. Чехия беше отново сред държавите „с най-добри резултати“ в ЕС с непрекъснато нарастващо и високо равнище на заетост (82,3 %) и нисък и стабилен коефициент на безработица (2,6 %) на фона на възстановяващ се икономически растеж. През 2024 г. резултатите по отношение на коефициента на дълготрайна безработица бяха „по-добри от средните“ — 0,8 %. Ситуацията беше аналогична и при дела на незаетите с работа, учене или

обучение (NEET) сред младежите (на възраст 15—29 години), който през 2024 г. намаля значително (с 1,5 процентни пункта)

до 8,6 %. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания намаля до 21,7 процентни пункта, което е под средната стойност за ЕС от 24,0 процентни пункта. През 2024 г. се наблюдаваше подобрене и по отношение на разликата в заетостта между жените и мъжете (с 1,3 процентни пункта), като достигна 12,6 процентни пункта, макар все още да е над средното за ЕС равнище от 10,0 процентни пункта и следователно е със „слаби, но с подобряващ се стойности“. От друга страна, делът на участие на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца продължи да показва „критична ситуация“ — едва 7,3 % през 2024 г., значително под средния за ЕС равнище от 39,2 %. Това се корени в недостатъчния капацитет в услугите за образование и грижи в ранна детска възраст и може да повлияе на дългосрочните перспективи за обучение на децата и участието на жените на пазара на труда. Накрая, по-големият коефициент на икономическа активност на недостатъчно представени групи, като например жени, разселени украински граждани и роми, би могло да помогне за облекчаване на недостига на работна ръка и умения.

Резултатите на Чехия по отношение на уменията са добри, но се наблюдава изоставане по отношение на участието на възрастните в учебни дейности. Делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението намаля до 5,4 % през 2024 г. (спрямо 9,4 % в ЕС) и беше „по-добър от средния“. Това важи и за дела на възрастните с поне основни цифрови умения — 69,1 % през 2023 г. (спрямо 55,6 % в ЕС). Участието на възрастните в учебни дейности обаче е в „критична ситуация“, като през 2022 г. е едва 21,2 %, спрямо средното за ЕС равнище от 39,5 %.

Държавата показва положителни социални резултати. През 2024 г. делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), беше 11,3 % сред цялото население и 15,4 % сред децата (спрямо съответно 21,0 % и 24,2 % в ЕС), с което държавата се нарежда сред държавите „с най-добри резултати“. Индексът на брутният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) се подобри слабо през 2024 г. — 125,2 от 123,6 през 2023 г. (спрямо 114,3 в ЕС) и показва „средни резултати“. Степента на прекомерни жилищни разходи

Източник: Евростат [[lfsa_ergan](#)],

Наблюдение на работната сила в ЕС.

също показва „средни резултати“ през 2024 г. — 9,2 %. Накрая, Чехия все още беше с „по-добро от средното“ равнище по отношение на неудовлетворените по собствена преценка потребности от медицински грижи.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 2-та показателя, отбелязани като „критични“ , **Чехия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

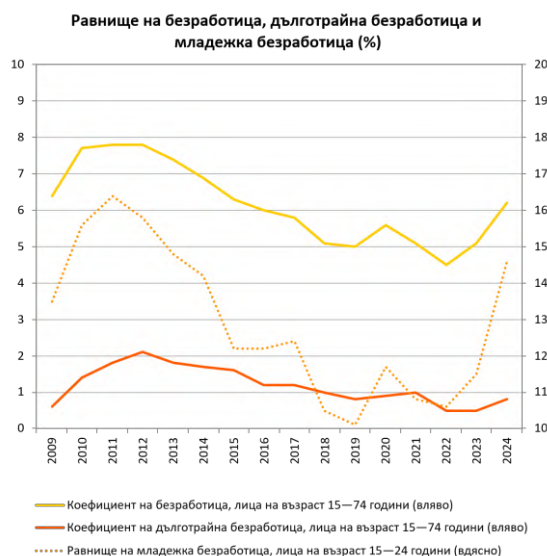
Дания

Заетостта като цяло е стабилна, но се увеличиха свързаните с безработицата предизвикателства. Устойчивият растеж на заетостта продължи, като равнището на заетост достигна 80,2 % през 2024 г. (+0,4 процентни пункта в сравнение с 2023 г.), което отразява стабилен икономически растеж (3,5 %) и нарастващо предлагане на работна ръка.

В същото време коефициентът на безработица се увеличи значително, с 1,1 процентни пункта, до 6,2 %, което е над средното за ЕС (5,9 %) равнище за първи път от десетилетие, и попада в категорията „за наблюдение“.

Дългосрочният ѝ компонент, макар и все още един от най-ниските в ЕС (0,8 % през 2024 г.), се увеличи (от 0,5 % през миналата година) и сега е „добър, но изискващ наблюдение“. Въпреки че натискът върху пазара на труда изглежда намалява, държавата продължава да се сблъсква с недостиг на работна ръка, особено в секторите на ИКТ, здравеопазването и строителството, като регионалните различия продължават да се запазват³¹¹. Положението на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите (на възраст 15—29 години), все още беше „по-добро от средното“ през 2024 г., след спад с 0,6 процентни пункта до 8,0 %, но равнището на младежката безработица (15—24 години) се увеличи рязко от 11,5 % през 2023 г. до 14,6 % през 2024 г. В същото време разликата в заетостта между жените и мъжете се увеличи за втора поредна година, докато на равнището на ЕС тя намаля. 6,5 процентни пункта все още представляват по-ниско от средното за ЕС равнище от 10,0 процентни пункта, и попадат в категорията „за наблюдение“. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания намаля с 5,7 процентни пункта, като остана близко до средната за ЕС, която също се увеличи (с 2,6 процентни пункта)³¹².

Като цяло Дания се представя добре по отношение на уменията, но продължават да съществуват уязвимости сред младежите. Процентът на участие на възрастните в учебни дейности — 47,1 % през 2022 г. (спрямо 39,5 % в ЕС), и дялът на възрастните, притежаващи поне основни цифрови умения — 69,6 % през 2023 г. (спрямо 55,6 % в ЕС), са високи. В същото време през 2024 г. дялът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението все още беше 10,4 % (спрямо 9,4 % в ЕС) и е „за наблюдение“, също и с оглед на недостига на квалифицирана работна ръка. Макар че Дания е една от държавите с най-висок дял в ЕС на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца — 62,9 %, понастоящем той е „добър, но изискващ наблюдение“, след отбелязан спад със 7,0 процентни пункта.

Забележки: Прекъсване в динамичните редове през 2016, 2017 г. и 2023 г.

³¹¹ Датска агенция за пазара на труда и набирането на персонал (март 2025 г.). Доклад за проучване на набирането на персонал.

³¹² Налице е прекъсване в динамичните редове през 2024 г.

Социалните резултати като цяло са много добри, но разходите за жилища продължават да оказват натиск върху уязвимите групи. Рискът от бедност или социално изключване (ИРБИ) като цяло е „по-добър от средния“, а Дания е „с най-добри резултати“ по отношение на въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността и относно ИРБИ сред децата. Делът на домакинствата, изправени пред прекомерно високи жилищни разходи обаче — 14,6 % (спрямо 8,2 % в ЕС), е един от най-големите в ЕС и представлява „критична ситуация“. Това отразява ограниченото предлагане на достъпни жилища в по-големите градове, където процентът беше 22,7 % (спрямо 8,6 % в селските райони).

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 4-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Дания не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Германия

Въздействието на социалните трансфери върху намаляването на бедността се влоши и финансовата достъпност на жилищата продължава да представлява предизвикателство въпреки подобрението. Въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността се понижи рязко — от 41,7 % през 2023 г. на 35,7 % през 2024 г. Макар и все още да е над средното за ЕС — 34,2 %, това развитие е „за наблюдение“. През 2024 г. делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), беше 21,1 % — леко намаление от 21,3 % през

2023 г. (спрямо 21,0 % в ЕС). Делът на ИРБИ сред децата също намалел. Германия запазва „средни резултати“ по отношение и на двата показателя. През 2024 г., въпреки намалението (с 1 процентен пункт) спрямо предходната година, 12,0 % от населението (спрямо 8,2 % в ЕС) имаше разходи за жилище над 40 % от общия си доход, ситуация, която е „за наблюдение“. Някои хора, като например възрастните хора (над 65 годишна възраст) и тези в квинтила с най-ниски доходи, бяха особено засегнати, като дяловете им бяха съответно 15,3 % и 33,3 % (в сравнение с 8,8 % и 27,8 % в ЕС).

В областта на образованието и уменията Германия показва добри резултати относно ученето за възрастни, макар че ситуацията с преждевременно напускащите системата на образованието и обучението продължава да е предизвикателство. Делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението беше сред най-високите през 2024 г. — 12,9 %³¹³ (спрямо 9,4 % в ЕС), което показва, че е налице „критична ситуация“. Това изисква внимание и предвид влошаването на основните умения на младежите от 2012 г. насам (PISA за 2022 г.). От друга страна, делът на възрастното население с поне основни цифрови умения беше със „средни резултати“ — 52,2 % през 2023 г., със значителни разлики между отделните групи от населението. Участието на възрастните в учебни дейности беше високо — 53,7 % през 2022 г., което прави Германия една от държавите „с най-добри резултати“ в ЕС.

Пазарът на труда като цяло остава стабилен, но все още е налице недостиг на работна ръка и жените не са достатъчно интегрирани на пазара на труда. Въпреки свиването на икономиката равнището на заетост се увеличи допълнително до 81,3 % през 2024 г. („по-добро от средното“), докато коефициентът на безработица и на дълготрайна безработица остана много ниско (съответно 3,4 % и 0,9 %) в условията на недостиг на работна ръка. Резултатите на Германия по отношение на дела на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите, са „по-добри от средните“ (8,7 % спрямо 11,1 % в ЕС). Докато разликата през 2024 г. в заетостта между жените и мъжете от 7,1 процентни пункта съответства на „средни резултати“, разликата в

Източник: Евростат [tessi163], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

³¹³ Има прекъсване в динамичните редове през 2024 г.

заетостта на непълно работно време между жените и мъжете се увеличи допълнителни до една от най-големите в ЕС (37,2 процентни пункта спрямо 20,1 процентни пункта). Това се дължи и на структурата на данъчната система, която предоставя ниски стимули за увеличаване на броя на отработените часове, особено за хората с ниски заплати и вторите работещи (членове на домакинство). Делът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца беше доста под средния за ЕС — 25,1 % през 2024 г. (спрямо 39,2 % в ЕС) и е „за наблюдение“. Това може да създаде пречки и за заетостта на хора с отговорности за полагане на грижи.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално на 4-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Германия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Естония

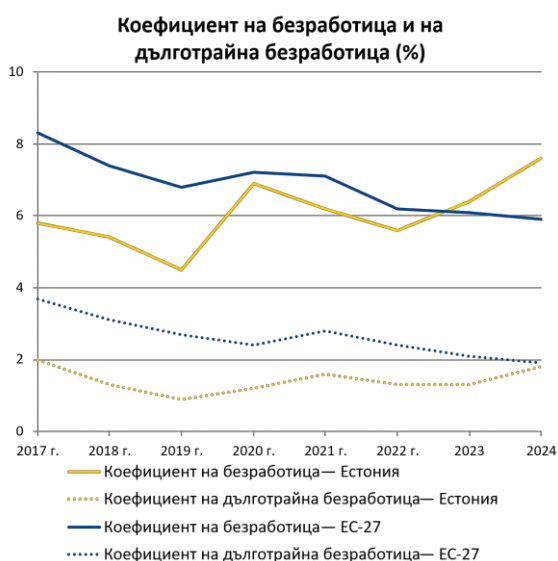
През 2024 г. естонската икономика остана непроменена, което има отрицателно въздействие върху пазара на труда. Коефициентът на безработица се увеличи отново с 1,2 процентни пункта, като през 2024 г. достигна 7,6 % спрямо намаляващата средна стойност в ЕС (5,9 % през същата година). Поради това този показател остава „за наблюдение“. Освен това коефициентът на безработица беше значително по-висок сред младежите (на възраст 15—24 години) — 19,1 % (спрямо 14,9 % в ЕС), и почти два пъти по-висок в Североизточната част (13,5 % спрямо 6,2 % до 7,5 % в други региони).

Дълготрайната безработица също се увеличи — от 1,3 % през 2023 г. на 1,8 % през 2024 г. спрямо намаление от 2,1 % на

1,9 % на равнището на ЕС и понастоящем попада в категорията „за наблюдение“. Равнището на заетост леко намалѐ — от 82,1 % на 81,8 %, но остана доста над средното за ЕС равнище от 75,8 % и понастоящем съответства на „добро, но изискващо наблюдение“. В същото време държавата има една от най-ниските разлики в заетостта между жените и мъжете в ЕС, като през последните три години е непрекъснато сред държавите „с най-добри резултати“. През 2024 г. индексът на ръста на brutния разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) беше 131,0 и съответстваше на „средни резултати“.

В областта на образованието и уменията държавата продължи да се представя добре по отношение на ученето за възрастни и цифровите умения, като същевременно регистрира влошаване в други измерения. Участието на възрастните в учебни дейности остана устойчиво, а дялът на възрастните с поне основни цифрови умения — висок, като и двата показателя все още са с резултати „по-добри от средните“. Въпреки положителното развитие през предходната година дялът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението обаче се влоши през 2024 г. с 1,3 процентни пункта до 11,0 % (достигайки най-високото равнище от 2019 г. насам) и понастоящем е „за наблюдение“. Дялът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите, се увеличи значително с 1,4 процентни пункта, като достигна 11,0 % (спрямо 11,1 % в ЕС) и понастоящем също е „за наблюдение“.

Естония показва някои положителни промени в областта на социалната закрила и приобщаването. Дялът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намалѐ с 2,0 процентни пункта до 22,2 % през 2024 г., докато въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността се увеличи от 27,7 % през 2023 г. на 31,5 % през 2024 г. И двата показателя сочат подобряваща се ситуация и понастоящем са „по-добри от средните“ в сравнение с „за наблюдение“ през миналата година. Неравенството по отношение на доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, се върна към стойността си от 2021 г. — 5,03 (спрямо 4,66 в ЕС). Въпреки постигнатия напредък дялът на хората над

Източник: Евростат [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)]
Наблюдение на работната сила в ЕС.

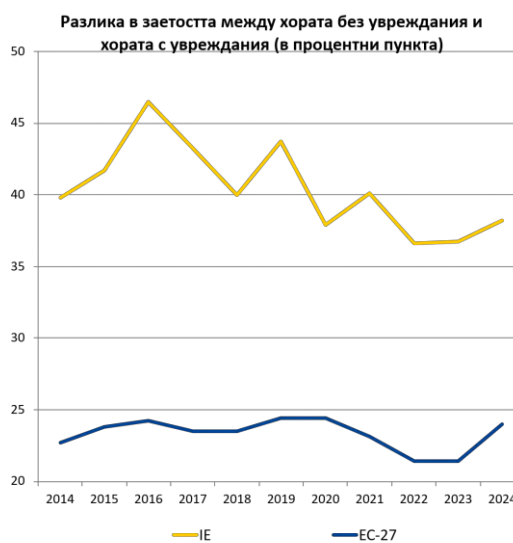
65 години, изложени на риск от бедност или социално изключване, остана над средния за ЕС — 40,0 % (спрямо 19,2 % в ЕС). Неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи намаля с 4,4 процентни пункта до 8,5 % през 2024 г., но остана много над средната стойност за ЕС от 2,5 %. В резултат на това, показателят премина от „критична ситуация“ през миналата година към „слаба, но с подобряващи се стойности“. Отрицателното в случая е, че от 2021 г. насам степента на прекомерни жилищни разходи почти се е удвоила, като е достигнала 8,6 % и поради това отново е „за наблюдение“.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално 5-те показателя, които са определени като „за наблюдение“, **Естония не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втори етап** (вж. карето в раздел 3.1).

Ирландия

Заетостта продължи да расте през 2024 г., но групите в неравностойно положение все още се сблъскваха с предизвикателства. Равнището на заетост от 79,8 % достигна нов рекордно висок резултат, главно поради нетната вътрешна миграция, водеща до по-голяма заетост, и на фона на възобновяване на стабилния икономически растеж. По-високият коефициент на икономическа активност, особено сред жените, също допринесе за това, като разликата в заетостта между жените и мъжете намаля до 9,3 процентни пункта („средни резултати“). Все още обаче много жени остават извън пазара на труда поради отговорности за полагане на грижи. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания се запазва една от най-високите в ЕС (38,2 процентни пункта спрямо 24,0 процентни пункта в ЕС) и се намира в „критична ситуация“, като се увеличи с 1,5 процентни пункта през 2024 г. Укрепването на пригодността за заетост на слабо представените групи, като например хората с увреждания, самотните родители, нискоквалифицираните работници, ромите и пътуващите малцинства (Travellers), може да им помогне да навлязат на пазара на труда и да се преодолеят съществуващият и бъдещият недостиг на работна ръка и умения.

Равнищата на бедност или социално изключване намаляха, въпреки че някои групи са изправени пред по-големи рискове. Рисковете от бедност или социално изключване като цяло и сред децата са намалели значително (съответно с 2,1 процентни пункта и 3,4 процентни пункта) и понастоящем съответстват на „подобри от средните“. Значително по-застрашени са обаче групите в неравностойно положение и по-специално самотните родители, пътуващите и хората с увреждания. Въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността се влоши значително през 2024 г. (със 7,0 процентни пункта), но достигна 50,8 % (значително над средното за ЕС от 34,2 %) и понастоящем съответства на „добро, но изискващо наблюдение“. През 2024 г. участието на деца под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца се увеличи на 24,4 %. То обаче остава „за наблюдение“, тъй като все още е доста под средното за ЕС равнище от 39,2 %. Въпреки значителните инвестиции и подобрения, продължават да съществуват някои финансови и нефинансови пречки, наред с регионалните различия. Ирландия се представя „по-добре от средното“ по отношение на степента на прекомерни жилищни разходи. Финансовата достъпност на жилищата обаче се влошава, тъй като ръстът на предлагането продължава да е далеч под нарастващото търсене. Списъците на чакащи за социални жилища са дълги и равнищата на бездомничество нарастват бързо, като

Забележка: Прекъсване в динамичните редове за Ирландия през 2019 г.
Източник: Евростат [[tepsr_sp200](#)],
Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

последните показват най-рязко увеличение сред децата и семействата с един родител през първото и второто тримесечие на 2025 г.³¹⁴

Ирландия има добри резултати в областта на образованието и уменията. Делът през 2024 г. на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението е 2,8 %, което го прави един от най-ниските след едно от най-големите намаления в ЕС, което постави Ирландия сред държавите „с най-добри резултати“. Според PISA за 2022 г. 15-годишните ирландци са сред най-добре представящите се в основните умения (четене, математика и природни науки) в ЕС. През 2023 г. ирландските възрастни имаха сходно добро равнище на представяне по отношение на основните цифрови умения. Освен това те са били по-склонни да участват в учебни дейности в сравнение със средното за ЕС равнище (48,3 % спрямо 39,5 % в ЕС) през 2022 г.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 2-та показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Ирландия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

³¹⁴ Вж.: [Election 2024 Spotlight — Housing and Homeless Quarterly Progress Report Q2 2025 \(Поставяне на акцент върху изборите през 2024 г. — Тримесечен доклад за напредъка в областта на жилищното настаняване и бездомничеството, второ тримесечие на 2025 г.\)](#).

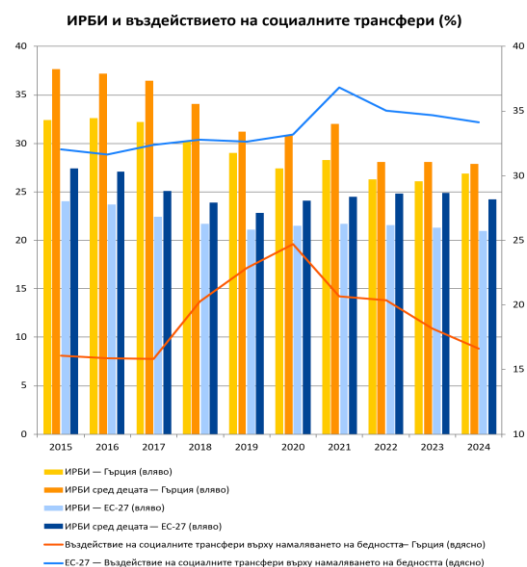
Гърция

Гърция продължава да е изправена пред значителни предизвикателства във връзка със социалната закрила и приобщаването.

Въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността намаля с 1,6 процентни пункта до 16,6 % през 2024 г., което е значително под средното за ЕС от 34,2 %. Междувременно делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), се е увеличил с 26,9 % — над средния за ЕС от 21,0 %, с което се слага край на продължилия десетилетие спад. И двата показателя сочат към „критични ситуации“. Делът на ИРБИ сред децата, който възлиза на 27,9 % (спрямо 24,2 % в ЕС), също беше висок и остава „за наблюдение“. След увеличенията, както делът на домакинствата, обременени с прекомерни жилищни разходи (до 28,9 % през 2024 г. — един от най-високите в ЕС, спрямо средно 8,2 %), така и неудовлетворените по собствена преценка потребности от медицински грижи (до 12,1 % спрямо 2,5 % в ЕС) сочат за „критични ситуации“. Измереното чрез квинтилното съотношение на доходите неравенство остана на 5,27 през 2024 г. — над средното за ЕС (4,66) и все още „за наблюдение“.

Производителността на гръцкия пазар на труда се подобрява, но все още са налице предизвикателства, особено за жените и младежите. През 2024 г. равнището на заетост се увеличи с 1,9 процентни пункта благодарение на все още силния икономически растеж. Въпреки това значително увеличение обаче, само 69,3 % от населението в трудоспособна възраст (на възраст 20—64 години) е било заето (в сравнение със 75,8 % в ЕС), което представлява ситуация със „слаби, но с подобряващи се стойности“. Това се отнася и за дела на незаемите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите, който намаля с 1,7 процентни пункта до 14,2 % през 2024 г., но все се запазва значително над средния за ЕС (11,1 %). Междувременно, през 2024 г. равнището на заетост сред жените — 59,9 % (след увеличение с 2,3 процентни пункта), беше все още е едно от най-ниските в ЕС, а разликата в заетостта между жените и мъжете е сред най-големите в ЕС (18,8 процентни пункта спрямо 10 процентни пункта средно) и представлява „критична ситуация“. Освен това индексът на брутният располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100), който през 2024 г. беше 84,1, продължава да е сред най-ниските, въпреки увеличението с 2 процентни пункта от 2023 г. (спрямо средното за ЕС от 114,3), което представлява „критична ситуация“. Положителен е фактът, че разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания запази „средни резултати“.

Развитието на уменията е в застой, което влияе на пригодността за заетост и конкурентоспособността. Делът на възрастните, участващи в учебни дейности през последните 12 месеца — 15,1 % през 2022 г., е сред най-ниските в ЕС и представлява „критична ситуация“. В същото време през 2023 г. 52,4 % от възрастните (спрямо 55,6 % в ЕС) притежаваха поне основни цифрови умения, което съответства на „средни

Забележка: Прекъсване в динамичните редове на въздействието (Гърция) през 2022 г.

Източник: Евростат [[ilc_peps01n](#)], [[tespm050](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

резултати“. Дяловете на постигане на незадоволителни резултати сред 15-годишните при основните умения е сред най-високите в ЕС, след като е отбелязан един от най-резките спадове. От друга страна, делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението намаля допълнително с 0,7 процентни пункта през 2024 г. до 3,0 % (спрямо 9,4 % в ЕС), с което Гърция се нарежда сред държавите „с най-добри резултати“.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално на 9-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Гърция е определена като изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, които изискват допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

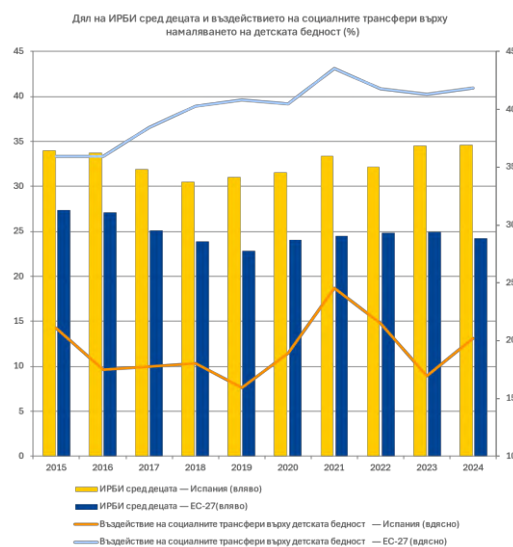
Испания

Испания е изправена пред предизвикателства във връзка със социалната закрила и приобщаването.

През 2024 г. делът на населението, изложено на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намалю до 25,8 %, докато процентът сред децата се увеличи леко до 34,6 %. Резултатите и по двата показателя бяха значително над съответните средни стойности за ЕС (21,0 % и 24,2 %) и все още сочат към „критични ситуации“. Въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността се увеличи (с 1 процентен пункт) до 23,9 % през 2024 г., но остана ниско (спрямо средното за ЕС равнище от 34,2 %) и поради това беше „за наблюдение“. Това се дължи отчасти на пропуските в покритието, включително в схемата за минимален доход и допълнителното обезщетение за дете. Поспециално социалните трансфери по отношение на децата понижиха риска от бедност със само 20,2 % — доста под средната за ЕС стойност от 41,9 %. Неравенството по отношение на доходите, измерено чрез квинтилно съотношение на доходите, също леко намалю, но остава високо (5,39 спрямо 4,66 в ЕС) и „за наблюдение“. Индексът на брутният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) също беше „за наблюдение“ през 2024 г. поради все още ниското равнище след увеличение. Тези предизвикателства се утежняват от регионалните различия и високата бедност сред работещите.

Пазарът на труда продължава да се подобрява, но все още са налице предизвикателства. През 2024 г. равнището на заетост се увеличи допълнително (с 0,9 процентни пункта) до 71,4 % (спрямо 75,8 % в ЕС), подкрепено от стабилен икономически растеж и увеличение на заетостта в секторите на здравеопазването и образованието, хотелиерството, информационните и комуникационните технологии и професионалното развитие. Поради голямата разлика обаче със средното за ЕС равнище това вече представлява „критична ситуация“. В същото време коефициентът на безработица (11,4 % спрямо средния за ЕС — 5,9 %) и дълготрайният ѝ компонент (3,8 % спрямо 1,9 % в ЕС) са със „слаби, но с подобряващи се стойности“, предвид все още високите равнища въпреки големия спад (съответно с 0,8 и 0,5 процентни пункта). Делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите остава забележителен (12,0 % през 2024 г. спрямо 11,1 % в ЕС), но понастоящем е със „средни резултати“ поради продължаващото подобрене. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания е „за наблюдение“ след значително увеличение през 2024 г. с 13,8 процентни пункта до 23,4 процентни пункта.

Испания е изправена пред непрекъснати предизвикателства във връзка с преждевременното напускане на системата на образованието и обучението, като същевременно показва добри резултати по отношение на цифровите умения.

Забележка: Въздействието на социалните трансфери върху намаляването на детската бедност се изчислява, като се използват процентите на ИРБ преди и след трансфера. Прекъсване в динамичните редове за ИРБИ (Испания) през 2022 г.

Източник: Евростат [ilc li10], [ilc li02], [ilc peps01n], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

Делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението леко през 2024 г. до 13,0 % (спрямо 9,4 % в ЕС), но остава висок и в „критична ситуация“. Делът е особено висок сред мъжете (15,8 % спрямо 10,0 % за жените) и при родените извън държавата (25,5 % спрямо 10,3 %), както и в Южна и Източна Испания. Като цяло участието на възрастните в учебни дейности съответстваше на „средните резултати“ през 2022 г. (34,1 % спрямо 39,5 % в ЕС). Делът на незадоволителните резултати при основните умения беше под средния за ЕС, но са налице значителни регионални различия. Испания показва „по-добри от средните“ резултати и по отношение на цифровите умения и образованието в ранна детска възраст, с относително висок дял на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца.

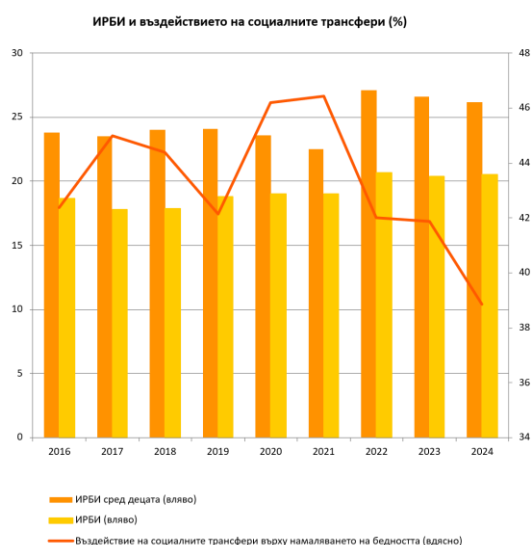
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално на 8-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Испания е определена като изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, които изискват допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Франция

Продължават да са налице рискове от бедност. Делът на населението, изложено на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), беше като цяло стабилен през 2024 г. — 20,5 % (20,4 % през 2023 г.), и съответства на „средни резултати“. Делът на ИРБИ сред децата обаче остана над средния за ЕС (26,2 % спрямо 24,2 % през 2024 г.) и е „за наблюдение“. Въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността намалява по-бързо, отколкото в ЕС от 2021 г. насам, като се отбелязва спад с 3 процентни пункта от 2023 г. насам (спрямо 0,5 процентни пункта в ЕС). Поради това понастоящем е „добро, но изискващо наблюдение“, дори и все още да е над средното за ЕС равнище от 38,9 % (спрямо 34,2 %). Неравенството, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, съответства на „средни резултати“, след като се увеличава от 2018 г. насам. Най-отдалечените региони се представят значително по-зле от метрополната (континентална) Франция във всички области на социалната закрила и приобщаване.

Пазарът на труда се представи сравнително добре през 2024 г., но постави някои предизвикателства. През 2024 г. в условията на растеж на реалния БВП от 1,2 %, равнището на заетост се повиши до 75,1 % (спрямо 75,8 % в ЕС), докато коефициентът на безработица остана над средния за ЕС — 7,4 % (спрямо 5,9 % в ЕС), като най-отдалечените региони имаха значително по-лоши показатели. И двата показателя продължават да са „за наблюдение“³¹⁵. Равнището на младежката безработица се повиши (с 1,5 процентни пункта до 18,7 %), но делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите достигна 12,5 % (спрямо 11,1 % в ЕС) и също продължава да е „за наблюдение“. Макар че като цяло дълготрайната безработица беше със „средни резултати“, някои уязвими групи продължиха да се сблъскват с по-големи пречки пред интеграцията си на пазара на труда, по-специално по-възрастните работници, родените извън ЕС и хората с ниска образователна степен. През 2024 г. разликата в заетостта между жените и мъжете се увеличи (с 0,4 процентни пункта до 5,9 процентни пункта) и понастоящем е със „средни резултати“. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания намалява от 2020 г. насам, но се увеличи леко до 22,4 процентни пункта през 2024 г. (спрямо 24,0 процентни пункта в ЕС), като все още е с резултати „по-добри от средните“.

Франция се представя сравнително добре като цяло по отношение на развитието на умения. Делът на възрастните с поне основни цифрови умения (59,7 % през

Забележка: Прекъсване в динамичните редове през 2020 г. и 2022 г.

Източник: Евростат [[ilc_peps01n](#)] [[tespm050](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

³¹⁵ Определянето на показателите за пазара на труда във Франция се различава от обичайните от 2021 г. насам (вж. [Евростат](#)).

2023 г.), както и на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението (7,7 % през 2024 г.), попадат в категорията „средни резултати“. Участието на възрастните в учебни дейности е „по-добро от средното“ (49,2 % през 2022 г.). Франция е държава „с най-добри резултати“ по отношение на дела на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца — 59,3 %, което е далеч над средното за ЕС равнище от 39,2 %, но разликата в участието в грижи за деца между деца, изложени на риск от бедност или социално изключване, и такива, които не са изложени на такъв риск, достигна 41,5 процентни пункта през 2024 г. (спрямо 20,3 процентни пункта в ЕС). Освен това образователната система се характеризираше със значителен дял на учениците със слаби резултати и големи неравенства. Недостигът на квалифицирани работници се запази и би могъл да влияе върху конкурентоспособността.

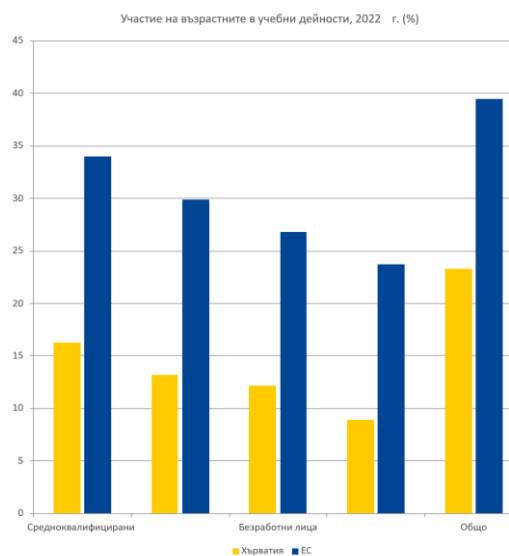
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 4-те показателя, отбелязани като „за наблюдение“, **Франция не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Хърватия

Хърватия е изправена пред някои предизвикателства в областта на социалната закрила и приобщаване. Въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността, въпреки скорошните подобрения (от 20,35 % през 2022 г.), все още беше сред най-ниските в ЕС през 2024 г. (21,6 % спрямо 34,2 %), което показва „критична“ ситуация за трета поредна година. В същото време делът на изложените на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), беше с 1,0 процентен пункт по-висок през 2024 г. и поради тази причина понастоящем е „за наблюдение“ (21,7 % спрямо 21,0 % в ЕС), дори когато структурното прекъсване през 2024 г. изисква предпазливост при тълкуването на промяната. По подобен начин, но при същото условие, делът на ИРБИ сред децата беше 2,0 процентни пункта по-висок през 2024 г. и поради това е „за наблюдение“, макар и все още под средното за ЕС равнище (19,3 % спрямо 24,2 %). Неравенството, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, продължи да се увеличава, но с по-бавни темпове и е със „средно резултати“. Степента на прекомерните жилищни разходи и неудовлетворените по собствена преценка потребности от медицински грижи е „по-добро от средното“.

Държавата има потенциал за подобрение по отношение на ученето през целия живот. Делът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца се увеличи през 2024 г. до 30,2 % (от 29,6 % през 2023 г.). Макар че държавата продължи да бъде „с най-добри резултати“ по отношение на дела на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението, делът на учениците със слаби резултати в сферата на образованието беше значителен и особено висок по математика. През 2022 г. само 23,3 % от хърватските възрастни са участвали в учебни дейности (спрямо 39,5 % в ЕС), след спад от 26,9 % през 2016 г. Това трябва да бъде поставено „за наблюдение“. Въпреки че делът на възрастните с поне основни цифрови умения беше 59,0 % през 2023 г. (спрямо 55,6 % в ЕС), ситуацията е „за наблюдение“ поради значителното намаляване (- 4,4 процентни пункта) от 2021 г. насам.

Пазарът на труда показва възходяща тенденция, но хората с увреждания продължават да срещат предизвикателства. Равнището на заетост се увеличава от 2021 г. насам, но през 2024 г. продължава да е под средното за ЕС (73,6 % спрямо 75,8 %) при ситуация със „слаби, но с подобряващи се стойности“ (след „критична“ ситуация през предходната година). В същото време, подпомогнат от все още относително силния икономически растеж, коефициентът на безработица и на дълготрайна безработица намаля допълнително до съответно 5,0 % и 1,8 %. Макар че през 2024 г. както разлика в заетостта между жените и мъжете, така и делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите бяха „по-добри от средни“, хората с увреждания продължиха да се сблъскват със сериозни пречки.

Забележка: Данните с ниска степен на надеждност за безработните и лицата извън работната сила (Хърватия).

Източник: Евростат [[специално извлечени данни от AES](#)]

Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания (41,0 процентни пункта спрямо 24,0 процентни пункта в ЕС) сочеше, че е налице „критична ситуация“ след по-нататъшно разширяване. През 2024 г. индексът на ръста на brutния располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) беше 138,1 и съответстваше на „по-добри от средните“ стойности.

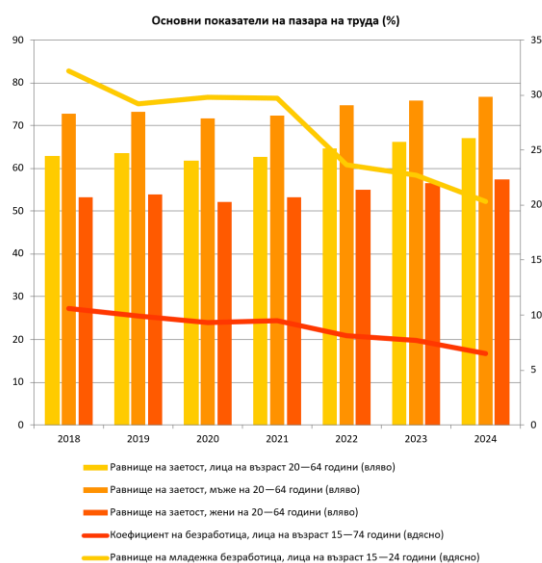
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 6-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, 3 от които са изправени през статистически предизвикателства³¹⁶, **Хърватия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

³¹⁶ Прекъсване в динамичните редове през 2024 г. за всички показатели в тази област, базирани на статистическите данни на ЕС за доходите и условията на живот, не позволява тълкуване на промените. По-специално, структурното прекъсване е в основата на ситуацията „за наблюдение“ както по отношение на ИРБИ, така и на ИРБИ сред децата, което не позволява правилно икономическо тълкуване.

Италия

Въпреки някои продължаващи подобрения, пазарът на труда в Италия е изправен пред сериозни предизвикателства. През 2024 г. равнището на заетост се увеличи допълнително, като достигна 67,1 %. Все още обаче то е едно от най-ниските в ЕС и представлява „критична ситуация“. Както южната част на Италия, така и островите отбелязаха забележим растеж на заетостта, но разликата в равнищата със северозападната част продължава да е голяма — над 21 процентни пункта. В условията на подобряване на равнището на ЕС, разлика в заетостта между жените и мъжете е все още една от най-големите (19,4 процентни пункта спрямо 10,0 процентни пункта за ЕС) и представлява „критична ситуация“. Освен това разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания, която е 25,1 процентни пункта — над средните за ЕС 24 процентни пункта, е „за наблюдение“³¹⁷. Положително в случая е, че коефициентът на безработица намалю до 6,5 % (спрямо 5,9 % в ЕС), на фона на растеж на реалния БВП от 0,7 %, след като отбеляза едно от най-големите подобрения и сега е „по-добър от средния“ (от „за наблюдение“ през миналата година). По подобен начин коефициентът на дълготрайна безработица намалю до 3,3 % и понастоящем е със „слаби, но с подобряващи се стойности“ (след „критичната ситуация“ от миналата година). Накрая, индексът на брутният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) остава в „критична ситуация“ (96,0 през 2024 г. спрямо 114,3 в ЕС), обусловен от структурно ниските заплати, свързани също с ниска производителност и ниска интензивност на икономическа активност.

Продължават да съществуват предизвикателства относно развитието на уменията. Въпреки понижаването с 0,9 процентни пункта от 2023 г. насам, делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите (15,2 %), остава сред най-високите в ЕС и представлява „критична ситуация“. Макар че делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението продължи да намалява, равнището му все още е високо и понастоящем ситуацията е „за наблюдение“. Освен това, делът на учениците, постигнали незадоволителни резултати при основните умения е висок (29,3 % по математика, PISA за 2022 г.). Както делът на участие на възрастните в учебни дейности (29,0 % през 2022 г.), така и делът на възрастните с поне основни цифрови умения (45,8 % през 2023 г.) е нисък и „за наблюдение“.

Забележки: Прекъсване в динамичните редове през 2018 г.

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)], [[lune_rt_a](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

³¹⁷ Налице е обаче прекъсване в динамичните редове през 2024 г.

След низходяща тенденция от 2021 г. насам, през 2024 г. рисковете от бедност се увеличиха. Делът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване, се увеличи до 23,1 % за населението като цяло (от 22,8 % през 2023 г.) и остана стабилен на 27,1 % сред децата (съответно спрямо 21 % и 24,2 % в ЕС). И двете ситуации са „за наблюдение“, обусловени от нарастващия дял на домакинство с много нисък интензитет на икономическа активност, докато въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността е със „средни резултати“. Неравенството по отношение на доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, се повишава също и е „за наблюдение“ (5,53 спрямо 4,66 в ЕС). Положително в случая е, че броят на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца се е увеличил с 4,9 процентни пункта до 39,4 % (в сравнение с 39,2 % в ЕС). Освен това делът на хората, които съобщават за неудовлетворена по собствена преценка потребност от медицински грижи, както и на тези, които са изправени пред прекомерно високи жилищни разходи, е нисък.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално на 11-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Италия е определена като изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, които изискват допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Кипър

Ситуацията по отношение на развитието на уменията се влошава и все още са налице предизвикателства.

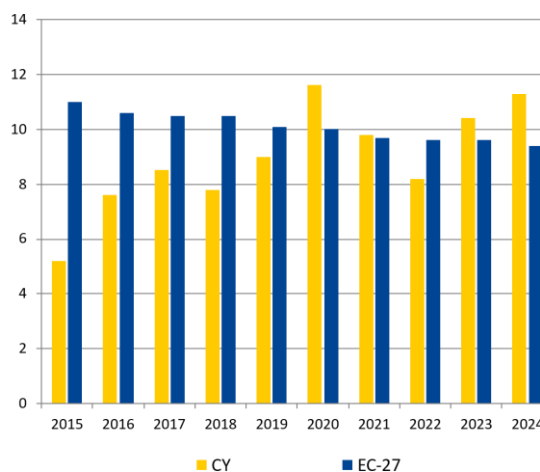
Делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението се увеличи допълнително — от 10,4 % през 2023 г. на 11,3 % през 2024 г., и продължава да е „за наблюдение“. Повече от половината от 15-годишните (53,2 % по математика, PISA за 2022 г.) нямат основни умения, като това е един от най-резките спадове в ЕС от 2018 г. насам. След отбелязан спад цифровата грамотност е особено ниска, като през 2023 г. само 49,5 % от възрастните притежаваха поне основни цифрови умения (спрямо 55,6 % в ЕС), а ситуацията е „за наблюдение“. Макар че през 2024 г. 28,2 % от работниците с

квалификации за висше образование бяха заети в професии, които не изискват такава степен на квалификация, делът на учащите, записани в предмети в областта на НТИМ, от общия брой записани във висшето образование (ISCED 5-8), беше един от най-ниските — едва 14,9 % през 2023 г. (спрямо 26,9 % в ЕС). Делът на възрастните, участвали в учебни дейности през предходните 12 месеца, е също нисък — 28,3 % през 2022 г. (спрямо 39,5 % в ЕС), след значителен спад от 44,8 % през 2016 г., при ситуация, която е „за наблюдение“. От друга страна, делът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца беше 40,1 % през 2024 г. (спрямо 39,2 % в ЕС), след по-нататъшно увеличение, което със „средни резултати“.

Пазарът на труда показва добри резултати като цяло, но някои групи от населението все още са изправени пред предизвикателства. На фона на стабилния икономически растеж равнището на заетост се увеличи допълнително до 79,8 % през 2024 г. (спрямо 75,8 % в ЕС), а коефициентите на безработица и дълготрайна безработица намаляха съответно до 4,9 % и 1,3 % (всички „по-добри от средните“). Поради увеличение с 1,0 процентен пункт спрямо 2023 г., разликата в заетостта между жените и мъжете (10,0 процентни пункта) понастоящем е „за наблюдение“. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания запази „средни резултати“. Макар че равнището на младежка безработица беше под средното за ЕС (13,0 % спрямо 14,9 % в ЕС), делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите, остана висок — 12,9 % (спрямо 11,1 % в ЕС) и понастоящем е със „слаби, но с подобряващи се стойности“ след намаление с 1,0 процентен пункт. Накрая, индексът на брутният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) остава нисък — 107,7, дори след подобрене от 102,7 през 2023 г., поради което остава „за наблюдение“.

Кипър показва добри социални резултати. През 2024 г. рискът от бедност или социално изключване възлизаше на 17,1 % сред цялото население и 14,8 % сред децата (в спрямо съответно 21,0 % и 24,2 % в ЕС), съответно като „по-добри от средните“ резултати и „с най-добри резултати“. Това отразява, наред с другото, стабилното въздействие на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на

Преждевременно напускащи системата на образованието и обучението (%)

Забележка: Прекъсване в динамичните редове през 2021 г.

Източник: Евростат [[edat_lfse_14](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

бедността, което попада в категорията „средни резултати“ (30,5 %, спрямо 34,2 % за ЕС), и ниската степен на прекомерни жилищни разходи — 2,4 %, показател, по който Кипър е също сред държавите „с най-добри резултати“. Неудовлетворените по собствена преценка потребности от медицински грижи са сред най-ниските в ЕС и „по-добри от средните“ — 0,1 %.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 5-те показателя, отбелязани като „за наблюдение“, **Кипър не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

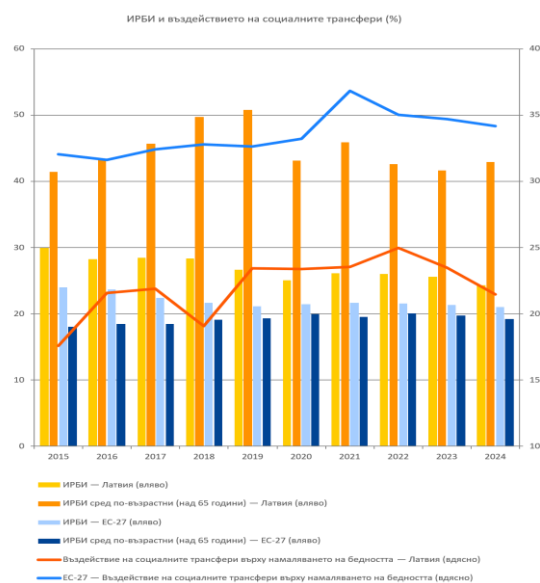
Латвия

Предизвикателствата в социалната сфера се запазват.

В условията на застой на БВП през 2024 г. неравенството по отношение на доходите и риска от бедност се запазиха високи в Латвия. Квинтилното съотношение на доходите е сред най-високите в ЕС — 6,28 (спрямо 4,66 средно за ЕС), което показва „критична ситуация“. В този контекст въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността намаля допълнително през 2024 г. (с 2 процентни пункта) до 21,5 % (спрямо 34,2 % в ЕС). След две последователни влошавания, това вече представлява „критична ситуация“. Мака че през 2024 г. делът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намаля от 25,6 % на 24,3 % (с отбелязан значителен спад сред децата до 17,9 %), общият процент остава значително над средния за ЕС — 21,0 %. Тази ситуация е „за наблюдение“. По-специално делът на ИРБИ сред възрастните хора (на възраст над 65 години) вече беше висок и се повиши допълнително до 42,9 % през 2024 г. (от 41,6 % година по-рано), което също беше свързано с ниската адекватност на пенсиите. Високата бедност сред хората в напреднала възраст е тясно свързана с лоши здравни резултати и свързаните с тях разходи за здравно обслужване. Делът на ИРБИ за хората с увреждания се увеличи допълнително — от 38,5 % на 39,4 % и е много над средния за ЕС — 28,7 %. Неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи продължава да е в „критична ситуация“, като се увеличи до 8,4 % през 2024 г. (от 7,8 % през 2023 г.) спрямо 2,5 % в ЕС.

През 2024 г. се наблюдаваше известно влошаване във връзка с резултати на пазара на труда. След възстановяването на пазара на труда след кризата с COVID-19, растежът на заетостта се забави през 2024 г. в условията на застой. Макар че равнището на безработица (77,4 %) беше със „средни резултати“, коефициентите на безработица и дълготрайна безработица се увеличиха съответно до 6,9 % и 2,2 % (спрямо 5,9 % и 1,9 % в ЕС). Делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите се увеличи с 0,7 процентни пункта до 10,7 % (спрямо 11,1 % в ЕС). През 2024 г. всичките тези три показателя са „за наблюдение“. Положителното в случая, че Латвия има една от най-малките разлики в заетостта между жените и мъжете в ЕС и е „с най-добри резултати“. Също така разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания остава „по-добра от средната“, въпреки неотдашното разширяване на обхвата ѝ.

Резултатите в областта на образованието и уменията остават „средни“, но се влошават до известна степен. Делът на участие на възрастните в учебни дейности (през последните 12 месеца) беше 34,1 % (спрямо 39,5 % в ЕС). Освен това делът на възрастните с поне основни цифрови умения беше 45,3 % през 2023 г. (под средния за ЕС от 55,6 %) и остава „за наблюдение“ предвид необходимостта от подкрепа за

Забележка: Прекъсване в динамичните редове на въздействието (Латвия) през 2022 г.

Източник: Евростат [ilc_peps01n] [tespm050], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

цифровия преход. В същото време делът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца показва едно от най-големите намаления в ЕС, като достигна 24,9 % (спрямо 39,2 % в ЕС) и понастоящем е „за наблюдение“. Макар че преждевременното напускане на системата на образование и обучение не е широко разпространено и латвийските 15-годишни показват като цяло добри резултати по основни умения, градските училища се представят значително по-добре от тези в селските райони. Процентът на студентите, записани в програми в областта НТИМ, е нисък (25,1 % спрямо 26,9 % в ЕС), особено сред жените.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 9-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Латвия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Литва

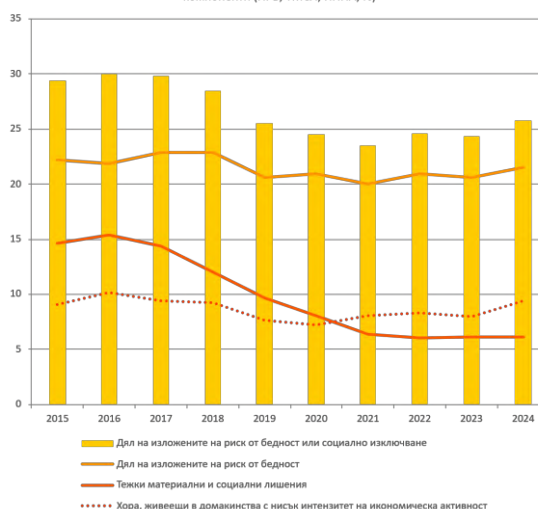
През 2024 г. ситуацията по отношение на социалното приобщаване и закрила се влоши.

Делът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ) се увеличи (с 1,5 процентни пункта) до 25,8 %³¹⁸ през 2024 г. (спрямо 21,0 % в ЕС), една от най-големите регистрирани стойности и годишно увеличение, което представлява „критична ситуация“. Най-рисково беше положението на хората в селските райони и уязвимите групи като безработните, възрастните хора и хората с увреждания. Хората с увреждания се изправиха пред един от най-високите дялове на ИРБИ в ЕС (45,8 % през 2024 г. спрямо 28,7 % в ЕС). Делът на ИРБИ сред децата обаче продължи да съответства на „средни резултати“. Въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността намаля от 29,9 % през 2023 г. на 25,9 % през 2024 г. (един от най-големите спадове) спрямо 34,2 % в ЕС). Това отразява слабата адекватност и покритие на социалните помощи и понастоящем е „за наблюдение“.

Освен това неравенството, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, беше сред най-високите в ЕС през 2024 г. (6,54 спрямо 4,66) след едно от най-големите увеличения и отново представлява „критична ситуация“. Накрая, макар и все още под средното за ЕС равнище от 8,2 %, степента на прекомерни жилищни разходи се увеличи значително за втора поредна година, като достигна 6,2 % през 2024 г., и понастоящем също е „за наблюдение“.

Литва е изправена пред увеличаващи се предизвикателства с развитието на умения. През 2024 г. делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите показва „критична ситуация“ след значителни увеличение (+1,2 процентни пункта до 14,7 % спрямо 11,1 % в ЕС). В същото време делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението се увеличи с 2 процентни пункта до 8,4 % през 2024 г. (спрямо 9,4 % в ЕС) — ситуация, която е „за наблюдение“. И двата показателя се влошиха за втора поредна година. Освен това, делът на учениците, постигнали незадоволителни резултати при основните умения, е висок (27,8 % по математика, PISA за 2022 г.). Освен това участието на възрастните в учебни дейности през последните 12 месеца беше „за наблюдение“ и значително под средното за ЕС (27,4 % спрямо 39,5 % през 2022 г.). Положително в случая е, че делът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца се увеличи до 36,9 % през 2024 г. (спрямо 39,2 % в ЕС).

Дял на изложените на риск от бедност или социално изключване и неговите компоненти (ИРБ, ТМСЛ, НИИА; %)

Забележки: предварителни данни през 2024 г.
Източници: Евростат [[ilc_peps01n](#)], [[tepsr_lm430](#)], [[ilc_li02](#)], [[tespm030](#)],
Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

³¹⁸ Данните на Евростат за 2024 г. за всички социални показатели за Литва са предварителни.

През 2024 г. ситуацията на пазара на труда в Литва се възстанови частично. Равнището на заетост през 2024 г. се увеличи с 0,7 процентни пункта до 79,2 % (спрямо 75,8 % в ЕС) на фона на устойчив икономически растеж. Коефициентът на безработица обаче се повиши допълнително до 7,1 % (от 6,9 % през 2023 г.) — с 1,2 процентни пункта над средния за ЕС, и остава „за наблюдение“. За трета поредна година коефициентът на дълготрайната безработица остана стабилен (2,3 %) — само 0,4 процентни пункта над средния за ЕС. Въз основа на водещия показател на набора от социални показатели, разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания се увеличи от 32,4 процентни пункта през 2023 г. до 39,9 процентни пункта през 2024 г. (в сравнение с 24,0 процентни пункта в ЕС), което показва „критична ситуация“.

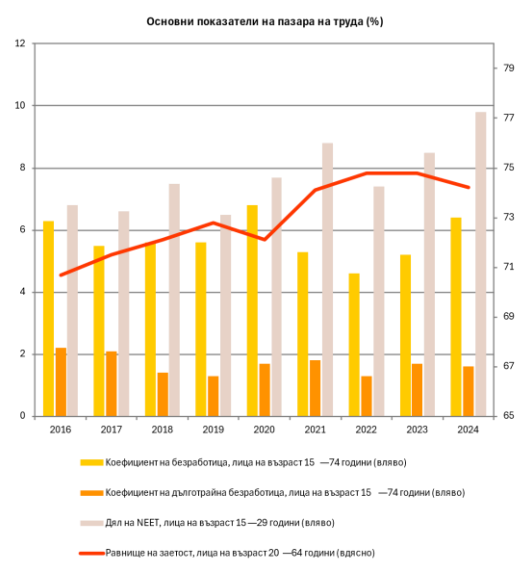
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 9-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, включително два, при които положението се е влошило с времето, **Литва е определена като изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, които изискват допълнителен анализ на втория етап**(вж. каре 3.1.1).

Люксембург

Неотдаващите тенденции показват предизвикателства, свързани с развитието на пазара на труда. През 2024 г. в условията на умерен икономически растеж и продължаващи несъответствия между уменията и изискванията на пазара на труда, равнището на заетост леко намалю до 74,2 %, което беше допълнително отделяне от общата възходяща тенденция в ЕС (до 75,8 % през 2024 г.). Понастоящем ситуацията е „за наблюдение“. Коефициентът на безработица се увеличи отново през 2024 г. до 6,4 % (спрямо 5,9 % в ЕС), след едно от най-големите увеличения (с 1,2 процентни пункта), и продължи да бъде „за наблюдение“. От друга страна, коефициентът на дълготрайната безработица намалю (с 0,1 процентни пункта) до 1,6 % и понастоящем показва „средни резултати“. Индексът на брутния разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) от 113,1 (спрямо 114,3 в ЕС), който бележи леко увеличение спрямо 112,1 през 2023 г., също е „за наблюдение“. В този контекст през 2024 г. делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите се увеличи значително (с 1,3 процентни пункта) за втора поредна година до 9,8 %, и понастоящем е „за наблюдение“. От друга страна, що се отнася до разликата в заетостта между жените и мъжете, държавата е с резултат „по-добър от средния“.

Люксембург постига добри резултати по отношение на образованието и уменията като цяло, но е налице известно влошаване по някои направления. Делът на възрастните, участващи в учебни дейности, през предходните 12 месеца беше висок — 45,2 % през 2022 г., което е доста над средния за ЕС — 39,5 %. Макар че висок дял от възрастното население (60,1 %) притежава поне основни цифрови умения (в сравнение с 55,6 % в ЕС), ситуацията е „за наблюдение“ предвид голямото влошаване (с 3,6 процентни пункта) в данните за 2023 г. Това важи и за дела на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението, който се увеличи с 1 процентен пункт до 7,8 % през 2024 г.³¹⁹ (под средния за ЕС — 9,4 %). Накрая, делът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца беше с „по-добри от средните“ резултати.

През 2024 г. общественото положение в Люксембург се стабилизира, макар че все още са налице предизвикателства. През 2024 г. делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намалю значително (от 21,4 % през 2023 г. на 20,0 % през 2024 г. спрямо 21 % в ЕС) и понастоящем показва „средни резултати“. Това се дължи главно на спад в процента на ИРБ — от 18,8 % на 18,1 %, съпроводен от леко намаление (с 0,2 процентни пункта) на тежките материални и социални лишения

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[lfsi_neet_a](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

³¹⁹ През периода 2023—2024 г. стойностите за преждевременно напускащите системата на образованието и обучението са обозначени „с ниска степен на надеждност“.

поради намаляването на инфлацията. Делът на ИРБИ сред децата обаче остана над средния за ЕС (25,6 % през 2024 г. спрямо 24,2 % в ЕС) и е „за наблюдение“. До известна степен това се обяснява от ограниченото въздействие на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността, което бележи спад до 27,0 % през 2024 г. (спрямо 34,2 % в ЕС) и продължава да е „за наблюдение“. През 2024 г. делът на хората, които са изправени пред прекомерно високи жилищни разходи, стана „по-добър от средния“, като спадна от 11,5 % на 8,0 % (спрямо 8,2 % в ЕС). Подобрението беше по-специално от полза за наемателите, включително и поради разширения обхват и по-големия размер на субсидия за наем.

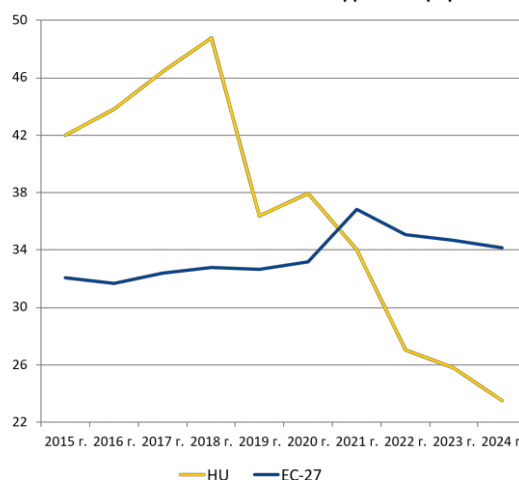
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 8-те показателя, отбелязани „за наблюдение“, включително един, при който положението се е влошило с времето, **Люксембург е определена като изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, които изискват допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Унгария

Унгария отбеляза известно подобрене по отношение на бедността и социалното изключване, но социалните предизвикателства се запазват. Делът на изложените на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), както сред цялото население, така и сред децата се подобри през 2024 г. от „за наблюдение“ до „средни резултати“, след като намаля съответно до 19,3 % и 22,9 %³²⁰. Тежките материални и социални лишения обаче остават високи (9,3 % спрямо 6,4 % в ЕС), а паричната бедност (след социални трансфери) продължава да се увеличава, особено сред младежите. В комбинация със стабилен процент на парична бедност преди трансферите, това доведе до намаляващо въздействие на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността (до 23,5 % спрямо 34,2 % в ЕС). Това трябва да бъде поставено „за наблюдение“. Неравенството по отношение на доходите се запазва със „средни резултати“. Степента на прекомерни жилищни разходи (1,7 процентни пункта) показва едно от най-големите увеличения — от 7,3 % на 9 % през 2024 г. (спрямо 8,2 % в ЕС) и понастоящем е „за наблюдение“.

Унгария показва добри резултати по отношение на развитието на уменията за възрастни като цяло, но е изправена пред предизвикателства, по-специално по отношение на участието в грижите за деца, преждевременното напускане на училище и образователните неравенства. След значително увеличение през 2023 г., участието на деца под 3-годишна възраст във формални грижи за деца намаля от 20,5 % през 2023 г. до 16,6 % през 2024 г., което е едно от най-ниските нива в ЕС (спрямо средно 39,2 %), и понастоящем е в „критична ситуация“. Делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението се подобри (с 1,3 процентни пункта до 10,3 % през 2024 г. спрямо 9,4 % в ЕС), преминаван от „критична ситуация“ към „слабо, но с подобряващи се стойности“. Той обаче остава доста над средния за ромите, хората с увреждания и живеещите в селските райони. Освен това делът на учениците, показали незадоволителни резултати, е висок (29,5 % по математика, PISA за 2022 г.), а социално-икономическият произход оказва значително влияние върху представянето на учениците по отношение на основните умения³²¹. Резултати на Унгария са „по-добри от средните“ по отношение на цифровите умения и е „с най-добри резултати“ по отношение на ученето за възрастни. В същото време хората с ниска образователна степен, безработните и тези на възраст над 55 години показват значително по-лоши резултати от общото население, участващо в учене за възрастни.

Въздействие на социалните трансфери върху намаляването на бедността (%)

Забележка: Прекъсване в динамичните редове (Унгария) през 2022 г.

Източник: Евростат [tespm050], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

³²⁰ Статистическите данни на ЕС за доходите и условията на живот и свързаните показатели бяха преразгледани от Унгария за периода 2019—2024 г., вж. свързаната [бележка](#).

³²¹ ОИСР, PISA за [2022 г.](#)

Като цяло пазарът на труда продължава да функционира добре. Равнището на заетост (81,1 % спрямо 75,8 % в ЕС) и коефициентът на безработица (4,5 % спрямо 5,9 % в ЕС) продължиха да бъдат „по-добри от средните“, макар че равнището на заетост (лица на възраст 15—64 години) за нискоквалифицираните лица през 2024 г. (38,5 %) и за ромите през 2023 г. (47,3 %) беше доста под средното за държавата. Делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите продължи да е със „средни резултати“. Въпреки това, равнището на младежка безработица се влоши значително през предходните две години, заедно с бързото забавяне на икономическия растеж — от 10,6 % през 2022 г. до 15,2 % през 2024 г. (спрямо 14,9 % в ЕС).

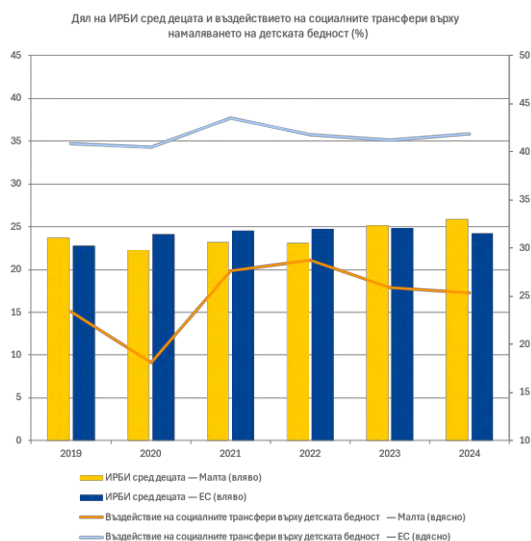
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално на 3-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Унгария не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Малта

Социалните резултати на Малта остават смесени, като децата са изправени пред все по-големи предизвикателства. Делът на изложените на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ) остана със „средни стойности“ през 2024 г. — 19,7 % (спрямо 21,0 % в ЕС), което отразява и нарастващите показатели на индекса на брутният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) (171,7 спрямо 114,3 в ЕС през 2024 г.), по който Малта е „с най-добри резултати“. Делът на ИРБИ сред децата обаче продължава да се увеличава — до 25,9 % (спрямо 24,2 % в

ЕС). Освен това на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца отбеляза значителен спад през 2024 г. в ЕС (-6,9 процентни пункта), въпреки че остана над средния за ЕС (44,1 % спрямо 39,2 %). Понастоящем и двата са „за наблюдение“. Успоредно с това въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността се запази ниско — 26,0 % (спрямо 34,2 % в ЕС) и също е „за наблюдение“. По-специално въздействието е малко по-ниско сред децата (25,4 %) в сравнение с общото население (26 %), в сравнение с обратното за ЕС (съответно 41,9 % спрямо 34,2 %). Неравенството по отношение на доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, намаля от 5,30 през 2023 г. на 4,87 през 2024 г. (спрямо 4,66 в ЕС), показвайки подобрение към „по-добри от средните“ резултати. Степента на прекомерни жилищни разходи се увеличи слабо до 5,8 % и беше със „средни размери“. Неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи беше характерна за само 0,3 % от населението (спрямо 2,5 % в ЕС), което е сред най-малките дялове в ЕС.

В областта на образованието и уменията продължава да се наблюдава напредък, но се запазват някои предизвикателства. След допълнително намаление делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението намаля до 9,6 % през 2024 г. (спрямо 9,4 % в ЕС), и понастоящем съответства на „средни резултати“. Все още делът на учениците, постигнали незадоволителни резултати при основните умения, се запазва особено висок (32,6 % по математика, PISA за 2022 г.). Освен това пречките пред кариери в областта на НТИМ вече са проявяват на равнището на средното образование, като само някои учащи показват интерес към ключови научни предмети. През 2024 г. делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите намаля допълнително до 7,2 % (под средния за ЕС от 11,1 %), променящ се на „с най-добри резултати“. В същото време участието на възрастни в учебни дейности през последните 12 месеца беше 39,9 % през 2022 г. и е „по-добро от средното“, като стойностите сред високообразованите хора са дори по-високи — 65,9 %. По подобен начин през 2023 г. 63,0 % от възрастните са притежавали

Забележка: Въздействието на социалните трансфери върху намаляването на детската бедност се изчислява, като се използват процентите на ИРБ преди и след трансфера. Прекъсване в динамичните редове за ИРБИ (Малта) през 2022 г.

Източник: Евростат [[ilc_peps_01n](#)], [[ilc_li10](#)], [[ilc_li02](#)] Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

поне основни цифрови умения (в сравнение с 55,6 % в ЕС), което съответства на „средни резултати“, докато между различните групи от населението са регистрирани големи разлики.

На един стабилен пазар на труда разлика в заетостта между жените и мъжете продължава да се увеличава. През 2024 г., подкрепена от силен икономически растеж, Малта имаше едно от най-високите равнища на заетост в ЕС (83,0 %) и нисък коефициент на безработица (3,1 %), включително дълготрайния ѝ компонент (0,7 %), и беше „с „най-добри резултати“ и по трите компонента. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания намаля до 25,3 процентни пункта, (спрямо 24,0 процентни пункта в ЕС). Макар че разликата в заетостта между жените и мъжете също намаля до 13,4 процентни пункта, тя остана с 3,4 процентни пункта по-голяма от средната за ЕС и сред най-големите в ЕС, поради което все още представлява „критична ситуация“.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 4-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Малта не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

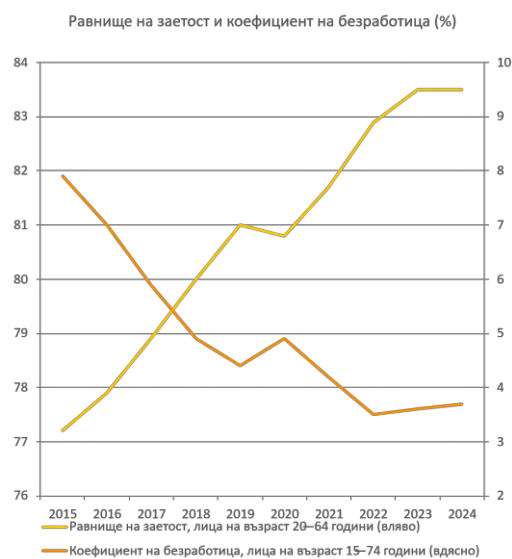
Нидерландия

Пазарът на труда продължава да показва сравнително добри резултати.

На фона на възстановяващия се икономически растеж, равнището на заетост остана непроменено — 83,5 % през 2024 г., като е едно от най-високите в ЕС. Безработицата остава ниска, въпреки слабото увеличение до 3,7 %. Делът на незаемите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите остана сред най-ниските в ЕС, въпреки че се увеличи допълнително (с 0,2 процентни пункта до 4,9 %). Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания се сви отново до 20,9 процентни пункта. Във всички тези области Нидерландия е с „по-добри резултати“ или е сред държавите „с най-добри резултати“. Рискът от силно сегментиран пазар на труда обаче остава значително структурно предизвикателство. Въпреки че разликата в заетостта между жените и мъжете беше 7,6 процентни пункта (спрямо 10,0 процентни пункта в ЕС, което означава „средни резултати“), през 2024 г. заетостта на непълно работно време беше широко разпространена, особено сред жените. Това доведе до една от най-големите разлики между жените и мъжете по отношение на заетостта на непълно работно време в ЕС (41,9 процентни пункта спрямо средно 20,1 процентни пункта) и до значителна разлика в пенсиите на жените и мъжете (36,3 % спрямо 24,5 % в ЕС). Накрая, въз основа на данните за 2024 г. брутния разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г.=100) не е в крак със средното за ЕС (съответно 112,4 и 114,3) и остава „за наблюдение“.

Нидерландия продължава да показва като цяло добри резултати при формирането на умения. През 2022 г. 56,1 % от възрастните участваха в учебни дейности, а през 2023 г. 82,7 % от тях са притежаваха поне основни цифрови умения, като и двата процента са сред най-високите в ЕС. Поради увеличение от 0,8 процентни пункта, делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението вече съответства на „средни резултати“ (7,0 % през 2024 г.). Влошаването на общите основни умения на учащите и увеличаването на постигане на незадоволителни резултати, особено сред учащите в неравностойно положение, налага наблюдение на ситуацията. Ефективните информационни дейности за повишаване на квалификацията и преквалификация на лицата, които се намират в неблагоприятна ситуация по отношение на участието си на пазара на труда (като нискоквалифицираните лица, лицата с гъвкави или временни договори, лицата с мигрантски произход и лицата с увреждания), остават от съществено значение.

Социалната ситуация в Нидерландия е като цяло добра. Делът на населението като цяло, както и на децата, изложени на риск от бедност или социално изключване, продължава да е стабилен и един от най-ниските в ЕС (съответно 15,4 % и 15,8 %). Все още обаче продължават да съществуват предизвикателства за специфични групи, като например хората с увреждания или хората с мигрантски произход, особено децата.

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)],
Наблюдение на работната сила в ЕС.

Степента на прекомерни жилищни разходи намаля с 2,4 процентни пункта и възлизаше на 6,9 % през 2024 г. (спрямо 8,2 % в ЕС, понастоящем „по-добра от средната“).

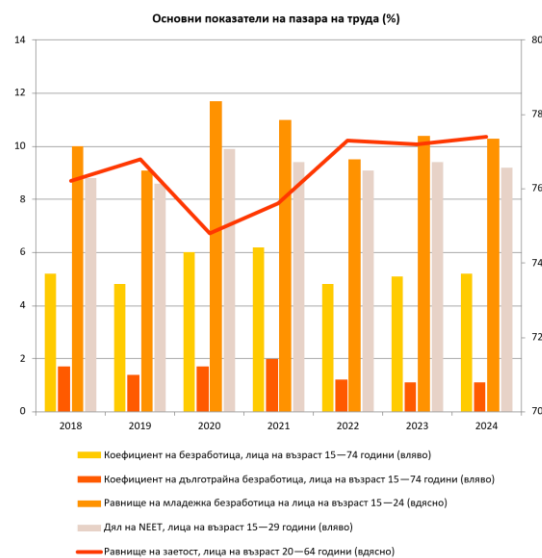
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на единия показател, отбелязан „за наблюдение“, **Нидерландия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Австрия

Въпреки трите години рецесия, пазарът на труда в Австрия остава сравнително стабилен. Почти всички показатели за пазара на труда от набора от социални показатели са със „средни резултати“ или с „по-добри от средните“ резултати. След лек спад през предходната година, равнището на заетост се увеличи с 0,2 процентни пункта до 77,4 % през 2024 г. (спрямо 75,8 % в ЕС), докато коефициентът на безработица от 5,2 % остана под средното за ЕС равнище (5,9 %), както и неговия дългосрочен компонент (1,1 %). Делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите беше също под средния за ЕС (11,1 %) — 9,2 %. Равнището на заетост сред жените беше високо (73,9 %) и се увеличава, като разликата в заетостта между жените и мъжете намаляваше (6,9 процентни пункта спрямо 10 процентни пункта в ЕС). Това се подкрепя от скорошни действия на политиката, които доведоха до значително увеличение (с 6,1 процентни пункта) на дела на децата под 3-годишна възраст във формални грижи за деца — 30,2 % (спрямо 39,2 % в ЕС). В същото време държавата имаше една от най-големите и нарастващи разлики между жените и мъжете по отношение на заетостта на непълно работно време — 38,9 процентни пункта през 2024 г. Накрая, индексът на ръста на brutния разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) беше все още нисък — 102,8 през 2024 г., поради което е „за наблюдение“.

В областта на уменията държавата продължава да показва добри резултати като цяло. Делът на възрастните с поне основни цифрови умения е висок (64,7 % през 2023 г.), а делът на участващите в учебни дейности е доста над средния за ЕС (52,2 % през 2022 г. спрямо 39,5 % в ЕС, дори след намаление), като и двата показателя са с „по-добри от средните“ резултати. Делът на лицата, преждевременно напускащи системата на образованието и обучението, намаля допълнителни и съответстваше на „средни резултати“ — 8,1 % през 2024 г. В същото време около една четвърт от младите австрийци не притежават минимално равнище на владеене на математика, четене и природни науки. От 2012 г. насам този процент непрекъснато нараства (PISA за 2022 г.). Също така 42,2 % от безработните имат завършен прогимназиален етап на основното образование³²², което ги прави особено уязвими. В този контекст подобряването на основните умения на хората може да помогне за подобряване на резултатите в областта на заетостта.

Австрия има сравнително добри резултати в областта на социалната закрила и включването. Делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намаля от 16,9 % през 2024 г. и е „по-добър от средния“. Сред

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)], [[lfsi_neet_a](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

³²² AMS, [Von Arbeitslosigkeit betroffene Personen 2024](#), 2025 г.

децата процентът намалява значително в сравнение с 2023 г. — до 20,9 % и съответства на „средни резултати“. Степента на прекомерни жилищни разходи се увеличи с 0,3 процентни пункта до 6,3 % и също съответства на „средни резултати“. Накрая, относително силното въздействие на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността и ниското равнище на неудовлетворените по собствена преценка потребности от медицински грижи продължават да показват ситуации „по-добри от средните“.

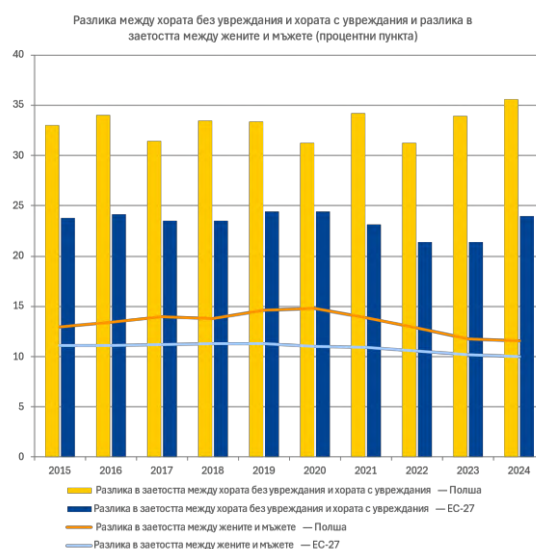
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на единия показател, отбелязан като „критичен“, Австрия **не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Полша

Пазарът на труда остава стабилен като цяло, но жените и хората с увреждания продължават да срещат значителни предизвикателства. В условията на стабилен икономически растеж през 2024 г. (3,0%), равнището на заетост се увеличи допълнително до 78,4% (спрямо 75,8% в ЕС), а коефициентът на безработица беше сред най-ниските в ЕС — 2,9%, което ги отнася към показателите с „най-добри резултати“ в ЕС. Разликата в заетостта между жените и мъжете леко намалня, но остана „за наблюдение“ с 11,6 процентни пункта — над средната за ЕС от 10,0 процентни пункта. Това е свързано с факта, че жените обикновено имат повече отговорности за грижи за деца и хора, нуждаещи се от дългосрочни грижи, както и с по-ниската им пенсионна възраст. Макар че делът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца се увеличи през 2024 г. до 15,1%, той остана далеч под средния за ЕС — 39,2% и представлява „критична ситуация“. Този нисък дял може да повлияе на дългосрочните перспективи за обучение на децата и на участието на жените на пазара на труда. Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания се увеличи от 1,7 процентни пункта на 35,6 процентни пункта през 2024 г. и е сред най-големите в ЕС (24,0 процентни пункта средно за ЕС), което показва, че е налице „критична ситуация“.

Равнищата на цифрови умения и участието на възрастните в учебни дейности са много ниски, а основните умения сред младежите са намалели. Делът на възрастните, участвали в учебни дейности (през последните 12 месеца), беше 20,3% през 2022 г., което е далеч под средната стойност за ЕС от 39,5% и представлява „критична ситуация“. Това се дължи главно на слабото участие в неформалното образование. Освен това през 2023 г. делът на възрастните с поне основни цифрови умения (44,3%) беше значително по-нисък от средния за ЕС (55,6%) и също представлява „критична ситуация“. Според изследването PISA за 2022 г. делът на 15-годишните ученици, които не покриват минималните изисквания за основни умения, се увеличи до 23% по математика, 22,2% по четене и 18,6% по природни науки, като продължава да е под средния за ЕС. Увеличението при постигането на незадоволителни резултати от 2018 г. насам обаче е сред най-високите в ЕС. В същото време Полша продължава да е „с най-добри резултати“ по отношение на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението (4,1% спрямо 9,4% в ЕС през 2024 г.). Процентът на студентите във висшето образование, записани в програми в областта на НТИМ, остава под средния за ЕС (21,2% спрямо 26,9% в ЕС).

Социалното положение в Полша е сравнително стабилно. През 2024 г. делът на хората, изложени на бедност или социално изключване (16,0% сред цялото население и 16,1% сред децата), и неравенството в доходите (квинтилно съотношение на

Забележки: Ниска степен на надеждност на данните на DEG през 2023 г. и прекъсвания в динамичните редове на GEG през 2019 г. за Полша.

доходите 3,85) останаха „по-добри от средните“ (спрямо съответно 21,0 %, 24,2 % и 4,66 % в ЕС).

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 5-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Полша не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Португалия

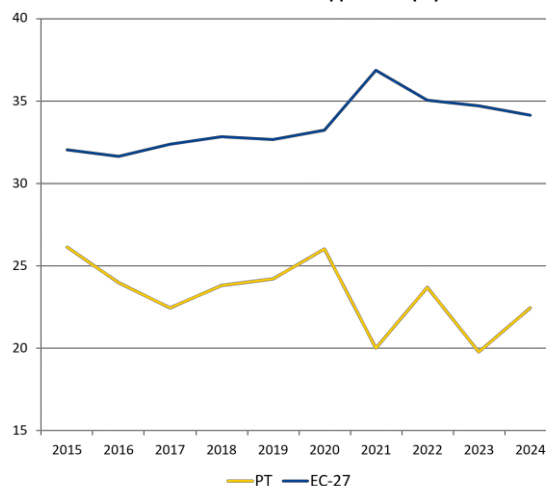
Въпреки подобрението, ефективността на системата за социална закрила по отношение на намаляване на рисковете от бедност и намаляване на неравенствата остава ниска, като се появиха предизвикателства, свързани с жилищното настаняване. През 2024 г. въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността се увеличи с 2,6 процентни пункта до 22,4 %, което все още е доста под средното за ЕС от 34,2 % и под равнищата преди пандемията и се намира в „критична ситуация“.

Неравенството, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, намаля от 5,60 през 2023 г. на 5,20 (над средното за ЕС — 4,66) и понастоящем е „слабо, но с подобряващи се стойности“, като същевременно делът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), се запази със „средни резултати“ — 19,7 % (спрямо 21 % в ЕС). Въпреки подобренията в най-отдалечените региони като цяло, рисковете от бедност продължиха да бъдат особено високи на Азорските острови (28,4 %). Делът на населението, изправено пред прекомерно високи жилищни разходи, беше 6,9 %, което е все още под средното за ЕС — 8,2 %, но отбеляза едно от най-големите увеличения в ЕС (+2,0 процентни пункта) и понастоящем е „за наблюдение“. Това отразява продължаващото покачване на цените на жилищата и наемите през последните години.

Пазарът на труда е като цяло устойчив, но увеличаването на младежката безработица и все още високият коефициент на дълготрайната безработица изискват внимание. След положителна тенденция от 2021 г. насам, през 2024 г. равнището на заетост се подобри с 0,5 процентни пункта до 78,5 % продължи да има „средни резултати“ в условията на устойчив икономически растеж. Същата беше ситуацията и с коефициента на безработица, който е непроменен — 6,5 % (спрямо 5,9 % в ЕС). Въпреки че коефициентът на дълготрайна безработица намаля леко (до 2,4 % през 2024 г.), той остана над средния за ЕС (1,9 %) и следователно е „за наблюдение“. Държавата показва „по-добри от средните“ резултати по отношение на дела на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите, но същевременно равнището на младежка безработица (лица на възраст 15—24 години) се увеличи през последните две години — до 21,6 % през 2024 г. спрямо 14,9 % в ЕС. Накрая разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания (21,3 процентни пункта) се запазва под средната за ЕС (24 %), но отбеляза едно от най-големите увеличения в ЕС и понастоящем е „добра, но изискваща наблюдение“.

Макар че Португалия показва като цяло средни резултати в областта на уменията, някои аспекти заслужават внимателно наблюдение. През 2024 г. делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението намаля с 1,5 процентни пункта до 6,6 % и понастоящем е „по-добър от средния“. Продължават обаче да съществуват регионални различия, вариращи от 19,8 % на Азорските острови

Въздействие на социалните трансфери върху намаляването на бедността (%)

Забележка: Прекъсване в динамичните редове (Португалия) през 2022 г.

Източник: Евростат [tespm050]. Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

до 5,2 % в северните региони. Освен това, делът на учениците, постигнали незадоволителни резултати при основните умения, е висок (29,7 % по математика, PISA за 2022 г.). Държавата постига „средни резултати“ по отношение на дела на възрастните с поне основни цифрови умения и на участието на възрастните в учебни дейности (през последните 12 месеца). Последният обаче е намалял от 38,0 % през 2016 г. на 33,4 % през 2022 г. въпреки необходимостта от повишаване на квалификацията и преквалификация с оглед и на несъответствието между уменията и потребностите, цифровия и екологичния преход и застаряването на населението.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално 3-те показателя, обозначени като „критични“ или „за наблюдение“, **Португалия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

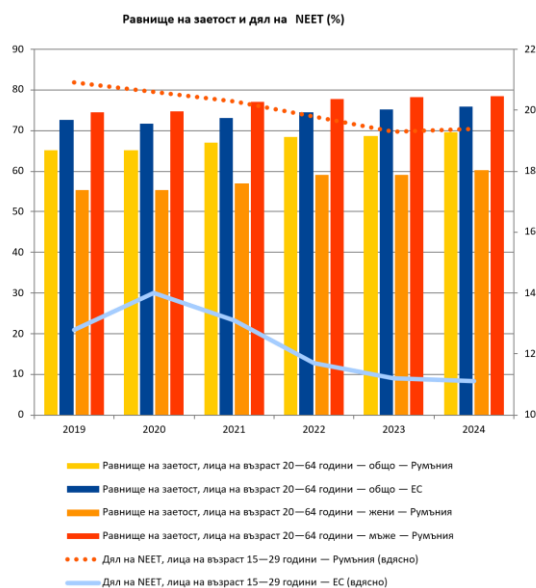
Румъния

Ситуацията на пазара на труда се подобрява, но някои групи остават недостатъчно представен. В условията на слаб икономически растеж през 2024 г. равнището на заетостта продължи да се увеличава (0,8 процентни пункта) до 69,5 %, но все още е под средното за ЕС (75,8 %), поради което е налице „критична ситуация“. Регионалните различия са големи (от 81,1 % в București-Ilfov до 62,6 % в Sud-Est). Разлика в заетостта между жените и мъжете се подобри, но все още е една от най-големите в ЕС (18,1 процентни пункта спрямо 10,0 процентни пункта). Делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите беше все още много висок (19,4 % спрямо 11,1 % в ЕС).

Разликата в заетостта между хората без увреждания и хората с увреждания се увеличи значително с 15,6 процентни пункта през 2024 г. до 44,8 процентни пункта (спрямо 24,0 процентни пункта в ЕС). По отношение на всички тези показатели данни сочат за „критични ситуации“. От друга страна, през 2024 г. общият коефициент на безработица и дълготрайният ѝ компонент бяха под или на средното за ЕС равнище, и едновременно в това се подобриха.

Продължаващите предизвикателства в образованието и развитието на умения поставят под риск конкурентоспособността и конвергенцията. През 2024 г. делът на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца намаля допълнително до 11,4 % (от 12,3 % през 2023 г. спрямо 39,2 % в ЕС). В същия дух преждевременно напускащите системата на образованието и обучението е 16,8 % през 2024 г. (спрямо 9,4 % за ЕС). И двата показателя са сред най-ниските в ЕС и показват „критични ситуации“. Равнището на основните умения е особено ниско (48,6 % по математика, PISA за 2022 г.). Това се отразява на социалните и трудовите перспективи на младежите, особено в селските райони и сред хората в неравностойно положение, а също така може да възпрепятства иновациите и конкурентоспособността. Освен това делът на хората с поне основни цифрови умения беше 27,7 % през 2023 г. спрямо 55,6 % в ЕС, което показва и „критична ситуация“ по отношение на необходимостта от подкрепа за цифровия преход. Делът на възрастните, участващи в учебни дейности, беше „слаб, но с подобряващи се стойности“ (19,1 % през 2022 г. спрямо 39,5 % в ЕС) в условията на значителен недостиг на умения и прогнозиран демографски спад.

Независимо че е постигнат значителен напредък, рисковете от бедност остават високи, особено за уязвимите групи и в селските райони. Делът на лицата, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намаля значително — от 46,0 % през 2016 г. на 32,0 % през 2023 г. и 27,9 % през 2024 г. (спрямо 21,0 % в ЕС). През 2024 г. делът на ИРБИ сред децата също намаля значително (на 33,8 % от 39,0 % през 2023 г. спрямо 24,2 % в ЕС). И двата показателя бяха „слаби, но с подобряващи се стойности“ за две последователни години, като същевременно са все още сред най-високите в ЕС. Въпреки че отчита едно от най-големите подобрения,

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)], [[lfsi_neet_a](#)],
Наблюдение на работната сила в ЕС.

системата за социална закрила продължава да показва ниска ефективност, тъй като социалните трансфери (различни от пенсиите) намаляват бедността само с 18,8 % (спрямо 34,4 % в ЕС), което е „слаба, но подобряваща се“ ситуация. Както неравенството по отношение на доходите (4,62 % спрямо 4,66 % в ЕС), така и неудовлетворена по собствена преценка потребност от медицински грижи (намаление до 2,2 % от 5,2 % през 2023 г. спрямо 2,5 % в ЕС) са се подобрили значително през 2024 г. Хората в селските райони и уязвимите групи като ромите обаче продължават да се сблъскват с по-големи трудности от другите при достъпа до основни и социални услуги.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап и по-специално на 7-те показателя, отбелязани като „критични“, **Румъния е определена като изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция, които изискват допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

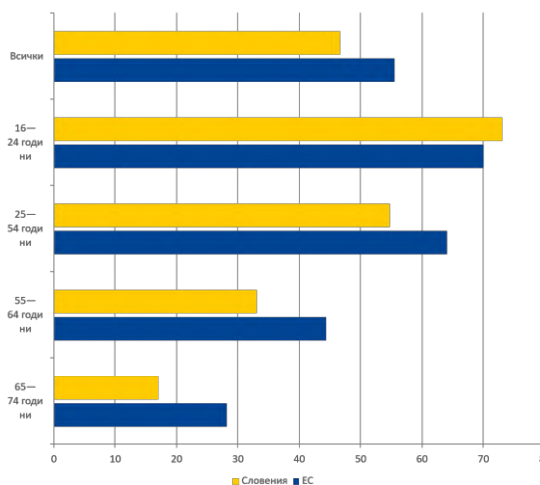
Словения

Словения се сблъсква с предизвикателства, свързани с ниското участие на възрастните в учебни дейности и ниските равнища на цифрови умения. През 2022 г. само 26,5 % от всички възрастни са участвали в учебни дейности. Това беше значително под средната стойност за ЕС от 39,5 % и представляваше спад от 13,8 процентни пункта в сравнение с 2016 г., поради което е „за наблюдение“. Освен това през 2023 г. само 46,7 % от възрастните са притежавали поне основни цифрови умения, което е доста под средното за ЕС (55,6 %) и бележи спад с 3,0 процентни пункта в сравнение с 2021 г. Тази ситуация е също „за наблюдение“. Освен това един на всеки четири учащи се в Словения не притежава минималното равнище на владеене на математика и четене (PISA за 2022 г.) и се наблюдава низходяща тенденция. Положителен знак е, че делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението остава под средния за ЕС (9,4 %) и през 2024 г. е намалял с 0,4 процентни пункта до 5,0 %. Освен това делът на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите е намалял допълнително с 0,2 процентни пункта до 7,6 % през 2024 г. и също е „по-добър от средния“.

Пазарът на труда продължава да показва добри резултати като цяло в условията на умерен икономически растеж, въпреки че все още са налице някои предизвикателства. През 2024 г. равнището на безработица се увеличи умерено с 0,8 процентни пункта до 78,3 % — над средното за ЕС от 75,8 %. Както коефициентът на безработица, така и неговият дълготраен компонент имаха „по-добри от средните“ резултати през 2024 г. — съответно 3,7 % и 1,1 %. Разликата в заетостта между жените и мъжете от 6,0 процентни пункта беше със „средни резултати“, макар че участието на деца под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца беше 57,8 % през 2024 г., което е доста над средното за ЕС (39,2 %). Въпреки това структурни фактори, като бързото застаряване на населението и несъответствията между уменията и изискванията на пазара на труда, създават риск от изостряне на съществуващия недостиг на работна ръка и възпрепятстват конкурентоспособността.

Словения има като цяло добри социални резултати. Както и през предходните години, през 2024 г. дяловете на общото население и на децата, изложени на риск от бедност или социално изключване, бяха сред най-ниските в ЕС — съответно 14,4 % и 11,8 % (а Словения беше „с най-добри резултати“ и по двата показателя). Някои уязвими групи обаче, включително жени над 65 години, хора с ниско образование, безработни, домакинства със самотен родител и хора, родени извън ЕС, са изложени на много по-висок риск от бедност. Въздействието на социалните трансфери (различни от

Лица с общи цифрови умения на основно или по-високо равнище по възрастови групи, 2023 г. (%)

Източник: Евростат [[isoc_sk_dskl_i21](#)], Европейско социално изследване в областта на ИКТ.

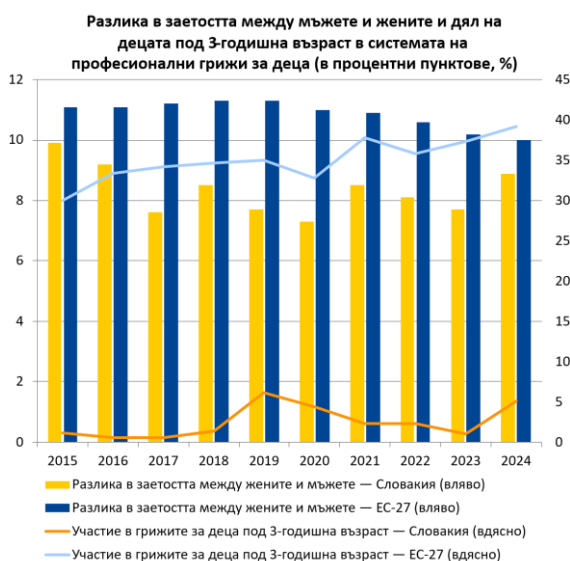
пенсиите) върху намаляването на бедността беше със „средни резултати“ — 37,7 %, но то е по-малко ефективно за възрастните хора (над 65 години)³²³. Неравенството по отношение на доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите — 3,42 през 2024 г., остана едно от най-ниските в ЕС (държава „с най-добри резултати“ по този показател).

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 2-та показателя, отбелязани като „за наблюдение“, **Словения не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

³²³ Вж. Институт за макроикономически анализ и развитие на Словения, [Quality of Life in Slovenia — Development Report \(Качество на живота в Словения — доклад за развитието\)](#), 2025 г.

Словакия

Словакия е изправена пред множество предизвикателства по отношение на развитието на уменията. Процентът на участие на деца под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца се увеличи от 1,0 % през 2023 г. на 5,1 % през 2024 г., но остана значително под средния за ЕС (39,2 % през 2024 г.) и се намира в „критична ситуация“. Освен това процентът на участие продължи да бъде един от най-ниските в ЕС и за деца над 3-годишна възраст (80,8 % спрямо 94,6 % през 2023 г.), включително сред ромските деца. Делът на младежите, напускащи преждевременно системата на

образованието и обучението беше сравнително нисък (7,5 % спрямо 9,4 % в ЕС през 2024 г.), но бележи едно от най-големите увеличения (+1,1 процентни пункта), поради което е „за наблюдение“.

При постоянно нарастване в селските райони от 2021 г. насам, през 2024 г. той достигна 9,8 %. Според проучването на PISA за 2022 г. една трета от 15-годишните нямат основни умения по математика и четене. Накрая, делът на възрастните с поне основни цифрови умения през 2023 г. беше 51,3 % след спад от 55,2 % през 2021 г., което поражда допълнителен риск за цифровия преход, който е „за наблюдение“. Положителен знак е, че делът на участието на възрастните в учебни дейности през последните 12 месеца беше „по-добър от средния“.

Пазарът на труда се представи добре като цяло, но постави някои предизвикателства. През 2024 г. в условията на стабилен икономически растеж, заетостта достигна рекордно високото равнище от 78,1 %, а коефициентът на безработица беше рекордно нисък — 5,3 % (спрямо съответно 75,8 % и 5,9 % в ЕС). Коефициентът на дълготрайната безработица все още е в „критична ситуация“, като от 3,8 през 2023 г. бележи слабо подобрене през 2024 г. до 3,5 % и остава сред най-високите в ЕС. Регионалните различия също останаха големи. Делът на младежите, незаети с работа, учене или обучение (NEET), също се подобри, като спадна от 11,2 % през 2023 г. на 10,7 % през 2024 г. („средни резултати“). В същото време равнището на младежка безработица остана над средното за ЕС от 14,9 % — 19,2 %. Разликите в заетостта както при хората с увреждания, така и между жените и мъжете се увеличиха от 2023 г. насам (до 23,8 процентни пункта и 8,9 процентни пункта спрямо съответно 24,0 процентни пункта и 10,0 процентни пункта в ЕС), като последните понастоящем са „за наблюдение“. През 2024 г. индексът на ръста на brutния разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) беше 133,6, като съответстваше на „средни резултати“.

Словакия има нисък общ риск от бедност, но все още съществуват предизвикателства за някои региони и групи. Що се отнася до неравенството по отношение на доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, Словакия беше сред държавите „с най-добри резултати“, докато делът на изложените

Източник: Евростат [[tesem060](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС и [[tepsr_sp210](#)], Статистически данни на ЕС за доходите и условията на живот.

на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ) през 2024 г. съответстваше на „средни резултати“ — 18,3 % (спрямо 21,0 % в ЕС). Източната част на държавата обаче беше изложена на по-висок риск от бедност. Делът на ИРБИ сред децата отбеляза спад с 2,7 процентни пункта до 22,6 % през 2024 г. и беше „по-добър от средните“. Също така въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността се подобри слабо — до 36,7 % през 2024 г. („средни резултати“). Държавата има едно от най-големите ромски населения в ЕС, като хиляди хора живеят в изолирани райони без достъп до основни услуги. Делът на домакинствата, обременени с прекомерни жилищни разходи се покачи до 6,4 % през 2024 г. („средни резултати“), докато неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи беше „по-добра от средните“.

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 5-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Словакия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втори етап** (вж. каре 3.1.1).

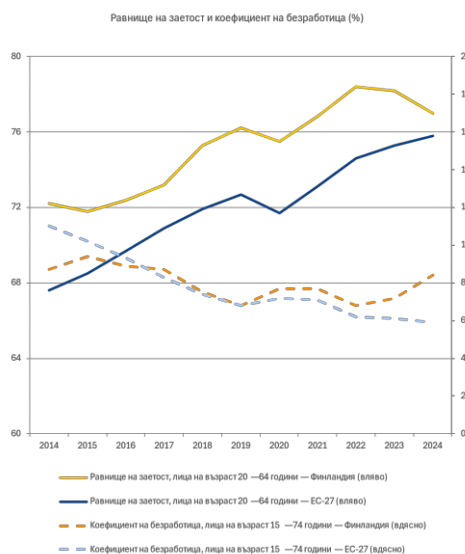
Финландия

Пазарът на труда във Финландия е изправен пред предизвикателства, свързани с отслабващата заетост и безработица. В условията на ограничен растеж, през 2024 г. равнището на безработица продължи да намалява до 77,0 % (-1.2 процентни пункта от 2023 г. спрямо средното за ЕС — 75,8 %). Ситуацията продължава да е „за наблюдение“ поради относително големия спад на фона на подобрение на равнището на ЕС. Макар че разликата в заетостта между жените и мъжете се увеличи до 0,7 процентни пункта през 2024 г. (от 0,2 процентни пункта през 2023 г.), понастоящем тя е „добра, но изискваща наблюдение“, като е значително под средното

за ЕС равнище от 10,0 процентни пункта. Коефициентът на безработица се увеличи за втори пореден път (+1,2 процентни пункта през 2024 г.) до 8,4 % (спрямо 5,9 % в ЕС), което подчертава „критична ситуация“. Младежката безработица се увеличи до 18,8 %, което е доста над средната за ЕС — 14,9 %. Коефициентът на дълготрайната безработица също се увеличи до 1,8 % през 2024 г. (спрямо 1,9 % в ЕС) и понастоящем е „за наблюдение“. Това важи и за индекса на брутният разполагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г.=100) — 108,7 през 2024 г., под средния за ЕС от 114,3 и след сравнително слабо подобрение (от 107,9 през 2023 г.).

Като цяло държавата разполага с ефективна система за социална закрила, която осигурява достатъчно покритие, но е изправена пред все повече предизвикателства. По-специално делът на населението, което съобщава за неудовлетворена по собствена преценка потребност от медицински грижи, се увеличи допълнително през 2024 г. (с 0,6 процентни пункта) до равнище (8,5 %), което е сред най-високите в ЕС (средно 2,5 %) и представлява „критична ситуация“. Макар че времето за чакане при първичното здравно обслужване започна да намалява, неудовлетворената по собствена преценка потребност от медицински грижи, например услуги за психично здраве, остана значителна. Недостигът на персонал леко намаля, но той продължава да е пречка, особено за специализираните грижи. Делът на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), се увеличи с 1 процентен пункт до 16,8 % през 2024 г. и дори с повече сред децата (+3,5 процентни пункта до 17,3 %). Въпреки това и двата показателя остават под средните за ЕС стойности — съответно 21,0 % и 24,2 %, и са „добри, но изискващи наблюдение“ (спрямо „с най-добри резултати“ миналата година). От друга страна, въпреки лекия спад Финландия все още е държавата „с най-добри резултати“ по отношение на въздействието на социалните трансфери (различни от пенсиите) върху намаляването на бедността — 46,4 % през 2024 г. (спрямо 34,2 % в ЕС).

Финландия продължава да показва добри резултати по отношение на уменията като цяло. През 2023 г. 82,0 % от възрастното население притежаваше поне основни цифрови умения, в резултат на което държавата се представя „с най-добри резултати“. Освен това делът на участието на възрастните в учебни дейности през последните

Източник: Евростат [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС.

12 месеца беше „по-добър от средния“ — 51,8 % през 2022 г. Процентът на завършилите висше образование обаче остана под средния за ЕС (39,1 % спрямо 44,1 % през 2024 г.). След две последователни години на увеличение, през 2024 г. делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението остана 9,6 % и понастоящем показва „средни резултати“. В същото време резултатите от PISA за 2022 г. потвърждават, че делът на учениците, които постигат незадоволителни резултати по основните умения, непрекъснато се е увеличавал през последното десетилетие, което изисква внимание. През 2022 г. делът на учащите, които постигат незадоволителни резултати по четене, беше 21,4 % спрямо 26,2 % в ЕС, по математика — 24,9 % спрямо 29,5 % в ЕС, а по природни науки — 18,0 % спрямо 24,2 % в ЕС.

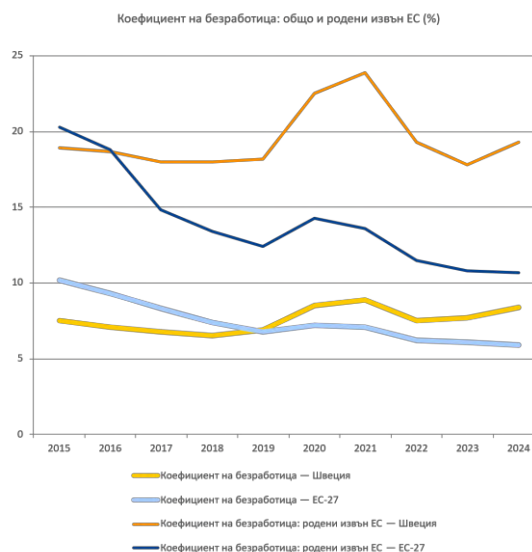
С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 5-те показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, **Финландия не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).

Швеция

През 2024 г. Швеция отбеляза влошаване на резултатите по отношение на заетостта и безработицата. Макар че държавата все още има едно от най-високите равнища на заетост в ЕС (81,9 % през 2024 г. спрямо средно 75,8 %), то намаля през 2024 г. с 0,7 процентни пункта след продължителен период на слаб икономически растеж и на фона на увеличения, регистрирани предимно в целия ЕС. Тази ситуация е „добра, но изискваща наблюдение“. В същото време през 2024 г. коефициентът на безработица се увеличи (с 0,7 процентни пункта) до 8,4 % и след

второто поредно влошаване понастоящем е един от най-високите в ЕС (спрямо средно 5,9 %) и е в „критична ситуация“. Докато коефициентът на безработица беше 5,7 % за хората, родени в Швеция, то за родените извън ЕС беше 19,3 %. Освен това за хората с ниски равнища на умения (ISCED 0-2) процентът беше 26,1 % спрямо 4,8 % за висококвалифицираните лица (ISCED 5-8). Държавата продължава да е „с най-добри резултати“ по отношение на дела на незаетите с работа, учене или обучение (NEET) сред младежите — 6,3 %, въпреки увеличението. Разликата в заетостта между жените и мъжете беше „по-добра от средната“ през 2024 г. (4,0 процентни пункта спрямо 10 процентни пункта в ЕС), също и благодарение на високия дял на децата под 3-годишна възраст в системата за професионални грижи за деца (57,7 % спрямо 39,2 % в ЕС — държава „с най-добри резултати“). Накрая, индексът на brutния располагаем доход на домакинствата (БРДД) на глава от населението (2008 г. = 100) се подобри слабо — от 120,2 през 2023 г. на 120,6 през 2024 г. и показва „средни резултати“.

Социалната ситуация в Швеция е добра като цяло, но все още са налице някои предизвикателства. Неравенството в доходите, измерено чрез квинтилното съотношение на доходите, намаля слабо (до 4,34 през 2024 г.) и понастоящем съответства на „средни резултати“. Делът на изложените на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ), намаля от 18,4 % през 2023 г. на 17,5 % през 2024 г. и понастоящем е „по-добър от средния“. Този общ процент обаче крие големи разлики. Хората, родени извън ЕС, са изложени на много по-висок риск от бедност от родените в Швеция (35,5 % спрямо 12,1 %), а нискоквалифицираните лица са изложени на по-висок риск от висококвалифицираните лица (26,7 % спрямо 11,1 %). Делът на ИРБИ сред децата също намаля — от 21,6 % през 2023 г. на 20,9 % през 2024 г. („средни резултати“). В същото време благодарение на социалните трансфери (различни от пенсиите) рискът от бедност намаля с 40,6 % през 2024 г. след увеличение от 36,9 % през 2023 г. и понастоящем съответства на „по-добри от средните“ резултати. През 2024 г. степента на прекомерни жилищни разходи остана висока — 10,6 % (спрямо 8,2 % в ЕС) и е „за наблюдение“.

Забележка: Прекъсване в динамичните редове през 2018 г. и през 2021 г. (Швеция и ЕС).

Източник: Евростат [[lfsa_urgacob](#)], Наблюдение на работната сила в ЕС

Швеция има добри резултати по отношение на уменията, но продължават да съществуват неравенства в системата за образование и обучение. Държавата е „с най-добри резултати“ по отношение на участието на възрастни в учебни дейности — 66,5 % през 2022 г., и се представя „по-добре от средното“ по отношение на дела на възрастните с поне основни цифрови умения. През 2024 г. делът на преждевременно напускащите системата на образованието и обучението продължи да намалява (до 7,2 %) и понастоящем съответства на „средни резултати“. Все пак този дял е повече от два пъти по-висок (12,6 %) сред хората, родени извън ЕС, в сравнение с родените в Швеция (5,9 %). Освен това делът на учениците, постигнали незадоволителни резултати, се увеличи значително между 2015 г. и 2022 г. (с 8,4 процентни пункта до 27,2 %, PISA за 2022 г.).

С оглед на констатациите от горепосочения анализ на първия етап, и по-специално на 2-та показателя, отбелязани като „критични“ или „за наблюдение“, включително един, който се е влошил с течение на времето, **Швеция не изглежда изправена пред потенциални рискове за възходящата социална конвергенция и следователно няма да е необходим допълнителен анализ на втория етап** (вж. каре 3.1.1).